

નિયમસાર પ્રવચન ભાગ-૨

(શ્રી નિયમસાર શાસ્ત્રના શુદ્ધભાવ અધિકાર પર
પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના ૧૯૭૯ના અધ્યાત્મરસઝરતાં અક્ષરશઃ પ્રવચન)

શ્રી મહાવીરસ્વામી

ૐ
ૐ
ૐ

શ્રી સીમંધરસ્વામી

ૐ
ૐ
ૐ

શ્રી નિયમસાર

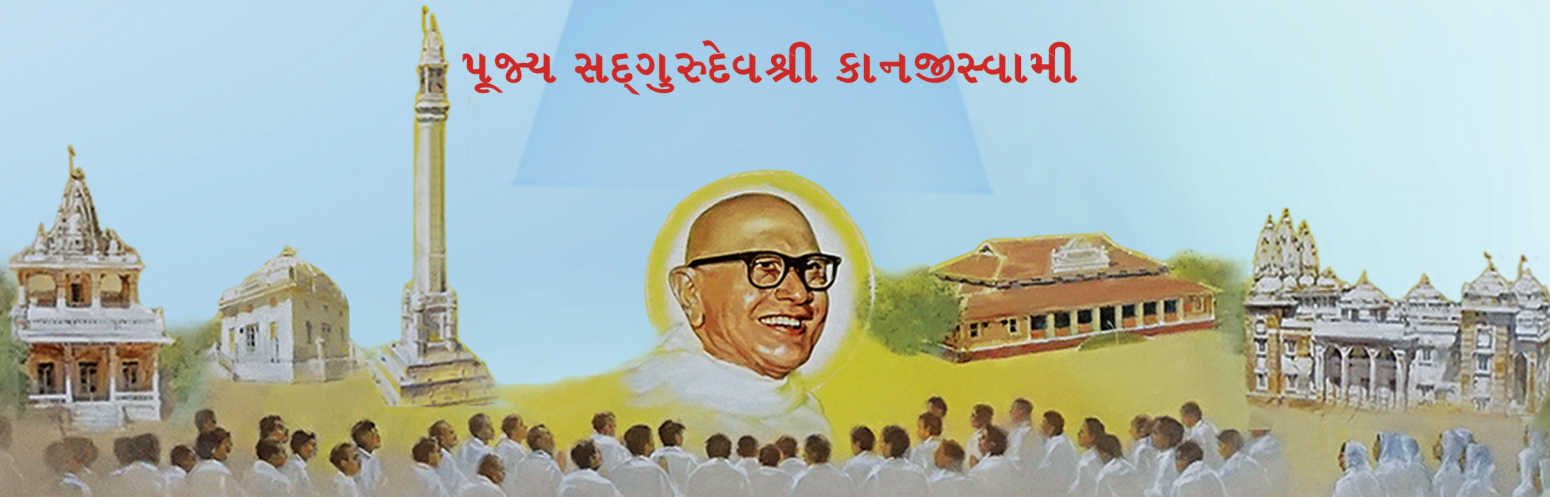

શ્રી કુંદકુંદાચાર્ય

શ્રી પન્નપ્રભભલધારિદેવ

પૂજ્ય સદ્ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામી

પ્રકાશક :- શ્રી કુંદકુંદ-કહાન પારમાર્થિક ટ્રસ્ટ, વિલેપાર્લા, મુંબઈ

ॐ

नमः सिद्धेभ्यः

नियमसार प्रवचन भाग-२

(श्रीमद् कुंडकुंडार्यवर प्रणीत श्री नियमसारना शुद्धभाव
अधिकार उपर अध्यात्मयुगप्रवर्तक
पूज्य गुरुदेवश्री कानज्जस्वाभीना
ई.स. १८७८नी सालना प्रवचन)

प्रकाशक

श्री द्विगंभर जैन स्वाध्यायमंदिर ट्रस्ट

सोनगढ-३६४२५० (सौराष्ट्र)

सहप्रकाशक

श्री कुंडकुंड-कछान पारमार्थिक ट्रस्ट

मुंबई

વિક્રમ સંવત
૨૦૧૭

[2]

વીર સંવત
૨૫૪૭

ઈ. સન
૨૦૨૧

: પ્રકાશન પ્રસંગ :

અષાઢ સુદ ૧૪ / ૧૫, ૨૩-૦૭-૨૦૨૧;
આઠમા દ્વીપ નંદી-શ્વરમાં આવેલ શાશ્વત જિનપ્રતિમાના પૂજનનું
શાશ્વત પર્વ શ્રી અષ્ટાન્હિકાની પૂર્ણતા.

અષાઢ વદ ૧, ૨૪-૦૭-૨૦૨૧;
શ્રી વીરશાસન જ્યંતી અર્થાત્ રાજગૃહીના વિપુલાચલ પર્વત ઉપરથી
શ્રી મહાવીર ભગવાનની દિવ્યધ્વનિ પ્રથમ વાર છૂટવાનો દિવસ.

પ્રાપ્તિ સ્થાન

૧. શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ,
સોનગઢ, સૌરાષ્ટ્ર-૩૬૪૨૫૦. ફોન-૦૨૮૪૬-૨૪૪૩૩૪
૨. શ્રી કુંદકુંદ-કહાન પારમાર્થિક ટ્રસ્ટ
૩૦૨, કૃષ્ણ કુંજ, પ્લોટ નં. ૩૦, વી. એલ. મહેતા માર્ગ,
વિલે પાર્લા (વેસ્ટ), મુંબઈ-૪૦૦૦૫૬
ફોન (૦૨૨) ૨૬૧૩૦૮૨૦, ૨૬૧૦૪૯૧૨, ૬૨૩૬૯૦૪૬

www.vitragvani.com,

[email : info@vitragvani.com](mailto:info@vitragvani.com)

ટાઈપ સેટીંગ

પૂજા ઇમ્પ્રેશન્સ

મો. : ૯૭૨૫૨૫૧૧૩૧

ॐ
ॐ

પ્રકાશકીય નિવેદન

મંગલં ભગવાન વીરો, મંગલં ગૌતમો ગણી,
મંગલં કુંદકુદાર્યો, જૈનધર્મોસ્તુ મંગલં.

મહાવીર ભગવાન અને ગૌતમ ગણધર બાદ જેમના નામનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે એવા ભરતના સમર્થ આચાર્ય, સાક્ષાત્ સદેહે વિદેહ જઈ સીમંધરભગવાનની દિવ્યધ્વનિનું પ્રત્યક્ષ રસપાન કરનાર શ્રીમદ્ ભગવત્ કુંદકુંદાર્યદેવ મહાન યોગીશ્વર છે. અનેક મહાન આચાર્યો તેમના દ્વારા રચિત શાસ્ત્રોના આધાર આપે છે. તેનાથી એમ પ્રસિદ્ધ થાય છે કે અન્ય આચાર્યો પણ તેમના વચનોને આધારભૂત માને છે.

તેઓ નિર્મળ પવિત્ર પરિણતિના ધારક તો હતા જ; પરંતુ પુણ્યમાં પણ સમર્થ હતા કે જેથી સીમંધરભગવાનનો સાક્ષાત્ યોગ થયો. મહાવિદેહથી પાછા આવ્યા બાદ પોન્નુર તીર્થધામમાં સાધના કરતા-કરતા તેમણે અનેક શાસ્ત્રોની રચના કરી. જેમાં શ્રી સમયસાર, પ્રવચનસાર, નિયમસાર, પંચાસ્તિકાયસંગ્રહ, અષ્ટપાહુડ—આ પાંચ પરમાગમ તો પ્રસિદ્ધ છે જ, પરંતુ આ સિવાય પણ અનેક શાસ્ત્રોની રચના તેમણે કરેલ છે.

“શ્રી સમયસાર” આ ભરતક્ષેત્રનું સર્વોત્કૃષ્ટ પરમાગમ છે. તેમાં નવ તત્ત્વોનું શુદ્ધનયની દષ્ટિથી નિરૂપણ કરી જીવનું શુદ્ધસ્વરૂપ પ્રકાશ્યું છે. “શ્રી પ્રવચનસાર”માં નામ અનુસાર જિન પ્રવચનનો સાર ઝીલ્યો છે અને તેને જ્ઞાનતત્ત્વ પ્રજ્ઞાપન, શેયતત્ત્વ પ્રજ્ઞાપન અને ચરણાનુયોગસૂચક ચૂલિકા નામના ત્રણ અધિકારોમાં વિભાજિત કર્યું છે. “શ્રી નિયમસાર”માં મુખ્યત્વે શુદ્ધનયથી જીવ, અજીવ, શુદ્ધભાવ, પ્રતિક્રમણ, પ્રત્યાખ્યાન, આલોચના, પ્રાયશ્ચિત, સમાધિ, ભક્તિ, આવશ્યક, શુદ્ધોપયોગ વગેરેનું વર્ણન છે. “શ્રી પંચાસ્તિકાયસંગ્રહ”માં કાળ સહિત પાંચ અસ્તિકાયોનું (અર્થાત્ છ દ્રવ્યોનું) અને નવપદાર્થપૂર્વક મોક્ષમાર્ગનું નિરૂપણ છે. તથા “શ્રી અષ્ટપાહુડ” એક દાર્શનિક ગ્રંથ છે, જેમાં સમ્યક્ રત્નત્રય એક જ મોક્ષમાર્ગ છે એની દઢતાપૂર્વક સ્થાપના કરેલ છે.

આ નિયમસાર પરમાગમ મુખ્યત્વે મોક્ષમાર્ગના નિરુપચાર નિરૂપણનો અનુપમ ગ્રંથ છે. “નિયમ” એટલે જે અવશ્ય કરવા યોગ્ય હોય તે અર્થાત્ રત્નત્રય. “નિયમસાર” એટલે નિયમનો સાર અર્થાત્ શુદ્ધ રત્નત્રય. આ શુદ્ધ રત્નત્રયની પ્રાપ્તિ પરમાત્મતત્ત્વનો આશ્રય કરવાથી જ થાય છે. નિગોદથી માંડીને સિદ્ધ સુધીની સર્વ અવસ્થાઓમાં—અશુભ, શુભ કે શુદ્ધ વિશેષોમાં—રહેલું જે નિત્ય-નિરંજન ટંકોત્કીર્ણ શાશ્વત એકરૂપ શુદ્ધદ્રવ્યસામાન્ય તે પરમાત્મતત્ત્વ છે. તે જ શુદ્ધ અંતઃ તત્ત્વ, કારણપરમાત્મા, પરમપારિણામિક ભાવ વગેરે નામોથી કહેવાય છે. આ પરમાત્મતત્ત્વની ઉપલબ્ધિ અનાદિ કાળથી અનંત અનંત દુઃખને અનુભવતા જીવે એક ક્ષણમાત્ર પણ કરી નથી અને તેથી સુખ માટેનાં તેના સર્વ ઝાવાં (દ્રવ્યલિંગી મુનિનાં વ્યવહાર-રત્નત્રય સુદ્ધાં) સર્વથા વ્યર્થ ગયા છે. માટે આ પરમાગમનો એકમાત્ર ઉદ્દેશ જીવોને પરમાત્મતત્ત્વની ઉપલબ્ધિ અથવા આશ્રય કરાવવાનો છે.

આ શાસ્ત્રમાં ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યદેવની પ્રાકૃત ગાથાઓ પર તાત્પર્યવૃત્તિ નામની સંસ્કૃત ટીકા લખનાર મુનિવર શ્રી પદ્મપ્રભમલધારિદેવ છે. તેઓ શ્રી વીરનંદિ સિદ્ધાંતચકવર્તીના શિષ્ય છે અને વિક્રમની ૧૩મી શતાબ્દીમાં થઈ ગયા છે. શ્રી પદ્મપ્રભમલધારિદેવે ભગવાન શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવના હૃદયમાં રહેલા પરમ ગહન આધ્યાત્મિક ભાવોને પોતાના અંતરવેદન સાથે મેળવીને આ ટીકામાં સ્પષ્ટ રીતે ખુલ્લા કર્યા છે. આ ટીકામાં આવતાં કળશરૂપ કાવ્યો અતિશય મધુર છે અને અધ્યાત્મ મસ્તીથી તથા ભક્તિરસથી ભરપૂર છે. ટીકાકાર મુનિરાજે ગદ્ય તેમ જ પદ્યરૂપે પરમ પારિણામિક ભાવને તો ખૂબ ખૂબ ગાયો છે. આખી ટીકા જાણે કે પરમ પારિણામિક ભાવનું અને તદ્દાશ્રિત મુનિદશાનું એક મહાકાવ્ય હોય તેમ મુમુક્ષુ હૃદયોને મુદ્ધિત કરે છે. સંસાર દાવાનળ સમાન છે અને સિદ્ધદશા તથા મુનિદશા પરમ સહજાનંદમય છે—એવા ભાવનું એકધારું વાતાવરણ આખી ટીકામાં બ્રહ્મનિષ્ઠ મુનિવરે અલૌકિક રીતે સર્જ્યું છે અને સ્પષ્ટપણે દર્શાવ્યું છે કે મુનિઓની વ્રત, નિયમ, તપ, બ્રહ્મચર્ય, ત્યાગ, પરિષહજય ઇત્યાદિરૂપે કોઈ પણ પરિણતિ હઠપૂર્વક, ખેદયુક્ત, કષ્ટજનક કે નરકાદિના ભયમૂલક હોતી નથી પણ અંતરંગ આત્મિક વેદનથી થતી પરમ પરિતૃપ્તિને લીધે સહજાનંદમય હોય છે.

શ્રી નિયમસારમાં ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યદેવે ૧૮૭ ગાથાઓ પ્રાકૃતમાં રચી છે. તેના પર શ્રી પદ્મપ્રભમલધારિદેવે તાત્પર્યવૃત્તિ નામની સંસ્કૃત ટીકા લખી છે. બ્રહ્મચારી શ્રી શીતલપ્રસાદજીએ મૂળ ગાથાઓનો તથા ટીકાનો હિંદી અનુવાદ કર્યો છે. શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર ટ્રસ્ટ દ્વારા આ નિયમસારની મૂળ ગાથાઓ, તેનો ગુજરાતી પદ્યાનુવાદ, સંસ્કૃત ટીકા અને તે ગાથા - ટીકાનો અક્ષરશઃ ગુજરાતી અનુવાદ પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે. આ શાસ્ત્રજીમાં પ્રતિપાદિત વિષયવસ્તુને નીચે મુજબના બાર અધિકારોમાં પ્રસ્તુત કરવામાં આવેલ છે.

(૧) જીવ અધિકાર, (૨) અજીવ અધિકાર, (૩) શુદ્ધભાવ અધિકાર, (૪) વ્યવહાર ચારિત્ર અધિકાર, (૫) પરમાર્થ પ્રતિક્રમણ અધિકાર, (૬) નિશ્ચય પ્રત્યાખ્યાન અધિકાર, (૭) પરમ આલોચના અધિકાર, (૮) શુદ્ધનિશ્ચય પ્રાયશ્ચિત અધિકાર, (૯) પરમ સમાધિ અધિકાર, (૧૦) પરમ ભક્તિ અધિકાર, (૧૧) નિશ્ચય પરમ આવશ્યક અધિકાર, (૧૨) શુદ્ધોપયોગ અધિકાર.

આ નિયમસાર ગ્રંથ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીને અત્યંત પ્રિય હતો. આચાર્યદેવે નિજભાવના નિમિત્તે રચના કરેલ હોવાથી કારણપરમાત્માને ખૂબ જ ઘૂંટ્યો છે, જે ગુરુદેવશ્રી પોતાના આચાર્ય ગુરુવરની ઉત્કૃષ્ટ સાધના યાદ કરાવતું. તેમને તેની ઉપર ખૂબ જ ઊંડાણથી સ્વાધ્યાય કર્યો હતો અને જાહેરમાં ઘણીવાર તેની ઉપર પ્રવચન પણ કર્યા હતા. આ પ્રવચનોમાંથી આપણી પાસે છ વખતના પ્રવચન આખા ઉપલબ્ધ છે. અત્રે પ્રસ્તુત પ્રવચન વી. સં. ૨૫૦૫ના (ઈ. સ. ૧૯૭૯) અષાઢ-શ્રાવણ માસના નિયમસારના શુદ્ધભાવ અધિકારના સત્તર પ્રવચનો છે. ઉનાળાના માસમાં નિયમિત સોનગઢમાં ગ્રીષ્મકાલીન શિક્ષણ શિબિરનું આયોજન થતું હતું. આ શિક્ષણ શિબિરમાં, ઘણા દૂર દૂરથી મુમુક્ષુઓ આવતા હતા અને પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીને નિરંતર એવી ભાવના રહેતી કે તેઓ નીતરતા સત્તરવર્ષનું શ્રવણ કરી અને નિજ કલ્યાણના માર્ગમાં આગળ વધે. આ જ ઉત્કૃષ્ટભાવનાથી આવો ગહન વિષય આ શિબિરમાં લેવામાં આવ્યો હતો. આ ગહન સત્તર પ્રવચનો અત્રે અક્ષરશઃ શાસ્ત્રરૂપે પ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે. આ રીતે આ શાસ્ત્ર ખરેખર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રભાવનાનું જ ફળ છે. અધ્યાત્મનું રહસ્ય સમજાવીને પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ જે અપાર ઉપકાર કર્યો છે તેનું વર્ણન વાણીથી વ્યક્ત કરવામાં અમો અસમર્થ છીએ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની દિવ્યદેશનાની જાળવણી સી.ડી., ડી.વી.ડી., વેબસાઈટ (www.vitragvani.com) તથા એપ (app) જેવા સાધનો વડે શ્રી કુંદકુંદ-કહાન પારમાર્થિક ટ્રસ્ટ, વિલોપાર્લા, મુંબઈ દ્વારા કરવામાં આવેલ છે. આ કાર્ય પાછળ ટ્રસ્ટની એવી ભાવના છે કે વર્તમાનના આધુનિક સાધનો દ્વારા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી દ્વારા સમજાવેલ તત્ત્વજ્ઞાનનો બહોળો લાભ સામાન્યજન લે, કે જેથી આ વાણી શાશ્વત જળવાઈ રહે. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રત્યેક પ્રવચનો અક્ષરશઃ ગ્રંથારૂઢ થાય તેવી ભાવનાના ફળસ્વરૂપે નિયમસાર શાસ્ત્રના શુદ્ધભાવ અધિકાર ઉપર ૧૯૭૯માં થયેલ સત્તર પ્રવચનો અત્રે પ્રકાશિત કરવામાં આવી રહ્યા છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની દિવ્યદેશનાને ઓડિયો ટેપમાં ઉતારવાનું મહાન કાર્ય શરૂ કરનાર શ્રી નવનીતભાઈ ઝવેરીનો આ પ્રસંગે આભાર વ્યક્ત કરીએ છીએ. તેમજ શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢે આ ઉમદા કાર્યને અવિરતધારાએ ચાલુ રાખ્યું અને સાચવી રાખ્યું, તે બદલ તેમના આભારી છીએ.

સર્વ પ્રવચનોને સાંભળીને ગ્રંથારૂઢ કરવામાં ચીવટતા રાખવામાં આવેલ છે. વાક્ય રચનાને પૂર્ણ કરવા અર્થે ક્યાંક-ક્યાંક કૌંસ કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રવચનો સાંભળી અને ગ્રંથારૂઢ કરવાનું કાર્ય પૂજા ઇમ્પ્રેશન્સ દ્વારા કરવામાં આવેલ છે. પ્રવચનોને તપાસવાનું કાર્ય શ્રી અતુલભાઈ જૈન અને શ્રીમતી આરતીબેન જૈન, મલાડ દ્વારા કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રસંગે ટ્રસ્ટ તેમના પ્રત્યે આભાર વ્યક્ત કરે છે.

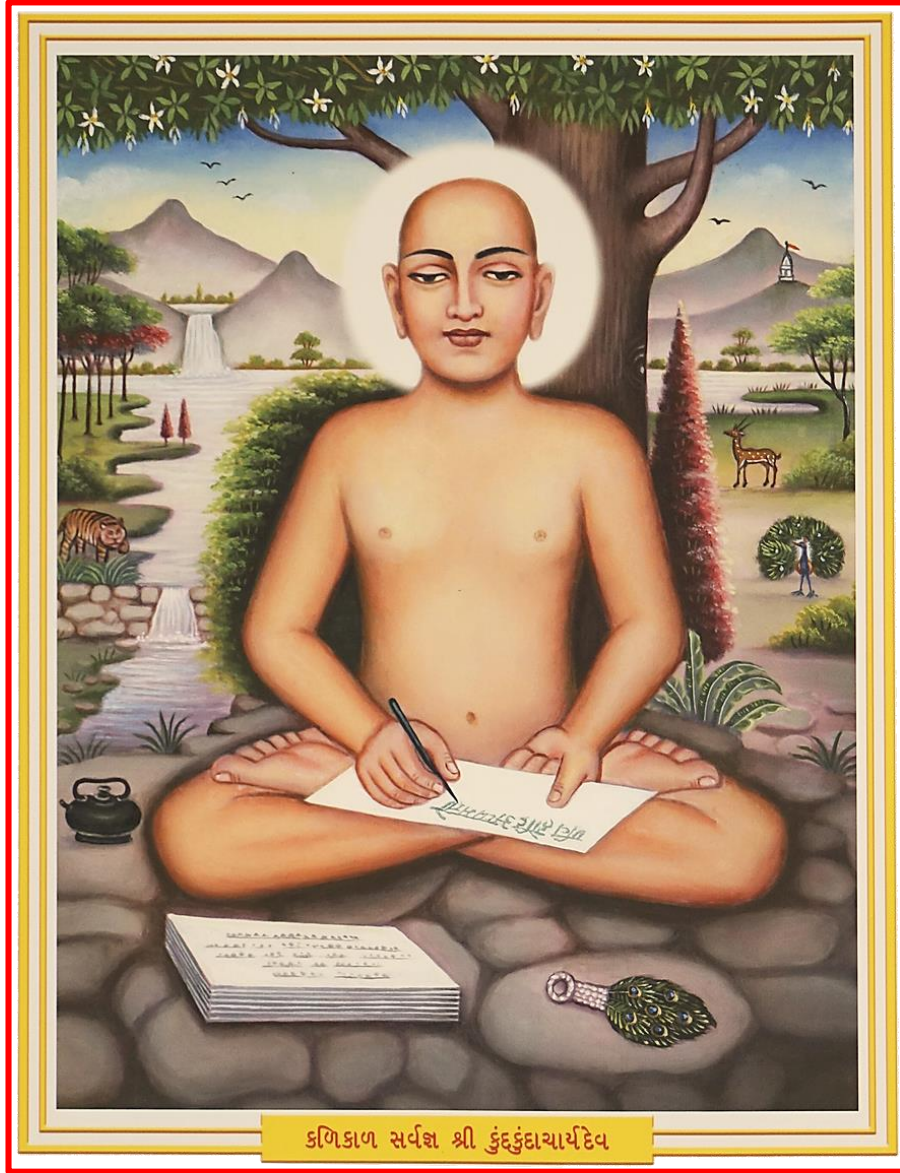
જિનવાણી પ્રકાશનનું કાર્ય ગંભીર તથા જવાબદારીપૂર્ણ હોવાથી અત્યંત જાગૃતિપૂર્વક તથા ઉપયોગની એકાગ્રતાપૂર્વક કરવામાં આવેલ છે. તેમ છતાં પ્રકાશન કાર્યમાં પ્રમાદવશ કે અજાગૃતિવશ કોઈ ભૂલ રહી ગઈ હોય તો ત્રિકાળવર્તી વીતરાગ દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ પ્રત્યે ક્ષમા યાચીએ છીએ. સર્વ મુમુક્ષુગણને વિનંતી છે કે અશુદ્ધિઓની નોંધ ટ્રસ્ટને પાઠવે જેથી તે આગળની આવૃત્તિમાં સુધારી શકાય. આ પ્રવચનો (www.vitragvani.com) ઉપર ઉપલબ્ધ છે.

પ્રસ્તુત ગ્રંથ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી તથા તદ્ભક્ત પ્રશમમૂર્તિ ભગવતી માતા પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનના કરકમળમાં સાદર સમર્પિત કરીએ છીએ. પાઠકવર્ગ આ પ્રવચનોનો અવશ્ય લાભ લઈ આત્મકલ્યાણને સાધે એવી ભાવના સાથે વિરામ પામીએ છીએ. ઇતિ શિવમ્.

ટ્રસ્ટીગણ

શ્રી કુંદકુંદ-કહાન પારમાર્થિક ટ્રસ્ટ,

વિલેપાર્લા, મુંબઈ

શ્રી સમયસારજી-સ્તુતિ

(હરિગીત)

સંસારી જીવનાં ભાવમરણો ટાળવા કરુણા કરી,
સરિતા વહાવી સુધા તણી પ્રભુ વીર! તેં સંજીવની;
શોષાતી દેખી સરિતને કરુણાભીના હૃદયે કરી,
મુનિકુંદ સંજીવની સમયપ્રાભૃત તણે ભાજન ભરી.

(અનુષ્ટુપ)

કુંદકુંદ રચ્યું શાસ્ત્ર, સાથિયા અમૃતે પૂર્યા,
ગ્રંથાધિરાજ! તારામાં ભાવો બ્રહ્માંડના ભર્યા.

(શિખરિણી)

અહો! વાણી તારી પ્રશમરસ-ભાવે નીતરતી,
મુમુક્ષુને પાતી અમૃતરસ અંજલિ ભરી ભરી;
અનાદિની મૂર્છા વિષ તણી ત્વરાથી ઊતરતી,
વિભાવેથી થંભી સ્વરૂપ ભણી દોડે પરિણતિ.

(શાર્દૂલવિકીરિત)

તું છે નિશ્ચયગ્રંથ ભંગ સઘળા વ્યવહારના ભેદવા,
તું પ્રજાછીણી જ્ઞાન ને ઉદયની સંધિ સહુ છેદવા;
સાથી સાધકનો, તું ભાનુ જગનો, સંદેશ મહાવીરનો,
વિસામો ભવકલાંતના હૃદયનો, તું પંથ મુક્તિ તણો.

(વસંતતિલકા)

સુણ્યે તને રસનિબંધ શિથિલ થાય,
જાણ્યે તને હૃદય જ્ઞાની તણાં જણાય;
તું રુચતાં જગતની રુચિ આળસે સૌ,
તું રીઝતાં સકલજ્ઞાયકદેવ રીઝે.

(અનુષ્ટુપ)

બનાવું પત્ર કુંદનનાં, રત્નોના અક્ષરો લખી;
તથાપિ કુંદસૂત્રોનાં અંકાયે મૂલ્ય ના કદી.

અધ્યાત્મયુગસર્જક પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામી

* શ્રી સદ્ગુરુદેવ-સ્તુતિ *

(હરિગીત)

સંસારસાગર તારવા જિનવાણી છે નૌકા ભલી,
જ્ઞાની સુકાની મળ્યા વિના એ નાવ પણ તારે નહીં;
આ કાળમાં શુદ્ધાત્મજ્ઞાની સુકાની બહુ બહુ દોહ્યલો,
મુજ પુણ્યરાશિ ફળ્યો અહો! ગુરુ ક્ષાન તું નાવિક મળ્યો.

(અનુષ્ટુપ)

અહો! ભક્ત ચિદાત્માના, સીમંધર-વીર-કુંદના!
બાહ્યાંતર વિભવો તારા, તારે નાવ મુમુક્ષુનાં.

(શિખરિણી)

સદા દૃષ્ટિ તારી વિમળ નિજ ચૈતન્ય નીરખે,
અને જ્ઞપ્તિમાંહી દરવ-ગુણ-પર્યાય વિલસે;
નિજાલંબીભાવે પરિણતિ સ્વરૂપે જઈ ભળે,
નિમિત્તો વહેવારો ચિદધન વિષે કાંઈ ન મળે.

(શાર્દૂલવિકીરિત)

હૈયું 'સત સત, જ્ઞાન જ્ઞાન' ધબકે ને વજ્રવાણી છૂટે,
જે વજ્રે સુમુમુક્ષુ સત્ત્વ ઝળકે; પરદ્રવ્ય નાતો તૂટે;
—રાગદ્વેષ રુચે ન, જંપ ન વળે ભાવેંદ્રિમાં-અંશમાં,
ટંકોત્કીર્ણ અકંપ જ્ઞાન મહિમા હૃદયે રહે સર્વદા.

(વસંતતિલકા)

નિત્યે સુધાઝરણ ચંદ્ર! તને નમું હું,
કરુણા અકારણ સમુદ્ર! તને નમું હું;
હે જ્ઞાનપોષક સુમેઘ! તને નમું હું,
આ દાસના જીવનશિલ્પી! તને નમું હું.

(સગ્ધરા)

ઊંડી ઊંડી, ઊંડેથી સુખનિધિ સતના વાયુ નિત્યે વહંતી,
વાણી ચિન્મૂર્તિ! તારી ઉર-અનુભવના સૂક્ષ્મ ભાવે ભરેલી;
ભાવો ઊંડા વિચારી, અભિનવ મહિમા ચિત્તમાં લાવી લાવી,
ખોયેલું રત્ન પામું,—મનરથ મનનો; પૂરજો શક્તિશાળી!

અધ્યાત્મયુગસર્જક પૂજ્ય સદ્ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામીનો સંક્ષિપ્ત જીવન પરિચય

ભારતદેશના ગુજરાત રાજ્યમાં ભાવનગર જિલ્લાના “ઉમરાળા ગામમાં સ્થાનકવાસી સંપ્રદાયના દશાશ્રીમાળી વણિક પરિવારના શ્રેષ્ઠીવર્ય શ્રી મોતીચંદભાઈના ઘેર, માતા ઉજમબાની કુંબે, વિક્રમ સંવત ૧૯૪૬ના વૈશાખ સુદ બીજ, (તા. ૨૧-૪-૧૯૮૦) રવિવારે વહેલી સવારે આ બાળ મહાત્માનો જન્મ થયો.

જે સમયે આ બાળ મહાત્મા ધરતી પર પધાર્યા, તે સમયે જૈનોના જીવનનો શ્વાસ અંધશ્રદ્ધા, પાખંડ અને શુષ્ક ક્રિયાકાંડમાં સંધાઈ રહ્યો હતો. કોઈક સ્થળે આધ્યાત્મિક ચિંતન ચાલતું હતું, પણ તેમાં અધ્યાત્મ નહોતું. એવા એ અંધકારમય કળિકાળમાં આ તેજસ્વી કહાનસૂર્યનો ઉદય થયો.

સાત વર્ષની ઉંમરે નિશાળમાં લૌકિક શિક્ષા લેવાનું શરૂ કર્યું. દરેક વસ્તુના હાઈ સુધી પહોંચવાની તેજસ્વી બુદ્ધિપ્રતિભા, મધુરભાષીપણું, શાંતસ્વભાવ, ગંભીર મુખમુદ્રા તથા જતું કરવાનો સ્વભાવ હોવાથી બાળ ‘કાનજી’ શિક્ષકોમાં તથા વિદ્યાર્થીઓમાં પ્રિય થઈ ગયા. નિશાળમાં તથા જૈન પાઠશાળાના અભ્યાસમાં પ્રાયઃ પ્રથમ નંબર આવતો, પરંતુ નિશાળના લૌકિક અભ્યાસથી તેમને સંતોષ થયો નહિ અને ઊંડે ઊંડે એમ લાગતું કે હું જેની શોધમાં છું તે આ નથી.

તેર વર્ષની ઉંમરે માતૃશ્રીના અવસાનથી પિતાજી સાથે પાલેજ જવાનું થાય છે. ચાર વર્ષ બાદ પિતાજીનો સ્વર્ગવાસ થતાં સત્તર વર્ષની ઉંમરે ભાગીદાર સાથે વેપારમાં જોડાય છે. વ્યાપારની પ્રવૃત્તિ વખતે પણ તેઓ જરા પણ અપ્રમાણિકતા ચલાવી લેતા નહિ. સત્યનિષ્ઠા, નીતિમત્તા, નિખાલસતા અને નિર્દોષતાથી તેમનું વ્યવહારિક જીવન સુગંધિત હતું. સાથે તેમનો આંતરિક વ્યાપાર અને ઝુકાવ તો સતત સત્યની શોધ તરફ જ હતો. દુકાનમાં પણ ધાર્મિક પુસ્તકો વાંચતા. વૈરાગી ચિત્તવાળા કહાનકુંવર રાત્રિના રામલીલા કે નાટક જોવા જતાં ત્યારે તેમાંથી વૈરાગ્યરસનું ઘોલન કરતાં. જેના ફળસ્વરૂપે સત્તર વર્ષની ઉંમરે ઉજ્જવળ ભવિષ્યની આગાહી કરતા બાર લીટીના કાવ્યની રચના કરે છે : “શિવરમણી રમનાર તું, તું હી દેવનો દેવ...”

ઓગણીસ વર્ષની ઉંમરથી તો રાત્રિના આહાર, પાણી તથા અથાણાંનો ત્યાગ કરે છે. સત્યની શોધ માટે, દીક્ષા લેવાના ભાવથી ૨૨ વર્ષની યુવા વયે દુકાનનો પરિત્યાગ કરે છે અને ગુરુ પાસે આજીવન-બ્રહ્મચર્ય વ્રત અંગીકાર કરે છે. પછી ૨૪ વર્ષની વયે (વિ. સં. ૧૯૭૦) જન્મનગરી ઉમરાળામાં ૨૦૦૦ જેટલા સાધર્મીઓના વિશાળ જનસમુદાયની હાજરીમાં સ્થાનકવાસી સંપ્રદાયની

દીક્ષા અંગીકાર કરે છે. દીક્ષા સમયે હાથી પર બેસવા જતાં ધોતિયું ફાટે છે. તીક્ષ્ણ બુદ્ધિના ધારક ગુરુવરને શંકા પડી જાય છે કે કંઈક ખોટું થાય છે.

દીક્ષા લીધાં બાદ સત્યના શોધક આ મહાત્માએ સ્થાનકવાસી તથા શ્વેતાંબર સંપ્રદાયના સમસ્ત આગમોનો ગહન અભ્યાસ માત્ર ચાર વર્ષમાં જ પૂરો કર્યો. સંપ્રદાયમાં મોટી ચર્ચાઓ ચાલી. કર્મ છે તો વિકાર થાય છે ને? જો કે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીને હજી દિગંબર શાસ્ત્રો તો મળ્યા નહોતાં. છતાં પૂર્વના સંસ્કારના બળે તેઓ દઢતાપૂર્વક સિંહગર્જના કરે છે “જીવ પોતાથી સ્વતંત્રપણે વિકાર કરે છે; કર્મથી કે પરથી નહિ. જીવ પોતાના ઊંધા પુરુષાર્થથી વિકાર કરે છે અને સવળા પુરુષાર્થથી નાશ કરે છે.’

વિ. સં. ૧૯૭૮માં મહાવીરપ્રભુના જિનશાસન-ઉદ્ધારનો અને હજારો મુમુક્ષુઓના મહાન પુણ્યોદય સૂચક એક મંગળકારી પવિત્ર પ્રસંગ બને છે.

૩૨ વર્ષની ઉંમરે, વિધિની કોઈ ધન્ય પળે શ્રીમદ્ ભગવત્ કુંદકુંદાચાર્યદેવ વિરચિત સમયસાર નામનું મહાન પરમાગમ દામનગરમાં દામોદર શેઠ દ્વારા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના હસ્તકમળમાં આવે છે અને આ પવિત્ર પુરુષના અંતરમાંથી સહજ જ ઉદ્ગાર નીકળે છે : “શેઠ! આ તો અશરીરી થવાનું શાસ્ત્ર છે.” એનું અધ્યયન અને ચિંતન કરતાં અંતરમાં આનંદ અને ઉલ્લાસ ઉભરાય છે. આ મહાપુરુષના અંતરંગ જીવનમાં પણ પરમ પવિત્ર પરિવર્તન થયું. ભૂલી પડેલી પરિણતિ નિજ ઘર દેખે છે. ત્યારબાદ વિ.સં. ૧૯૮૨ના ચાતુર્માસ પહેલા રાજકોટમાં શ્રી દામોદરભાઈ લાખાણીએ ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’ ગ્રંથ પૂ. ગુરુદેવશ્રીને આપ્યો. જે વાંચતા, પોતાના હૃદયની અનેક વાતોનું સમર્થન આ ગ્રંથમાંથી મળી આવતાં તેઓ તેના વાંચનમાં એવા ઓતપ્રોત થઈ જતાં કે તે વખતે તેમને ખાવું-પીવું કે સૂવું ગમતું નહીં. ત્યારબાદ શ્રી પ્રવચનસાર, અષ્ટપાહુડ, દ્રવ્યસંગ્રહ, સમ્યગ્જ્ઞાન દીપિકા, વગેરે દિગંબર શાસ્ત્રોના અભ્યાસથી ૧૩ વર્ષ સુધી ખૂબ જ જ્ઞાનની પ્રગાઢતા બાદ તેઓશ્રીને નિઃશંક નિર્ણય થઈ જાય છે કે દિગંબર જૈનધર્મ જ મૂળ માર્ગ છે અને તે જ સત્ ધર્મ છે. તેથી અંતરંગ શ્રદ્ધા કંઈક અને બહારમાં વેશ કંઈક એવી સ્થિતિ તેમને અસહ્ય થઈ પડે છે. તેથી અંતરમાં ખૂબ જ મનોમંથન બાદ સંપ્રદાય છોડવાનો નિર્ણય કરે છે.

પરિવર્તન માટે યોગ્ય સ્થળની તપાસ કરતાં કરતાં સોનગઢ આવી “સ્ટાર ઓફ ઇન્ડિયા નામના એકાંત મકાનમાં મહાવીર જન્મકલ્યાણકના દિવસે (વિ. સં. ૧૯૮૧, ચૈત્ર સુદ ૧૩) બપોરે સવા વાગે સંપ્રદાયના ચિહ્ન મુહપત્તીનો ત્યાગ કરે છે અને જાહેર કરે છે : “હવે હું સ્થાનકવાસી સાધુ નથી, હું સનાતન દિગંબર જૈન ધર્મનો શ્રાવક છું.’ સિંહ સમાન વૃત્તિના ધારક આ મહાપુરુષે, ૪૫ વર્ષની ઉંમરે અંતરમાં મહાવીર્ય ઉછાળીને આ અદ્ભુત પરાક્રમી કાર્ય કર્યું.

“સ્ટાર ઓફ ઇન્ડિયા”માં ત્રણ વર્ષ દરમિયાન જિજ્ઞાસુ ભક્તજનોનો પ્રવાહ દિન-પ્રતિદિન વધતો જ ગયો, જેના કારણે આ મકાન ખુબ જ નાનું પડવા લાગ્યું. તેથી ભક્તોએ આ પરમપ્રતાપી સત્પુરુષ માટે નિવાસ અને પ્રવચનનું મકાન “શ્રી જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર”નું નિર્માણ કરાવ્યું. ગુરુદેવશ્રીએ વિ. સં. ૧૯૮૪ના વૈશાખ વદ ૮ના રોજ આ નિવાસસ્થાનમાં મંગળ પદાર્પણ કર્યું. આ “સ્વાધ્યાય મંદિર” જીવન-પર્યન્ત આ મહાપુરુષની આત્મ-સાધના અને વીરશાસનની પ્રભાવનાનું કેન્દ્ર બની રહ્યું.

અહીં દિગંબર ધર્મના ચારે અનુયોગના નાના-મોટા ૧૮૩ જેટલા ગ્રંથોનો ઊંડાણથી અભ્યાસ કર્યો. તેમાંથી ૩૮ ગ્રંથો પર સભામાં પ્રવચનો કર્યા, જેમાં સમયસાર ઉપર તો ૧૯ વખત અધ્યાત્મવર્ષા કરી છે. પ્રવચનસાર, અષ્ટપાહુડ, પરમાત્મપ્રકાશ, નિયમસાર, પંચાસ્તિકાયસંગ્રહ, સમયસાર કળશ-ટીકા વગેરે ગ્રંથો પર પણ અનેકવાર પ્રવચનો કર્યા છે.

દિવ્યધ્વનિનું રહસ્ય સમજાવનાર તેમજ કુંદકુંદાદિ આચાર્યોના ગહન શાસ્ત્રોનું રહસ્યોદ્ઘાટન કરનાર આ મહાપુરુષની ભવતાપવિનાશક અમૃતવાણીને ભાઈશ્રી નવનીતભાઈ ઝવેરીની દીર્ઘદ્રષ્ટિને કારણે શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ દ્વારા ઈ.સ. ૧૯૫૯ થી ૧૯૮૦ સુધી નિયમિત રીતે ટેપમાં ઉતારી લેવામાં આવી હતી. જેના પ્રતાપે આજે આપણી પાસે ૯૦૦૦ થી વધુ પ્રવચનો સુરક્ષિતપણે ઉપલબ્ધ છે. આ મંગલવાણી દેશ-વિદેશના તમામ મુમુક્ષુમંડળોમાં તેમજ લાખો જિજ્ઞાસુ મુમુક્ષુઓના ઘેર-ઘેર ગુંજતી થઈ ગઈ છે. તેથી એટલું તો નક્કી છે કે ભરતક્ષેત્રના ભવ્યજીવોને પંચમ કાળના અંત સુધી આ દિવ્યવાણી જ ભવના અભાવમાં પ્રબળ નિમિત્ત થશે.

આ મહાપુરુષનો ધર્મસંદેશ દેશ-વિદેશના સમસ્ત મુમુક્ષુઓને નિયમિત મળતો રહે તે હેતુથી સૌ પ્રથમ વિ. સં. ૨૦૦૦ના માગશર (ડિસેમ્બર ૧૯૪૩) માસથી “આત્મધર્મ” નામની માસિક આધ્યાત્મિક-પત્રિકાનું પ્રકાશન સોનગઢથી મુરબ્બી શ્રી રામજીભાઈ માણેકચંદ દોશીના સંપાદન હેઠળ શરૂ થયું. આજે પણ “આત્મધર્મ” ગુજરાતી તેમજ હિન્દી ભાષામાં નિયમિત રીતે પ્રકાશિત થઈ રહ્યું છે. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના દૈનિક પ્રવચનોને પ્રસિદ્ધ કરતું “શ્રી સદ્ગુરુ પ્રવચન પ્રસાદ” સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૦ થી નવેમ્બર ૧૯૫૬ સુધી પ્રકાશિત થયું. સ્વાનુભૂતિવિભૂષિત આ ચૈતન્યવિહારી મહાપુરુષની મંગળવાણી વાંચીને તેમજ સાંભળીને હજારો સ્થાનકવાસી, શ્વેતાંબર તથા અન્ય કોમના ભવ્યજીવો પણ તત્ત્વની સમજણપૂર્વક સાચા દિગંબર જૈનધર્મના અનુયાયી થયા. અરે..! મૂળ દિગંબર જૈનો પણ સાચા અર્થમાં દિગંબર જૈન બન્યા.

શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ દ્વારા દિગંબર આચાર્યો-મુનિવરોના તેમજ આત્માનુભવી પંડિતવર્યોના ગ્રંથો અને પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના તે ગ્રંથો પરના પ્રવચનોને પુસ્તકરૂપે છપાવવાનું કાર્ય વિ. સં. ૧૯૯૯ (ઈ.સ. ૧૯૪૩)થી શરૂ થયું. આ સત્-સાહિત્ય દ્વારા વીતરાગી

તત્ત્વજ્ઞાનની દેશ-વિદેશમાં અપૂર્વ પ્રભાવના થઈ, જે આજે પણ અવિરતપણે ચાલી રહી છે. પરમાગમોનું ઊંડું રહસ્ય સમજાવીને કૃપાળુ કહાન ગુરુદેવે આપણા સહુ ઉપર કરુણા વરસાવી છે. તત્ત્વજિજ્ઞાસુ જીવો માટે આ એક મહાન આધાર છે અને દિગંબર જૈન સાહિત્યની આ એક અમૂલ્ય સંપત્તિ છે.

દસલક્ષણ પર્યુષણ પર્વ દરમ્યાન ભારતભરમાં અનેક સ્થળોએ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ પ્રરૂપેલા તત્ત્વજ્ઞાનના પ્રચાર માટે પ્રવચનકારો મોકલાય છે. આ પ્રવૃત્તિથી ભારતભરના સમસ્ત દિગંબર સમાજમાં જાગૃતિ આવી છે. આજે પણ દેશ-વિદેશમાં પર્યુષણ પર્વમાં સેંકડો પ્રવચનકાર વિદ્વાનો આ વીતરાગી વાણીનો ડંકો વગાડે છે.

બાળકોમાં તત્ત્વજ્ઞાનના સંસ્કારોનું સિંચન થાય તે હેતુથી સોનગઢમાં વિ. સં. ૧૯૯૭ (ઇ. સ. ૧૯૪૧)ના મે માસના વેકેશનથી ૨૦ દિવસના ધાર્મિક શિક્ષણ વર્ગ શરૂ થયા. વડીલો માટે 'પ્રૌઢ શિક્ષણ' વર્ગ વિ. સં. ૨૦૦૩ના શ્રાવણ માસથી શરૂ કરવામાં આવેલ છે.

સોનગઢમાં વિ.સં. ૧૯૯૭ના ફાગણ સુદ બીજના રોજ નૂતન દિગંબર જિનમંદિરમાં કહાનગુરુના મંગળ હસ્તે શ્રી સીમંધરાદિ ભગવંતોની પંચકલ્યાણક વિધિપૂર્વક પ્રતિષ્ઠા થઈ. તે સમયે સૌરાષ્ટ્રમાં માંડ ચાર-પાંચ દિગંબર જિનમંદિરો હતા અને દિગંબર જૈનો તો ભાગ્યે જ જોવા મળતા હતાં. આવા ક્ષેત્રે ગુરુદેવશ્રીની પાવન પ્રેરણાથી પ્રથમ જિનમંદિર બને છે અને બપોરે પ્રવચન બાદ જિનમંદિરમાં અડધો કલાક ભક્તિ થાય છે, જેમાં જિનવરભક્ત ગુરુરાજ હંમેશા હાજર રહે છે. ઘણીવાર તેઓશ્રી અતિભાવવાહી ભક્તિપાન કરાવતાં. આમ, ગુરુદેવશ્રીનું જીવન નિશ્ચય-વ્યવહારની અપૂર્વ સંધિપૂર્વકનું હતું.

ઇ. સ. ૧૯૪૧ થી ઇ. સ. ૧૯૮૦ દરમ્યાન સૌરાષ્ટ્ર (ગુજરાત) ઉપરાંત ભારત દેશના અનેક શહેરોમાં તથા વિદેશમાં (નાઈરોબીમાં) એમ કુલ ૬૬ દિગંબર જિનમંદિરોની મંગળ પ્રતિષ્ઠા, આ વીતરાગમાર્ગ પ્રવર્તક સત્પુરુષના પવિત્ર કરકમળ દ્વારા થઈ.

જન્મમરણથી રહિત થવાના સંદેશા નિરંતર સંભળાવનાર આ ચૈતન્યવિહારી પુરુષની મંગળકારી જન્મજયંતી ઉજવવાની શરૂઆત ૫૯મા વર્ષથી થઈ. ૭૫મા હિરકજયંતી પ્રસંગે સમગ્ર ભારતના જૈન સમાજ દ્વારા ચાંદી જડિત એક આઠસો પાનાનો દળદાર “અભિનંદન ગ્રંથ” આ ભાવિ તીર્થાધિનાથને ભારત સરકારના તત્કાલીન ગૃહમંત્રી શ્રી લાલબહાદુર શાસ્ત્રી દ્વારા મુંબઈમાં દેશભરના હજારો ભક્તોની હાજરીમાં અર્પણ થયો.

શ્રી સમ્મેદશિખરજીની યાત્રા નિમિત્તે ઇ. સ. ૧૯૫૭ તથા ઇ. સ. ૧૯૬૭માં એમ બે વખત સમગ્ર ઉત્તર અને પૂર્વ ભારતમાં મંગળ વિહાર કર્યો. તે જ રીતે ઇ. સ. ૧૯૫૯ અને ઇ. સ. ૧૯૬૪માં એમ બે વખત દક્ષિણ અને મધ્ય ભારતમાં મંગળ વિહાર કર્યો. આ મંગળ તીર્થયાત્રાના વિહાર

દરમ્યાન લાખો જિજ્ઞાસુ જીવોએ આ સિદ્ધપદના સાધક સંતના દર્શન કર્યા અને તેઓશ્રીની ભવાંતકારી અમૃતમય વાણી સાંભળીને અનેક ભવ્ય જીવોના જીવનની દિશા આત્મ-સન્મુખ થઈ ગઈ. આ સત્પુરુષને અનેક સ્થાનોથી લગભગ ૮૦ જેટલા અભિનંદન પત્ર અર્પણ થયા.

શ્રી વીરપ્રભુના નિર્વાણ બાદ, આ સળંગ ૪૫ વર્ષનો સમય (વીર સંવત ૨૪૬૧ થી ૨૫૦૭ અર્થાત્ ઇ. સ. ૧૯૩૫ થી ૧૯૮૦) વીતરાગમાર્ગની પ્રભાવનાનો સુવર્ણકાળ હતો. જે કોઈ મુમુક્ષુ અધ્યાત્મ તીર્થધામ સુવર્ણપુરી જતા, તેમને તો ત્યાં ચતુર્થ કાળનો જ અનુભવ થતો.

વિ. સં. ૨૦૩૭ના કારતક વદ સાતમ, (તા. ૨૮-૧૧-૧૯૮૦) શુક્રવારના રોજ, આ પ્રબળ પુરુષાર્થી આત્મજ સંતપુરુષ દેહાદિનું લક્ષ છોડી પોતાના જ્ઞાયક ભગવાનના અંતરધ્યાનમાં એકાગ્ર થયા, અતીન્દ્રિય આનંદકંદ નિજ પરમાત્મતત્ત્વમાં લીન થયા. સાંજે આકાશનો સૂર્ય અસ્ત થયો, ત્યારે સર્વજ્ઞપદના સાધક સંતે ભરતક્ષેત્રથી સ્વર્ગપુરી તરફ પ્રયાણ કર્યું. તેઓશ્રી વીરશાસનને પ્રાણવંતું કરી અધ્યાત્મયુગનું સર્જન કરતાં ગયાં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામી આ યુગના એક મહાન અને અસાધારણ વ્યક્તિ હતા. તેમના બહુમુખી વ્યક્તિત્વની સૌથી મોટી વિશેષતા એ છે કે તેમણે સત્યથી ખુબ જ દૂર જન્મ લઈને સ્વયંબુદ્ધની જેમ સત્યનું અનુસંધાન કર્યું અને પોતાના પ્રચંડ પુરુષાર્થથી આત્મસાત પણ કર્યું.

આ વિદેહ દશાવંત મહાપુરુષનું અંતર જેટલું ઉજ્જવળ હતું તેટલું બાહ્યજીવન પણ પવિત્ર છે; પવિત્રતા અને પુણ્યનો સહજ યોગ આ કળિકાળમાં ભાગ્યે જ જોવા મળે છે. તેમની અત્યંત નિયમિત દિનચર્યા, સાત્ત્વિક અને પરિમિત આહાર, આગમ સંમત સંભાષણ, કરુણ અને સુકોમળ હૃદય, તેમના વિરલ વ્યક્તિત્વના અભિન્ન અવયવો હતા. શુદ્ધાત્મતત્ત્વનું નિરંતર ચિંતન અને સ્વાધ્યાય એ જ તેમનું જીવન હતું. જૈન શ્રાવકના પવિત્ર આચાર પ્રત્યે તેઓશ્રી હંમેશા સતર્ક અને સાવધાન હતા. તેઓ જગતની પ્રશંસા કે નિંદાથી અપ્રભાવિત, માત્ર પોતાની સાધનામાં જ તત્પર રહેતા. ભાવલિંગી મુનિઓના તેઓ દાસાનુદાસ હતા.

આચાર્ય ભગવંતોએ જે મુક્તિનો માર્ગ પ્રકાશ્યો છે તેને આ અનુભૂતિ વિભૂષિત સંતપુરુષે પોતાના શુદ્ધાત્મતત્ત્વની અનુભૂતિના આધારે, સાત્તિશય જ્ઞાન અને વાણી દ્વારા, યુક્તિ ને ન્યાયથી સર્વ પ્રકારે સમજાવ્યો છે. દ્રવ્યની સ્વતંત્રતા, દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય, ઉપાદાન-નિમિત્ત, નિશ્ચય-વ્યવહાર, ક્રમબદ્ધપર્યાય, કારણશુદ્ધપર્યાય, આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ, સમ્યગ્દર્શન અને તેનો વિષય, સમ્યગ્જ્ઞાન અને જ્ઞાનનું સ્વ-પરપ્રકાશકપણું ઇત્યાદિ સમસ્ત તેઓશ્રીના પરમ પ્રતાપે આ કાળે સત્યરૂપે બહાર આવ્યા છે. આજે દેશ-વિદેશમાં લાખો જીવો મોક્ષના માર્ગને સમજવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, તે તેઓશ્રીનો જ પરમ પ્રતાપ છે.

સમગ્ર જીવન દરમ્યાન આ ગુણવંતા જ્ઞાનીપુરુષે બહુ જ અલ્પ લાખ્યું છે, કેમકે તેઓશ્રીને તો તીર્થંકરની વાણી જેવો યોગ હતો. તેમની અમૃતમય મંગળવાણીનો પ્રભાવ જ એવો હતો કે સાંભળનાર તેનું રસપાન કરતાં થાકતા જ નહિ. દિવ્યભાવશ્રુત જ્ઞાનધારી આ પુરાણપુરુષે પોતે જ પરમાગમના આ સારભૂત સિદ્ધાંતો લખાવ્યા છે:

૧. એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને અડે નહિ, સ્પર્શે નહિ.
૨. દરેક દ્રવ્યની દરેક પર્યાય ક્રમબદ્ધ જ થાય છે.
૩. ઉત્પાદ - ઉત્પાદથી છે, વ્યયથી કે ધ્રુવથી નથી.
૪. ઉત્પાદ પોતાના ષટ્કારકના પરિણમનથી થાય છે.
૫. પર્યાયના અને ધ્રુવના પ્રદેશ ભિન્ન છે.
૬. ભાવશક્તિના કારણે પર્યાય હોય જ છે, કરવી પડતી નથી.
૭. ભૂતાર્થના આશ્રયે સમ્યગ્દર્શન થાય છે.
૮. ચારે અનુયોગનું તાત્પર્ય વીતરાગતા છે.
૯. સ્વદ્રવ્યમાં પણ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયના ભેદ પાડવા તે અન્યવશપણું છે.
૧૦. ધ્રુવનું આલંબન, પણ વેદન નહિ, અને પર્યાયનું વેદન, પણ આલંબન નહિ.

આ અધ્યાત્મયુગસર્જક મહાપુરુષે પ્રકાશેલ સ્વાનુભૂતિનો પાવન પંથ જગતમાં સદા જયવંત વર્તો!

તીર્થંકર શ્રી મહાવીર ભગવાનની દિવ્યધ્વનિનું રહસ્ય સમજાવનાર શાસનસ્તંભ શ્રી કહાન ગુરુદેવ ત્રિકાળ જયવંત વર્તો!

સત્પુરુષનો પ્રભાવના ઉદય જયવંત વર્તો.

અનુક્રમણિકા

પ્ર. ક્રમાંક	તારીખ	તિથિ	વાર	ગાથા	શ્લોક	પૃષ્ઠ નંબર
૧	૨૧-૦૭-૧૯૭૯	અષાઢ વદ ૧૩	શનિવાર	૩૮	-	૦૧-૧૨
૨	૨૨-૦૭-૧૯૭૯	અષાઢ વદ ૧૪	રવિવાર	૩૮	-	૧૩-૨૪
૩	૨૩-૦૭-૧૯૭૯	અષાઢ વદ ૩૦	સોમવાર	૩૮	-	૨૫-૩૫
૪	૨૪-૦૭-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૧	મંગળવાર	-	૫૪	૩૬-૪૫
૫	૨૫-૦૭-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૨	બુધવાર	૩૯	૫૫	૪૬-૫૬
૬	૨૬-૦૭-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૩	ગુરુવાર	-	૫૬-૫૭	૫૭-૬૮
૭	૨૭-૦૭-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૪	શુક્રવાર	૪૧	૫૬	૬૯-૭૯
૮	૨૮-૦૭-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૫	શનિવાર	૪૧	-	૮૦-૯૦
૯	૨૯-૦૭-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૫	રવિવાર	૪૧	-	૯૧-૧૦૧
૧૦	૩૦-૦૭-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૬	સોમવાર	૪૧	૫૮-૫૯	૧૦૨-૧૧૪
૧૧	૩૧-૦૭-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૭	મંગળવાર	૪૨	-	૧૧૫-૧૨૭
૧૨	૦૧-૦૮-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૮	બુધવાર	૪૨	-	૧૨૮-૧૩૮
૧૩	૦૨-૦૮-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૯	ગુરુવાર	-	૬૦-૬૧	૧૩૯-૧૫૦
૧૪	૦૩-૦૮-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૧૦	શુક્રવાર	૪૯	-	૧૫૧-૧૬૩
૧૫	૦૪-૦૮-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૧૧	શનિવાર	૪૯-૫૦	૭૩	૧૬૪-૧૭૫
૧૬	૦૫-૦૮-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૧૨	રવિવાર	૫૦	-	૧૭૬-૧૮૬
૧૭	૦૬-૦૮-૧૯૭૯	શ્રાવણ સુદ ૧૩	સોમવાર	૫૧-૫૫	૭૪	૧૮૭-૧૯૯

अषाढ वद १३, शनिवार, ता. २१-७-१९७९

गाथा-३८, प्रवचन-१

आ नियमसार. कुंदकुंदार्य कडते हें, मैने मेरी भावनाके लिये बनाया है. दूसरे ग्रंथ में ऐसा कथन कुंदकुंदार्य योगी.... 'मंगलं भगवान वीरो. मंगलं गौतमो गणी.' तीसरे नंबर पर 'मंगलं कुंदकुंदार्यो' आता है. वड कुंदकुंदार्य कडते हें, मैने मेरी भावनाके लिये यड नियमसार बनाया है. यड शुद्धभाव अधिकार है. यडां, शुद्धभाव पर्यायकी भात नडीं. यड शुद्धभाव है न? तो शुद्धभावमें शुद्ध उपयोग उसकी यडां भात नडीं. अशुभराग और शुभराग दोनो अशुद्ध हें और रागरहित सिदानंद भगवान आत्मा जिसका उपयोग शुद्ध है. उसकी यडां भात नडीं. वड शुद्धपर्यायकी भात है. यड शुद्धभाव द्रव्यकी भात है. आडाडा..! वस्तु है वस्तु, भाववान, वड शुद्धभावस्वरूप है, ध्रुव त्रिकाल. भाववान आत्मा, उसका भाव शुद्धभाव वड त्रिकाल स्वभाव है. आडाडा..! भाववान ध्रुवपना अथवा वड आत्मापना जो त्रिकाली ज्ञायकभाव, त्रैकालिक परमपारिणामिक जिसको कोई कर्मका अभाव और निमित्तकी अपेक्षा नडीं ऐसा परम त्रैकालि स्वभाव उसको यडां शुद्धभाव कडते हें.

शुद्धभाव अधिकार कडा जाता है. शुद्धभावका अर्थ यड है कि द्रव्य त्रिकाली भगवान आत्मा पूर्णानंदसे भरा पडा है और जिसमें गुण-गुणीका भेद भी नडीं. कि शुद्धभाव और आत्मा शुद्धभाव धरनेवाला ऐसा भेद भी जिसमें नडीं. शुद्धभाव, पवित्र त्रिकालभाव... आडाडा..! पुण्य और पाप आदि भाव वड .. शास्त्रमें यपलभाव कडा है. यपल.. यलपता है, आकुलता है. उससे रहित भाव शुद्ध उपयोग है वड तो पर्याय है. परंतु वड शुद्ध उपयोगकी पर्याय किसके आश्रयसे उत्पन्न होता है? वड अधिकार है. समझमें आया?

यड शुद्धभावका अर्थ पडले किया. कभी सुना डी नडीं कि क्या शुद्धभाव है. जय भगवान. भक्ति करना, पूजा करना. सेठ! यड सेठ हें वडां के अग्रेसर. नरम ँन्सान है. सुननेका प्रेम है. यड यीज कोई दूसरी है. प्रभु! शुं करीओ? वर्तमानमें यलती है उससे कोई दूसरी भात है. आडाडा..! शुद्धभाव. गाथा.

जीवादिबहित्तच्चं हेयमुवादेयमप्पणो अप्पा।

कम्मोपाधिसमुब्भवगुणपज्जाएहिं वदिरितो ॥ ३८ ॥

नीचे.

है डेय सब बाह्यतत्त्व ये जवादि, आत्मा ग्राह्य है,

अरु कर्मसे उत्पन्न गुणपर्यायसे वड बाह्य है. उट.

'टीका - यड, डेय और उपादेय तत्त्वके स्वरूपका कथन है.' छोडनेलायक क्या है और आहरने लायक धर्मीको-सम्यग्द्रष्टिको क्या है? उसका कथन है. धर्मकी पडली सीढी-धर्मका पडला सोपान

सम्यग्दर्शन है. तो सम्यग्दर्शनमें उपादेय क्या है और लेय क्या है... सम्यग्दर्शन है पर्याय. आडाडा..! परंतु उसमें पर्यायकी सन्भुभता किस चीज पर जाती है और वह उपादेय कैसा है? और उसके सिवा बहिरत्त्व लेय कैसा है? ऐसा लेय और उपादेय तत्त्वके स्वरूपका कथन है. ऐसा तो साधारण शब्द लिया. अब उसका अर्थ भी थोडा करते है दूसरी तरहसे.

‘ज्वादि सात तत्त्वोंका समूह परद्रव्य होनेके कारण वास्तवमें...’ लेय है ऐसा नहीं कडा. पाठमें लेय है. परंतु लेय न कडते हुअे ‘उपादेय नहीं है’ (ऐसा कडा). समझमें आया? क्या उपादेय नहीं है? ‘जीवादिबहिरत्त्व’... ज्वा की वर्तमान पर्याय और संवर, निर्जरा और मोक्ष, पुण्य, पाप, आस्रव और बंध वह सब बहिरत्त्व है. पर्याय जो है धर्मकी पर्याय-संवर-निर्जराकी वह बहिरत्त्व है. क्योंकि अंतःतत्त्व में वह चीज-पर्याय नहीं. सूक्ष्म भात है.

जिहगी मिली है तो सुनना और समझना तो पडेगा न भाई! जिहगी यली जायेगी. कडां अवतार डोगा? यह वस्तु जो अंतरमें समझमें नहीं आयी तो उसके जन्मका कुछ पता नहीं लगेगा. यडां परमात्मा कडते थे वह कुंडकुंडार्याने अपनी भावनाके लिये बनाया. ‘जीवादिबहिरत्त्व’... ज्वादि सात तत्त्व. यडां पुण्य-पाप नहीं लिया है. शुभ-अशुभभाव आस्रवमें मिलाकर... ज्वाकी पर्याय वर्तमान और पुण्य और पापरूपी आस्रव-दो. और संवर, निर्जरा, बंध और मोक्ष—वह सात तत्त्व हुअे. वह सात तत्त्वोंका समूह परद्रव्य है. आडाडा..!

केवलज्ञानकी पर्याय स्वद्रव्य जो भगवान शुद्धभाव त्रिकाल परमात्मस्वरूप, भगवतस्वरूप अपना पूर्ण...

‘घट घट अंतर जिन भसे और घट घट अंतर जैन,
मत मदिरा के पान सो मतवाला समजे न’

अपने अभिप्राय की शराब पीनेवाले सत्य तत्त्व क्या है वह समझते नहीं. आडाडा..! यडां तो कडते हैं कि सात तत्त्व में संवर, निर्जरा और मोक्ष भी आया. मोक्षमार्ग प्रकाशक में टोडरमलज्जने संवरको उपादेय कडा है, निर्जरा को डितका कारण कडा है. मोक्ष परमडित है ऐसा कडा.—वह ज्ञानकी प्रधानतासे कथन किया है. यडां द्रष्टिप्रधान कथनमें आडाडा..! सम्यग्दर्शन... यह अनंत काल में अेक समयमात्र भी चीज क्या है उसने सुनी नहीं अेकाग्र चित्तसे. ‘तत्प्रति प्रीतियित्तेन येन वार्तापि डि श्रुता...’ आडाडा..! पडली गाथा आती है न? पद्मनंदि-पंचविंशति में. भगवान आत्मा पूर्णानंद का नाथ, जिसमें संवर, निर्जरा और मोक्ष वह भी पर्याय है तो पर्याय व्यवहारका विषय है. तो व्यवहारके विषय को यडां परद्रव्य कड दिया, परद्रव्य. परद्रव्य क्यों कडा? कि जैसे अपने सिवा परद्रव्यमेंसे धर्मकी नयी पर्याय उत्पन्न नहीं डोती. जैसे संवर, निर्जराकी पर्यायमें से नयी धर्मकी-शुद्धिकी पर्याय उत्पन्न नहीं डोती. सूक्ष्म है भाई!

धर्मकी पर्यायकी शुद्धिकी वृद्धि वह पर्यायमें से नहीं आती. पर्यायके आश्रयसे नहीं आती. पर्यायके लक्ष्यसे नहीं आती. वह पर्याय सिवा त्रिकाली भगवान आत्मा पूर्णानंदका नाथ प्रभु, अनंत

गुणका सागर... आडाडा...! यहाँ तो अभी दया, दान, व्रत, भक्तिका परिणाम होय है वह कबुल करनेमें पानी उतर जाता है. पंडितजी! दया, दान, व्रत, भक्ति, तप, भगवानका विनय आदि वह सब भाव होय है, राग है. यह राग होय है उसको समझना कठिन लगता है. आडाडा...!

यहाँ तो परमात्मा एन्द्रो के बीच में... सुधर्म स्वर्गका एन्द्र अकावतारी है, अकभवतारी. एन्द्र है शकेन्द्र, सुधर्मदिवलोकमें उर लाभ वैमान है. अक-अक वैमान में असंज्य अबज देव हैं. उर लाभ वैमान. अक-अक वैमान में असंज्य असंज्य देव... थोड़े (विमान) हैं संज्य देववाले. संज्याता (देववाले) विमान थोड़े हैं, असंज्य देववाले बड़ोत हैं. जैसे उर लाभ वैमान, उसका स्वामी. करोड़ो अप्सराओ. आडाडा...! शकेन्द्र है अभी. सिद्धांतमें लेज है कि अकभवतारी है. वहाँसे मनुष्य डोकर मोक्ष होनेवाला है. और उसकी अक पटरानी है, रानी-देवी. वह देवी उपज तब तो मिथ्यात्व में (उपज). श्री में उत्पन्न होना मिथ्यात्व से ही उत्पन्न होता है. जहाँ जहाँ श्रीपर्याय उत्पन्न हुई, वह मिथ्यात्व है तो श्री उत्पन्न होती है. तो देवी उत्पन्न हुई तब तो मिथ्यात्व था, परंतु बादमें उसके स्वामी एन्द्र, उसके साथ भगवानका जन्मकल्याणक, गर्भकल्याणक, दीक्षाकल्याणक, केवलकल्याणकमें साथ में जाते थे. उसमें सुनने में आया, सुनकर अंतर में उतर गयी. देवी. करोड़ो देवीमें उसकी अधिपति मुज्य. आडाडा...!

यह जो पर्याय कहते हैं उसकी दृष्टि छोड़कर द्रव्यदृष्टिमें उतर गयी. अंतर.. अंतर.. आडाडा...! लोंग कहते हैं न कि पातालमें पानी बड़ोत है. पाताल. तो पातालका पानी बड़ोत नहीं है. क्योंकि पाताल के पानी नीचे नई के पासडा आता है. कितना भी गहरा समुद्र हो, परंतु नीचे अक डगर योजन का पहली नरकका पासडा है. तो पातालमें ज्यादा नहीं अथवा यौद ब्रह्मांडमें पानीका क्षेत्र थोड़ा है और जमीनका क्षेत्र बड़ोत है. समझमें आया? यह तो अक बार ऐसा अंदर विचार बड़ोत आते आते सारा यौद ब्रह्मांड का तोल क्या होगा? (ऐसा) मगज में (आया). सारा यौद ब्रह्मांड उउउ राजु .. तोल क्या होगा? तोलकी तो भगवान जाने. बाकी उसका तोल नाम ज्ञानका प्रमाणमें उसका माप आ जाता है. समझमें आया?

मुझे तो दूसरा कहना है कि पातालकी तो उद है. यह भगवान है उसकी पर्यायके पीछे पाताल भरा है. आडाडा...! सूक्ष्म बात है, प्रभु! आडाडा...! तेरी प्रभुता के सार में प्रभु! ऐसी बात है. परंतु यह बाह्यकी यीजोके प्रपंच में, बाह्यके प्रपंचमें सुभबुद्धिसे तेरी (यथार्थ) सुभबुद्धि उत्पन्न होती नहीं. बाह्य प्रपंच शरीर, वाणी, दिभावा, पैसा, आभर, मकान—यह बाह्य सब प्रपंचमें सुभबुद्धिके कारणसे भगवान अंदर सुभसंपन्न अतीन्द्रिय आनंद है ऐसी सुभबुद्धि होती नहीं. आडाडा...! समझमें आया?

यहाँ तो दूसरा कहना है कि पातालके पानीकी तो उद है. तो उस पातालकी यह पर्याय है उसको यहाँ परद्रव्य कडा. यह परद्रव्य के पीछे पाताल है सारा, यह शुद्धभाव. यह सात तत्त्व हैं वह शुद्धभाव नहीं. संवर, निर्जरा, मोक्ष वह शुद्धभाव नहीं. वह शुद्धभाव पर्यायका शुद्धभाव है. और वह शुद्धभावकी

પર્યાય કો તો યહાં પરદ્રવ્ય કહા હૈ. આહાહા...! કઠીન બાત હૈ, ભગવાન! અરે...! કહાં રહના ઔર કહાં જાના? અનાદિ-અનંત ભગવાન આત્મા...

કહતે હૈં પ્રભુ તેરી ચીજ ઐસી હૈ કિ જિસમેં સંવર, નિર્જરા ઔર મોક્ષકો ભી હમ તો પરદ્રવ્ય કહતે હૈં. ક્યોંકિ ઉસકે આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન નહીં હોતા. ઉત્પન્ન હુઆ સમ્યગ્દર્શન, પરંતુ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકે આશ્રયસે કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન નહીં હોતી. આહાહા...! નયી સંવરકી પર્યાય શુદ્ધિ હૈ ઔર નિર્જરાકી પર્યાય શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હૈ ઔર મોક્ષકી પર્યાય શુદ્ધિકી પૂર્ણતા હૈ. પરંતુ વહ તીનોં પર્યાય પર્યાયસે ઉત્પન્ન નહીં હોતી. આહાહા...! સેઠ! યહ સુના ભી નહીં કહીં. બહોત કઠીન બાત હૈ ભગવાન! આહાહા... ! બાહરમેં પ્રવૃત્તિમેં ઐસા ક્રિયા... ઐસા ક્રિયા... ગજરથ નિકાલા, રથયાત્રા નિકાલી, ભગવાનકી પ્રતિમા હજારો સ્થાપી, ઉસમેં હો ગયા ધર્મ (ઐસા માને). શુભભાવ હોતા હૈ. જબતક વીતરાગતા ન હો તબતક સમકિતીકો ભી અશુભસે બચનેકો શુભ હોતા હૈ, પરંતુ વહ બંધકા કારણ હૈ.

યહાં તો ઉસસે ભી આગે લેકર... આહાહા...! પ્રભુ! દ્રવ્ય ઔર પર્યાય—દો ચીજ. દ્રવ્ય અર્થાત્ વસ્તુ ત્રિકાલી યા શુદ્ધભાવ ઔર પર્યાય. દો ચીજ મેં પર્યાય કો વ્યવહારનય કહા ઔર ત્રિકાલકો નિશ્ચય કહા, તો પર્યાયકો વ્યવહારનય કહકર પરદ્રવ્ય કહા. તો કહે ટીકાકારને પરદ્રવ્ય કહાંસે નિકાલા? પાઠમેં તો ઐસા હૈ ‘જીવાદિબહિત્તચ્ચં’ ઇતના હૈ. પરદ્રવ્ય. ૫૦વીં ગાથા મેં કુંદકુંદાચાર્યને પરદ્રવ્ય કહા હૈં. ૫૦વીં ગાથા. વહ ટીકાકાર ભી અપને ૫૦ મેં હૈ. ‘પરદવ્વં પરસહાવમિદિ હેયં’ ઐસા તીન બોલ હૈં. ૫૦ ગાથા દેખો. પર્યાય હૈ વહ પરદ્રવ્ય હૈ, પરભાવ હૈ ઔર હેય હૈ. તીન બોલ હૈં. સમઝમેં આયા? આહાહા...!

અબ યહ સંસારકે બીચમેં નિવૃત્તિ મિલે નહીં. ઉસમેં પૈસે કુછ કરોડ, દો કરોડ, પાંચ કરોડ હુએ. આહાહા...! ઘૂસ ગયા ઉસમેં. ઉસકી સંખ્યાસે અનંતગુને તેરેમેં ધર્મ-ગુણ હૈં. જિસકો યહાં શુદ્ધભાવ કહતે હૈં દ્રવ્યસ્વભાવ, ઉસકી ગુણકી સંખ્યાકા પાર નહીં-અંત નહીં કિ યહ આખરી હૈ. અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... તો યહ અનંત-અનંત મેં યહ આખિરકા અનંત હૈ ગુણકા, ઐસી બાત આત્મા મેં હૈ હી નહીં. સમઝમેં આયા? ક્યા કહા?

કિ આત્મામેં ગુણકી ઇતની સંખ્યા હૈ... પર્યાયસે ભિન્ન દ્રવ્ય હૈ અંદર. પર્યાય અંતર્મુખ દેખતી હૈ તો પાતાલ હાથમેં આતા હૈ, પરંતુ ઉસ પાતાલકા પૂરા પાતાલ (હાથમેં આતા) નહીં, ફિર ભી પતા લગ જાતા હૈ. ક્યા કહા? અપની પર્યાય જો હૈ સંવર, નિર્જરાકી, મોક્ષમાર્ગકી... મોક્ષમાર્ગકી પર્યાયકો ભી યહાં પરદ્રવ્ય કહા હૈ. આહાહા...! ક્યોંકિ વહ પર્યાય હૈ. વહ પર્યાય હૈ ઉસકી મુદત ભી એક સમયકી હૈ. ઔર ભગવાન અંદર ત્રિકાલી આનંદકા કંદ હૈ. સિદ્ધાંતમેં તો ઐસા શબ્દ આયા હૈ, નિરંતર વર્તમાન. આહાહા...! ત્રિકાલી વસ્તુ નિરંતર વર્તમાન હૈ. ભવિષ્યમેં રહેગા ઇસલિયે... યહાં તો નિરંતર વર્તમાન. પીછે કથન વિશેષ કરે તો ત્રિકાલી ભી કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા...!

યહ દેહમેં ભગવાન આત્મા નિરંતર.. વર્તમાન નિરંતર, ધ્રુવ નિરંતર વર્તમાન ધ્રુવ હૈ. આહાહા...! યહ શુદ્ધભાવ, વહ વર્તમાનમેં શુદ્ધભાવ હૈ. ત્રિકાલ રહતા હૈ ઇસલિયે શુદ્ધભાવ નહીં. યહાં તો વર્તમાન

હી શુદ્ધભાવ છે. વર્તમાનમેં હી ધ્રુવ છે. આહાહા...! સૂક્ષ્મ બાત છે. યહાં કહતે હૈં કિ 'જીવાદિ સાત તત્ત્વોંકા સમૂહ...' ઉન્હોંને ઘર કા કહા નહીં હૈ ૫૦ વીં ગાથા મેં. વહ સમયસાર મેં ભી આતા હૈ ભાઈ! સિદ્ધાંતો અયં ઉદાત્ત ચિત્ત.... કલશ (૧૮૫)મેં આતા હૈ. સમયસાર મેં. 'પરદ્રવ્યં સમગ્રં હેયં.' વહ સબ પર્યાય આદિ (ભેદ) પરદ્રવ્ય છે. આહાહા...! એક તરફ રામ અને એક તરફ ગામ. એક સમયકી પર્યાયકો રામ કહીએ, તો પ્રભુ ત્રિકાલીકો પૂરા ગાંવ કહીએ. પૂર્ણાનંદકા નાથ, જિસકે ગુણકી સંખ્યાકા પાર નહીં. આહાહા...! યહાં તો અબજ ઔર અબજ .. યહ તો અભી અબજ તક કહતે હૈં. હમારે સમય મેં તો અબજ કે પીછે ભી લેતે થે. ખર્વ, નિખર્વ, મહા.. ઐસી સંખ્યા થી.

જૈસે સો કરોડકા અબજ, ઐસા સો અબજકા ખર્વ, ઔર સો ખર્વકા નિખર્વ. ખર્વ, નિખર્વ, .. આદિ અંતિમ ... ઐસા ૧૮ બોલ થે હમારે સમય મેં. અભી તો અબજ તક હૈ. આહાહા...! યહ તો ૭૦ સાલ, ૮૦ સાલ પહલેકી બાત હૈ. ૯-૧૦ સાલકી ઉંમર મેં પઢા થા ન? અભી તો ૮૦ હુએ. આહાહા...! તો યહ સંખ્યાકી ભી હદ હૈ. સમઝમેં આયા? ૧૮ અંકમેં. અબજકે પીછે ખર્વ, નિખર્વ (આદિ) ૧૮ ... આતા હૈ. તો ભી ઉસકી મર્યાદા-હદ હૈ. આત્માકે જો ગુણકી સંખ્યા ઉસકી મર્યાદા-હદ નહીં. આહાહા...! ઇતના સંખ્યાકા પૂર, ચૈતન્યકા નૂરકા તેજકા પૂર, યહ અતીન્દ્રિય આનંદકા સાગરકે જલસે ભરા પડા પ્રભુ. આહાહા...! યહ શુદ્ધભાવકી અપેક્ષા સે સંવર, નિર્જરા ઔર મોક્ષકો ભી પરદ્રવ્ય કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા...! સત્ય બાત કાનમેં પડે નહીં, વહ સત્ય બાત કબ સમજે? અરે...! મનુષ્યપના ચલા જાતા હૈ ભાઈ! સમય સમય .. બીત જાતા હૈ. જો મૃત્યુ કા સમય હૈ વહ તો નક્કી હૈ. તો જિતને દિન જાતે હૈં વહ (મૃત્યુકે) સમીપમેં જાતા હૈ. સમઝમેં આયા? દેહકે છૂટનેકા સમય હૈ પક્કા. ઉસમેં આગે-પીછે કુછ (નહીં હોતા). તો ઉસ સમયમેં જિતના (કાલ) જાતા હૈ ઉતના સમીપ જાતા હૈ દેહ છૂટનેકે. આહાહા...! ઉસમેં જો આત્મા પરસે ભિન્ન ઐસા સમ્યગ્દર્શન ન કિયા. આહાહા...! પ્રભુ! તેરે ભવકા અંત કહાં આયેગા?

ઔર પહલી શ્રદ્ધાકા ભી ઠિકાના નહીં. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કરતે કરતે કલ્યાણ હોગા. યહ તો મિથ્યાત્વ હૈ. યહાં તો, પર્યાયકે આશ્રયસે કલ્યાણ હોગા વહ ભી નહીં. સંવર-નિર્જરા પર્યાય હૈ કલ્યાણરૂપ.. કલ્યાણરૂપ. સમ્યગ્દર્શન-ચારિત્ર-મોક્ષમાર્ગ હૈ તો તીનોં કલ્યાણરૂપ. ઔર શ્રાવકકો ભી વહ તીનોં કહે હૈં. સમ્યગ્દ્રષ્ટિ શ્રાવક હૈ ઉસકો ભી સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તીનોં કહે હૈં. યહ નિયમસાર ભક્તિ અધિકારમેં હૈ. દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તીનોં કહા હૈ. પરંતુ કિસકો પહલે? દર્શન શુદ્ધિ. ૧૧ બોલ હૈ ન પડિમામેં? દર્શનશુદ્ધિ પહલા બોલ. તો દર્શનશુદ્ધિ વહ ચૌથે ગુણસ્થાનકી બાત નહીં, પંચમકી બાત હૈ. દર્શનશુદ્ધિ, વ્રત ઐસી ૧૧ પડિમા હૈ ન? દર્શનશુદ્ધિ વહ ચૌથે ગુણસ્થાનકી બાત નહીં હૈ. ૧૧ પડિમામેં પહલી પડિમા હૈ. હૈ તો (ચતુર્થ) ગુણસ્થાનકી બાત, પરંતુ વ્રત નિરતિચાર નહીં ઉસ કારણસે વ્રત પડિમા નહીં કહા ઉસકો.

હમેં તો દૂસરા કહના હૈ કિ યહ દર્શન પડિમામેં ભી કો ભી સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તીનોં કહે હૈં. આહાહા...! પીછે અધિકાર હૈ ન. હૈ ન ભક્તિકા અધિકાર. ભક્તિ.. ભક્તિ.. યહ દેખો ભક્તિ અધિકાર આયા. ભક્તિ. હિન્દી હૈ ન. હમારે તો ગુજરાતીમેં, ગુજરાતીમેં લિખા હૈ ન સબ? દેખો. પહલી

गाथा १३४ में है. आपके उसमें अलग पन्ना होगा. यहाँ २६८ पन्ना है. .. देजो! 'रत्नत्रयकी भक्ति करते हैं. उन परम श्रावकों तथा परम तपोधनों को जिनवरोंकी कही हुई निर्वाणभक्ति...' यारित्र लिया है उसमें. समझमें आया? 'शुद्धरत्नत्रयकी भक्ति करते हैं.' है उसमें? शुद्ध रत्नत्रय. पंचम गुणस्थानवाले को रत्नत्रय कडा. पडली गाथा-१३४. टीका है टीका. पीछे यारित्र कडा है. वड यहाँ नहीं लिया. यारित्र है. लिया है. आडाडा..!

यड यारित्र पंचमगुणस्थान में भी कडा है, डमें औसा कडना है. क्या कडा? कोई औसा कडता है कि श्रावकको यारित्र नहीं डोता. श्रावकको तो सिई दर्शन और ज्ञान डोता है. आडाडा..! सम्यग्दृष्टि श्रावक है और पंचम गुणस्थानमें है, उसे यहाँ.. पाठ देजो पाठ. 'सम्मत्तणाणचरणे' मूल पाठ. 'कुणइ सावगो समणो' है? गाथा है?

सम्मत्तणाणचरणे जो भत्तिं कुणइ सावगो समणो।

तस्स दु णिव्वुदिभत्ती होदि त्ति जिणेहि पण्णत्तं ॥ १३४ ॥

श्रावक भी सम्यग्दर्शन-ज्ञान-यारित्र तीनकी भक्ति अर्थात् परिश्रमन करते हैं. भक्ति अर्थात् विकल्प औसा नहीं. आडाडा..! समझमें आया? गाथा है १३४. 'कुणइ सावगो समणो।' 'सम्मत्तणाणचरणे जो भत्तिं कुणइ सावगो समणो' श्रावकको भी सम्यग्दर्शन-ज्ञान-यारित्रकी परिश्रमति है वड भक्ति. सिद्धकी भक्ति करना वड तो व्यवहारनयमें यला है. दूसरी गाथामें. क्योंकि वड तो विकल्प है. आडाडा..! यहाँ तो पंचम गुणस्थानवालेको भी दर्शन-ज्ञान-यारित्र तीनों कडनेमें आया है. यहाँ तो कडते हैं कि औसा भी नहीं, पंचम गुणस्थानमें तो शुद्ध उपयोग नहीं डोता. शुद्ध उपयोग तो मुनिको डी डोता है. पाठमें औसा है. परंतु यड तो मुनिका शुद्ध उपयोग है, उस दशाका शुद्ध उपयोग श्रावकको नहीं डोता. समझमें आया? शुद्ध उपयोग नहीं डोता है औसा नहीं. क्योंकि सम्यग्दर्शन डोता है वड शुद्ध उपयोगकी भूमिकामें डी डोता है. आडाडा..! समझमें आया?

द्वयसंग्रहकी ४७ वीं गाथा है. 'दुविहं पि मोक्खहेउं ज्ञाणे पाउणदि जं मुणी णियमा' औसा पाठ है. निश्चय मोक्षमार्ग और व्यवहार मोक्षमार्ग 'दुविहं पि मोक्खहेउं' दो प्रकारके मोक्ष का डेतु 'ज्ञाणे पाउणदि जं मुणी णियमा' ध्यानमें प्राप्त डोता है. औसे कोई विकल्पकी दशा में औसा-औसा उसमें ... मोक्षमार्ग नहीं डोता. आडाडा..! यड अंतरमें स्वरूप शुद्ध चैतन्य है उसका ध्यान लगा दिया, ध्येय बनाकर ध्यान लगा दिया, उस ध्यानमें सम्यग्दर्शन-ज्ञान-यारित्र प्राप्त डोता है, निश्चय. और उसके साथमें जरा राग रडता है उसको व्यवहार मोक्षमार्गका आरोप कडकर व्यवहार कडा. है तो राग. 'दुविहं पि' है न? 'दुविहं पि मोक्खहेउं ज्ञाणे पाउणदि जं मुणी णियमा' ४७ गाथा है. ४७ क्या. सैतालीस. ४ और ७. भाषा सारी आपकी डिन्दी नहीं आती है. आडाडा..!

तो यहाँ कडते हैं कि श्रावकको भी जो सम्यग्दर्शन-ज्ञान-यारित्र है वड अडिर्तत्व है. आडाडा..! उसने तो सुना भी नहीं कि यड क्या चीज है. वड यहाँ कडते हैं... सुन तो सडी प्रभु! तेरी चीज अंदर डतनी बडी है कि उसकी बडाई के आगे दूसरी बडाई सारी दुनियामें है डी नहीं. सिद्धकी पर्यायकी भी

उसके पास बडाई नहीं. औसा भगवान आत्मा वर्तमान.. वर्तमान ध्रुव नित्यानंद प्रभु, अनंत गुणका समुदायका अक पिंड प्रभु, उसको यहाँ द्रव्य अथवा शुद्धभाव कडते हैं. उस द्रव्यकी अपेक्षा से संवर-निर्जरा और मोक्षका मार्ग भी परद्रव्य कडनेमें आता है. आडाडा..! समझमें आया ?

भूमी क्या है कि पाठमें तो संक्षिप्त शब्द है तो डेय-उपादेय कडा. कि सात तत्त्व हैं वड डेय हैं. संवर, निर्जरा और मोक्ष भी डेय है. समझमें आया ? 'ज्वादि सात तत्त्वोंका समूह...' आया न ? 'परद्रव्य डोने के कारण...' पाठमें डेय कडा. टीकाकार औसा कडते हैं कि वास्तवमें उपादेय नहीं. औसा लिया. पाठमें डेय हैं, औसा न लेकर सात तत्त्व उपादेय नहीं हैं. आडाडा..! समझमें आया ? मार्ग बापु ! परमात्मा जिनेश्वरदेवका मार्ग कोई अलौकिक है. लोगोंने तो (मान लिया कि) बाडरमें व्रत लिया, तप लिया, जंगलमें रहना, नग्न रहना, औसी किया, औसा परिषड सडन करना—वड सभ धर्म है. धर्म-ईर्म है नहीं. आडाडा..! लोकंजनका धर्म बताकर लोग रंजन डो जाते हैं. यड तो कठिन भात है.

यहाँ तो 'ज्वादि सात तत्त्वों...' अर्थात् ज्वकी अक समयकी पर्याय, अज्वका ज्ञान.. अज्वका ज्ञान, अज्व तो पर है. आस्रव, पुण्य-पाप, बंध-रागमें रुक जाना, संवर-शुद्धिकी उत्पत्ति, निर्जरा-शुद्धिकी वृद्धि, मोक्ष-शुद्धिकी पूर्णता वड सात तत्त्व, वड सातों तत्त्वोंका समूह 'परद्रव्य डोने के कारण...' आडाडा..! आत्माके अलावा अनंत परद्रव्य हैं वड तो डेय है. त्रिलोकनाथ तीर्थंकरदेव औसा इरमाते हैं अष्टपाडुडमें, मोक्षपाडुडमें १५वीं गाथामें. 'परदव्वादो दुग्गइ' प्रभु औसा कडते हैं कि डमारे तरइ तेरा लक्ष जायेगा तो तुजे राग डोगा. वड तेरी दुर्गति है, वड यैतन्यकी गति नहीं. आडाडा..! समझमें आया ? मोक्षपाडुडकी १५वीं गाथा. अष्टपाडुडमें. 'परदव्वादो दुग्गइ' तो तीर्थंकर कडते हैं कि डम तो तेरे द्रव्यसे परद्रव्य हैं. तो परद्रव्य दुर्गति है. डमारी ओर तेरा लक्ष जायेगा तो तुजे राग डी उत्पन्न डोगा. राग वड यैतन्यकी गति नहीं, वड तो दुर्गति है. अरर..! आडाडा..!

इमो अरिहंताणं, इमो सिद्धाणं (स्मरण करना) वड तो राग है. यहाँ तो संवर और निर्जरा जो रागरहित दशा है, (जो) उत्पन्न डुई है आत्मद्रव्य के आश्रयसे. संवर, निर्जरा और मोक्ष उन तीनों को यार के साथमें मिलाकर, ज्व, अज्व, आस्रव और बंध उन यारोंको मिलाकर, तीन और सात. सातों को परद्रव्य कडा है. समझमें आया ? है न अंटर ? आडाडा..! यहाँ तो लोग दया और व्रत करे, अपवास करे. मडिनेके, पंद्रड दिनके पानी बिना के अपवास करे. ओडोडो..! बडोत तपस्या डुई. धूलमें भी नहीं है, लंघन है. तप तो उसको कडते हैं कि अपने स्वद्रव्यका-शुद्ध यैतन्यकी द्रष्टिका अनुभव डुआ स्वद्रव्यका, परद्रव्यको डेय जानकर. तो वड स्वद्रव्य में लीनता डोना वड यारित्र है और यारित्र में उग्र पुरुषार्थ से विशेष उग्रता डोना वड तप है. आडाडा..! परिभाषा भी भिन्न.

उसको भी यहाँ तो कडते हैं कि भावतप है. आडाडा..! शुद्धिकी वृद्धि डोती है वड भी परद्रव्य है. आडाडा..! 'परद्रव्य डोनेके कारण...' बाडमेंये कारण दिया. वड उपादेय क्यों नहीं ? आडरणीय क्यों नहीं ? कि यड परद्रव्य है उस कारणसे उपादेय 'वास्तवमें उपादेय नहीं है.' वास्तव माने भरेभर. समझमें आया ? आडाडा..! 'जीवादिसप्ततत्वजातं परद्रव्यत्वान्न ह्युपादेयम्' आडाडा..! वास्तवमें

ઉપાદેય નહીં હૈ. ઇસમેં હૈ ન? 'પરદ્રવ્યત્વાન્ન હ્યુપાદેયમ્' આહાહા..! અભી તો પુણ્યકા પરિણામ કરને કો નિવૃત્તિ મિલે નહીં. આહાહા..! સંસારકે પાપ સારા દિન ધંધે, સ્ત્રી, બચ્ચે સારા દિન પાપ. આહાહા..! પરદ્રવ્યકી પ્રવૃત્તિમેં કેવલ પાપ હી હૈ. વહ પાપમેંસે નિવૃત્તિ લેકર પુણ્ય ભી નહીં હોતા જિસકો, ઉસકો તો યહ બાત જ્યતી નહીં.

યહાં તો પુણ્યસે ભી નિકલકર આત્માકે આશ્રયસે શુદ્ધિકી, આનંદકી વેદના હુઈ, અતીન્દ્રિય આનંદકા વેદન આયા. મોક્ષકે માર્ગકા અર્થ? અતીન્દ્રિય આનંદકા વેદન ઉસકા નામ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. આહાહા..! ક્યોંકિ ભગવાન અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ હૈ. આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદસે ઠસોઠસ ભરા હૈ. આહાહા..! વહ અતીન્દ્રિય આનંદ(સ્વરૂપ)કા આશ્રય કરકે જો સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર મેં અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આયા, ઉસકો ભી યહાં તો પરદ્રવ્ય કહ દિયા હૈ. આહાહા..! પૂર્ણ નહીં હૈ ન? એક સમયકી પર્યાય હૈ. કેવલજ્ઞાન ભી એક સમયકી પર્યાય હૈ. કેવલજ્ઞાન સાદિ-અનંત પર્યાય નહીં. રહતી હૈ સાદી અનંત. પરંતુ એક સમયકી પર્યાય હૈ. દૂસરે સમયમેં દૂસરા કેવલજ્ઞાન, તીસરે સમય મેં તીસરા કેવલજ્ઞાન. આહાહા..!

કેવલજ્ઞાન પર્યાય હૈ, ગુણ નહીં. ઉસમેં હૈ ન? ક્યા કહતે હૈં ઉસકો? જાત્રાકા સ્થલ. મથુરા. મથુરા બૈઠે થે સબ પંડિત. યહ પરિભાષા હુઈ કિ કેવલજ્ઞાન ભી પર્યાય હૈ, ગુણ નહીં. ખલબલી મય ગઈ. યહ ક્યા કહતે હૈં? કેવલજ્ઞાન (જિસમેં) ભગવાન એક સમયમેં તીન કાલ તીન લોક દેખતે હૈં યહ પર્યાય હૈ? પર્યાય હૈ, પ્રગટ હુઈ વહ પર્યાય હૈ. ધ્રુવ.. ધ્રુવ વહ પ્રગટ હોતા નહીં ઔર ધ્રુવ આવરણમેં આતા નહીં. આહાહા..! ત્રિકાલી ભગવાન ધ્રુવ પ્રગટ હોતા નહીં ઔર આવરણ ઉસમેં હૈ નહીં. સકલ નિરાવરણ પરમાત્મા ત્રિકાલી આત્મા. આહાહા..! ડાહ્યાભાઈ! ઐસી બાતેં હૈં.

ઉસમેં આતા હૈ ન ભાઈ? ૩૨૦ ગાથા. બાદમેં લેંગે. આયા હૈ પીછે. જો સકલનિરાવરણ... દ્રવ્યસ્વભાવ જો હૈ વહ તો સકલનિરાવરણ અખંડ એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય, પ્રત્યક્ષ હોનેવાલા અવિનશ્વર શુદ્ધ પારિણામિક પરમભાવ લક્ષણ નિજ પરમાત્મતત્ત્વ દ્રવ્ય.. નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય વહી ઉપાદેય હૈ. આહાહા..! ધર્મી નિજ પરમાત્મદ્રવ્યકા ધ્યાન કરતા હૈ. ખંડ-ખંડ જ્ઞાનકા ધ્યાન નહીં કરતા. ભાઈ! ઉસમેં આતા હૈ. ઇસમેં હૈ. 'જો સકલ નિરાવરણ અખંડ એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસ...' પર્યાય ઉસકા ધ્યાન કરતી હૈ, પર્યાય ઉસકો માનતી હૈ, પર્યાય ઐસે માનતી નહીં કિ મેં પર્યાય હૂં. પર્યાય ઐસા માનતી હૈ કિ 'જો સકલ નિરાવરણ અખંડ એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય અવિનશ્વર શુદ્ધ પારિણામિક પરમભાવલક્ષણ નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય વહી મેં હૂં.' નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય વહીં મેં હૂં. આહાહા..! સમઝમેં આયા?

પર્યાય ઐસા જાનતી હૈ કિ જો સકલ નિરાવરણ અખંડ એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય હૂં અવિનશ્વર શુદ્ધ પારિણામિક પરમભાવ લક્ષણ નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય વહ મેં હૂં. વહ યહ શુદ્ધભાવ. આહાહા..! ઇસમેં એક ઘંટેમેં સબ કહાંસે આવે? ભગવાન બાપુ! અલૌકિક માર્ગ હૈ યહ તો તીર્થંકર કા. ઐસી ચીજ કહીં દૂસરે હૈ નહીં. કોઈ સંપ્રદાયમેં નહીં. શ્વેતાંબરમેં નહીં તો બાકી કહાં હૈ? આહાહા..! સુનનેમેં મુશ્કેલી

पडे. केवलज्ञान परद्रव्य? हा. क्योंकि अेक समय रहता है. प्रभु तो त्रिकाल है. वर्तमान... वर्तमान... वर्तमान... वर्तमान... त्रिकाल ध्रुव है, वड त्रिकालीको यडां शुद्धभाव कडा है. उस शुद्धभावकी अपेक्षासे वर्तमान पर्याय जो साथमें है वड उपादेय नहीं है. संवर, निर्जरा और मोक्ष उपादेय नहीं है. आडाडा...! क्योंकि उसके आश्रयसे तो विकल्प उत्पन्न होता है. मोक्षमार्ग उत्पन्न हुआ अंतरके आश्रयसे, परंतु मोक्षमार्गपर्यायका आश्रय करे तो राग ही उत्पन्न होता है. पर्यायके आश्रयसे तो राग होता है.

त्रिकाली भगवान अेक समयमें पूर्णानंदका नाथ... आडाडा...! समझमें आया? कमबद्धमें तो आया था न सुभडमें? जो समयमें मोक्ष होता है उसी समय होता है. अेकबार हमारे प्रश्न हुआ था. यड तो उपचंदज्जको देभकर लक्षमें आया. उपचंदज्ज! वडां ध्यानविजय है न? ...

श्रोता -

पूज्य गुरुदेवश्री - गजपंथा. गजपंथा में डम गये थे न. तो ध्यानविजय थे न श्चेतांभरके? हमारी भात सुनकर श्चेतांभरपना छोड दिया था. ध्यानविजय था स्वामी था. कैसे? परज्या. यडां का पढकर भडोत भात करते थे. पीछे मैं वडां गया तो पैर छुअे, उठ-बैठ किया. मैंने कडा, क्या हुआ? क्या है? उसको जाना था. डम वडां गये. कमरा अंध था. .. जुला, दर्शन किये, बैठे. (मैंने) प्रश्न पूछा. प्रवचनसारमें अैसा आया है कि कालमें मोक्ष डो, अकालमें मोक्ष डो. अैसा पाठ आया है. ँसमें कमबद्ध तुम्हारा कडां रडा? कमबद्ध अैसा तो नहीं पूछा था. कालमें मोक्ष है और अकालमें मोक्ष है... कालमें मोक्ष है ४७ नय ना कडती है. ... है. यार-पांच जन थे. गजपंथा, नासिक-नासिक.

वडां अैसा पाठ लिया है कि जिस समयमें मोक्ष डोगा वड डोगा वड कालनयसे और दूसरी अकालनय ली ली है. तो कालमें मोक्ष डोता है अैसा नहीं, अकालमें ली मोक्ष डोता है. काल लिया है पाठमें. उसका अर्थ क्या? ४७ नय प्रवचनसार. वड समज गया कि मैं कडूंगा तो भात सख्यी नहीं डोगी. मैंने विचार किया नहीं अैसा कडकर छोड दिया. मैंने विचार किया नहीं. कालमें मोक्ष और अकालमें मोक्ष—दोनों अेक समयमें है. अकालका अर्थ स्वभाव, पुरुषार्थ वड लेना है. काल तो अेक समय है. परंतु उस समयमें पुरुषार्थ और स्वभाव आदि है वड अकाल कडनेमें आता है. आडाडा...! कालमें मोक्ष और अकालमें मोक्ष, परंतु समय तो अेक ही है. और अकालमें कडने का आशय कि कालके सिवा स्वभाव, पुरुषार्थ, भवितव्यता, निमित्तका अभाव—वड पांचो समवाय अेक साथमें हैं उसको अकाल कडनेमें आया है.

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - हा. अकाल तो.... पडले जात्रा निकली थी न. १३ सालकी भात है. २२ साल पडले. लोग विचार किये बिना अैसे अैसे बोले जाये. कुछ भबर नहीं.

यडां कडते हैं... आडाडा...! कालमें मोक्ष डोता है उस पर्यायको ली परद्रव्य कडनेमें आता है. आडाडा...! भगवान आत्मा अेक समयमें.... पर्याय है वड पर्याय अेक समयकी स्थिति है और यड

अेक समयमें त्रिकाल है, ध्रुव है, अेक समयमें वर्तमान ध्रुव है. आडाडा..! वडी उपादेय है. सम्यग्द्रष्टिको तो यडी आदरणीय है.

श्रोता – आश्रय करना ?

पूज्य गुरुदेवश्री – आश्रय करना वडी आदरणीय है, उपादेय है. यडां उपादेय शब्द लिया है न ? आश्रय करना या उपादेय करना. समजमें आया ?

‘ज्वादि सात तत्त्वोंका समूह परद्रव्य होने के कारण...’ परद्रव्य होने के कारण. दलीलसहित, न्यायसहित. ‘वास्तवमें उपादेय नहीं है.’ वास्तवमें वड सात तत्त्व है वड आदरणीय नहीं. आडाडा..! आश्रय करने लायक नहीं, वडां लक्ष करने के लायक नहीं. ज्ञान हो, परंतु आश्रय करनेसे लाभ हो ऐसा नहीं है. है उसका ज्ञान करना. ज्ञान में जानने में आता है, परंतु वड आश्रय करने लायक उपादेय नहीं. आडाडा..! जो सात तत्त्वोंको उपादेय मान ले, तो भगवान त्रिकाल है उसको डेय माना. और अपने आत्माको.... यड शब्द है परमात्मप्रकाशमें.

देओ! रागादि को उपादेय माना, उसको आत्मा डेय हो गया. यडां कडे, सात तत्त्वोंको जो उपादेय माने तो त्रिकाली तो लक्षमें रडा नहीं. द्रव्यका अभाव हो गया द्रष्टिमेंसे. आडाडा..! ऐसी बात सुननी मुश्किल लगे. ऐसा मार्ग है प्रभुका. आडाडा..! तीन लोंकके नाथ तीर्थकरदेव जिनेश्वर परमात्माका यड डुकम है. उसका यड मार्ग है. प्रभु! यड कोई पक्ष नहीं हैं. कोई वाडा नहीं है यड. आडाडा..! वड उपादेय नहीं है. आडाडा..!

तब उपादेय कौन है? अब वड बताते हैं. ‘सडज वैराग्यरूपी मडलके शिखरका जो शिषामण्डि है,...’ स्वयं मुनि कडते हैं. मुनिपना कैसा है? ‘सडज वैराग्यरूपी मडलके शिखरका जो शिषामण्डि है.’ वैराग्य किसको कडते हैं? दृकान-धंधा, वेपार छोड दिया, बंध कर दिया तो वैराग्य है ऐसा नहीं. वैराग्य इसको कडते हैं कि अपनी पूर्ण वस्तुकी प्रतीति, अस्तित्वकी श्रद्धा और पुण्य-पापके भावसे विरक्त उसका नाम वैराग्य है. आडाडा..! समजमें आया ? वड पुण्य-पापके अधिकारमें है, समयसारमें. पुण्य-पापका शुभाशुभभाव है वड राग है. उससे विरक्त होना वडी वैराग्य है. परंतु केवल वैराग्य नहीं, अपने शुद्ध पूर्ण तत्त्वकी प्रतीति और पुण्य-पापसे डटकर वैराग्य—वड ज्ञान और वैराग्य दोनों शक्ति-धर्म साथमें है. आडाडा..! समजमें आया ?

धर्मीकी शक्ति अेक समयमें दोनों साथमें है. ज्ञान और वैराग्य. ज्ञान त्रिकाली उपादेय है उसका ज्ञान. आडाडा..! समजमें आया ? और पुण्य-पापके विकल्पसे विरक्त है... अनादिसे जो रक्त है (उससे) विरक्त, वड वैराग्य. वड मुनि कडते हैं. आडाडा..! भाषा तो सरल है, परंतु आपु! तत्त्व तो कुछ अलौकिक है. ऐसे नहीं समजना कि डमें न समजमें आवे. प्रभु! आत्मा तो अेक क्षणमें केवलज्ञान ले सके डतनी ताकातवाला है. आडाडा..! अेक समयमें केवलज्ञान लेनेकी ताकातवाला है वड ऐसा कडे कि डमें न समजमें आवे, प्रभु! कलंक लगता है. समजमें न आवे ऐसा न कडना प्रभु! आडाडा..! मार्ग है. आडाडा..!

‘सहज वैराग्यरूपी...’ जैसे भाषा ली है न? सहज वैराग्यका अर्थ सम्यग्दर्शन सहित, पुण्य-पापसे रहित वह वैराग्य है. आडाडा...! यह तो आचार्यों के जैसे शब्द, उसमें दिगंबर संतके शब्द कहीं है नहीं. अलौकिक बात है बापु! समझनेको थोड़ा समय देना पड़े. शालाकी पढाई में कितना सात, आठ, दस साल निकालते हैं पढते... पढते... ओक हमारा मित्र था. हम साथमें पढते थे. पीछे हम तो दुकान पर चले गये. हमारी दुकान थी. पीछे आया भावनगर. वहां मिले रास्तेमें. क्या वेणीभाई! क्या करते हो? पढता हूँ. अरे...! कब तक? २१ साल हुआ पढाई करते करते. आडाडा...! मित्र था. सूरतमें ओक ... उसका लडका था वह मित्र था. तो हम तो दुकानमें पालेज चले गये थे. पीछे वह पढता था. मिला तो कडा, अबतक क्या किया? तो कडा कि अभी तो पढाई कर रहा हूँ. उसके घर गये थे. कितने सालोंसे पढते हो. कितनो को अब्यास होगी ... अपने को अल.अल.भी.... सुना है. डिंमतभाईका क्या कहते हैं? भी.ओ. उसकी कुछ पढवी कहते थे. २१ साल तक... हमारे बादमें पढते पढते दस-बारह साल चले गये.

तो इसके लिये थोड़ा समय देना पड़े न प्रभु! अनंत कालसे समझा नहीं सब. कल्पनासे मान लिया है कि हम समझते हैं. आडाडा...! तीन लोकके नाथ सर्वज्ञ परमात्माको कौन-सी रीत और कौन-सी पद्धति कहनी है यह समझना अलौकिक बात है. अलौकिक पुरुषार्थ है.

‘सहज वैराग्यरूपी मडलके शिभरका जो शिभामणि है,...’ है? ‘शिभरके परकाउपरका रत्न; यूडामणि; कलगीका रत्न.’ ‘परद्रव्यसे जो पराउमुभ है.’ कौन? मुनि अपनेको कहते हैं. परद्रव्यसे पराउमुभ है. सात द्रव्यसे पराउमुभ है. आडाडा...! सात तत्त्व जो परद्रव्य हैं, उससे पराउमुभ है. आडाडा...! और ‘पांयंन्द्रियोके विस्तार रहित...’ पांयंन्द्रियोके विस्तार रहित है. देहमात्र रहा. नग्रमुनि हैं न? नग्रमुनि हैं न? मुनिपना तो नग्र ही होता है. केवल नग्र नहीं, अंतरमें नग्रपना-विकल्पसे रहित त्रिकाली द्रव्यके आनंदका वेदन और पीछे स्वरूपमें रमणता तो उसको नग्रपना हो जाता है. वस्त्र रहे और मुनिपना रहता है ऐसा (होता) नहीं. और वस्त्र छूट गया और नग्रपना हो गया तो मुनिपना होता है ऐसा भी नहीं. आडाडा...! ऐसा मार्ग है. समझनेको आये हैं न? बड़ोत दूरसे गांवसे आये हैं न? अपनी सुभसगवडता छोडकर यहां आये हैं न. आडाडा...! यहां तो एतनी सुगमता रसोईमें नहीं होती, आपके घरमें होती हो उतनी. आडाडा...!

कहते हैं कि ‘पांयंन्द्रियोके विस्तार रहित देहमात्र जिसे परिग्रह है, जो परम जिनयोगीश्वर है,...’ आडाडा...! मुनिकी बात कही है. परम जिनयोगीश्वर... योगीश्वर तो अन्यमें भी कहते हैं योगी, वह योगी नहीं. अंतर पूर्णानंदका नाथमें जोडाण कर दिया हो उसको योगी कहते हैं. अन्यमति ऐसा ध्यान करे, ऐसा कल्पना करे, वह सब अज्ञान है, वह तो मूढता है. वह योग नहीं. आडाडा...! योग की आगे परिभाषा है इसमें. योग किसको कहते हैं? मुनिपना.

अंतरमें स्वरूपकी पूर्ण रमणता, पूर्णानंदके नाथमें अंतर आनंदका भोजन, अतीन्द्रिय आनंदका उग्र भोजन करना उसको योग कहनेमें आता है. आडाडा...! अपनी पर्यायको द्रव्यमें जोड

दिया.. अपनी पर्यायको द्रव्यमें जोड़ दिया उसको योग कहते हैं. आछाछा..! 'स्वद्रव्यमें जिसकी तीक्ष्ण बुद्धि है...' अब उसकी परिभाषा करेंगे.

(श्रोता – प्रभाष वचन गुरुदेव!)

अषाढ वद १४, रविवार, ता. २२-७-१९७६

गाथा-३८, प्रवचन-२

नियमसार. शुद्धभाव अधिकार. ३८ गाथा चलती है न? पड़ले तो यह कडा कि यह शुद्धभावमें कडता हूँ. यह 'शुद्धभाव'का अर्थ? शुद्ध उपयोग या शुद्ध परिणति नहीं. शुद्धभाव जो त्रिकाली ज्ञायकभाव, सर्वज्ञस्वभावी पूर्ण... यहाँ द्रव्यस्वभावको शुद्धभाव कडनेमें आया है. वरना पुण्य और शुभ-अशुभ राग वड अशुद्ध राग है, अशुद्ध योग है. और शुभराग, अशुभराग से रडित वड शुद्धयोग है, शुद्धयोग. शुद्धयोग वड पर्याय है. शुद्धयोग कडो या शुद्ध उपयोग कडो, वड तो पर्याय है. तो यह पर्यायको मोक्षका कारण कडना वड भी अक व्यवडार है. मोक्षका कारण स्वद्रव्य है.

'डेय, और उपादेय तत्त्वके स्वरूपका कथन है.' 'जुवादि सात तत्त्वोंका समूह परद्रव्य...' आडाडा..! संवर और निर्जरा और मोक्ष वड भी बडिर्तत्व है. पर्याय है न? पर्याय द्रव्यमें पेसती नहीं-प्रवेश करती नहीं. द्रव्य पर पर्याय तिरती है. आडाडा..! तो उस अपेक्षासे पुण्य-पापको, आस्रव-बंधको तो बडिर्तत्व कडा. परंतु अपना त्रिकाली द्रव्यस्वभाव, उसके आश्रयसे जो मोक्षका मार्ग हुआ, वड भी बडिर्तत्व है. आडाडा..! मोक्षका मार्ग जो है वड भी बडिर्तत्व है. क्योंकि संवर, निर्जरामें आ गया है वड. आडाडा..!

यहाँ पाठमें तो डेय उपादेय कडा. तो टीकाकारने जरा ऐसा शब्द लिया कि 'जुवादि सात तत्त्वोंका समूह परद्रव्य होने के कारण, परद्रव्य होने के कारण...' बडोत सूक्ष्म बात है भगवान! आडाडा..! पाठमें डेय है, परंतु टीका में उपादेय नहीं ऐसा कडा. समझमें आया? पाठमें 'जीवादिबहिर्तत्त्वं हेयम्' परंतु अर्थकार-टीकाकार कडते हैं कि... आडाडा..! कि पर्याय जो बडिर्तत्व है वड उपादेय नहीं. आडाडा..! निमित्त उपादेय नहीं, दया, दानका व्यवडारत्नत्रयका विकल्प उपादेय नहीं, परंतु मोक्षमार्गकी पर्याय भी उपादेय नहीं. आडाडा..!

उन्डोंने 'परद्रव्य' कडा वड घरका (शब्द) नहीं कडा. ५०वीं गाथामें कुंडकुंडार्यार्चने भी कडा है. कि जितनी पर्याय हैं निर्भलादि वड 'परद्वं परसहावमिदि हेयं' जैसे तीन शब्द हैं. ५०वीं गाथा उसमें. ५०. परद्रव्य परभाव डेयं. आडाडा..! ५०वीं गाथा. और उसमें समयसारका आधार लिया है. सिद्धांत.. इस तरङ्गमें. सिद्धांतो अयं उदात्त चित्त.... है न? श्लोक. उसमें परद्रव्य है नीचे. यौथे पदमें परद्रव्य है. वड परद्रव्य है. समयसारका कलश है तो उसमें भी... आडाडा..! सूक्ष्म बात बडोत प्रभुकी.

जिसको सर्वज्ञपना आत्माका स्वभाव वड निरंतर वर्तमान है... आडाडा..! त्रिकाली वर्तमान सर्वज्ञस्वभाव उस अपेक्षासे पर्याय जितनी हैं मोक्षके मार्गकी भी, उसका आश्रय करनेसे तो विकल्प उत्पन्न होता है. जैसे परद्रव्यमें से अपनी पर्याय नहीं आती, जैसे पर्यायमें से पर्याय नहीं आती.

ઉસ કારણસે ઉસ પર્યાયકો પરદ્રવ્ય કહા હૈ. સેઠ! યહ તો કભી સુના નહીં એસી બાત હૈ. પૈસેકે બીચમેં કહાં ધૂલમેં? પ્રેમ હૈ તો ઇતના આયા છોડકર. માર્ગ એસા હૈ પ્રભુ! આહાહા..!

દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર એસા કહતે હૈં કિ હમ તેરે (લિયે) આદરણીય નહીં હોં! આહાહા..! સર્વજ્ઞ એસા કહતે હૈં કિ હમ તેરે (લિયે) આદરણીય નહીં હોં! આહાહા..! યહ તો મોક્ષપાહુડમેં ૧૬વીં ગાથામેં 'પરદવાદો દુગ્ગઈ' સંત, આચાર્ય કુંદકુંદ કહતે હૈં, પ્રભુ! તેરી પ્રભુતા કે આગે, તેરા સ્વદ્રવ્યકે આગે હમ પરદ્રવ્ય હૈં ઓર હમારે ઉપર લક્ષ કરેગા તો તુઝે દુર્ગતિ હોગી. અરેરે..! આહાહા..! 'પરદવાદો દુગ્ગઈ સદવા હુ સુગ્ગઈ' એસા પાઠ હૈ. ૧૬વીં ગાથા, મોક્ષપાહુડ.

ભગવાન! માર્ગ બહોત સૂક્ષ્મ હૈ. આહાહા..! અભી તો એસી ગડબડ હો ગઈ હૈ. ઇતની મુશ્કેલી સે બાત ભાગ્યશાલી લોગોં કો સુનને મિલતી હૈ. આહાહા..! યહ તો અંતર ચૈતન્ય સર્વજ્ઞ પરમાત્મા કે ઘરકી બાત હૈ. આહાહા..! કહતે હૈં કિ સર્વજ્ઞદેવ ઓર હમારે સંત-મોક્ષમાર્ગકા સાધક ઓર હમારે શાસ્ત્ર-વહ તીનોં પરદ્રવ્ય હૈં. વહ તો પરદ્રવ્ય હૈં, પરંતુ હમકો માનના. પરદ્રવ્યકો માનના વહ રાગ હૈ વહ પરદ્રવ્ય હૈ. યહ તો પરદ્રવ્ય હૈ, પરંતુ રાગસે ભિન્ન હોકર અપને દ્રવ્યસ્વભાવકી દ્રષ્ટિ, જ્ઞાન અનુભવ ક્રિયા, યહ અનુભવકી પર્યાય ભી પરદ્રવ્ય હૈ. આહાહા..! હુકમચંદજી, જ્ઞાનચંદજીકા પ્રભાવનામેં બહોત બડા હાથ હૈ. ઓર યહ બાબુભાઈ તીસરે. હમારે ગુજરાતમેંસે બાબુભાઈ, હિન્દીમેંસે યહ દો. આહા..! માર્ગ પ્રભુ!

યહાં તો દેવ, ગુરુ ઓર શાસ્ત્ર એસા કહતે હૈં કિ હમ તો તેરે દ્રવ્યસે પરદ્રવ્ય તો હૈં હી ઓર હમારે ઉપર લક્ષ કરેગા તો હમ પરદ્રવ્ય હૈં તો તુઝે વિકલ્પ હોગા પ્રભુ! વહ તો હોગા, પરંતુ તેરે સ્વદ્રવ્યકે આશ્રયસે જો સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ઉત્પન્ન હુઆ, પ્રભુ! ઉસકો ભી હમ તો પરદ્રવ્ય કહતે હૈં. આહાહા..! જ્ઞાનચંદજી! બાત એસી હૈ ભગવાન! ભાગ્ય હો ઉસકો સુનનેકો મિલે એસી બાત હૈ. લોગોંકો એકાંત લગતા હૈ. એકાંત હૈ... એકાંત હૈ... અરે..! પ્રભુ! સમ્યક્ એકાંત હી હૈ. આહાહા..!

યહાં તો કહા કિ સંવર, નિર્જરા જો ચારિત્ર હૈ, સમ્યગ્દર્શન, અનુભવસહિત આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદકા પૂર અર્થાત્ પ્રવાહ. જૈસે પાનીકા પ્રવાહ ચલતા હૈ એસા ચલતા હૈ. યહ પૂર હૈ વહ ધ્રુવ ચલતા હૈ ધ્રુવ. આહાહા..! ભગવાન આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદકા પૂર, વહ પૂર-પ્રવાહ ધ્રુવ જૈસા હૈ. જિસકો શાસ્ત્રમેં વર્તમાન.. નિરંતર વર્તમાન કહા હૈ. ત્રિકાલી રહનેવાલા (એસી) અપેક્ષા છોડ દી. ત્રિકાલમેં ભી ત્રિકાલકા ભેદ હો ગયા. આહાહા..! શાસ્ત્રમેં પાઠ હૈ કિ નિરંતર વર્તમાન હૈ. જૈસી વર્તમાન પર્યાય સંવર-નિર્જરા હૈ તો ઉસકો હમ પરદ્રવ્ય કહતે હૈં. એસે ઉસસે ભિન્ન દ્રવ્ય ભી વર્તમાન હૈ. પૂર્ણાનંદકા નાથ... આહાહા..! વીતરાગ મૂર્તિ અચલ અકંપ એસી ... ચીજ, ઉસ ચીજકી અપેક્ષાસે, ઉસકે આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન, અનુભવ હુઆ. અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આયા. ઓહોહો! ઉસ સ્વાદકે ભાગમેં દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તીનોં આ જાતે હૈં. 'સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણી મોક્ષમાર્ગ:'. જહાં તીનોં કો મોક્ષમાર્ગ તત્ત્વાર્થસૂત્ર મેં કહા. તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં ઉમાસ્વામીને 'સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણી મોક્ષમાર્ગ:' કહા. પર્યાયસે એસા કહા હૈ. સમઝમેં આયા?

ज्ञानप्रधान कथनसे (भरा) सारा तत्त्वार्थसूत्र है. आडाडा..! भगवान! क्यों? कि उसमें मति-श्रुतकी बात कही, तो मति-श्रुत परोक्ष है ऐसा कडा है और मति है वह इंद्रिय, मनसे उत्पन्न होता है ऐसा कडा. वह सब व्यवहार है. आडाडा..! मतिज्ञान जो है, वह त्रिकाली चैतन्य भगवानके अवलंबनसे होता है वह मतिज्ञान है. वहां परोक्ष कडकर... परकी अपेक्षासे कडा है. वह प्रथम प्रश्न साल पहले मोरनी में थे न वह? क्या नाम?

श्रोता - दफ्तरी.

पूज्य गुरुदेवश्री - दफ्तरी. मगनलाल दफ्तरी. वह तो डोशियार कडलाते थे न? गवर्नर आये थे घर पर मोरनी. गवर्नर. तब उसने भाषण किया.

श्रोता - .. उसको डोशियार कडते हैं.

पूज्य गुरुदेवश्री - वही कडता हूँ. गवर्नर आया था. वही मुझे कडना है. तो व्याख्यान भाषण दिया. मगनलाल दफ्तरी थे. तो उसने-गवर्नरने ऐसी तारीफ़ की कि यह तो 'चीथरे वीट्युं रत्न' तुम्हारे गांवमें है. उसके साथ चर्चा हुई. शायद ८२ की साल थी. तो वह कडे के यह तो परोक्ष शास्त्रमें तो लिखा है मतिश्रुतको. कडा भाई! परोक्ष (कडा) है वह परकी अपेक्षासे लिखा है. भाकी मति और श्रुतज्ञान अपनेसे होता है वह तो प्रत्यक्ष होता है. लालचंदभाई! वह रस-रुचि... अनुभव... अनुभव तो प्रत्यक्ष है ऐसा श्लोक आता है.

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - उदाहरण है. मालुम है. आडाडा..!

वहां कडते हैं कि.... सेठ! कभी सुना नहीं वहां आपके घरमें कुछ. भगवान!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - एतना आग्रह छोडकर वहां आये. वरना वह तो बडा सेठ है. राजकुमार... लडकेकी लडकी उसके घर है. लडकेके साथ. बापु! वह सब बाहरकी चीज है. आडाडा..! बाहरके प्रपंचकी चीजमें जिसको अधिकता लगती है और विशेषता कुछ लगती है, वह चैतन्यस्वरूप भगवानका अनादर करता है. आडाडा..! वह बाहरकी चीज तो दूर रही, अब अंतरकी चीज जो है संवर और निर्जरा... आडाडा..! जो त्रिकाली आनंदका नाथ 'भूदत्थमस्सिदो खलु समादिट्ठी हवदी जीवो' जो त्रिकाली आत्माके अवलंबनसे सम्यग्दर्शन होता है ऐसा जो ११वीं गाथामें कडा... देवीलालज्ज कडां गये? वहां नय भी कडा है और सम्यग्दर्शन भी कडा है. आपका प्रश्न था न?

११वीं गाथामें भूतार्थको नय भी कडा. दूसरे पदमें. व्यवहार अभूतार्थ है, पर्यायमात्र अभूतार्थ है, संवर, निर्जरा, मोक्ष पर्याय भी अभूतार्थ है. आडाडा..! तो बादमें कडा दूसरे पदमें कि व्यवहार अभूतार्थ है, वह गौण करके अभूतार्थ कडा है. पर्यायका अभाव करके अभूतार्थ नहीं कडा. तब तो वेदांत छो जाता है. समझमें आया? पर्यायको गौण करके 'नहीं है' ऐसा कडा है. अथवा पर्यायको

असत्य कडा वड तो गौण करके असत्य कडा. है. यड कडा न? सात तत्त्व है. पर्यायके लक्षसे सात तत्त्व है, अस्ति है. तब कडा न?

‘ज्वादि सात तत्त्वोंका समूह परद्रव्य होने कारण...’ अस्तित्व तो सिद्ध किया. आडाडा...! समझमें आया? आडाडा...! ‘वास्तवमें...’ भगवान कुंदकुंदार्याने तो ऐसा कडा ‘जीवादिबहित्तच्चं हेयम’ पाठमें ऐसा लिया है. परंतु अर्थकारने—टीकाकार पद्मप्रभमलधारि देवने ‘उपादेय नहीं है’ ऐसा कडा. आडाडा...! प्रभु! पुण्य और पापका भाव तो बंध, क्लृप्त और दुःख है, वड तो डेय है डी. परंतु अंदर संवर, निर्जरा और मोक्ष पर्याय प्रगट डुई... आडाडा...! अक समयमें तीन काल, तीन लोक जाने ऐसी पर्याय प्रगट डुई... यडां साधकजवको तो प्रगट है नहीं. परंतु साधकको यड पर्याय जो केवलज्ञान है वड सद्भुत व्यवहारनयका विषय है, निश्चयनयका विषय नहीं. क्योकि केवलज्ञान है वड त्रिकाली द्रव्यका भेद—अक अंश है. अक अंश है, वड उसमें है तो सद्भुत व्यवहारनयसे कडनेमें आता है. आडाडा...!

केवलज्ञान व्यवहार है, सद्भुत व्यवहारनयसे है. और पुण्य और पापभाव असद्भुत व्यवहारनयसे है. यडां तो दोनों—सद्भुत व्यवहार और असद्भुत व्यवहार दोनोंको परद्रव्य डेय कडकर उपादेय नहीं (ऐसा कडा). आडाडा...! पाठमें डेय है, परंतु ‘जीवादिबहित्तच्चं हेयम’ .. परंतु मीठी भाषा की. प्रभु! यड तत्त्व उपादेय नहीं. उसका आश्रय करने लायक नहीं. भगवान अंदर बिराजता है प्रभु! पूर्णानंदका नाथ वडी उपादेय है. यड उपादेय है नहीं. आडाडा...! जययंदज्ज! यड जय होनेकी बात है यडां. पराजय होनेकी बात संसारमें है. आडाडा...! बापु! भगवान! आडाडा...! अक समयका केवलज्ञान, अरे...! अक समयका अनंतयतुष्टय—केवलज्ञान, केवलदर्शन, अनंत आनंद, अनंत वीर्य, अनंत सत्ता ऐसा... अनंत यतुष्टय कडनेमें आता है, परंतु साथमें अनंत गुणकी पूर्ण सब पर्याय है. जितने गुण हैं उतनी सब पर्याय पूर्ण है. और आत्मामें भी जब श्रद्धा आत्मा तरङ्ग ठुकती है तो केवल श्रद्धा डी ठुकती है ऐसा नहीं. वड तो श्रद्धासे कथन किया है. बाकी जितनी पर्याय वड सब अंदर ठुकती है. आडाडा...!

भाषा तो ऐसी आयी ११वीं गाथामें ‘भूदत्थमस्सिदो खलु समादिद्वी हवदी जीवो’ .. परंतु केवल समकित(की पर्याय) ऐसा नहीं. सब पर्याय जितनी है वड सब द्रव्याश्रित, भूतार्थके आश्रित है. उस कारणसे वडां पर्यायमें सम्यग्दर्शन-ज्ञान और यारित्रका अंश भी साथमें आया. अरे...! अनंत गुणका अक अंश व्यक्त अक साथमें आया. समझमें आया? अनंत गुण जितनी संख्यामें हैं, वड सब गुणका शक्ति—स्वभावका सामर्थ्यरूप जो था, वड पर्यायमें व्यक्तरूपसे अक अंश बाहर आया. आडाडा...! वड रहस्यपूर्ण चिह्नी में है भाई! डालयंदज्ज! चिह्नी में ज्ञान आदि अकदेश यौथे गुणस्थानमें और केवलीको ज्ञानादि सर्वदेश...

श्रीभद्रे उसका अर्थ ऐसा किया कि ‘सर्वगुणांश ते समकित’. समकित अर्थात् क्या? आडाडा...! कि जितने गुण हैं आत्मामें वड सबकी संख्यामें—सब अनंतगुणका अंश व्यक्त—प्रगट होता है. केवल

समकित ङी उत्पन्न हुआ ऐसा नहीं. आडाडा...! यहाँ तो मुझे दूसरा कडना है कि अनंत गुणका अंश जो अंदर प्रगट हुआ उसको परद्रव्य कडा है. आडाडा...! समझमें आया? तो यह डोने के कारण वास्तवमें उपादेय नहीं. आडाडा...! अरे...! अनंत... अनंत... अनंतकी कोई संख्या नहीं. अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... ऐसे अनंत-अनंत चले जाये तो भी गुणकी संख्यामें आभिरका है—अंत है ऐसा है नहीं. आभिरका—अंत तो नहीं, परंतु आभिरका अेक अंश—अेक भाग वह तो है ङी नहीं उसमें. आडाडा...!

ईतना भगवान आनंद आदि स्वभावसे भरा पडा है. उसका अेक अंश व्यक्त हुआ, भोक्षमार्गमें. आडाडा...! सब गुणका (अेक अंश). 'सर्वगुणांश ते समकित'. उसको यहाँ परद्रव्य कडा. आडाडा...! ज्ञानचंद्रज्ज! आडाडा...! कडा गये डमारे जतीश? जतीश.. जतीश. बाडर बैठे हैं. जतीश यहाँ रहता था न बडोत. आडाडा...! क्या कडा? 'ज्जवादि सात तत्त्वोंका समूड...'. समूड लिया है न? अेक पर्याय नहीं है, सात है एसलिये समूड हुआ. फिर भी वह समूड 'परद्रव्य डोने के कारण...' उपादेय क्यों नहीं? डेतु क्या? उपादेय क्यों नहीं? कि 'परद्रव्य डोने के कारण...' आडाडा...! गजभ भात कडी न!

अभ आत्मा उपादेय है वह लेना है. यह लंभी भात है. 'सडज वैराग्यरूपी मडलके शिभरका शिभामशि है...' अभ मुनि अपनी भात करते हैं. अपनी भात करके श्रोताओंको तत्त्व कैसा है वह बताते हैं. उनकी स्थिति ऐसी है. डम जैसे हैं. कैसे? 'सडज वैराग्यरूपी मडलके शिभरका शिभामशि...' तो क्या किया? सडज वैराग्यका अर्थ क्यों किया? कि स्त्री, कुटुंब, छोडा, डुकान छोडी, धंधा छोडा वह वैराग्य है—यड वैराग्यकी परिभाषा ङी नहीं. वैराग्यकी परिभाषा तो यह है कि अस्ति अपना पूर्ण स्वभाव भगवान, उसकी श्रद्धा और ज्ञानके साथ, पुण्य-पापके विकल्पसे विरक्तपना वह वैराग्य है. आडाडा...!

डया, डान... भगवान ऐसा कडे कि डमारी भक्तिका परिणाम उससे विरक्त वह वैराग्य है. आडाडा...! निर्जरा अधिकारमें आया न? ज्ञान-वैराग्य—डो शक्ति है. तो ज्ञान अस्तित्वका सारा पूर्णकी प्रतीति वह ज्ञान और वैराग्य—पुण्य-पापके विकल्पसे रहित विरक्त, अनादिसे रक्त है उससे विरक्त अस्तिका ज्ञान, रागसे विरक्त वह वैराग्य. आडाडा...! ऐसी भात है. डजारो रानी छोड डे, करोडोकी डपज छोड डे एसलिये वैरागी है, ऐसा नहीं. आडाडा...!

वैराग्य तो उसको कडते हैं, सडज वैराग्य... सडज अपनी चीज जो है पूर्णानंदका नाथ, उसकी उपादेय बुद्धि डोकर जब निर्मल प्रतीति सम्यग्दर्शन, पूर्णके अनुभवमें प्रतीति डुई, उसके साथमें शुभ-अशुभरागसे डटकर वैराग्य, रक्तपना था वह छोडकर विरक्त डोना वह अस्ति ज्ञान, नास्तिसे वैराग्य. आडाडा...! समझमें आया? सूक्ष्म भात है भाई! धर्म वीतरागका बडोत सूक्ष्म है. भगवानका विरड हुआ. वहाँ प्रभु रह गये. भगवानकी यह वाणी है, प्रभु! वहाँ रह गई. आडाडा...! मार्ग रह गया दूसरा. आडाडा...!

શ્રોતા - આપે વિરહ ભૂલાવ્યો છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - આહાહા...! નહીં તો વહાં થે ન? હમ્ને તો વિરહ પડ ગયા ન? યહ વાણી હૈ ન પ્રભુકી. આહાહા...!

ભગવંત! તેરેમે અનંતા... અનંતા... અનંતા... અનંતા... અનંતા... આકાશકે પ્રદેશસે અનંતગુણા ગુણા હૈ. વહ સબ ગુણકા એક અંશ વ્યક્ત પ્રગટ હો, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન કહનેમે આતા હૈ. ઉસકો વહાં પરદ્રવ્ય કહનેમે આયા હૈ. આહાહા...! પરદ્રવ્ય ક્યો કહા? કિ જૈસે પરદ્રવ્યમેસે અપની શુદ્ધિકી પર્યાય આતી નહીં, એસે પર્યાયકે આશ્રયસે શુદ્ધિકી પર્યાય આતી નહીં. સમઝમે આયા? ગાથા તો સાદી હૈ, પ્રભુ! માર્ગ તો હૈ એસા હૈ. આહાહા...! અરેરે...! ઉસ માર્ગ કો સમજે બિના ચોર્યાસી લાખ યોનિ, એક-એકમે અનંત અવતાર. આહાહા...!

મુનિ કોઢવાલે. કૌન? વાદીરાજ મુનિ. ભગવંત કી સ્તુતિ કરતે કરતે. સ્તુતિ કિયા વિષાપહાર (સ્તોત્ર). ઉસ સ્તુતિ મેં કહા. વિષાપહાર સ્તુતિ હૈ ન? એસા એક શબ્દ લિયા, પ્રભુ! મૈં ગયે કાલકા દુઃખ યાદ કરતા હૂં કિ આયુધકા માર પડતા હો એસા લગતા હૈ મુઝકો. મુનિ કહતે હૈ. આહાહા...! મૈં ભૂતકાલકે દુઃખકો યાદ કરતા હૂં નરકકે, નિગોદકે. આહાહા...! તો જૈસે આયુધકા-શસ્ત્રકા માર લગતા હૈ, એસે માર લગતા હૈ. અરે...! દુઃખ તો .. થા. આહાહા...! જિસકે-નારકીકે અંતર્મુહૂર્ત કે દુઃખ કરોડ ભવ ઔર કરોડ જીહાસે ન કહ સકે. આહાહા...! તબ પ્રભુકા ગુણ અનંત મુખ ઔર એક-એક મુખમે અનંત જીહાસે ભી કહ સકે નહીં. આહાહા...! ઇતની ગુણકી સંખ્યા હૈ.

મુઝે તો વહાં દૂસરા કહના હૈ. ઇસકા એક અંશ પ્રગટ હુઆ સમ્યગ્દર્શનમે... સબ ગુણકા અંશ પ્રગટ હુઆ હૈ. ફિર ભી-એસા હોને પર ભી ઉસકો પરદ્રવ્ય કહા. ક્યોંકિ પર્યાય હુઈ ઉસમેં સે શુદ્ધિકી નથી પર્યાય નહીં હોતી. સંવર હૈ વહ શુદ્ધિ હૈ, નિર્જરા વહ શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હૈ, મોક્ષ શુદ્ધિકી પૂર્ણતા હૈ. તો કહતે હૈં કિ શુદ્ધિકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ ઉસકે આશ્રયસે શુદ્ધિ નહીં ઉત્પન્ન હોતી. વહ તો શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ ઉત્પન્ન હો તો ત્રિકાલી દ્રવ્યકે આશ્રયસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ. જૈસે પરદ્રવ્યમેંસે પર્યાય અપની નહીં આતી, એસે અપની નિર્મલ પર્યાયમેં સે ભી નથી નિર્મલ-શુદ્ધ પર્યાય નહીં આતી. ઉસ કારણસે ઉસકો હમ પરદ્રવ્ય કહતે હૈં. સમઝમે આયા? આહાહા...! અલૌકિક બાતે હૈ.

યહ મુનિ કહતે હૈં કિ મુઝે આત્મા ઉપાદેય હૈ. એસા કહકર જગતકો સુનાતે હૈં. સમઝમે આયા? આત્મા હી મુઝે ઉપાદેય હૈ. એસે મૈં હૂં કિ સહજ વૈરાગ્યકા મહલ... બડા મહલ, ઉસકા શિખર, ઉસકા શિખામણિ. 'શિખરકે ઉપરકા રત્ન; ચૂડામણિ; કલગીકા રત્ન.' વહ શિખામણિ. મૈં એસા હૂં વૈરાગ્ય(સ્વરૂપ), એસા કહતે હૈં. 'પરદ્રવ્યસે જો પરાહમુખ હૈ.' આહાહા...! પર્યાયાદિ પરદ્રવ્ય હૈ ઉસસે મૈં પરાહમુખ હૂં. આહાહા...! એસે અપના દ્રષ્ટાંત દેકર શ્રોતાકો સત્ય વસ્તુકી જાહેરાત કરતે હૈં. સમઝમે આયા? અકેલી બાત નહીં હૈ કિ બાતમેં ઇતના જાના હૈ-વસ્તુ તત્ત્વ જાનના હૈ, એસા કહતે હૈં. આહાહા...! સમઝમે આયા?

तो कडते हें कि 'परद्रव्यसे जो पराङ्मुभ है, पांच इंद्रियोंके विस्तार रहित देहमात्र...' मुनि हें न मुनि? पांचो इंद्रियका लक्ष्य ही छूट गया सब. अश्लिन्द्रिय भगवान आत्मा का आश्रय हो गया है. समझमें आया? 'पांच इंद्रियोंके विस्तार रहित देहमात्र जिसे परिग्रह है.' मुनिको तो अेक देहमात्र रहता है. वस्त्र-पात्र तो है ही नहीं. आडाडा...! श्वेतांबर में तो बडोत लिया है वस्त्र, पात्र, एतना. दस-दस रजोशा, दस-दस लीक्षा. लीक्षाके लिये .. मिले तो ले लेना. और अेक अपने रहना और नौ आचार्यको देना. और उस पात्रको एतना रंगना. रंग-रंग. यह उउकी बात है.

उउ में डमारे गुरु पात्र रंगते थे. तो दो-दो, तीन-तीन घंटे रंगनेमें जाते थे डररोज. वे पात्र रंगते थे, डम स्वाध्याय करते थे. यह उउ बात है. संवत् ७३. तो मेरा ध्यान उस तरङ्ग बडोत नहीं था. तो मैंने कडा, मडाराज! यह क्या है? पात्रको दो-दो घंटे डमेशा रंगना. यह क्या है? तो गुरु अैसे बोले... लड्रीक थे. तो पात्र बिनाके साधु डुंड लाओ. समझमें आया? पात्र है न? साधु रहते हें. तो उसमें...

श्रोता -- ...

पूज्य गुरुदेवश्री - यह पात्र है न.... पात्र है उसको रंग करते हें. तो उसको लोअन... रंग करते थे तो मैंने अैसा कडा कि मडाराज! यह क्या करते डों. तब मेरी दीक्षा यार सालकी थी. उउकी बात है. यह उपाधि क्या है? तो डमारे गुरुने अैसा कडा कि पात्र बिनाका साधु शोध लाओ. पात्र बिनाका साधु डोता है? यह पात्रको रंग... शोध लिया अंदर. आडाडा...! यह उउकी बात है. कितने साल डुअे? ६२. ६० और २. डमारे पंडितका तो जन्म ली नहीं था. आडाडा...! यडं तो पात्र बिना साधु डोता है. डुंडके लाना. यह तो शोध लिया. कुंडकुंडाचार्य पात्र बिनाके ही मुनि है. पात्र, वस्त्र रहे यह मुनि नहीं. परंतु केवल पात्र और वस्त्र डोड दे तो ली मुनि नहीं. अंदरमें दया, दान, मडारतको अपना मानते डे आदरशीय, यह तो मिथ्याद्रष्टि है. आडाडा...! यडं तो संवर, निर्जराको ली आदरशीय मानना नहीं. उत्पन्न डुआ है. मैं तो उससे विड्रु स्वद्रव्यमें तीक्ष्ण बुद्धिसे मैं पडा डूं.

यड परद्रव्यसे पराङ्मुभ लिआ न? 'परद्रव्यसे जो पराङ्मुभ है. पांच इंद्रियोंके रहित देहमात्र जिसे परिग्रह है...' मुनिको तो देहमात्र परिग्रह है. अेक शरीर, यह बिना छूटे जाये नडि. 'जो परम जिनयोगीश्वर है...' कडे, मैं तो परम जिनयोगीश्वर डूं. है? परम जिनयोगीश्वर. उसका अर्थ? कि सम्यग्दर्शनमें योग अर्थात् अपनी पर्यायको आत्मामें जोड देना. आत्मामें तो है, परंतु जघन्यपना है. अपनी निर्मल पर्यायको द्रव्यके साथ जोडना, लीन डोना यह योग है.. यह योग है. यह तो कडे कि डम तो परम जिनयोगीश्वर हें. परम जिन और योगीश्वर. डमारे आनंदमें डमने डमारी पर्यायको बडोत जोड दिया है. आडाडा...! त्रिकालीमें. जो परद्रव्य कडनेमें आता है संवर, निर्जरा... आडाडा...!

श्रोता - .. मडिमा नहीं है अपनी पर्यायमें.

पूज्य गुरुदेवश्री - है तो सडी. अैसी है. ज्ञानमें-जाननेमें तो बराबर आना याडिये. आदरशीय नहीं है. आडाडा...! ज्ञानमें तो है अैसा न जाने तो तो उसकी ही द्रष्टि...

यहां कड़ते हैं कि 'परम जिनयोगीश्वर है, स्वद्रव्यमें जिसकी तीक्ष्ण बुद्धि है...' आडाडा...! हेओ! समकित्ती और मुनि कैसे डोते हैं? आडाडा...! कि स्वद्रव्यमें... यहां मुनिकी बात है न? एसलिये. जिसकी तीक्ष्ण बुद्धि है. सम्यग्द्रष्टिकी स्वद्रव्यमें बुद्धि है, परंतु जितनी मुनिकी तीक्ष्ण बुद्धि है औसी नहीं. अंदर आनंदके नाथमें तीक्ष्ण बुद्धि है, अंदर अतीन्द्रिय आनंदका स्वाद आया उसमें रमणता करते है, वड अतीन्द्रिय आनंदमें रमण करता है वड यारित्र है. यारित्र कोई नग्नपना, पंचमडाव्रत परिणाम वड यारित्र, झारित्र है नहीं. सेठ! दिगंबरके सेठ है वड तो. यड दिगंबर.. आडाडा...! अंदरमें आत्मा, कड़ते हैं कि डमारी 'स्वद्रव्यमें...' हेओ! परद्रव्यसे पराडमुज.. परद्रव्य कडा और सात कडा सात तत्त्व, उससे पराडमुज. आडाडा...! गजब बात है. टीका करनेवालेने तो गजब किया है न? पद्मप्रभमलधारिदेव मुनि. नग्न मुनि दिगंबर उनकी टीका है. यड कुंडकुंडार्यार्य, अमृतयंद्रार्यार्य.. पद्मप्रभमलज. आडाडा...! बीयमें कुंडकुंडार्यार्य हैं, एस तरङ्ग अमृतयंद्रार्यार्य, एस तरङ्ग पद्मप्रभमलधारिदेव हैं उनकी यड टीका है. आडाडा...!

तो कड़ते हैं कि डम मुनि परद्रव्यसे पराडमुज, सडज वैराग्य के रतन यूडामणि, रागके विकल्पमात्र से मुळे तो वैराग्य है. आडाडा...! जिस भावसे तीर्थंकरगोत्र बंधा वड भाव भी राग है और रागसे भी मैं तो विरक्त हूं. आडाडा...! समजमें आया? भगवंत! बात थोडी सूक्ष्म है, परंतु बात यड सत्य है. आडाडा...! समजमें आना कठिन लगे. एसका अब्यास नहीं और एस जातकी उपदेश पद्धति नहीं. आडाडा...! उपदेश पद्धति सभ झिर गथ. व्रत करो, पडिमा ले लो, यड ले लो... यड ले लो... यड रागकी किया करना वड तो मरना है.

भाईने लिया है, निडालभाईने. द्रव्यद्रष्टि प्रकाशमें. पंडितज! वड द्रव्यद्रष्टि प्रकाश है न निडालभाई का. उसमें लिभा है कि रागादि करना वड तो मरना है. दया, दान, मडाव्रतादिको मैं करता हूं, करूं, वड तो स्वभावका मरण है. भगवान ज्ञाता-द्रष्टा करे वड रागको कैसे करे? त्रिकालमें कोई ऐसा गुण नहीं कि विकार करे. तो पर्यायमें विकार डोता है, आडाडा...! यड मेरा कार्य नहीं. आडाडा...! और मेरा कार्य माने वड मिथ्याद्रष्टि है, वड जैन नहीं. आडाडा...! समजमें आया?

'स्वद्रव्यमें जिसकी तीक्ष्ण बुद्धि है—औसे आत्माको...' आडाडा...! 'औसे आत्माको' औसा कडा न? कौन? परद्रव्यसे पराडमुज, स्वद्रव्यमें तीक्ष्ण बुद्धि है, सडज वैराग्यका शिषामाणी है. 'औसे आत्माको...' औसे आत्माको 'आत्मा वास्तवमें उपादेय है.' औसे आत्माको वास्तवमें आत्मा उपादेय है. आडाडा...! प्रियंकरज! यड शास्त्र. भापु! भगवान त्रिलोकके नाथ, उसका सम्यग्दर्शन क्या है और वड सम्यग्दर्शनका विषय क्या है? सम्यग्दर्शनका विषय सम्यग्दर्शनकी पर्याय भी नहीं. आडाडा...! सम्यग्दर्शनका विषय, सम्यग्दर्शनकी पर्याय भी उसका विषय नहीं. आडाडा...! वड कडा न? परद्रव्यसे पराडमुज... वड परद्रव्य हुआ न? सम्यग्दर्शन वड परद्रव्य है, त्रिकाली द्रव्यकी अपेक्षासे. अेक समयकी पर्याय है और अेक तरङ्ग त्रिकाली ध्रुव, मडाप्रभु, अनंत गुणका सागर, अनंत गुणसे भरपुर भरा आनंदका नाथ है. आडाडा...! स्वद्रव्यमें जिसकी तीक्ष्ण बुद्धि है अंदर और परद्रव्यसे पराडमुज है औसे

आत्माको.... अज्ञानीको तो भबर नहीं एसलिये ऐसा कहते हैं कि 'ऐसे आत्माको आत्मा वास्तवमें उपादेय है.' वास्तवमें (शब्द है), देओ, उसमें भी लिया था पड़ले. कि परद्रव्य होने के कारण वास्तवमें उपादेय नहीं. ऐसा कहा था. आडाडा..! है? वास्तवमें उपादेय नहीं संवर, निर्जरा आदि. यहाँ, वास्तवमें आत्माको आत्मा उपादेय है. आडाडा..!

त्रिलोकनाथका प्रवचन-ध्वनि-दिव्यध्वनि यह है. बापु! प्रभु उसको समझना अपना आग्रह छोडकर... जो मान रहा है पक्षमें, उसको छोडकर यह समझना यह अलौकिक बात है. आडाडा..! वह अनंत अनंतकालमें 'मुनिव्रत धार अनंतभैर त्रैयेवक उपजायो, पै निज आत्मज्ञान बिना सुभ लेश न पायो.' पंच मखाव्रत वह दुःख है ऐसा कहा. अष्टाईस मूलगुण और पंच मखाव्रत तो दुःख है. आडाडा..! और संवर, निर्जरा सुभ है, फिर भी उसको परद्रव्य कहकर पराडमुभ ऐसा कहते हैं. आडाडा..! एससे तो पराडमुभ हूँ. आडाडा..! परंतु अपनी पर्यायमें आनंदकी संवर, निर्जराकी दशा उत्पन्न हुई है, वह भी परद्रव्य है. मेरे लक्ष्यसे पराडमुभ है और स्वद्रव्य त्रिकाली मेरा नाथ प्रभु बिराजता है वहाँ मेरी द्रष्टि है. आडाडा..! कडो, पटेल!

ऐसा आपके वहाँ कडी जमीनमें है? रतलाममें करोडपति है. राजकोट है. कण्डी? कण्डी समजे? बडा गृहस्थ है. करोडपति है. उप लाभ तो अक भेत है उसका. त्यां पगला करवा गया उता. वह तो जमीन-भमीन बाहरकी बातें हैं. पैसाकी बात तो परद्रव्य रही, वह तो अपनी पर्याय है नहीं. आडाडा..! और दया, दान, व्रतके परिणाम वह अपनी पर्याय है नहीं. संवर, निर्जरा आदिकी मोक्षकी पर्याय वह अपनी है. है, एससे भी पराडमुभ. आडाडा..! गुलांट भा जाते हैं गुलांट. गुलांट भाते है. ऐसे द्रष्टि पर्याय पर है, द्रव्य उपर (जाती है). आडाडा..! ऐसी बात. यह लोग प्रेमसे आये हैं बाहरसे. अपना घरबार छोडकर सुननेको आये हैं न. आडाडा..! बात तो ऐसी है, प्रभु! आडाडा..!

'ऐसे आत्माको 'आत्मा' वास्तवमें उपादेय है.' आडाडा..! सम्यग्द्रष्टिको. यह तो मुनि है तो मुनिसे बात की है. परंतु सम्यग्द्रष्टिको, ऐसा आत्मा परद्रव्यसे पराडमुभ और स्वद्रव्य त्रिकाल यह उपादेय है. ऐसा आत्मा तो उपादेय है. आडाडा..! सम्यग्द्रष्टिको यौथे गुणस्थान...

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - ऐसा है, नरकमें भी ऐसा है. सातवीं नरकमें समकित्ती हैं. आडाडा..! सातवीं नरकमें जाते हैं तब मिथ्यात्व (डोता) है. क्या कहा? सातवीं नरकमें जाते हैं तो मिथ्यात्व (डोता) है. परंतु बीय(के कालमें) समकित डोता है, फिर निकलते हैं तब मिथ्यात्व (डो जाता) है. आडाडा..! सातवीं नरकमें बडोत पाप करके गये थे. पीछे समकित डोता है. वहाँसे निकलते समय मिथ्यात्व डो जाता है. एतनी पीडा और एतना प्रतिकुल संयोग, फिर भी अंदरमें भगवान आत्मा पूर्णानंदका नाथ उपादेय है. आडाडा..! समझमें आया?

सम्यग्द्रष्टिको तो ऐसा पूर्णानंद प्रभु है वह उपादेय है. आडाडा..! यहाँ तो दया पालो, व्रत करो, तपस्या करो—वह उपादेय है, आदरणीय है. ऐसा करते करते निश्चय डो जायेगा. लडसुन जाते जाते

કસ્તુરીકા ડકાર આ જાયેગા. અરે..! ભગવાન! તેરી ચીજકી તુઝે ખબર નહીં, નાથ! તેરી ચીજ કો વાસ્તવમેં વીતરાગકી વાણી એક-એક ગુણ એક સમયમેં કહે તો અનંત કાલમેં ભી કહ સકે નહીં. આહાહા..! ક્યા કહા? કેવલી એક ગુણ કો એક સમયમેં (કહે) ઔર સાદિ-અનંત કાલ કહે તો ભી ઉસકે- (આત્માકે) ગુણ અનંત સમયમેં કહ સકે નહીં. ઇતના ગુણ હૈ. સાદિ-અનંત કાલ. કેવલજ્ઞાન હુઆ ઔર પીછે અનંત કાલ રહેગા. તો એક સમયમેં એક ગુણ કહે, દૂસરે સમયમેં દૂસરા કહે. સાદિ-અનંત કહે તો ભી અનંત ગુણ કહ સકે નહીં. આહાહા..! ઇતના ગુણકા ભંડાર પ્રભુ! તું હૈ, મહારત્ન હૈ, ચૈતન્યરત્નાકર હૈ. ચૈતન્ય રત્નકા દરિયા-સાગર ભરા હૈ. પંડિતજી કો કહા થા ન? વહ સાગર. કિ આપકા સાગર નહીં, વહ સાગર. આહાહા..!

પ્રભુ! ઐસા કહતે હૈં યહાં. ઐસા આત્મા ઉપાદેય હૈ. અબ જરા સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ‘ઔદયિક આદિ ચાર ભાવાંતરો કો અગોચર હોનેસે...’ ક્યા કહતે હૈં? કિ જો દયા, દાનકે વિકલ્પ જો ઉઠતે હૈં વહ ઉદયભાવ હૈં, ઉસસે આત્મા જાનને મેં નહીં આતા. ઉસસે અગોચર હૈ. એક બાત. ઉપશમભાવ.. ઉપશમભાવ કે આશ્રયસે જાનને મેં નહીં આતા. ઉપશમભાવસે જાનને મેં આતા હૈ, પરંતુ ઉપશમભાવ કે આશ્રયસે જાનને મેં નહીં આતા. સમઝમેં આયા? યહાં તો ચાર ભાવોંસે અગોચર હૈ ઐસા કહતે હૈં. ઉદયભાવ, ઉપશમભાવ, ક્ષયોપશમભાવ ઔર ક્ષાયિકભાવ... ક્ષાયિકભાવસે ભી અગચોર હૈ. અગોચર કા અર્થ?

‘આદિ ચાર ભાવાંતરો...’ ભાવાંતરો અર્થાત્ અપના સ્વરૂપ જો ભાવ હૈ, પરમપારિણામિક જ્ઞાયકભાવ હૈ ઉસસે ભાવાંતર (અર્થાત) વહ (જ્ઞાયક)ભાવસે અનેરે ચાર ભાવ. આહાહા..! સમઝમેં આયા? ભાવાંતર કા અર્થ ક્યા કિયા? કિ અપના જો સ્વભાવભાવ હૈ ત્રિકાલ, ઉસસે અન્ય ભાવ. વહ અન્ય દૂસરા હૈ. તો ઉસકો યહાં ચાર ભાવાંતર-અપને ભાવસે અનેરે ભાવ કહા. વહ ચાર... ક્ષાયિકભાવ, ક્ષાયિકસમકિત વહ ચૌથે ગુણસ્થાનમેં. તો ભી યહાં તો કહતે હૈં કિ ક્ષાયિક સમકિત વહ આશ્રયસે અગમ્ય હૈ. ક્ષાયિક સમકિત-ક્ષાયિકભાવસે અગમ્ય હૈ કહને કા અર્થ યહ હૈ. ક્ષાયિકભાવસે અગમ્ય હૈ વહ કહને કા અર્થ યહ કિ ક્ષાયિકભાવ કે આશ્રયસે ગમ્ય નહીં. આહાહા..! સમઝમેં આયા? ઐસી બાતેં હૈં. કહો, અભયકુમારજી! યહ અભયકી બાત હૈ. આહાહા..!

કહતે હૈં કિ ચાર ભાવોંસે અગોચર હૈ. એક તરફ ઐસા કહે કિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો ગોચર હૈ-ગમ્ય હૈ. દેખો આગે કહેંગે. સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો ગમ્ય હૈ કિ આત્મા કેસા હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિકી પર્યાય જો હૈ વહ તો ક્ષયોપશમ-ક્ષાયિક આદિ હૈ. ઉસસે અગોચર હૈ. ઉસકે આશ્રયસે ગમ્ય નહીં. આશ્રય તો, પરમ સ્વભાવકા આશ્રય કરનેસે ગમ્ય હૈ. ઐસી બાતેં. ઐસા ઉપદેશ. હૈ કિ નહીં યહ? યહાં કે પુસ્તક હૈ?

શ્રોતા - પર્યાયકા સામર્થ્ય...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - હા, પર્યાયકે આશ્રયમેં સામર્થ્ય નહીં હૈ. પર્યાયકા લક્ષ કરનેસે તો વિકલ્પ ઉઠતે હૈં. ઉસ અપેક્ષાસે ચાર ભાવસે અગમ્ય હૈ. ગમ્ય તો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિકભાવસે ગમ્ય

હૈ. સમ્યગ્દર્શનસે ગમ્ય હૈ, સમ્યગ્દર્શન તો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ક્ષાયિક હૈ ઉસસે તો ગમ્ય હૈ. પરંતુ યહાં કહને કે આશય હૈ કિ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક કે આશ્રયસે ગમ્ય નહીં. ઇસલિયે ચારભાવસે અગોચર હૈ ઐસા કહનેમે આયા. સમઝમે આયા? પુસ્તક હૈ કિ નહીં? આહાહા..!

‘ઔદયિક આદિ ચાર ભાવાંતરો...’ નીચે લિખા હૈ. ‘ભાવાંતર = અન્ય ભાવ.’ ભાવાંતર હૈ ન? અન્યભાવ. અર્થાત્ અપના પારિણામિક ત્રિકાલી જ્ઞાયકસ્વભાવ, ઉસસે યહ ચાર અન્ય ભાવ હૈ. ચાર ભાવ અન્ય હૈ. જૈસે યહ સાત તત્ત્વ કો પરદ્રવ્ય કહા, વૈસે યહ ચાર ભાવ ભી પરદ્રવ્ય હૈ નિશ્ચયસે. આહાહા..! સાત તત્ત્વમે આ ગયા. આહાહા..! ભાવાંતર-અન્ય ભાવ. અપના ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ પ્રભુ ઉસસે યહ ચાર અન્ય ભાવ હૈ. વહ ભાવાંતર કી પરિભાષા હૈ.

‘ઔદયિક, ઔપશમિક, ક્ષાયોપશમિક ઔર ક્ષાયિક-યહ ચાર ભાવ પરમપારિણામિકભાવ ભાવસે અન્ય હોને કે કારણ...’ પરમપારિણામિક જ્ઞાયકભાવ જો હૈ ઉસસે યહ ચાર ભાવ અન્ય હૈ. આહાહા..! દ્રવ્યસ્વભાવ જો શુદ્ધ ચિદાનંદ પ્રભુ હૈ, ઉસ ભાવસે ક્ષાયિકભાવ ભી અન્ય હૈ. આહાહા..! ઐસી બાત! વીતરાગ સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ પરમાત્માકી વાણી હૈ. લોગોંકો એકાંત લગે. લોગ કહે, એય.. સોનગઢકા એકાંત હૈ. પ્રભુ! તેરી ચીજકી તુઝે ખબર નહીં પ્રભુ! આહાહા..! એકાંત હૈ. વ્યવહારકી મના કરતે હૈ (કિ ઉસસે નિશ્ચય) હોતા નહીં. સિદ્ધાંતમે લેખ હૈ કિ વ્યવહાર સાધક હૈ, નિશ્ચય સાધ્ય હૈ. વહ તો વ્યવહારકા જ્ઞાન કરાયા હૈ. પ્રભુ!

સાધક તો રાગસે ભિન્ન હોકર અપના અનુભવ હુઆ વહ સાધક. ઉસમે રાગ બાકી હૈ ઉસકા ઉપચારસે સાધક કહકર કથન કિયા હૈ. આહાહા..! જયસેનાચાર્યકી ટીકામે બહોત હૈ. જયસેનાચાર્ય કી ટીકા હૈ ન સમયસારકી? વ્યવહાર સાધન, નિશ્ચય સાધ્ય. ટીકામે બહોત આતા હૈ. વહ તો નિમિત્ત... મોક્ષમાર્ગપ્રકાશકમે લિયા હૈ નિશ્ચયાભાસ. નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર—દો ભાગ. વહાં વ્યવહાર ક્યોં કહા? કિ જ્ઞાન કરાને કો. જ્ઞાન કરાને કો વ્યવહાર હૈ. હૈ તો હેય. ઉસકા જ્ઞાન કરાને કો કહા હૈ. જાનના તો હૈ કિ નહીં? ભલે રાગ હો, પરંતુ જાનના તો હૈ કિ નહીં? કિ યહ જ્ઞાનસે ભિન્ન ચીજ હૈ. ઐસા જ્ઞાન તો કરના હૈ કિ નહીં? શ્રદ્ધાકો આશ્રય નહીં. આહાહા..!

ઐસે ‘ચાર ભાવાંતરોકો અગોચર...’ અર્થાત્ ચાર ભાવસે... નીચે લિખા હૈ ન? ‘ઉન્હે ભાવાંતર કહા હૈ. પરમપારિણામિકભાવ જિસકા સ્વભાવ હૈ ઐસા કારણ પરમાત્મા ઇન ચાર ભાવાંતરોકો અગોચર હૈ.’ કારણપ્રભુ સમ્યગ્દર્શનકા કારણ ભગવાન, વહ ચાર ભાવ કે આશ્રયસે અગમ્ય હૈ. ચાર ભાવસે અગમ્ય હૈ ઐસા નહીં. યહ શબ્દ લેનેકા અર્થ યહ હૈ. ચાર ભાવ કે આશ્રયસે અગમ્ય હૈ. વહ તો ત્રિકાલી સ્વભાવકા આશ્રય કરનેસે ગમ્ય હૈ. સમઝમે આયા? ઐસી બાત હૈ. આહાહા..!

કારણ પરમાત્મા. આહાહા..! યહાં ત્રિકાલી આત્માકો કારણ પરમાત્મા કહા. કારણ પરમાત્મા (કહા) ક્યોંકિ ઉસકે આશ્રયસે કાર્ય હોતા હૈ. સમઝમે આયા? વહ ભી પ્રશ્ન હુઆ થા. વીરજીભાઈ કા લડકા હૈ ન? ત્રિભુવનભાઈ રાજકોટ. કિ મહારાજ! કારણ પરમાત્મા, કારણ પરમાત્મા કહતે હો તો કારણ કા તો કાર્ય આના હી ચાહિયે? ઐસા પ્રશ્ન હુઆ થા. કારણ પરમાત્મા કહો આત્માકો, તો કાર્ય તો

आता नहीं. वहां कारण परमात्मा कैसे (हुआ)? परंतु प्रभु! कारण परमात्मा है वह जिसकी प्रतीतिमें आया उसको कारण परमात्मा है. प्रतीतिमें न आया उसे कारण परमात्मा है कहां? वह तो पर्याय है और राग है. प्रतीतिमें आया कि भगवान् ऐसा है उसको कारण परमात्मा है. तो कारण परमात्मा प्रतीतिमें आये उसको सम्यग्दर्शनका कार्य हुआ बिना रहे ही नहीं. समझमें आया? वह यार भावसे अगम्य है. वह कैसा है वह विशेष कहेंगे...

(श्रोता - प्रभाष वचन गुरुदेव!)

अषाढ वद अमास, सोमवार, ता. २३-७-१९७९

गाथा-३८, प्रवचन-३

नियमसार, ३८ गाथा. मुख्य बात है. एक तरफ़ भगवान आत्मा और एक तरफ़ पर्याय और परद्रव्यका ज्ञान. पर्याय भी वास्तवमें आत्मा नहीं. आडाडा..! जो आत्मा यहाँ उपादेय कडनेमें आया है वड आत्मा तो पर्याय बिनाका है. वड आया न? 'स्वद्रव्यमें जिसकी तीक्ष्ण बुद्धि है...' आडाडा..! शायकभाव... अकेन्द्रियसे पंचेन्द्रिय कि स्वर्ग तक कोई भी पर्याय अंदर डो, परंतु द्रव्य तो निरावरण त्रिकाली शुद्ध है, उस द्रव्यको यहाँ स्वद्रव्य कडा है. और स्वद्रव्यमें जिसकी तीक्ष्ण बुद्धि है जैसे आत्माको आत्मा वास्तवमें उपादेय है.

उपादेय करती है पर्याय, परंतु उपादेय है द्रव्य. समझमें आया? आडाडा..! फिर से. त्रिकाली स्वभाव जो भगवान पूर्णानंद प्रभु वड उपादेय, आदरणीय और स्वीकार करने लायक है. परंतु स्वीकार करता है कौन? पर्याय. क्योंकि ध्रुव में, आदर करना, स्वीकार करना या परिणामन करना उसका स्वभाव नहीं. ध्रुव है त्रिकाली भगवान.... आडाडा..! जिसको पर तरफ़का लक्ष छूट गया है और केवल आत्मा जिसको द्रष्टिमें आया है, जैसे आत्माको ही आत्मा उपादेय है. आडाडा..! समझमें आया? देव-गुरु-शास्त्र भी उपादेय नहीं. आडाडा..! सर्वज्ञ भगवान जो ८०वीं गाथामें ऐसा कडे. प्रवचनसार. 'जो जाणदि अरहंतं दव्वत्तगुणत्तपज्जयत्तेहि' जो अरिहंतके द्रव्य, गुण और पर्यायको जाने 'सो जाणदि अप्पाणं' यड तो अके निमित्तसे कथन है. समझमें आया?

परद्रव्यका द्रव्य-गुण-पर्यायका ज्ञान वड तो परलक्षी राग है. अरे..! अपनेमें भी... नियमसार में आया है आवश्यक अधिकारमें कि अपने द्रव्य, गुण और पर्याय तीन का विचार करते हैं वड भी पराधीन (बुद्धि) है. आडाडा..! भगवानका द्रव्य-गुण-पर्याय जानना वड तो निमित्तसे बात है, उस तरफ़का लक्ष छोडकर.... पाठ तो ऐसा है कि 'जो जाणदि अरहंतं दव्वत्तगुणत्तपज्जयत्तेहि। सो जाणदि अप्पाणं' ऐसा आत्मा लिया है कि अरिहंतके सर्वज्ञपना का जिसको यथार्थ अंतरमें परलक्षी ज्ञानमें निर्णय हुआ. परलक्षी ज्ञानमें. आडाडा..! वड अपना स्वलक्ष करने को लिया है. कि सर्वज्ञ जो है ऐसा ही मैं हूँ. मेरा स्वभाव ही सर्वज्ञ(स्वभावी है), सर्वज्ञ. अपने और परको—सबको जाननेका स्वभाव मेरा त्रिकाल है. वड त्रिकाल स्वभाव भी नियमसार में कडा हैमें कि त्रिकाल स्वभाव भी स्व-परको पूर्ण जानता है. जानता है (का अर्थ) उसकी शक्ति ऐसी है. समझमें आया?

जानता है वड तो पर्याय है. वड पर्यायमें जानने लायक, आदरने लायक यीज क्या है? कि आत्मा जो त्रिकाली शुद्ध प्रभु... आडाडा..! पर्यायका अपने पूर्ण में जुकना, पूर्ण स्वरूपमें पर्यायका जुकना उसको

આત્મા ઉપાદેય કહનેમેં આયા હૈ. આહાહા..! અબ ઐસી બાતે લોગોંકો સુનને ન મિલે. બાપુ! માર્ગ તો ઐસા હૈ ભાઈ! આહાહા..!

‘ઐસે આત્માકો આત્મા વાસ્તવમેં ઉપાદેય હૈ.’ આહાહા..! જિસકા સબ પરકા લક્ષ છૂટ ગયા, રાગ કા ભી છૂટ ગયા, પરંતુ પર્યાયકા લક્ષ ભી છૂટ ગયા. ઐસી પર્યાયમેં ત્રિકાલી ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નિધાન-ખાન ઐસા આત્મા ઉપાદેય હૈ. આહાહા..! આત્મા ઉસે ભી જાના સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનમેં વહ ભી પર્યાય હૈ, ઉસકો ભી યહાં તો પરદ્રવ્ય કહનેમેં આયા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! ક્યોંકિ જૈસે પરદ્રવ્યમેં સે નયી પર્યાય નહીં આતી, ઐસે સંવર, નિર્જરા, મોક્ષકા માર્ગ ઉત્પન્ન હુઆ ત્રિકાલકે આશ્રયસે, પરંતુ ઉસમેં સે નયી શુદ્ધ પર્યાય નહીં આતી. પર્યાયમેં સે શુદ્ધિકી પર્યાય નહીં આતી. દ્રવ્યમેં સે આતી હૈ, તો પર્યાયકો પરદ્રવ્ય કહકર ત્રિકાલીકો સ્વદ્રવ્ય કહા. આહાહા..! સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ!

વહ આત્મા ‘ઐદ્યિક આદિ ચાર ભાવાંતરોં કો અગોચર હોનેસે...’ આહાહા..! પ્રભુ! ઉદયભાવ જો હૈ... દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, વિનય આદિ વિકલ્પ વહ ઉદયભાવ હૈ. વહ ઉદયભાવસે તો અગમ્ય હૈ. ઉસકે તો આશ્રયસે તો નહીં, પરંતુ ઉસસે ભી આત્માકા ખ્યાલ નહીં આતા. અબ રહે ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક. વહ હૈ નિર્મલ પર્યાય. ઉસકે આશ્રયસે ખ્યાલમેં નહીં આતા. ઉસ કારણસે ચાર ભાવોંસે આત્મા અગમ્ય ઔર અગોચર કહનેમેં આયા હૈ. ફિર ભી સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો ઉપશમભાવ ઔર ક્ષયોપશમભાવમેં ગોચર હોતા હૈ. ચાર ભાવસે અગોચર કહા, અગમ્ય કહા.

શ્રોતા – આશ્રયકી અપેક્ષાસે...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – આશ્રયકી અપેક્ષાસે... આહાહા..! વહ તો ‘મૂદત્થમસિસદો’ જો ૧૧વીં ગાથા હૈ ઉસકા વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ હૈ. મૂલ ગાથા ૧૧વીં સારા જૈનદર્શનકા પ્રાણ હૈ. આહાહા..! વહ એક સમયમેં ભૂતાર્થ ચીજ હૈ અનાદિ-અનંત ઐસા કહના ભી... વર્તમાનમેં પૂર્ણ જો હૈ. આહાહા..! વહી આત્મા ચાર ભાવસે અગમ્ય હૈ. અર્થાત્? ચાર ભાવકે આશ્રયસે ગમ્ય નહીં. આહાહા..! ક્ષાયિકભાવકે આશ્રયસે ગમ્ય નહીં. આહાહા..! ફિર ભી સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો ગમ્ય હૈ. ઉસકા અર્થ કિ આશ્રય ત્રિકાલીકા લિયા હૈ, સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા આશ્રય નહીં લિયા. જિસ દ્રષ્ટિને ઉપાદેય સ્વીકારા વહ દ્રષ્ટિકા આશ્રય નહીં લિયા. સમજમેં આયા? આહાહા..!

જો ભગવાન પૂર્ણ પરમાત્મા.... લો, આપકે (બેટે) પરમાત્મા સે યાદ આયા. યહ લેકર ગયા હૈ ઇન્ટર્વ્યુ. પઢ લિયા હૈ, દસ પન્ને હેં ન? યહ પરમાત્મસ્વરૂપ... એક સમયકી પર્યાય ઉસકા આદર કરતી હૈ, પરંતુ વહ પર્યાયકા આશ્રય કરને લાયક નહીં. આહાહા..! ઐસી બાત કઠિન લગે. સોનગઢને નયા નિકાલા હૈ ઐસા કહતે હેં. નયા નહીં, પ્રભુ! અનાદિકા માર્ગ હૈ. અનાદિકા અનંત તીર્થકરોં, અનંત સર્વજ્ઞોં કા યહ માર્ગ હૈ. પ્રભુકા, તીર્થકરકા, સર્વજ્ઞકા વિરહ હો ગયા ભરતક્ષેત્રમેં. (પ્રભુકા) તો વિરહ પડા, પરંતુ કેવલજ્ઞાનકા વિરહ પડા. વિરહ કા અર્થ અપનેમેં કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઉસકા ભી વિરહ પડ ગયા. આહાહા..! અપનેમેં. ભગવાન તો ભલે ભગવાનકે પાસ રહે, ઉનકા તો યહાં વિરહ હૈ. પરંતુ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોના ઉસકા વિરહ હો ગયા. પરંતુ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયસે નજદીકકી સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય,

उसमें आत्मा गम्य हो जाता है. आडाडा...! अंदर भगवान पूर्णानंदका नाथ उसका विरह नहीं. समझमें आया ?

यहां तो ऐसी बात ली है... दिगंबर संतो तो बात करते हैं होता है. नया कर्म बांधते हैं. ऐसी बात करें. फिर भी मूल बात तो ऐसी कहे, यह भगवान आत्मामें वर्तमान पर्यायने लुकाव अंदर करके अनुभव हुआ, वह अनुभव सम्यग्दर्शनमें ज्ञान, दर्शन और चारित्र तीनों साथमें है. 'अनुभव लक्ष प्रतीत' ऐसा तीन बोल है श्रीमद्में, आत्मसिद्धिमें. समझमें आया ? 'अनुभव लक्ष प्रतीत'. लक्ष वह ज्ञान है, प्रतीत वह श्रद्धा है, अनुभव है वह आनंदका आचरण है. है न? आत्मसिद्धिमें है. यह बात तो श्रीमद्ने बहोत ठीकी कही है. इक्त एक श्वेतांबर और दिगंबरकी भिन्नता बाहर आयी नहीं. उसने तो बाहर कर डाली आभिरमें तो. सत्शास्त्र के नाम पर श्वेतांबरका एक भी शास्त्र नहीं. परंतु उसके भक्तों को छोड़ना मुश्किल पडा. श्वेतांबरका आश्रय... श्वेतांबर भी एक है. दिगंबर भी है और श्वेतांबर—दोनों ही (सच्ये) धर्म हैं.—यह बात जूठ है. समझमें आया ?

यहां तो दिगंबर में तो यह बात है कि एक त्रिकाली के आश्रयसे सम्यग्दर्शन होता है ऐसा न मानकर, दया-दान, व्यवहार करते करते छोगा (ऐसा मानता है) वह भी जैन नहीं. आडाडा...! समझमें आया ? यह तो वस्तुका स्वरूप है. भगवान आत्मा देहदेवलमें अमृतका पूरा भरा है. अतीन्द्रिय अमृत मधुर स्वादसे भरा पडा है. आडाडा...! पूर्ण स्वरूप है. जैसे कलश होता है न? क्या कलशें हैं कलशे को ? लोटा.. लोटा.. लू ल गये. बाहरकी भाषा लू ल गये. लोटा.. लोटा.. लोटेमें पानी भरा है न? पूरा पूरा भरा है. वैसे यह लोटे जैसा देह है. देह में भिन्न भगवान अमृतके पूरसे पूरा भरा है. आडाडा...! यह देह भी कलश है न? ऐसा सिर है. उपर लोटेके भाग जैसा यह है. आडाडा...!

शास्त्रमें कडा है एक जगह. तीन प्रकारका विग्रह शरीर कडा. तीन प्रकारका शरीर. एक त्रिकाली आनंदकंद प्रभु वह ज्ञानशरीर है. समझमें आया ? एक पुण्य-पापके विकल्पका समूह वह विकार शरीर है, विग्रहम्. उसको विग्रह कडा है. विकारको विग्रह कडा है, ज्ञानस्वरूपको विग्रह कडा है और यह शरीर तो विग्रह है ही. समझमें आया ? शरीर विग्रह है उससे भी रहित है और पुण्य-पापका विकल्प असंख्य प्रकारका है वह भी एक विग्रह है. शरीर है, विकार एक शरीर है, स्वरूप है. उससे भी भगवान ज्ञान विग्रहम् भिन्न है. वह पूर्ण भरा है उसको भी चार भावसे अगम्य कडा. अर्थात् चार भावके आश्रयसे उत्पन्न नहीं होता. आडाडा...! यह त्रिकाली नाथका आश्रय लेने से... परमात्मस्वरूप भगवान आत्मा है ऐसा विश्वास बैठना बहोत कठिन है. आडाडा...! दो बीडी ठीकसे पीये तब तो पायाजाना—जंगल उतरे, धतने तो अपलक्ष्य. उसको यह कलना.... आडाडा...!

और जिसको भगवान तो ऐसा कहते हैं कि जो छह आवश्यक करते हैं न? वह शुभभावका आवश्यक करनेवाला भी धर्म नहीं, वह परवश है, स्वतंत्र नहीं. आडाडा...! छ आवश्यक व्यवहार है न? वह आवश्यकका परिणाम आता है. भगवानके श्रीमुण से निकली हुई बात है. मुणारविंदसे छ

आवश्यककी परिभाषाकी आगममें रचना है, परंतु वह छ आवश्यकका भाव जो है व्यवहार, वह भी परवश है. वह प्राणी परवश है—पराधीन है, स्वतंत्र—स्ववश नहीं. आडाडा..!

यहां तो भगवान पूर्णानंदस्वरूप ज्ञानका पूंज है, यह पूर्णका आश्रय लेनेसे आवश्यक अर्थात् जो किया अवश्य करने लायक है वह किया यह है. अवश्य करने लायक तो यह है. आडाडा..! परद्रव्य, गुण, पर्यायका वहां लिया है ८०में और जिसको अरिहंत का द्रव्य-गुण-पर्यायका ज्ञान हो उसको आत्माका ज्ञान होता है ऐसा कडा है. वह निमित्तसे परिभाषा कही.

यहां तो स्व आत्मा, उसका तीन भावका विचार करे कि यह द्रव्य है, यह गुण और यह पर्याय है, वह भी विकल्प और राग और परवश, पराधीन दुःखी है. आडाडा..! कहीं बात है. ८०में तो परद्रव्यकी बात कही. अरिहंतके द्रव्य-गुण-पर्यायको जाने सो आत्माको जाने. परद्रव्यका ज्ञान तो अनंत बार किया है. समझमें आया? भगवानके समवसरणमें अनंत बार गया, सीधी वाणी—सीधी द्विव्यध्वनि सुनी है. मडाविदेहमें अनंत बार जन्मा. मडाविदेहमें तीर्थंकरका विरह कभी होता नहीं. त्रिकालमें त्रिकालको जाननेवालेका विरह कभी होता नहीं. क्या कडा? त्रिकाल ज्ञेय है तो त्रिकालमें त्रिकालको जाननेवालेका विरह कभी होता ही नहीं. आडाडा..! जैसे त्रिकाल वस्तु है वैसे त्रिकाली जाननेवाला भी अनादिसे है. सर्वज्ञका अभाव मनुष्य क्षेत्र में कभी होता नहीं. आडाडा..! परंतु वह सर्वज्ञका विरह... उसका—द्रव्य-गुण-पर्यायका निर्णय किया वह आत्माको जानता है ऐसा कडना वह भी व्यवहारसे कथन है. आडाडा..! समझमें आया? परंतु वह बात... द्रव्य-गुण-पर्याय जैसा भगवानका देखा, जैसे मेरी यीज भी द्रव्य परिपूर्ण है, गुण परिपूर्ण है, पर्यायमें अल्पता है. वह पर्याय द्रव्यका आश्रय करे, तब पर्याय और गुण अभेद होकर सम्यग्दर्शन होता है, तब अरिहंतका द्रव्य-गुण-पर्यायका ज्ञान लक्षमें रहता नहीं. समझमें आया? आडाडा..!

यहां यह कडते हैं. क्योंकि कारण परमात्मा, भगवान आत्मा कारण परमात्मा है. आडाडा..! कडा था न? वह प्रश्न आया था. ... वीरज्जभाईका लडका आया था. वारिया. गुजर गये. काठियावाडमें द्विगंभरका अब्यास सबसे पहले वीरज्जभाईको था. बडोत बडे वीरज्ज वकील थे. जामनगर. तो वह तो ८० वर्ष में गुजर गये. बादमें उसका लडका आया त्रिभोवन. रातको उसने प्रश्न किया. मडाराज! कारण परमात्मा कडते हो तुम.. कारण परमात्मा कडते हो, तो कारण हो तो कार्य होना याडिये. कारण है तो कार्य तो आया नहीं. कारण परमात्मा त्रिकाली भगवान आत्मा एक समयकी पर्यायसे भिन्न है. आडाडा..! कारण परमात्मा स्वरूप भगवान उसे कारण कडो तो कार्य तो होना याडिये. प्रभु! परंतु कारण पूर्णानंद है वह प्रतीति किसको आयी? वह प्रतीति आयी उसको कारण परमात्मा है. आयी नहीं तो उसको विकल्प और पर्यायकी प्रतीति है. वहां कारण वस्तु ईतनी है पूर्णानंदका नाथ, उसकी तो प्रतीति है नहीं. समझमें आया? मार्ग बडोत दुष्कर है बापु! आडाडा..! परंतु .. उसकी है.

‘सततं सुलभ’ में ऐसा कडा है. निरंतर सुलभ प्रभु है अंदर. आडाडा..! भगवान बिराजते हैं तेरी नजर... अन्य मतमें कडते हैं ‘मेरी नजरके आलस रे मैं निरभ्या न नयणो हरि.’ हरि अर्थात्

आत्मा.. पंचाध्यायमें कडा है, डरति एति डरि. जो मिथ्यात्व और दोषका नाश करे वड डरि, वड भगवान आत्मा. उसको यडां डरि कडते हैं. वड डरि 'नयणने आणसे रे, नयणने आणसे...' ज्ञाननेत्र तो है, परंतु वड ज्ञाननेत्रने पर उपर लक्ष करके परप्रकाशक ज्ञान किया.. तो वड परप्रकाश ज्ञानपर्यायिका स्वभाव नहीं. स्वभाव तो स्व-परप्रकाशक है. फिर भी परका केवल ज्ञान किया, उसमें स्व भगवान आया नहीं, एसलिये परप्रकाशक ज्ञान मिथ्या है. समझमें आया? आडाडा..!

१७वीं गाथामें कडा है न १७वीं समयसार? प्रथममें प्रथम प्रभु! क्या करना? तो अमृतयंद्रायार्थ कडते हैं, प्रथममें प्रथम आत्मा जानना. वडां ऐसा विकल्पसे पडले निर्णय करना, नय-निक्षेपसे (निर्णय करना)... १७वीं गाथामें आया है, ७९वीं गाथामें आया है. पडले निर्णय करना पीछे विकल्पको छोडकर.. विकल्प छोडकर अनुभव करना. वडां तो सीधी बात कडी १७वीं गाथामें. प्रथम जानना.. तावत्-पडले आत्मा जानना. आडाडा..! आत्मा जानना ऐसा कडा.. वडां ऐसा कडा है कि अपनी ज्ञानकी पर्यायमें आत्मा जाननेमें तो आता है अनादिसे. आडाडा..! समझमें आया? क्योंकि ज्ञानकी पर्यायिका स्व-परप्रकाशक स्वभाव है. तो स्वप्रकाश उसकी ज्ञान पर्यायमें आता तो है, परंतु उसकी नजर वडां नहीं. आडाडा..! क्या कडा? १७वीं गाथामें.

ज्ञानकी पर्याय जो है, तो ज्ञानकी पर्यायमें आत्मा जाननेमें अज्ञानीको भी आता है. क्योंकि ज्ञानकी पर्यायिका स्वभाव स्व-परप्रकाशक होनेसे स्वप्रकाश उसमें आता है. अनादि अज्ञानीके ज्ञानमें भी स्वप्रकाश आता है ऐसा कडते हैं. आडाडा..! फिर भी उसकी नजर पर्याय और राग उपर होनेसे, पर्यायमें जाननेमें आता है फिर भी जाननेमें आया नहीं. क्या कडा समझमें आया? पर्यायका धर्म है-ज्ञानकी पर्यायिका स्वभाव, 'स्व-परप्रकाशक शक्ति डमारी, तातैं भेद भ्रम भारी, ज्ञेयशक्ति द्रुविधा प्रकाशी, निजरूपा पररूपा भासी.' तो निजमें परका जानना वड ज्ञानकी पर्यायिका स्वरूप डी ऐसा है. अज्ञानी के ज्ञानकी पर्यायिका सामर्थ्य भी एतना है. आडाडा..!

परंतु जैसे ज्ञानकी पर्यायमें आत्मा जाननेमें आता है फिर भी नजर उस तरफ नहीं. नजरमें-राग और पर्यायकी नजरमें, पर्यायमें द्रव्य जाननेमें आता है वड द्रव्य सारा उड गया. आडाडा..! क्या कडा समझमें आया? पर्यायमें... रागसे नहीं, रागमें नहीं. ज्ञानकी पर्यायमें... भगवान त्रिलोकनाथ यडां आत्मा जो कडते हैं वड ज्ञानमें तो आता है, उसका स्वभाव है एसलिये. आता है फिर भी उसकी द्रष्टि द्रव्य उपर नहीं. उसकी द्रष्टि पर्याय उपर होनेसे पर्यायको डी जानता है, पर्यायमें द्रव्य जाननेमें आता है वड बात भूल जाता है. आडाडा..! समझमें आया? ऐसी बात है भाई! वीतरागमार्ग अलौकिक है, यड कोई साधारण लोगोंका काम नहीं. आडाडा..!

यडां यड कडते हैं '(कारण परमात्मा) द्रव्यकर्म,...' जड.. ज्ञानावरणादि जडकर्मसे रडित है प्रभु. 'भावकर्म,...' दया, दान के विकल्प तो प्रभु भिन्न है. आडाडा..! अंदरमें त्रिकाडी प्रभु भिन्न है. दया, दान, व्रत, भक्ति (और) जिस भावसे तीर्थकरगोत्र बंधे वड भाव भावकर्म है, उससे भी प्रभु तो रडित है. आडाडा..! ऐसा आत्मा पूर्णानंदकी प्रतीति अंदर आना और प्रतीति आकर अंदरमें

अनुभवमें आना. आडाडा..! प्रतीतिको व्यवहार कडा. समझमें आया? वड द्रव्यकर्मसे रडित है, भावकर्मसे रडित है. और 'नोकर्मरूप उपाधसे जनित...' आडाडा..! 'विभावगुणपर्यायसे रडित है,...' आडाडा..!

वास्तवमें रागसे गुण विभावसे तो रडित है. परंतु मति अज्ञान आदिको भी विभावगुण पर्याय कडा. अरे..! मतिज्ञान सम्यक् को भी विभावगुण पर्याय कडा है. नियमसार. पडली शुद्धात्ममें उपयोगके अधिकारमें. उससे भी रडित है. जो मतिज्ञानमें, आडाडा..! स्व जाननेमें आया उस मतिज्ञानसे भी वस्तु रडित है. आडाडा..! समझमें आया? ऐसी बात है. मतिज्ञान जो सम्यग्ज्ञानका अंश है, केवलज्ञानका अंश है... वड भी प्रश्न हुआ था बडोत कि केवलज्ञानका अंश कहां है? जूठ है. केवलीको यार घातिका नाश करके पूर्णकेवलज्ञान होता है. उसका अंश नीचे होता नडीं. यर्या आयी थी बडी डिन्दुस्तान से.

केवलज्ञानका अंश कैसे कडते डो? मतिज्ञान और श्रुतज्ञान सम्यग्ज्ञान है, वड केवलज्ञानका अंश है. केवलज्ञान तो घातिकर्मके नाशसे पूर्ण होता है. यड उस पूर्णका अंश है? समझमें आया? जयधवलमें पाठ आया है कि अक स्तंभ है स्तंभ. स्तंभमें डंसिया होता है न? वड अक डंसी डेभनेसे... सारा अवयवी है उसका अवयव है. सारा स्तंभका अक डंसी डेभनेसे... सारा स्तंभ अवयवी है उसका... यड डंस डोती है न? क्या शब्ड है तुम्हारे? भाग. अक भाग. अक भाग डेभा वड तो अवयव है. उसको डेभते हैं वड अवयवीको भी डेभते हैं. आडाडा..! ऐसे मतिज्ञानको भी यथार्थ डेभते हैं, वड मतिज्ञान भी केवलज्ञानका अंश है—अवयवीका अवयव है. तो वड मतिज्ञानमें भी केवलज्ञान की प्रतीत आती है यथार्थ. आडाडा..! और केवलज्ञानकी पर्याय उत्पन्न डोती है वड सर्वज्ञस्वभावमें से उत्पन्न डोती है. तो जिसको मतिज्ञानमें यथार्थ आया, उसको सर्वज्ञ स्वभावीआत्माकी भी प्रतीत आ गड. समझमें आया? सूक्ष्म बात बापु! आडाडा..! वीतरागका मार्ग अलौकिक है. लोगोंने लौकिक ऐसा बना डिया. यड तो अलौकिक बात है.

वड ऐसा कडते हैं कि डेभो! कारण परमात्मा विभावगुणपर्याय.... मतिज्ञानको भी विभावगुण पर्याय कडा है. समझमें आया? रागसे तो भिन्न है, परंतु मतिज्ञान विभावगुणपर्यायसे भी प्रभु तो भिन्न है. आडाडा..! समझमें आया? 'उपाधसे जनित...' आडाडा..! 'विभावगुणपर्यायोंसे रडित है,...' क्योंकि मतिज्ञानमें भी अभी ज्ञानावरणीयका निमित्तपना है और अपनेमें डीनपना अपनेसे है. ऐसी डीणप डशा है तो उसको वडं विभावगुणपर्याय कडा है, उससे भगवान रडित है. आडाडा..!

ज्ञानमें जो रीज जाननेमें आती है... मतिज्ञानमें वस्तु जाननेमें आये, (परंतु) वड विभावगुणपर्यायसे वस्तु रडित है. आगे है आसपासमें. मतिज्ञान आदि यारको विभावगुणपर्याय कडा है. उपयोग (अधिकार)में आ गया है. १०-११ गाथा है न उसमें. मतिज्ञानको भी विभावगुणपर्याय कडा है. जाननेमें मतिज्ञानसे आता है. सम्यक् मतिज्ञान जडं अंतरमें से जुकता है... आडाडा..! प्रभु जडं भिराजता है पूर्णानंदका नाथ, उसके तलमें जाता है, उसके पातालमें जाता है...

ઇસ (બાહરકે) પાતાલકા તો અંત હૈ. કહા થા ન? યહાં તો પાનીકે પાતાલકા તો અંત હૈ. ક્યોંકિ પાની કિતના ભી ગહરા હો... દરિયા હૈ ન. વહાં કહા થા ન? સમુદ્ર બહોત ગહરા હૈ. બહોત ગહરા સમુદ્ર હૈ. પરંતુ ઉસ સમુદ્રકે તલ (કે નીચે) તો નારકીકા એક હજાર યોજનકા પાસડા હૈ. સમઝમેં આયા? વહ હજાર યોજનકે નીચે નારકી હૈં.

પાનીકા સમુદ્ર.... કોઈ કહતા થા બહોત ગહરા હૈ ઉસ જગહમેં. અપનેમેં સે હી કહતા થા.

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - .. મહાસાગર. કહાં? હા વહ. કહતે થે. અમેરિકા મહાસાગર બહોત ગહરા... બહોત ગહરા હૈ. ફિર ભી ઉસકે નીચે નારકીકા સ્થલ હૈ. (ઉસ) પાતાલકા તો અંત આ ગયા. યહાં તો પાતાલકા (નાપ) લેનેવાલી ચીજ જો હૈ વહ ચીજ (પર્યાય) અંદરમેં નહીં. આહાહા..! પાતાલ તો અનંત.. અનંત ગુણ હૈં ન? તો પાતાલકે આખિરકા અંત તો હૈ હી નહીં કોઈ. અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... અનંત કો અનંત બાર ગુનો, અનંત કો અનંત બાર, અનંત બાર, અનંત બાર ગુનો. એક અનંત મેં એક અનંત ગુના (કરનેસે) જો આયે, ઉસે ફિરસે દૂસરે અનંતસે ગુનો. ઐસા અનંત બાર ગુનો તો ભી આખિરકા અંત આત્માકી ગુણકી સંખ્યામેં આતા નહીં. આહાહા..! ઐસા ગહરા પાતાલ હૈ તલ... અપની એક સમયકી પર્યાય અંતર તલ હૈ અંતરાત્મા ઉસકા પતા લે લેતી હૈ, પરંતુ વહ પર્યાય વિભાવગુણપર્યાય હોનેસે અંતરમેં નહીં હૈ. આહાહા..! ઐસી બાતેં હૈ. વ્રત કરો, અપવાસ કરો, યહ આસાન હૈ. દેવદર્શન કરના, મંદિર જાના હમેશા, ભગવાનકી સ્તુતિ કરના. ચિલ્લાકર ભક્તિ કરે, વહ ભાષા તો જડ હૈ. સ્તુતિ કરે વહ તો રાગ હૈ. આહાહા..! વહ રાગકા તો અભાવ હૈ આત્મામેં, પરંતુ મતિજ્ઞાનમેં આત્મા ખ્યાલમેં આયા વહ મતિજ્ઞાન વિભાવગુણ પર્યાય હૈ. આહાહા..! હૈ?

‘ઉપાધિ સે જનિત...’ કહા હૈ. જનિત કા અર્થ નિમિત્ત. ઇતના અભી નિમિત્ત હૈ ન કર્મ? આહાહા..! ચાર ભાવ કો આવરણ સહિત કહા હૈ ઉસમેં. ચાર ભાવ કો આવરણ... આવરણસહિત કા અર્થ? કિ આવરણ ઉદયમેં હૈ નિમિત્ત(રૂપસે) ઔર તીનમેં આવરણકા અભાવ હૈ, ઇતની અપેક્ષા આવી ન? તો ઉસે આવરણવાલા કહા હૈ. ઔર ત્રિકાલી પરમાત્મસ્વરૂપ સકલ ત્રિકાલ નિરાવરણ હૈ. આહાહા..! ઐસી બાત કહાંસે આવી? યહ તો સારા દિન ભગવાનકે દર્શન કરના, કરના. ક્યા કહતે હૈં વહ? બખબખીયા. ભગવાનકી સ્તુતિ કી, ભગવાનકા મંદિર બનવાયા, પાંચ લાખકા ખર્ચ ક્રિયા, પચ્ચીસ લાખકા ખર્ચ ક્રિયા. લો, આફ્રિકા મેં બીસ લાખકા મંદિર હોતા હૈ. દો હજાર વર્ષમેં કભી નહીં હુઆ દિગંબર મંદિર. તો ઉસકો કહા કિ દેખો ભાઈ! મંદિર તો મંદિરસે બનતા હૈ. આપકા ભાવ હૈ વહ તો શુભભાવ હૈ. ધર્મ-બર્મ નહીં. વહ આયે થે વ્યાખ્યાન મેં.

એક રાયચંદભાઈ હૈં. કહાં ગયે રામજીભાઈ? રામજી... ઉસકા ભાંજા હૈ. લડકા-લડકી હૈ નહીં. માતા હૈ. દો લાખ દો હજાર તો મંદિરમેં... ક્યા કહતે હૈં? શિલાન્યાસ. શિલાન્યાસ કરતે સમય દો લાખ ઔર દો હજાર રકમ તો દી. આફ્રિકા, નાઈરોબી.. નાઈરોબી. રામજીભાઈ નહીં આયે? ઉસ તરફ હૈં. સેઠ બૈઠે હૈં. ઉસકી બહનકા લડકા હૈ. પતિ-પત્ની દો હી હૈ. લડકા-લડકી નહીં. દોનોંકે પાસ બહોત પૈસે હૈં.

मंदिरका मुहूर्त किया नाईरोबीमें दिगंबर मंदिर. वहाँ है श्वेतांबर. आठ घर तो करोड़पति है और दूसरा घर तो दस, पंद्रह, बीस, पच्चीस लाख. यह हमारे किशोरभाईके भाई आये हैं न? उसके पास भी पैसे बढोत हैं. बढोत लाख.. बढोत लाख. परंतु वहाँ कोई पैसेसे धर्म ढोता है और मंदिर बनवानेसे धर्म ढोता है (ऐसा है नहीं). आडाडा..!

यहां तो प्रभु तो ऐसा कहते हैं कि विभाव मतिज्ञान है उसका भी तेरेमें अभाव है. तेरेमें अभाव है तो उसके आश्रयसे तुझे अनुभव कैसे ढोगा? जिसका तेरेमें अभाव है, उसके आश्रयसे भाव कैसे ज्ञानमें आता है? आडाडा..! कपुरयंदज! यह कपुरकी सुगंध ऐसी है. आडाडा..! भगवान अंदर आनंदका नाथ, विभावगुण पर्यायसे रचित है. 'तथा अनादि-अनंत...' आडाडा..! यह तो आदि और अंत बिनाकी चीज है.. है.. है.. है.. जिसकी आदि नहीं. सत् है उसकी आदि क्या? है उसकी शुरुआत क्या? है उसको 'यह हुआ' ऐसा कहां है? समझमें आया? आडाडा..!

यह हमारे पालेजमें यर्खा डुई थी. ६५-६६की बात है. पालेजमें दुकान थी न? तो अक वेदांती आया था बडा और अक आया था कबीरका साधु. धर्मशाळा है दुकानके पासमें. तो बडी यर्खा डुई दोनोंके बीचमें. हम जैन थे (किर भी) गये थे. हमारी छोटी उम्र-१८-१९ सालकी उम्र थी. दोनोंके बीचमें यर्खा डुई तो हम सुनते थे. वहाँ कबीर(पंथी) पूछता था उसको कि जगत ईश्वरने बनाया तो ईश्वर कहां भडा रडा था? ईश्वर भडा कहां रडा था जब यह बनाया? भडा जहां रडा तो अक चीज ढो गई पडले. कबीर(पंथी)ने प्रश्न किया था. वहाँ कहे, मुझे जवाब ढो. वहाँ कहे, मेरे शिष्य बनो तो जवाब ढुंगा. परंतु पडलेला मुझे जवाब तो ढे. हम जैन लोग ढेभने गये थे, तो पडले अक साधुने हमारे सामने नजर करके के कडा, क्यों भाई! बात बराबर है न?

ईश्वरकर्ता ढो तो ईश्वर... ईश्वरको किसने किया वहाँ तो भादकी बात. परंतु ईश्वर जहां भडा है और सामग्री कहांसे लाया बनानेकी? सामग्री तो नहीं थी. समझमें आया? हमारे तो पडलेसे वहाँ यर्खा ढोती थी न छोटी उम्रमें से. दुकान घरकी थी. बात सत्य है भाई! ऐसा कडा था तब. ईश्वरकर्ता ढो तो.... श्रीमद्ने तो ऐसा कडा कि ईश्वर कर्ता ढो, तो जो ईश्वर (को) नहीं (मानता) उसको जन्म क्यों ढिया उसने? समझमें आया? क्या कडा? श्रीमद्ने ऐसा कडा कि ईश्वर नहीं है ऐसा कडनेवाला जो यहां है जैन, ईश्वर कर्ता ढो तो जन्म क्यों ढिया उसको?

श्रीमद्ने लिखा है मोक्षमाला में. कि परमात्मा जो कर्ता है, तो परमात्मा-ईश्वर जगतका कर्ता नहीं जैसे माननेवाले को जन्म क्यों ढिया? आपकी बात सब जूठी है. यहां कडा कि अनादि-अनंत के उपरसे यह बात चलती है. अनादिसे अनंत है, तो आदि भी नहीं. आडाडा..! है उसकी आदि क्या? और है उसका अंत क्या? और है उसके स्वभावसे रचित कहां? समझमें आया? तीन बोल कडा. ७६ गाथामें आता है. ७६ गाथा समयसार. है उसकी आदि कहां? और है उसका नाश कहां? और चीज जो है वहाँ स्वभावसे जाती कहां? आडाडा..! वहाँ अनादि-अनंत है.

अब स्वभाव कडते हैं. वड काल कडा पडले. 'अमूर्त अतीन्द्रिय स्वभाववाला...' हेओ! क्योकि जो है वड स्वभाव बिना रहता नही. स्वभाववान है, तो स्वभाववान स्वभाव बिना रहे नही. स्वभाववान आत्मा वड स्वभाव बिना रहे नही. क्या स्वभाव? अमूर्त अतीन्द्रिय स्वभाववाला... आडाडा..! भाई! थोडे शब्दमें यड तो संतोकी वाणी है. बडोत गूढ है, बडोत गूढ. आडाडा..! अेक तो आदि-अंत नही प्रभुका और यड अतीन्द्रिय स्वभाववाला है. अतीन्द्रिय स्वभाव जिसका है. इन्द्रियसे तो पता नही जाता. आडाडा..! परंतु पर्यायसे भी, पर्यायके आश्रयसे पता नही मिलता. ऐसा अतीन्द्रिय स्वभाव है उसका. आडाडा..! वड अतीन्द्रिय स्वभावका अतीन्द्रिय स्वभावसे पता चलता है. उसकी पर्यायमें अतीन्द्रिय स्वभाव प्रगट हो उससे अतीन्द्रिय स्वभावका ज्ञान होता है. समझमें आया? आडाडा..!

अतीन्द्रिय आनंदसे तो परिपूर्णा भरा है. आडाडा..! अतीन्द्रिय आनंद तो उसका स्वभाव है. स्वभाव क्या? स्वभाव-अपना भाव-भाववानका स्वभाव-स्वभाववानका स्वभाव. जैसे अतीन्द्रिय स्वभाववाला 'शुद्ध...' आडाडा..! प्रभु तो त्रिकाल शुद्ध है. आडाडा..! पर्यायमें अशुद्धता दिखती है. वस्तुमें अशुद्धता है नही. आडाडा..! 'सडज...' स्वभाविक 'परम पारिष्णामिकभाव जिसका स्वभाव है...' आडाडा..! जिसका स्वभाव परमपारिष्णामिकभाव है. मात्र पारिष्णामिक नही कडा. क्योकि पर्यायको भी पारिष्णामिक कडते हैं. क्या कडा? जयधवलमें पर्यायको भी पारिष्णामिकभाव कडा है. अरे..! रागको पारिष्णामिक कडा है, उदय, उपशम, क्षयोपशमको पारिष्णामिक कडा है. पर्याय है उसको पारिष्णामिक कडा, पर परमपारिष्णामिक नही. समझमें आया? आडाडा..!

'परम पारिष्णामिकभाव जिसका स्वभाव है...' आडाडा..! सडज स्वरूप है त्रिकाल. परम पारिष्णामिक अर्थात् सडजस्वभाव. जिसको 5वीं गाथामें ज्ञायक कडा, 9वीं में भूतार्थ कडा, उसको यडां पारिष्णामिकभाव कडा है. 5 गाथामें प्रमत्त-अप्रमत्त पर्यायसे रहित है ऐसा कडा. और वड प्रमत्त-अप्रमत्तसे रहित न हो और शुभ-अशुभभाव सहित हो, तो शुभ-अशुभभाव तो अयेतन जड है. भगवान तो ज्ञानसे भरा है, परिपूर्णा यैतन्य रसकंद है. वड यैतन्यरस जडरूप होता नही कभी. शुभ-अशुभभाव वड जड है. आडाडा..! है उसमें? समयसारमें है 5वीं गाथा. समझमें आया?

यड तो त्रिकाली भगवान पूर्णानंदका नाथ प्रभु, आडाडा..! परम पारिष्णामिकभाव. जयधवलमें रागको भी पारिष्णामिकभाव कडा है, शुभ-अशुभभावको भी पारिष्णामिक कडा. क्योकि पारिष्णामिकभावकी पर्याय है न. यडां तो कडते हैं कि यड (रागादि) वस्तुसे रहित यड तो परम पारिष्णामिकभाव है. केवलज्ञानकी पर्यायको भी पारिष्णामिक कडा है. है व्यवहारनय सद्व्युत्त व्यवहारनय. आडाडा..! अंश है न? यड तो परम पारिष्णामिकप्रभु त्रिकाली आनंदकंद प्रभु, आडाडा..!

'परम पारिष्णामिकभाव जिसका स्वभाव है-ऐसा कारण परमात्मा...' आडाडा..! ऐसा कारण परमात्मा... आडाडा..! त्रिकाली वस्तु को यडां कारण परमात्मा कडा है. कारण परमात्मा कडो, कारण जव कडो, ध्रुव कडो, सामान्य कडो, भूतार्थ कडो, ज्ञायक कडो—सब अेक ही है. आडाडा..! ऐसी बात!

અલૌકિક હૈ બાપુ! અનંત કાલસે હૈ. દિગંબર સાધુ અનંત બાર હુઆ, પરંતુ અંતર સ્પર્શ નહીં ક્રિયા, વહ ક્રિયાકાંડમે ઘૂસકર યહ ધર્મ હૈ ઔર ઉસસે લાભ હોગા.... પંચ મહાવ્રત, અઠ્ઠાઈસ મૂલગુણ જો રાગ હૈ ઉદયભાવ, ઉદયભાવસે પરિણામિકભાવ પ્રગટ હોગા. આહાહા..!

યહાં તો પરમપારિણામિક સ્વભાવ પ્રગટ હૈ હી. ૧૧વીં ગાથામે કહા હૈ. જહાં ‘મૂદત્થમસ્સિદો’ કહા હૈ ન? વહાં ઐસા કહા હૈ કિ જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હોતા હૈ. ઐસા પાઠ હૈ ટીકામે. જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હોતા હૈ? પાઠ તો ઐસા હૈ. ૧૧વી ગાથા. ‘મૂદત્થમસ્સિદો’ ઔર જ્ઞાયકભાવ તિરોભાવ હોતા હૈ ઐસા કહા હૈ. સંસ્કૃત ટીકા હૈ ૧૧વી ગાથામે. ઉસકા અર્થ કિ જિસકો પર્યાયમે ખ્યાલમે નહીં આયા ઉસકો જ્ઞાયકભાવ તિરોભૂત હો ગયા હૈ. આહાહા..! ઔર જ્ઞાયકભાવ પ્રગટ હુઆ-આવિર્ભાવ હુઆ ઐસા લેના. જ્ઞાયકભાવ તો પ્રગટ હૈ હી હૈ. પરંતુ જિસકી પર્યાયમે ખ્યાલમે આયા, ઉસકો ‘જ્ઞાયકભાવ હૈ’ ઐસા પ્રગટ હુઆ. પ્રતીતમે આયા તો પ્રગટ હુઆ, હૈ વો પ્રગટ હુઆ. આહાહા..!

ઔર વહાં તો ઐસા કહા હૈ કિ જ્ઞાયકભાવ તિરોભૂત હો ગયા. દ્રવ્ય કભી તિરોભૂત હોતા હૈ? દ્રવ્ય કભી આવરણમે આતા હૈ? દ્રવ્ય તો ત્રિકાલી નિરાવરણ હૈ. દ્રવ્યકો ત્રિકાલ નિરાવરણ કહના ઔર તિરોભૂત કહના.. આહાહા..! વહ તો અપની પર્યાયમે પરલક્ષ હૈ, તો જ્ઞાયક જો વસ્તુ હૈ વહ ઉસકે ખ્યાલમે આયા નહીં, તો ઉસકો પર્યાયવાલેકો-પર્યાયદ્રષ્ટિવાલેકો વહ (પ્રગટ) હૈ નહીં તો તિરોભૂત હો ગયા. વહ તો હૈ હી હૈ. વહાં (દ્રવ્ય) કોઈ તિરોભૂત ઔર આવિર્ભૂત હોતા નહીં. આહાહા..! સમઝમે આયા? વહ યહાં કહતે હૈં.

‘ઐસા કારણ પરમાત્મા વહ...’ આહાહા..! ‘વાસ્તવમે આત્મા હૈ.’ દેખો! પર્યાયકો છોડકર કેવલ ત્રિકાલી સ્વભાવ વહી વાસ્તવમે આત્મા હૈ. આહાહા..! જિસ પર્યાયસે ખ્યાલમે આયા વહ પર્યાય ભી આત્મા નહીં. આહાહા..!

શ્રોતા - વિષય ક્રિયા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - વિષય ક્રિયા ઉસકો. વિષય જો હુઆ હૈ વહ આત્મા. આહાહા..! જો ત્રિકાલી આત્મા હૈ વહ નિશ્ચય આત્મા હૈ. પર્યાય બિનાકા જો ત્રિકાલી હૈ વહી નિશ્ચય હૈ. આહાહા..! સુબહમે તો ઐસા આયા થા કિ જો અપને પરિણામસે પરિણમે વહ જવ હી હૈ. બાપુ! કબ કૌન-સા અધિકાર ચલતા હૈ ઔર કિસ અપેક્ષાસે ચલતા હૈ વહ બાત સમઝમે આતી નહીં. ‘જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે ત્યાં સમજવું તેહ.’ જહાં જહાં જો યોગ્ય હૈ ઉસ પ્રકાર સમઝના. સુબહમે ઐસા કહા. જવ તાવત્.. કમબદ્ધ અપને પરિણામસે ઉત્પન્ન હુઆ જવ હી હૈ. પરિણામસે ઉત્પન્ન હુઆ જવ હી હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ યહ પરિણામ આત્મામે હૈ હી નહીં.

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - વહ હમારે જ્ઞાવાભાઈ કહતે થે. હમારે જ્ઞાવાભાઈ થે ન? બુદ્ધિ કમ, ઔર યહાં સુને. મહારાજ! આપ સુબહમે કુછ કહતે હોં ઔર દોપહર મેં કુછ કહતે હૈં. નિર્ણય કરને કી તાકાત નહીં. જ્ઞાવાભાઈ હૈ ન? ઇસકે બેટે હૈ ન સુરત મેં? મનહર. કરોડપતિ હૈ. એક કરોડ રૂપયા હૈ. સુરતમે હૈ. યહાં

રહતે થે. વહાં હમારે પાલેજમેં રહતે થે. હમ પાલેજ રહતે થે ન? ... પાલેજમેં. વહ તો ૭૦ સાલ પહલે કી બાત હૈ. બુદ્ધિ સાધારણ હૈ. સુબહમેં કુછ આયે, ઔર દોપહર મેં કુછ આયે, ઇસમેં હમેં નિર્ણય કયા કરના?

ભાઈ! સુબહમેં કૌન-સી અપેક્ષાસે કહા? સુબહમેં તો ઐસા કહા કિ અપને નિર્મલ પરિણામસે આત્મા ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઉસકો જીવ કહા. નિર્મલ સ્વભાવ હૈ ન? નિર્મલ ગુણ ઉસકે આશ્રયસે નિર્મલ પર્યાય હુઈ તો ઉસકો આત્મા કહા, ઉસ અપેક્ષાસે. યહાં તો કહતે હૈં કિ નિર્મલ પરિણામ જો હૈ ઉસસે રહિત જો ત્રિકાલી હૈ ઉસકો આત્મા કહતે હૈં હમ તો. આહાહા..! સમઝમેં આયા? હૈ?

‘સહજ પરમ પારિણામિકભાવ જિસકા સ્વભાવ હૈ-ઐસા કારણ પરમાત્મા વહ વાસ્તવમેં આત્મા હૈ.’ વહ વાસ્તવમેં આત્મા હૈ. પર્યાય ભી આત્મા તો હૈ, પર અભૂતાર્થ વ્યવહારનયસે હૈ. આહાહા..! સાધારણ લોગોંકો અભ્યાસ ન હો ઉસકો ઐસા લગે. બાપુ! પરંતુ યહ અભ્યાસ કરના પડેગા. મનુષ્યપના મિલા હૈ. ચલા જાયેગા મનુષ્યપના. કહાં જાયેગા? અવતાર કહાં હોગા? મિટ્ટી ઉડતી હૈ ન? કયા કહત હૈ વંટોળીયા કો? ઉસમેં તિનકા કહાં જાકર પડેગા? પવન બહોત આતા હૈ ન? તિનકા કહાં જાયેગા? ઐસે મિથ્યાત્વ મેં પડે પ્રાણીકા અવતાર કહાં હોગા? આહાહા..!

યહાં યહ કહતે હૈં... દૂસરી જગહ કહે કિ પર્યાય બિનાકા આત્મા હોતા નહીં. પર્યાય વિજુતં દવ્વંમ.. પંચાસ્તિકાય. પંચાસ્તિકાયકા પાઠ હૈ. પર્યાય વિજુતં દવ્વં હોતા નહીં. યહ બાત બરાબર હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ જો આત્મા હૈ ત્રિકાલી ઉસકો હી હમ આત્મા કહતે હૈં. પર્યાયકો હમ નિશ્ચય આત્મા કહતે નહીં.. નિર્મલ પર્યાય હૈ ઉસકો ભી હમ નિશ્ચય આત્મા નહીં કહતે, વહ વ્યવહાર આત્મા હૈ. આહાહા..! અરે..! મોક્ષમાર્ગકી પર્યાયકો ભી વ્યવહાર આત્મા કહા હૈ. યહાં તો પરદ્રવ્ય કહા હૈ ન? આહાહા..! ઐસી બાતેં હૈં.

‘વહ વાસ્તવમેં આત્મા હૈ.’ આહાહા..! સ્વભાવભાવસે ભરા પરિપૂર્ણ પ્રભુ એકરૂપ કભી હીન નહીં હોતા, કભી આવરિત નહીં હોતા, કભી વિપરીત નહીં હોતા. અવિપરીત, આવરણ બિનાકા પૂર્ણ સ્વરૂપ જો હૈ પર્યાય બિનાકા, ઉસકો યહાં વાસ્તવમેં આત્મા કહનેમેં આયા હૈ. વહ આત્મા ઉપાદેય હૈ. હૈ ન? આહાહા..! ‘અતિ-આસન્ન ભવ્યજીવોં કો...’ આહાહા..! અતિ નિકટ... જિસકા સંસાર અલ્પ હૈ ઐસે ભવ્ય જીવોં કો ‘ઐસે નિજ પરમાત્માકે અતિરિક્ત (અન્ય) કુછ ઉપાદેય નહીં હૈ.’ વિશેષ બાત આયેગી...

(શ્રોતા - પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

श्रावण सुद १, मंगलवार, ता. २४-७-१९७८

श्लोक-५४, प्रवचन-४

यह शुद्धभाव अधिकार है. शुद्धभावका अधिकार पर्यायकी अपेक्षासे नहीं. शुभ और अशुभ और शुद्ध ऐसी जो पर्याय है वह बात नहीं. यह तो त्रिकाली ध्रुव अनादि-अनंत अकरुण स्वरूप उसको यहाँ शुद्धभाव अधिकार कहते हैं. नाम शुद्धभाव है, परंतु वह शुद्धभाव त्रिकालीकी बात है.

‘श्लोकार्थ – सर्व तत्त्वोंमें जो एक सार है,...’ शब्द तो आसान है, परंतु उसका भाव... पुण्य-पाप और संवर, निर्जरा और मोक्ष वह पर्यायसे भी पार भिन्न है, ऐसी द्रष्टि हो उसको सम्यग्दर्शन कहनेमें आता है. आछाछा..! सर्व तत्त्व में एक सार ही अपना आत्मा ध्रुव है. ‘समस्त नष्ट होने योग्य...’ आछाछा..! संवर, निर्जरा और केवलज्ञान एक समयकी पर्याय है, वह पर्याय भी नष्ट होने योग्य है. दूसरे समयमें दूसरी होती है. केवलज्ञानकी पर्याय जो उत्पन्न हुई वह सदा रहती नहीं. आछाछा..! केवलज्ञानकी, केवलदर्शनकी, अनंत आनंद (आदि) यत्पुष्टय आदि जो अनंत प्रगट हुई अथवा अनंता गुणों की अनंत पर्याय व्यक्त-प्रगट हुई. सम्यग्दर्शन होनेसे अनंता गुणकी अनंती पर्याय व्यक्त हुई, वह भी सब नष्ट (होने)योग्य है. क्योंकि उसकी समयकी मुदत है, तो वह सब नष्ट होने योग्य भावोंसे दूर है. आछाछा..!

वह नष्ट होने योग्य भावसे प्रभु दूर है. ध्रुव है. ध्रुव में संवर और निर्जरा और मोक्षकी पर्याय प्रवेश नहीं करती. पुण्य और पाप और आस्रव, बंध तो प्रवेश नहीं करते, परंतु जो आनंदकी पर्याय-मोक्षमार्गकी पर्याय-धार्मिक पर्याय अंदर वीतरागी उत्पन्न होती है स्वद्रव्यके आश्रयसे, वह पर्याय भी अंतरमें जाती नहीं. आछाछा..! एतनी बात सूक्ष्म.

और वह ‘जो समस्त नष्ट होने योग्य भावोंसे दूर है,...’ कितना दूर है? एक समयकी पर्याय है संवर, निर्जरा, मोक्ष, उसमें ध्रुवकी नास्ति है और ध्रुवमें वह पर्यायकी नास्ति है.—एतना दूर है. आछाछा..! सूक्ष्म बात है, प्रभु! है तो एक साथमें, परंतु पर्याय जितनेमें है उसका वह क्षेत्र, उसका काल, उसका भाव और उसका द्रव्य.. उसको द्रव्य कहते हैं. उस पर्यायको द्रव्य भी कहते हैं. ऐसा आता है शास्त्रमें. पर्यायके द्रव्य, क्षेत्र, काल, भाव वह यारों ध्रुव में नहीं है. आछाछा..! यहाँ तक पहुँचना, बापु! सूक्ष्म-सूक्ष्म धीरे से... धीरेसे... बाहरकी चिंता को छोड़कर.. बाहरकी चिंताओ की संकल्प-विकल्पकी जाल छोड़कर अंतर चैतन्यस्वरूप भगवान यह दूसरे तत्त्व कहे उससे वह दूर है. एक पर्याय उपर तेरी नजर रहे तो वस्तु नहीं मिलेगी. आछाछा..! संवर और निर्जरा पर्याय उपर नजर रहे तो शुद्धि बढे नहीं. संवर-निर्जरा में ध्रुव ध्येय तो आ गया है, ध्रुव ध्येय. ध्रुवका ध्येय तो आ गया है. आछाछा..! परंतु शुद्धिकी वृद्धि संवर और निर्जराकी पर्यायके आश्रयसे होती नहीं. आछाछा..! ऐसा मार्ग है. सूक्ष्म

માર્ગ ભાઈ! કોઈ ક્રિયાકાંડસે તો મિલે એસા નહીં હૈ. ક્રિયાકાંડ દયા, દાન, વ્રત, પૂજા, ભક્તિ, વહ સબ તો ઉદયભાવ હૈ. ઉદયભાવકો જડભાવ કહા. આહાહા..!

ઔર સમયસારમે મોક્ષ અધિકારમે તો ઇસ શુભભાવકો ભી ઝહર કહા, વિષકુંભ કહા. વિષકુંભ-ઝહરકા ઘડા હૈ યહ. આહાહા..! અંતર વસ્તુ જિસમે કોઈ બાહ્ય ભાવ (નહીં)-દૂર હૈ. સંવર, નિર્જરા ભી અંતરભાવસે દૂર હૈ. મોક્ષકી પર્યાય ભી અંતરભાવસે દૂર હૈ. દૂર કા અર્થ? ઉસકા ક્ષેત્ર ઔર યહ ક્ષેત્ર ભિન્ન-ભિન્ન હૈ. જિતને મે પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઇતના ક્ષેત્ર ઔર ધ્રુવકા ક્ષેત્ર—દોનો ભિન્ન હૈ. આહાહા..! એસી બાત અબ. મનુષ્યપના મિલા ઉસમે યહ તો સમઝના પડેગા બાપુ! ભગવાન હૈ ન ભાઈ! યહાં તો ભગવાન કહકર... આચાર્ય મહારાજ તો ભગવાન આત્મા એસા કહકર બુલાતે હૈ. ૭૨ ગાથા સમયસાર. ભગવાન આત્મા.. આહાહા..! પુણ્ય, પાપ મલિનભાવસે ભિન્ન ભગવાન આત્મા નિર્મલાનંદ હૈ. ઉસકો રાગ છુઆ હી નહીં. રાગ, દયા, દાન વિકલ્પકો છુઆ હી નહીં. યહ તો છુઆ નહીં, પરંતુ સંવર, નિર્જરા, મોક્ષ ભી દ્રવ્યકો છુઆ નહીં. આહાહા..!

સંવર, નિર્જરા ઔર મોક્ષકી પર્યાય ભી ધ્રુવ.. ધ્રુવ.. ધ્રુવ કો છુઆ નહીં. કઠીન બાત હૈ, પ્રભુ! સમકિત વહ કોઈ સાધારણ બાત નહીં. ભગવાનકી શ્રદ્ધા કરી, દેવ-ગુરુકી શ્રદ્ધા કરી, નવ તત્ત્વકી શ્રદ્ધા કરના—એસા નહીં. નવ તત્ત્વકી શ્રદ્ધા કો સમકિત કહા, પરંતુ એકવચન (-અભેદ) હૈ વહાં. તત્ત્વાર્થસૂત્રમે ‘તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનં’ કહા. પરંતુ વહાં એકવચન હૈ. એક તત્ત્વ ઉપર દ્રષ્ટિ કરનેસે નૌ કી શ્રદ્ધા હો જાતી હૈ. સમઝમે આયા? નૌ કા ભેદ કરે તો સમ્યગ્દર્શન નહીં હોતા. આહાહા..!

વહ યહાં કહતે હૈ કિ ‘સમસ્ત નષ્ટ હોને યોગ્ય ભાવોસે દૂર હૈ,...’ આહાહા..! પર્યાયસે નથી પર્યાય નહીં પ્રાપ્ત હોગી. આહાહા..! ‘જિસને દુર્વાર કામ કો નષ્ટ ક્રિયા હૈ,...’ જિસને સમ્યગ્દર્શન પાયા ઇસને પરકી ઇચ્છામાત્ર કો નાશ કર દિયા અર્થાત્ અપનેમે હૈ નહીં એસે નાશ કર દિયા. અસ્થિરતામે ભલે હો. ‘જિસને દુર્વાર...’ વાર શકે નહીં એસા ‘કામ કો નષ્ટ ક્રિયા હૈ,...’ આહાહા..! ઇન્દ્રકે ઇન્દ્રાસન મે ભી સમ્યગ્દ્રષ્ટિ.... ઇન્દ્ર ઔર એક ઇન્દ્રાણી હૈ ઉસમે, દોનો એકાવતારી હૈ. એક અવતારી હૈ. વહાં સે નિકલકર મનુષ્ય હોકર મોક્ષ જાનેવાલે હૈ. વહ ભી અપને ભોગકે કાલમે અપને આનંદ(સ્વરૂપ) ધ્રુવ કો ભૂલતે નહીં. આહાહા..!

અપના અતીન્દ્રિય આનંદકા ધામ.. આહાહા..! ‘સ્વયં જ્યોતિ સુખધામ.’ સ્વયં જ્યોતિ ઔર સુખધામ. વહ અતીન્દ્રિય આનંદકા ક્ષેત્ર હૈ. આત્મામે અતીન્દ્રિય આનંદ પકે એસા એક ક્ષેત્ર હૈ. ઉસમે દુઃખ પાકે એસા ક્ષેત્ર નહીં. આહાહા..! શુભ ઔર અશુભભાવ અસંખ્ય પ્રકારકે હૈ. કોઈ પ્રકારકા શુભ-અશુભ ભાવ ઉત્પન્ન હો એસા વહ ક્ષેત્ર દ્રવ્ય નહીં. ધ્રુવ એસા હૈ હી નહીં. આહાહા..! વહ ઉત્પત્તિ તો, (દ્રવ્યકે) લક્ષસે શુદ્ધતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. બાકી શુદ્ધતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉસસે ભી ચીજ તો દૂર હૈ. આહાહા..! આયા ન? ભાવોસે દૂર હૈ. ઓહોહો..! સૂક્ષ્મ બાત લગે. વસ્તુ તો યહ હૈ.

‘દુર્વાર કામકો નષ્ટ ક્રિયા હૈ, જો પાપરૂપ વૃક્ષકો છેદનેવાલા કુઠાર હૈ,...’ કુઠાર-કુઠાર. યે ન્યાયસે બાત કહી હૈ. બાકી આત્મા હૈ વહ તો રાગકા નાશ ભી કરનેવાલા નહીં. ઉત્પન્ન કરનેવાલા તો નહીં.

ભગવાન આત્મા સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ વહ રાગ કોઈ દયા, દાન આદિકા ઉત્પન્ન કરનેવાલા તો નહીં, આહાહા..! પરંતુ યહાં તો કહતે હૈં કિ પાપકો છેદનેવાલા કહા હૈ, પરંતુ વહ કથનશૈલી હૈ. પાપકો ભી છેદે એસા હૈ નહીં. આહાહા..! અપનેમે—આનંદસ્વરૂપમે રહતે, અતીન્દ્રિય આનંદકે વેદન મેં વહ ભાવ ઉત્પન્ન હોતા નહીં વિકાર. વહ ઉત્પન્ન હોતા નહીં ઉસકો નાશ કિયા એસા કહનેમે આતા હૈ.

કેવલજ્ઞાનીને ચાર ઘાતિકર્મકા નાશ કિયા—વહ ભી એસા હૈ. ઘાતિકર્મ જડ હૈ. આત્મા ઉસકા નાશ કર સકે નહીં. આત્માને અપનેમે કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કિયા, તો ઘાતિકર્મકી પર્યાયરૂપસે જો પરમાણુ થે, ઉસ પરમાણુકી એક સમયકી ક્રમબદ્ધમે અકર્મ(રૂપ) હોનેકી યોગ્યતા થી. કર્મરૂપસે થે વહ અકર્મરૂપ હોનેકી યોગ્યતા હુઈ. વહ અકર્મરૂપ હુઈ ઉસકો ઘાતિકા નાશ કરના કહતે હૈં. આહાહા..!

શ્રોતા – સબ અર્થ બદલ દિયા આપને.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – બાત તો એસી હૈ ભગવાન! માર્ગ તો એસા હૈ અંદર. ઉસકો કુછ.... આહાહા..!

યહાં તો વહાં તક હૈ કિ મૈં ધ્રુવ હૂં એસા વિકલ્પ આયે વહાં તક... મૈં ધ્રુવ હૂં એસા વિકલ્પ આયે તબ તક (ધ્રુવ) હાથ નહીં લગેગા. આહાહા..! સમજમે આયા? ૧૪૨ ગાથામે સમયસારમે કહા હૈ. મૈં જ્ઞાયક હૂં, પૂર્ણાનંદકા નાથ જ્ઞાયક ધ્રુવ હૂં—એસા વિકલ્પ અર્થાત્ રાગ હુઆ, એસા વિકલ્પસે ભી પતા નહીં પાતા હૈ. આહાહા..! વહ વિકલ્પકા ભી લક્ષ છોડકર અંતર્મુખમે ધ્રુવ સન્મુખ જાયેગા, તબ સમ્યગ્દર્શન હોગા. આહાહા..! વસ્તુ યહ હૈ. ‘એક હોય તીન કાલમે પરમાર્થકા પંથ.’ પરમાર્થ માર્ગ તીન લોકકે નાથકા યહ એક હૈ. આહાહા..! કઠિન લગે લોગોંકો. ...જી વયા ગયા? આવ્યા નથી.

શ્રોતા – યહાં પર હી હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – હૈ.

‘પાપરૂપ વૃક્ષકો છેદનેવાલા કુઠાર હૈ,...’ કુઠાર હૈ અર્થાત્ પાપ ઉત્પન્ન હોતા હી નહીં ઉસમે. છેદનેવાલા કહા યહ તો એક લોગોંકો સમજાને કે લિયે. બાકી પાપ ઉસમે ઉત્પન્ન હોતા હી નહીં એસા ભગવાન હૈ અંદર. આહાહા..! ‘જો શુદ્ધ જ્ઞાનકા અવતાર હૈ,...’ યહ તો શુદ્ધ જ્ઞાનકા અવતાર હૈ. દેહ મેં બિરાજમાન પરમાત્મા ભગવાન.. સબ આત્મા ભગવાનતુલ્ય હૈં. પરમાત્મા સે હિનાધિક કોઈ હૈ નહીં. સબ આત્મા ભગવાન હૈં. આહાહા..! વહ પરમાત્મા મેં શુદ્ધ જ્ઞાનકા અવતાર.. અવતાર અર્થાત્ હૈ. શુદ્ધ જ્ઞાન જૈસે (પર્યાયમે) જન્મે, વૈસે યહ શુદ્ધ જ્ઞાન(સ્વરૂપ) હી ઉત્પન્ન હુઆ અર્થાત્ હૈ. શુદ્ધ જ્ઞાન—કેવલ જ્ઞાન.. કેવલ જ્ઞાન.. જૈસે સાકર મેં માત્ર મીઠાશ હોતી હૈ વૈસે ભગવાન આત્મામે એક જ્ઞાન, જાનન... જાનન... જાનન... જાનન... શુદ્ધ જ્ઞાનકા વહ અવતાર હૈ. આહાહા..! યહ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ. દૂસરી લાખ-કરોડ બાતેં કરે, પરંતુ દૂસરા રાસ્તા હૈ નહીં. આહાહા..!

‘શુદ્ધ જ્ઞાનકા અવતાર હૈ, જો સુખસાગરકી બાઢ હૈ...’ આહાહા..! બાઢ-ભરતી આતી હૈ ન સમુદ્ર મેં? બાઢ આતી હૈ ન? આહાહા..! એસે ભગવાન આત્મા આનંદકા સાગર પરમાત્મા ઉસકી જહાં દ્રષ્ટિ હુઈ, તો પર્યાયમે આનંદકી બાઢ આયી. જૈસે સમુદ્ર મેં બાઢ આતી હૈ. આહાહા..! સમુદ્ર મેં જૈસે બાઢ

आती है, वैसे यहाँ आत्माके समुद्र में द्रष्टि पडनेसे पर्यायमें बाढ आती है. आडाडा..! उसको आनंदको शोधने नहीं जाना पडता. बाढर आनंद शोधने को नहीं जाता. आनंदका उज्ञान. उज्ञान में डेर है. पानीका जो उज्ञान है वड पोला उज्ञान है. पांय सेर पानीमें उज्ञान आये, परंतु वड तो पोला-पोला है. उस पांय सेरमें कुछ बढता नहीं. यड ऐसा नहीं है.

श्रोता – इसमें पोल नहीं है.

पूज्य गुरुदेवश्री – पोल नहीं है. पर्यायमें आता है सुभ का सागर. आडाडा..! आचार्य के शब्दो थोडे में बडोत सारा... सुभसागरकी बाढ है. आडाडा..! प्रभु! तुम कौन डो? तुं तेरे को पिछान, तो तेरी पर्यायमें आनंदकी बाढ आती है—आनंदकी भरती आती है. भरती डमारे काठियावाड में गुजरात में भरती कडते हैं. तुम्हारे में बाढ कडते हैं. आडाडा..! सुभसागरकी बाढ. सागर. नदी भी नहीं. आडाडा..! सुभका सागर भगवान अरुपी है और क्षेत्र छोटा. शरीर प्रमाज्ञसे क्षेत्र है, डिर भी अंदर अमाप वस्तु को अपने ज्ञानके नेत्रसे देभो तो... एतने में ज्ञान है और देभे कितनी यीजो को! यड आंभ एतने में है. ज्ञानपर्याय एतनेमें है. सब कुछ देभे, डिर भी उसको परपनेसे देभते हैं. अपनी पर्यायमें सामर्थ्य है उसको देभते (नहीं). आडाडा..! सूक्ष्म बात है भाई! अक-अक बात विचारने योग्य है. आडाडा..! ऐसा मार्ग प्रभुका. आडाडा..!

‘सुभसागरकी बाढ है...’ आडाडा..! जिसमें द्रष्टि देनेसे और जिसका स्वीकार करनेसे आनंदका उरना निकलता है. पर्वतमें से जैसे पानी गिरता है, जैसे सुभका सागर भगवान पर्वत... आडाडा..! उसका जहां स्वीकार हुआ, उसका सत्कार हुआ उसकी उपादेयबुद्धि हुई, तो आनंदका उभरा आता है. भरती-बाढ आती है. सुभके सागरमें बाढ आती है. आडाडा..! ऐसा प्रभु आत्मा उसको छोडकर कोई भी यीज किंमती नहीं.

भगवान त्रिलोकनाथ परमात्मा उसकी द्रष्टि जो करे तो भी राग डोगा. आडाडा..! अपनेको छोडकर परद्रव्यका लक्ष करेगा, पंय परमेष्ठीका लक्ष करेगा तो भी प्रभु! स्वद्रव्य आश्रय छोडकर परद्रव्यका आश्रय हुआ तो राग डोता है. आडाडा..! ऐसा मार्ग है. ‘और जो क्लेशोदधिक...’ क्लेशका दरिया. अनादिकाकालसे राग और द्वेष, पुण्य और पाप और क्लेश... आत्मा आनंदस्वरूप है उससे विरुद्ध क्लेश है. क्लेशका उदधि अर्थात् दरिया. आडाडा..! यड (आत्मा) क्लेशके उदधि का किनारा है. क्लेशरुपी उदधि दरिया उसका वहां अंत है. बाढमें क्लेश डोगा नहीं. अंदर भगवान जहां गया, अंदरमें प्राप्त हुआ, क्लेशका किनारा आ गया—क्लेशका अंत आ गया. आडाडा..! केवल आनंद आया, क्लेशका अंत आ गया. वडी बात शुभरागका भी क्लेश है. शुभराग है वड भी क्लेश है. क्योकि राग है. आडाडा..! आकुलता है, दुःख है. उसका तो किनारा डो गया. आडाडा..! दुःखादि दशा भी दूर डो जाती है.

‘क्लेशोदधिका किनारा है, वड समयसार...’ यड आत्मा.. यड आत्मा ऐसा कडा है. ‘(शुद्ध आत्मा) जयवंत वर्तता है.’ ऐसा क्यो कडा? है, परंतु डमें अनुभवमें आया है एसलिये जयवंत वर्तता

હૈ, એસા કહતે હૈ. એસા ધ્રુવ અનુભવમે આયે નહીં તબ તક જયવંત વર્તે કિસકો કહના? યહ જયવંત વર્તે. આહાહા..! સમઝમે આયા? આહાહા..! જિસકી અંતર દ્રષ્ટિમે.. ઉસકી સત્તા દ્રષ્ટિમે ઔર જ્ઞાનમે શેય તરીકે નહીં આયી, તો ઉસમે રહે કહાંસે? યહાં તો જયવંત વર્તે ઉસકા અર્થ? મેરે અનુભવમે આનંદકા ઝરના ઝરતા હૈ વહ જયવંત વર્તતા હૈ, એસા કહતે હૈ. આહાહા..!

મુનિરાજકો તીન કષાયકા નાશ હૈ. એક સંજ્વલન હૈ. વહ ભી કહા હૈ યહાં એક શ્લોકમે. વીતરાગમે ઔર મુનિમે કુછ ફેર માનના... એક શ્લોક એસા હૈ. થોડા એક જરા સંજ્વલન.... એક શ્લોક એસા હૈ કિ સર્વજ્ઞ ઔર મુનિમે કુછ ફેર માને વહ હમ જડ હૈ. જડ હૈ તો ઉસમે ફેર માનતે હૈ, એસા કહા. આહાહા..!

શ્રોતા - યહ તો આપ હી ફરમાતે હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - કૌન સા હૈ ઇસમે?

શ્રોતા - ૨૯૬.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ૨૯૬ કયા? પન્ના?

શ્રોતા - શ્લોક-૨૫૩.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - દેખો, ૨૯૬. શ્લોકાર્થ. 'સર્વજ્ઞ-વીતરાગમે ઔર ઇસ સ્વવશ...' આત્મા જિસને વશ કર લિયા વહ સર્વજ્ઞ ભગવાન ઔર 'સ્વવશ યોગીમે કભી કુછ ભી...' કભી કુછ ભી 'ભેદ નહીં હૈ; તથાપિ અરેરે...' હૈ? 'અરેરે...! હમ જડ હૈ...' આહાહા..! મુનિ એસા કહતે હૈ. વહ તો નિર્માનતા બતાતે હૈ. આહાહા..! સમઝમે આયા? નિર્માનતા બતાતે હૈ. આહાહા..! ગજબ બાત હૈ. મુનિરાજ મોક્ષકા માર્ગ મેરે હિસાબસે તો પદ્મપ્રભમલધારિદેવ મુનિ હૈ વહ તીર્થકર હોનેવાલે હૈ. એસી શાસ્ત્રકી રચના વહ તીર્થકર હોનેવાલે મહાસંત મુનિ કહતે હૈ કિ સર્વજ્ઞમે ઔર મુનિમે... આહાહા..! કુછ ભી ભેદ માનતે હૈ.. 'હમ જડ હૈ કિ ઉસમે ભેદ માનતે હૈ' આહાહા..! કઠીન બાત હૈ પ્રભુ! આહાહા..!

સર્વજ્ઞ સંત. આહાહા..! એક તરફ સર્વજ્ઞ સંત, એક તરફ આત્મધ્યાનમે મસ્ત. વહ મસ્તીમે કહા ફેર હૈ? વિકલ્પ હૈ નહીં, રાગ હૈ નહીં, પર ઉપર લક્ષ હૈ નહીં. તો જૈસે સર્વજ્ઞકા પર ઉપર લક્ષ નહીં, સર્વજ્ઞકો કોઈ પરકો જાનનેકા ઉપયોગ હૈ નહીં, આહાહા..! એસે (મુનિરાજ)કો ધ્યાનમે જબ હો તો પર તરફકા લક્ષ ઔર ઉપયોગ હોતા નહીં. આહાહા..! એસી બાત હૈ ભાઈ! ભાગ્યવાનકો સુનનેકો મિલે એસી યહ ભગવાનકી વાણી હૈ. ત્રિલોકનાથ તીર્થકરદેવકી યહ વાણી હૈ. અરેરે..! એસા કહા ન? હમ જડ હૈ. મુનિ કહતે હૈ. આહાહા..! ઇતના ફેર માનતે હૈ વે જડ હૈ. આહાહા..!

શ્રોતા - સ્વવશ યોગી મેં કૌન સા ગુણસ્થાન લેના?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - સાતવાં.. સાતવાં. ધ્યાન. સાતવાં. સાતવેમે ધ્યાનમે પડે હૈ ઉનકો કહાં ફેર હૈ? અંદર અબુદ્ધિપૂર્વક વિકલ્પ હૈ ઉસકી ગિનતી નહીં. સાતવેસે, છઠ્ઠેસે નહીં. મુનિકો ક્ષણમે છઠ્ઠવાં ઔર ક્ષણમે સાતવાં આતા હૈ. એક અંતર્મહૂર્તમે હજાર વાર છઠ્ઠવાં, સાતવાં આતા હૈ. મુદત બહોત થોડી

હૈ, પરંતુ એક અંતર્મહૂર્તમે છઠવા ઓર સાતવાં... છઠ્ઠેકિ સ્થિતિ પોની સેકન્ડ લગભગ હૈ. હૈ કમ-થોડી. ઓર સાતવે કી (સ્થિતિ) પોની સેકન્ડ સે આધી. આહાહા..! યહ સ્થિતિ હજારો બાર આતી હૈ. સચ્ચે સંત ઓર સચ્ચે મુનિ જિનકો પરમાત્મા 'શમો લોએ સવ્વ સાહુણં'... યહ તો ઠીક, પરંતુ વહાં તક લિયા હૈ ષટ્પંડાગમમે. ષટ્પંડાગમમે વહાં તક લિયા હૈ, શમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી અરિહંતાણં. ઐસા લિયા હૈ. શમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી અરિહંતાણં, શમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી સિદ્ધાણં. આહાહા..! યહ ષટ્પંડાગમમે પાઠ હૈ. શમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી આઈરિયાણં, શમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી ઉવજ્જાયાણં, શમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી સાહુણં. આહાહા..! એક-એક પદકો ત્રિકાલવર્તી ઓર સવ્વ—વહ સબમે લાગુ કિયા હૈ. અભી તો શમો લોએ સવ્વ સાહુણંમે 'લોએ' ઇતના લાગુ પડતા હૈ. અંતદીપકમે ઇતના આતા હૈ. ષટ્પંડાગમમે તો ત્રિકાળવર્તી... આહાહા..! ત્રિકાળવર્તીમે દ્રષ્ટિકા જોર કિતના? આત્મા ધ્રુવ ઉપરકી દ્રષ્ટિકા જોર કિતના? કિ તીન કાલમે વર્તનાર અરિહંતો સબકો મેરે નમસ્કાર. આહાહા..!

શ્રેણિકરાજા અભી નરકમે હૈ, પરંતુ ભવિષ્યકે તીર્થકર ગિનકર ઉસકો ભી નમસ્કાર હૈ. આહાહા..! ગજબ બાત હૈ ભાઈ! ત્રિકાળવર્તી સાહુણં ઐસા કહા હૈ. ભવિષ્યમે અનંતકાલકે બાદ સાધુ હોગા, અભી ભલે કોઈ નિગોદમે હો. આહાહા..! પરંતુ ભગવાન તો ઐસા કહે, શમો લોએ સવ્વ ત્રિકાળવર્તી સાહુણં. ભૂત ઓર વર્તમાન ઓર ભવિષ્ય—તીનકાલમે જો આત્મા ધ્રુવકા સાધન કરતા હૈ, વહ ભલે સર્વજ્ઞ હુઆ નહીં, ફિર ભી ઉન સબકો ભગવાન ત્રિલોકવર્તી (કહકર) નમસ્કાર કરતે હૈ. તીન લોકમે વર્તનેવાલે અરિહંત, સિદ્ધ આચાર્યો કો નમસ્કાર હૈ. આહાહા..!

શ્રોતા – આપ તો સાધુઓ કા ઇતના વર્ણન કરતે હો ઓર લોગ કહતે હૈ કિ મુનિમહારાજ કો માનતે નહીં હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – મુનિરાજ તો બાપા! મુનિ કિસકો કહે? આહાહા..! જિસને અંતર આનંદકા ઉછાલા આતા હો, જિસકો ક્ષણમે ઓર પલમે છઠવા, સાતવા આતા હૈ, જિસકો સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ઐસા કહે, અરે..! મુનિરાજ ઐસા કહે કિ વીતરાગમે ઓર મુનિમે ફેર માને વહ જડ હૈ. આહાહા..! પરંતુ મુનિપના હોના ચાહિયે ન? ભગવાન! મુનિપના કેસા હૈ? વહ કોઈ કપડે બદલે ઓર પંચ મહાવ્રત કોઈ... વહ પંચ મહાવ્રત ભી અભી સચ્ચે નહીં. ક્યોંકિ ચોકા બનાકર આહાર લેતા હૈ. જહાં હો વહાં ઉસકે લિયે બનાયા હુઆ લે તો પાપ હૈ. વ્યવહાર ભી જૂઠા હૈ. આહાહા..!

ક્યોંકિ હમ સંપ્રદાયમે થે, તબ છોટે ગાંવમે જાતે થે તો વહાં પાંચ-છ ઘર હો જૈન કે. તો પહલે સુબહમે નહીં જાતે થે. ક્યોંકિ જો વહાં જાયે તો હમારે કા નામકા કુછ બનાયે રોટી.. રોટી. વહ બરાબર રોટી કરતે હૈ ઓર ચાવલ હો ગયે હો, દાલ હો ગઈ હો તબ હમ વહોરને જાતે થે. તબ હમ થોડા લેતે થે દો રોટી આદિ. વહ બનાયે ઉસકે પહલે હમ જાતે નહીં થે. ગાંવમે જાતે નહીં. ગાંવ કે બાહર રહતે થે. ૧૫ સાલ તક ઐસા કિયા હૈ. આહાહા..! પરંતુ વહ સબ ક્રિયાકાંડ... આહાહા..! ધર્મ-બર્મ ઉસમે કુછ નહીં.

यहां तो धर्मीको औसा कडते हैं, मुनिको केवलीसे कम माने. अरेरे...! डम... आडाडा...! मुनिराज. पद्मप्रभमलधारि देव. आडाडा...! पंच परमेष्ठीमें मिले हैं, आडाडा...! वड कडते हैं कि डम जड हैं कि उसमें भेद मानते हैं. आडाडा...! है कि नहीं? एतनी किंमत मुनिकी है प्रभु! सर्वज्ञके साथ जोड दिया. आडाडा...! तीनलोकका नाथ सर्वज्ञ परमात्मा, उनको अक समयमें तीन काल तीन लोक विकल्प बिना पर तरङ्ग के उपयोग बिना अपने स्वरूपमें जाननेमें आता है. लोक-अलोक को उपयोग बिना (जाने). परका उपयोग ज्ञानीको होता नहीं. आडाडा...! अपने उपयोगमें ध्यानमें लोकालोक जाननेमें आ जाता है. अपनेको जानते हैं उसमें.

जैसे, द्रष्टांत दिया है शास्त्रमें. जलमें, उपर चंद्र, तारे (हैं वड) दिखते हैं जल में. तो जल देखते ही वड देखनेमें आ जाता है, उपर देखनेकी जरूरत नहीं. क्या कडा समजे? जल-पानी.. नदी चलती हो उसमें उपर नक्षत्र, तारे, चंद्र उपर है वड अंदर दिजे-जल में दिजे. तो देखनेवालेको उपर देखनेकी जरूरत नहीं, जल को देखे तो देखनेमें आ जाये. आडाडा...! जैसे भगवान आत्मा ज्ञानस्वरूप उसको देखने जाते हैं तो लोकालोकका (ज्ञान) आ जाता है. लोकालोक तरङ्ग लक्ष नहीं करना पडता. आडाडा...! औसा प्रभु है. उसको अक साधारण दो सिगारेट पीअे तब ... हो जाये. अक यायकी प्याली पीअे सुभडमें याय या उकाला पा सेर, देढ-पा सेर. मगज ठीक रहे, सुननेमें मगज ठीक रहे. आडाडा...!

यहां यड कडते हैं. सुभ सागरकी तो बाढ है. आडाडा...! 'क्लेशोदघिका किनारा है, वड समयसार (शुद्ध आत्मा) जयवंत वर्तता है.' जयवंत वर्ती औसा भी नहीं कडा. समझमें आया? जयवंत वर्ती औसा नहीं कडा. क्यों? कि (स्व) के अनुभवसे कडते हैं कि मेरा आत्मा जयवंत वर्तता है तो यड आत्मा भी जयवंत वर्तता है. आडाडा...! दिगंबर संत कडते हैं कि मेरा आत्मा मेरी द्रष्टिमें अनुभवमें आया है तीन कषायका अभाव डोकर. ओडोडो...! जिसको दो घडी डुई हो दीक्षा लिये, उसको लाजो वर्ष (पडले) दीक्षा लिये गणधर भी 'शमो लोअे सव्व साडुणं' में साधु (को नमस्कार करते) हैं. क्या कडा यड?

कोई दो घडी पडले दीक्षा ली हो, मुनि हो अंदर ध्यानमें गया हो, अनुभव छठवे-सातवेमें आ गया और गणधरदेव करोड साल पडले मुनि हो गये हो वे भी जब शमो अरिहंताणं... शमो लोअे सव्व साडुणं कडे. आडाडा...! किसको? दो घडी पडले साधु डुआ उसको. आडाडा...! शमो लोअे सव्व साडुणं.. गणधरदेव प्रभु गणधरदेव जिसके यरणमें नमस्कार करे प्रभु! वड किंमती यीज कैसी डोगी? आडाडा...! मुनिपने के यरण में गणधर नमस्कार करे, आडाडा...! औसी यीज है. शास्त्र लिखते हैं तब पडले पांच नवकार बोलते हैं न? भगवानकी वाणी सुनकर...

‘ॐ ध्वनि सुणी अर्थ गणधर विचारे,

रथी आगम उपदेश भविक जव संशय निवारे.’

आगमकी रचना करे, वहां शुरु में पांच नवकार आये. शमो अरिहंताणं, शमो सिद्धाणं... आडाडा...! पीछे टीका करे. भगवानके समीपमें... जैसे जो मुनिराज जिसको गणधर नमस्कार करे, प्रभु! उसकी किंमत कितनी डोगी? आडाडा...! उसका स्वभाव कैसा डोगा? आडाडा...! जिसको अभी गंध

भी नहीं कि यह क्या चीज है? उसका आत्माका अनुभव ऐसा... आडाडा...! ऐसे को यार ज्ञान और यौद्ध पूर्वकी रचना अंतर्मुहूर्तमें करनेवाले गणधर नमस्कार करते हैं. आडाडा...! दो घडीकी दीक्षा ली हुई है. अंदरमें आनंदमें उतर गये डो. अतीन्द्रिय आनंद प्रगट डो गया.

कभी ऐसा भी डोता है कि अंदरमें मिथ्यात्व डो और बाहरमें नग्न दशा डो. द्रव्यलिंग, द्रव्यलिंगका तीन प्रकार है. द्रव्यलिंगका तीन प्रकार है. अेक तो अंदर मिथ्यात्वका अंश रहे और बाह्यकी क्रिया छडे गुणस्थान जैसी पूरी करे वह द्रव्यलिंग. अेक समकित हुआ, दीक्षा लेकर अंदर समकित हुआ, परंतु (भावलिंग)-मुनिपना आया नहीं तो वह भी द्रव्यलिंगी है. समकित है, परंतु यारित्र आया नहीं. ध्यानमें आ गये तो यारित्र.... समजमें आया कुछ? आडाडा...! और पांयवे गुणस्थानमें कोई डो, मुनिपना ले लिया, परंतु अंदरमें पांयवा गुणस्थान तक आया, छठवे-सातवे तक आया नहीं. आडाडा...! तत्त्वार्थ राजवार्तिकमें पाठ है. आडाडा...! उसको द्रव्यलिंगी कडते हैं.

और जिसको भाव धतना है भाव सातवा-छठवाका (और) उतनी क्रिया उसप्रकार डो तो उसको भावलिंगी कडते हैं. आडाडा...! कडां गये डमारे सेठ? ऋषभकुमार! ऐसी बात है. यडां आये हैं धतनी दूरसे. बडोत अख्ण क्रिया. डमारे सेठ तो यडां है भावनगरके भगवानभाई... यडां रहे. भगवान! कोई बात सूक्ष्म लगे, झिर भी समजनेमें ध्यान रभना. सूक्ष्म बात यडां तो अंतरसे बात आती है. आडाडा...! सूक्ष्म पडे तो थोडी समजे. पहले सुननेमें आयी न डो, नयी लगे तो जरा सूक्ष्म लगे. परंतु न समजमें आये ऐसी बात है नहीं. भगवान तीनलोकका नाथ यैतन्यस्वरूपका दरिया अंदर है. यैतन्यका दरिया अंदर भरा है सागर है. कडा न यह? ज्ञानका तो अवतार है. आडाडा...! उसका जन्म डी ज्ञानस्वरूप त्रिकाल है. सर्व भगवान आत्माओ पूर्ण ज्ञानसे भरे हुआ सुभके सागर हैं, परंतु उसकी द्रष्टि और प्रतीत करे उसको यह बात है. उसकी प्रतीत और अनुभव न करे उसको तो है डी नहीं.. है डी नहीं. है और जो प्रतीत और अनुभव करे, उसको है. आडाडा...!

कारण परमात्मा, त्रिकालीको कारण परमात्मा कडते हैं. और सब जिवमें कारण परमात्मा है त्रिकाली. परंतु कारण परमात्मा डोने पर भी जिसकी द्रष्टि उस पर नहीं और जिसकी द्रष्टि राग और पर्यायके उपर है, उसको कारण परमात्मा है नहीं. साक्षात् चीज है परंतु ज्यालमें ले नहीं... ज्ञानने ज्ञेय बनाया तो उसको है. तो है. आडाडा...! गजब बात है प्रभु! ज्ञानने आडाडा...! ज्ञेय बनाया, तब यह वस्तु है उसको. वरना उसको तो है नहीं. भले डो, ध्रुव चीज है भगवान, पूर्णानंद है, परंतु जिसकी उस तरङ्ग द्रष्टि और स्वीकार नहीं उसको तो है नहीं. उसको तो कारण परमात्मापरमात्माका कार्य सम्यग्दर्शन डोता डी नहीं. आडाडा...!

कारण परमात्मा उसकी पूर्ण पर्याय (वड) कार्यपरमात्मा डो. केवलज्ञानीको कार्यपरमात्मा कडते हैं. और नीये कारण परमात्मा कडते हैं. आडाडा...! ऐसी बातें हैं. भगवान! तेरी बात डी अलग है न. सब भगवान हैं. आडाडा...! उसकी नजर जाती नहीं. अंतर्मुख डोने को नजर करता नहीं. प्रयत्न

યહ નહીં કરતા ઔર દૂસરા પ્રયત્ન કરે. સ્વકા પ્રયત્ન છોડકર દૂસરા પ્રયત્ન કરે. કાં દયા પાલના, વ્રત કરના, પડિમા લેની, યહ કરના, કપડે બદલના. આહાહા..!

શ્રોતા – કુછ કરના તો પડેગા ન?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – સુનો તબ. સુનો! પરકા ત્યાગ-ગ્રહણ આત્મામે હૈ નહીં. સમયસાર. શક્તિ હૈ. ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિ. વહ સમયસાર કે પીછે હૈ. ખબર હૈ સબ. પીછે હૈ. હૈ યહાં સમયસાર? યહ ન? સમયસાર નહીં હૈ? યહ હૈ. અપના નહીં હૈ ઇસમેં? ઘરકા હો તુરંત હાથ આયે. યહ જલ્દી હાથ આયે નહીં. આ ગયા. ક્યા કહા?

શ્રોતા – ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વ

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – હા, ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિ હૈ. અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, પ્રમેયત્વ, અગુરુલઘુ... ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વશક્તિ. ઉસકા ક્યા અર્થ હૈ? સૂક્ષ્મ બાત લગેગી પ્રભુ! યહ કપડે કો છોડું ઔર દૂસરા સાદા કપડા લું, વહ આત્મામે હૈ નહીં. પરવસ્તુકા ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વ હૈ. આહાહા..! ૧૬વીં (શક્તિ) હૈ. ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વશક્તિ. આહાહા..!

આનંદકા ગ્રહણ ઔર રાગકા ત્યાગ તો કહ સકે, વહ વ્યવહારસે કહ સકે. આત્માકા ગ્રહણ ઔર રાગકા ત્યાગ વહ વ્યવહારસે કહે. પરંતુ પરમાણુકા ત્યાગ ઔર પરમાણુકા ગ્રહણ આત્મામે હૈ હી નહીં. આહાહા..! ક્યા કહા સમજમેં આયા? કપડેકો મૈં છોડતા હું ઔર યહ કપડા ગ્રહણ કરતા હું, વહ ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વશક્તિકા ઘાત કરતા હૈ. ઐસી બાત હૈ. ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિ. પરકા ત્યાગ ઔર પરકા ગ્રહણ... ઉપાદાન અર્થાત્ ગ્રહણ... ત્યાગ-ઉપાદાન. ત્યાગ અર્થાત્ પરકો છોડના ઔર ઉપાદાન અર્થાત્ ગ્રહણ કરના, ઉસસે શૂન્યત્વ હૈ. આહાહા..!

ભગવાન આત્મા એક રજકણકો છોડે ઐસા નહીં. આહાહા..! યહાં તો જહાં થોડા છોડે, તો અભિમાન... મૈને કપડે છોડે, મૈને યહ છોડા, મૈને આહાર છોડા. પ્રભુ! તુઝે માલુમ નહીં. તેરી શક્તિ મેં યહ હૈ હી નહીં. પરકા ત્યાગ ઔર પરકા ગ્રહણ તો હૈ હી નહીં. આહાહા..! કેવલ રાગ-દ્વેષકા ત્યાગ (કહના), વહ ભી વ્યવહાર હૈ. બાકી તો આત્મા આત્માકે આનંદમે રહતા હૈ ઔર રાગ ઉત્પન્ન નહીં હોતા, ઉસકો રાગકા નાશ કરતા હૈ ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા..!

શ્રોતા – દ્રવ્યાનુયોગ ચરણાનુયોગકા ઘાત કરતા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – વહ ચરણાનુયોગ તો જાનને કે લિયે હૈ. યહ આદરનેકે લિયે હૈ. આહાહા..!

વહાં પ્રશ્ન હુઆ થા. વહ ચાંદમલજી આયે થે ન? ઉદયપુર. વહ ચાંદમલજી થે ન. બ્રહ્મચારી થા કોઈ. ઉસને કહા કિ ભગવાન કપડે ઉતારતે હૈં ન. મૈને કહા કિ ઉતારના વહ કથનમેં હૈ. વહ ઉતરને લાયક પર્યાયમેં (કપડે) ઉતરતે હૈં. આત્મા ઉસકો ઉતારતા હૈ વહ બાત હૈ નહીં. યહાં તો પ્રસિદ્ધ ઢીંઢેરા પીટતે હૈં. માર્ગ યહ હૈ. આત્મા અરૂપી પ્રભુ ચૈતન્ય આનંદઘન, વહ રજકણસે લેકર કિસી સ્કંધકો ગ્રહણ કરે ઔર છોડે (નહીં). કર્મ બાંધે નહીં ઔર કર્મ છોડે નહીં. આહાહા..! કેવલ ભાવકર્મ કરે ઔર ભાવકર્મ

છોડે. છોડે ભાવકર્મ વહ ભી વ્યવહારસે કહનેમે આયા હૈ. અંતરકે ધ્યાનમે જાયે, વ્યવહાર ઉત્પન્ન ન હો, ઉસકો ભાવકર્મકા નાશ ક્રિયા ઐસા કહનેમે આતા હૈ. આહાહા..! ઐસી બાત!

‘જયવંત વર્તતા હૈ.’ આહાહા..! જયવંત વર્તતા હૈ, ઉસકા અર્થ કયા હૈ? કિ હમારે અનુભવમે જયવંત વર્તતા હૈ ઐસા અર્થ હૈ. જયવંત વર્તે કોઈ ચીજ ઐસા નહીં. હમારા પ્રભુ શુદ્ધ જ્ઞાનઘન આનંદકંઠ જો દ્રષ્ટિમે આયા તો યહ વસ્તુ જયવંત વર્તતી હૈ. આહાહા..! મુનિરાજ અપની બાત ભી અંદર ડાલતે હૈ. એક શ્લોકમે તો કિતના ડાલ દિયા હૈ! ‘જયવંત વર્તતા હૈ.’ યહ શ્લોક પૂરા હો ગયા. દૂસરા.. ઉલવી ગાથા લેંગે. સમયે હો ગયા.

(શ્રોતા – પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

श्रावण सुद २, बुधवार, ता. २५-७-१९७९
गाथा-३९, श्लोक-५५, प्रवचन-५

नियमसार. गाथा-३९. ३९ गाथा छो गई.

णो खलु सहावठाणा णो माणवमाणभावठाणा वा।

णो हरिसभावठाणा णो जीवस्साहरिस्सठाणा वा ॥ ३९ ॥

मानापमान, स्वभावके नहिं स्थान छोते जवके,

छोते न उर्षस्थान भी, नहिं स्थान और अउर्षके. ३९.

‘टीका – यल, निर्विकल्प तत्त्वके स्वरूपका कथन है.’ निर्विकल्प तत्त्व कछो या उपर लिखा है शुद्ध. त्रिकालीको शुद्ध कलनेमें आता है. त्रिकाली यीज भगवान ध्रुव अक समयकी पर्यायसे त्मिन्न है, ग्रहण-त्याग उसमें है नही. पर्यायमें रागका त्याग और (राग) का ग्रहण है. (ऐसा) वस्तुस्वभाव वल पर्यायमें है. परवस्तुका त्याग-ग्रहण तो आत्मामें है ही नही. आत्मा सिवा कोई यीजका-परका त्याग करना और परको छोडना, यल तो आत्माके स्वभावमें प्रभु! है ही नही. इक्त उसकी पर्यायमें मिथ्यात्व, राग-द्वेष, विकार आदि पापबंधके कारण का—पर्यायमें द्रव्यके आश्रयसे त्रिकाली शुद्धतत्त्व निर्विकल्प तत्त्व उसके अवलंबनसे उसका—नाश करना वल अधिकार है. आडाडा..! जरा सूक्ष्म है.

‘त्रिकाल-निर्ऋपाधि जिसका स्वरूप है.’ आडाडा..! भगवान आत्मा त्रिकाली निर्ऋपाधिक स्वरूप जिसका है. आडाडा..! त्रिकाली निरावरण है. वस्तु अंदर त्रिकाली निरावरण है. आनंदका पिंड है. यैतन्यका रसका सागर है. आडाडा..! उस तरङ्ग नजर कभी गई नही. बाहरकी उलज्जनमें प्रवृत्तिमें पडे रहे. अपनी बात अपने लिये करी नही. दुनियाके लिये कर दुं... दूसरेको तो छुता नही. अक द्रव्य दूसरे द्रव्यको छुता ही नही, प्रभु! तो तुम क्या करोगे दूसरे का? आडाडा..! अक द्रव्य दूसरेको छूता (नही), परको तो छूता नही कभी. परके साथ क्या करना है तुजे? और परके त्याग-ग्रहण(से शून्य) वल तो तेरेमें गुण है.

त्याग-ग्रहण रहित. रजकण, कपडा उसका त्याग और ग्रहण उससे तो आत्मा शून्य है. आत्मामें त्याग-उपादानशून्यत्व नामका गुण है. आडाडा! परके त्याग-ग्रहणके साथ तो संबंध नही. वास्तवमें तो रागका नाश करना और स्वभावमें आना वल भी व्यवहार है. रागका नाश करना वल व्यवहार है. क्योंकि वस्तुमें यल है नही. पर्यायमें जब वस्तुकी द्रष्टि करते हैं तब रागकी उत्पत्ति नही छोती, उसको नाश करना ऐसा कलनेमें आया है. यलं निर्विकल्पतत्त्वका अर्थ शुद्धतत्त्व. उपर शुद्धतत्त्व है न? शुद्धतत्त्व कछो, निर्विकल्पतत्त्व कछो, ध्रुवतत्त्व कछो, सामान्यतत्त्व कछो, अभेदतत्त्व कछो, अक स्वभाविक वस्तु त्रिकाली कछो—वल सब अक है. आडाडा..!

यह निर्विकल्प तत्त्व, जिसमें भेद नहीं. राग तो नहीं, परंतु भेद नहीं. जैसे अभेद तत्त्वके स्वरूपका कथन कहेगें. आडाडा..! उसमें त्रिकाल निरुपाधिक जिसका स्वरूप.... भगवान् आत्मा... शब्दो तो बडोत सुने डो भाई! वाणी तो ग्यारह अंगकी अनंत बार की, परंतु अंतरमें धीरज से, शांतिसे शांतिका सागर प्रभु उस तरङ्कका ठुकाव डुआ नहीं. बाकी सब भातें क्रियाकांड आदि वड संसारके भातेमें है. आडाडा..! निर्विकल्पतत्त्व त्रिकाल निरुपाधि... तीनों काल उपाधि उसमें नहीं. आडाडा..! पर्यायमें राग है, वड पर्याय वस्तु(में है ऐसा) यडां नहीं. यडां तो त्रिकाली तत्त्व शुद्ध लेना है. ध्रुव.

मूल भात सम्यग्दर्शनका विषय, मूल सम्यग्दर्शनका ध्येय, मूल सम्यग्दर्शनका अवलंबन ऐसा जो त्रिकाली निरुपाधितत्त्व... आडाडा..! 'त्रिकाल-निरुपाधि जिसका स्वरूप है...' उसका स्वरूप डी ऐसा है. किसीने बनाया बना ऐसा है नहीं. आडाडा..! 'ऐसे शुद्ध ज्वास्तिकाय को...' ज्वमात्र न लेते डुओ अस्तिकाय क्यो कडा? अन्यमतिमें तो असंज्य प्रदेश हैं नहीं. ज्वके असंज्य प्रदेश है. अेक सर्वज्ञके सिवा.... परमात्मा सर्वज्ञने देजा कि अेक ज्व के असंज्य प्रदेश हैं. वड भगवान्के सिवा कडी है नहीं. ँसलिये यडां ज्वास्तिकाय लिया. मात्र ज्व ऐसा नहीं. ज्वकी अस्ति-काय-असंज्य प्रदेश. आडाडा..!

भगवान् आत्मा त्रिकाल निरुपाधिको यडां ज्वास्तिकाय कडनेमें आया है. त्रिकाल निरुपाधिको यड कडनेमें आया है शुद्ध ज्वास्तिकाय. आडाडा..! उसमें वास्तवमें.. ऐसी यीज जो है उसमें वास्तवमें 'विभावस्वभावस्थान (विभावरूप के स्वभाव स्थान)...' उदयभावके (बोल) हैं न २१? वड कोई बोल आत्मामें नहीं है. आडाडा..! उदयके २१ बोल हैं. यड तो कर्मके निमित्तके वश... निमित्तसे नहीं, निमित्तके वश उत्पन्न डोता है, वड वस्तुमें नहीं. आडाडा..! उसमें भी शब्द डेर है. निमित्तसे उत्पन्न डोता है (ऐसा) बोलन में (आये, पर) निमित्तसे उत्पन्न नहीं डोता. उत्पन्न तो अपनी पर्यायकी कमजोरीसे विकार उत्पन्न डोता है.

यडां कडा कि शुद्ध ज्वास्तिकाय... ज्व, अस्ति और काय. आत्मा है, असंज्य प्रदेशी है (अर्थात्) अस्तिकाय है. आडाडा..! ऐसी भात सर्वज्ञके सिवा कडी है नहीं. आडाडा..! असंज्य प्रदेश. भगवान्के सिवा प्रदेश किसीने कडे नहीं किसी स्थान में. जरा सूक्ष्म भात है. श्वेतांबरमें कडा है, परंतु जो यौद राजु लोक (का क्षेत्र) है उ४उ (घनराजु) उसमें भूल है. उसने कबुल किया है अेक पुस्तक में कि यड उ४उ राजु के प्रमाशसे मेल जाता नहीं. कडते हैं, परंतु मेल जाता नहीं—ऐसा पाठ है. यौद ब्रह्मांड के प्रमाशसे मेल नहीं, तो यौद ब्रह्मांडमें जितने प्रदेश हैं आकाश या धर्मास्तिकायके, ँतने प्रदेश आत्माके हैं. यौद राजलोकमें भूल डो तो वड शुद्ध ज्वास्तिकायमें भी भूल आ गई. समजमें आया? पुस्तक है उसका. उसके पुस्तकमें कबुल किया है कि यड यौद राजलोक जो डम कडते हैं, उस प्रकारसे मेल नहीं जाता.

यडां तो भगवान् सर्वज्ञने कडी यड वाणी है. केवलज्ञानके अनुसार की वाणी है. तो यडां कडते हैं कि 'शुद्ध ज्वास्तिकाय को...' उपर जो शुद्धभाव कडा, उसको यडां शुद्धज्वास्तिकाय कडा. 'वास्तवमें

विभावस्वभाव नहीं है;...’ आडाडा..! संसार नहीं है. संसार अेक समयकी विकृत अवस्था है. संसार कोई स्त्री, कुटुंब, परिवार, मकान, पैसा, आभर वड संसार नहीं. संसार अपनी पर्यायसे दूर नहीं रहता. संसार भूल है. भूल अपनी पर्यायसे दूर नहीं रहती. आडाडा..! स्त्री, कुटुंबको त्यागा तो संसार त्यागा, अैसा उसको संसार माने, वड संसार नहीं. संसार तो, प्रभु तीनलोकका नाथ शुद्ध ज्वास्तिकाय उसमें से उटकर ‘संसारणं ण्ति संसार...’ प्रवचनसारमें अैसा है. उससे उटकर— शुद्ध ज्वास्तिकाय उससे उटकर राग-द्वेष, पुष्य-पापके वश डो जाते हैं वड संसार है. आडाडा..! कडो, स्त्री, भर्ये, कुटुंब वड संसार नहीं. सेठ! आपके पैसे-बैसे वड संसार नहीं, अैसा कडते हैं.

संसार यड आत्माकी भूल है. तो आत्माकी भूल आत्मासे दूर न रहे. आडाडा..! सूक्ष्म भात है, प्रभु! आत्माकी संसार दशा वड आत्माकी पर्यायमें रहे. आत्माकी पर्यायको छोडकर दूसरे संसार रहे नहीं. आडाडा..! अैसी भात है, प्रभु सूक्ष्म तो लगे, परंतु वस्तु तो यड है. आडाडा..! ज्वास्तिकाय में विभावभावकास्वभावका अभाव है. आडा..!

‘(शुद्ध ज्वास्तिकायको) प्रशस्त और प्रशस्त समस्त मोड-राग-द्वेषका अभाव डोनेसे...’ कडते हैं कि विभावस्वभाव क्यो नहीं? आत्माकी पर्यायमें है, वस्तुमें क्यो नहीं? ज्वास्तिकाय ध्रुवतत्त्व भगवान उसमें विभावस्वभाव क्यो नहीं? पर्यायमें है, अंदर ध्रुव में नहीं. कारण? कि ‘मोड-राग-द्वेषका अभाव डोनेसे मान-अपमानके डेतुभूत कर्मोदय के स्थान नहीं है;...’ आडाडा..! मान शब्द दिया है पडले. भगवान आत्मामें मान भी नहीं और अपमान भी नहीं. किसका मान? पूर्णानंदका नाथ उसको किसका मान? पूर्णानंदका नाथ उसको किसका अपमान? अैसे मान-अपमान ज्वास्तिकाय— ज्व ध्रुवतत्त्वमें वड है नहीं. क्यो नहीं है? कि ‘मोड-राग-द्वेषका अभाव डोनेसे...’ यड कारण दिया. पर्यायमें मोड-द्वेषका भाव डोने पर भी द्रव्यमें नहीं है. आडाडा..! अैसा आत्मा प्रभु... आत्माकी तो बलिडारी है. यड क्या यीज है! आडाडा..! करने लायक तो यड अेक डी है. यड ध्रुवतत्त्व पर द्रष्टि करना—शुद्ध ज्वास्तिकायको आदरणीय करना, शुद्धतत्त्व कडो या ध्रुव कडो, उसको उपादेय करके निर्विकल्प डो जाना, शुरुआतमें यड करना है प्रभु! भाकी दूसरी भात कितनी भी करे, परंतु ँस भातके बिना धर्मकी शुरुआत डोगी नहीं. आडाडा..! समजमें आया?

‘मोड-राग-द्वेषका अभाव डोनेसे मान-अपमानके डेतुभूत कर्मोदयके स्थान नहीं है;...’ कर्म उसमें हैं नहीं, कर्म तो निमित्त है. परंतु कर्मके निमित्तके आधीन जो मान और अपमान है, वड पर्यायमें है, वस्तुमें है नहीं. आडाडा..! मान और अपमान... आडाडा..! त्रिलोकनाथ भगवानमें है नहीं. क्योकि मोड और राग-द्वेषका त्रिकालीस्वभावमें अभाव डोनेसे... पर्यायमें भले डो, पर्याय द्रव्यमें है नहीं. पर्यायका द्रव्यमें प्रवेश डोता नहीं. आडाडा..! वड उपर उपर तिरती है. जैसे पानी के उपर तेल के बिंदु डाले, वड तेल के बिंदु उपर उपर तरे, अंदर पेसे नहीं. अैसे भगवान आत्मा अतीन्द्रिय आनंद और अतीन्द्रिय शांतिका सागर. शांति... शांति... शांति... अकषायभाव कडो, शांति कडो, यारित्र कडो, गुण डो त्रिकाली, यारित्रकी पर्याय नहीं. त्रिकाली यारित्र गुण है. शांत... शांत... शांत...

ઉસમેં કર્મોદયકે કારણરૂપ મોહ ઔર રાગ-દ્વેષ હૈ નહીં. ઉસ કારણસે ઉસમેં માન ઔર અપમાનકે હેતુ હૈ નહીં. માન-અપમાનકે હેતુ કર્મોદયકે સ્થાન નહીં. આહાહા..! માન-અપમાનમેં કર્મોદય હેતુ હૈ. નિમિત્ત હૈ. ઉસમેં કર્મોદયકા સ્થાન નહીં. ક્યોંકિ માન-અપમાનકે હેતુભૂત... જરા સૂક્ષ્મ બાત હૈ. માન-અપમાનકા હેતુ (કર્મોદય) ફક્ત નિમિત્ત હૈ. કર્મ હૈ વહ સિફ નિમિત્ત હેતુ હૈ. કર્મસે હોતા નહીં ઔર ભગવાન આત્મા કર્મકો છૂતા નહીં. તીન કાલ તીન લોકમેં કોઈ આત્મા કર્મકો છૂતા નહીં. ઉસ કારણસે કહા કિ માન-અપમાનકે હેતુભૂત નિમિત્ત કર્મોદય કા સ્થાન-કર્મકે ઉદયકે સ્થાન આત્મામેં નહીં, પ્રભુ! યહ કબુલાત કેસે હોતી હૈ? આહાહા..! દૂસરા સબ કરે પરંતુ ઇસકે બિના...

શ્રોતા - ઇસકે બિના ધર્મ હોતા હી નહીં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ઇસકે બિના ધર્મ નહીં, પ્રભુ! લોગ માને ભલે. પ્રભુ! જન્મ-મરણ રહિત હોને કા, દુઃખસે મુક્ત હોનેકા માર્ગ તો યહ હૈ. ક્યોંકિ મિથ્યાત્વ ઔર રાગ-દ્વેષ તદ્દન દુઃખ ઔર દુઃખકી જાલ હૈ. મિથ્યાશ્રદ્ધા, મિથ્યાજ્ઞાન, મિથ્યાચારિત્ર-રાગ-દ્વેષ વહ તો દુઃખકી જાલ હૈ. ભગવાન આત્મા ઉસ દુઃખકી જાલ સે રહિત હૈ અંદર. આહાહા..! કેસે બૈઠે? સુબહમેં ઉઠકર એક ચાચકા પ્યાલા પીએ તબ સુખ આયે. પદ્મચંદ્રજી! સુબહમેં ચાચ પીતે હૈ ન સુબહમેં? સુનને આયે તો ઐસા લગે કિ ચાચ પીકર આયે તો મગજ ઠીક રહે. આજ પીકર નહીં આયે ઇસલિયે મગજ ઠીક નહીં. આહાહા..! પ્રભુ! વહ આધા શેર પાનીસે તેરા મગજ ઠીક હો ગયા? આધા સેર પાની-ઉકાલા, ચાચ પીકર આયા તો તેરા મગજ ઠીક રહા ઔર બાદમેં અઠીક હો ગયા? આહાહા..! કહાં તેરી ગતિ, કહાં તેરા માન, કહાં તેરા સ્થાન! આહાહા..!

વહ યહાં કહતે હૈ પરમાત્મા. ઔર કુંદકુંદાચાર્યને અપને કારણસે બનાયા હૈ. યહ તો દુનિયા સુને... કુંદકુંદાચાર્ય કહતે હૈ કિ મૈને યહ પુસ્તક તો મેરે લિયે બનાયા હૈ. વહ શ્લોક તો મેરે લિયે બનાયે હૈ. આહાહા..! ઉસમેં યહ આયા કિ ‘કર્મોદયકે સ્થાન નહીં હૈ;...’ ક્યા કહા? ‘માન-અપમાનકે હેતુભૂત...’ માન-અપમાનકા નિમિત્ત. નિમિત્તને કુછ કિયા નહીં. માન-અપમાનકે હેતુભૂત ‘કર્મોદય કે સ્થાન...’ વહ હૈ નહીં અંદર. કર્મોદય ઉદય (હોના) ઔર યહાં અપના વિકાર હોના અપનેસે, ઉદયસે નહીં. જો હેતુભૂત નિમિત્ત કર્મોદય હૈ વહ આત્મામેં હૈ નહીં. આહાહા..! ઐસી બાત!

‘(શુદ્ધ જીવાસ્તિકાય કો) શુભ પરિણતિકા અભાવ હોનેસે...’ ભગવાન આત્માકો, ષોડશકારણ ભાવનાસે તીર્થકરગોત્ર બંધે ઉસ શુભ પરિણતિકા અભાવ હૈ. વસ્તુમેં નહીં હૈ. આહાહા..! ‘શુભ પરિણતિકા અભાવ હોનેસે...’ પંચ મહાવ્રતકા પરિણામ. ભગવાનકી ભક્તિ, તીર્થકર ગોત્ર બાંધનેકા પરિણામ. આહાહા..! વહ શુભ પરિણામોંકા અભાવ હોનેસે... આહાહા..! યહાં તો સેઠિયે કુછ પૈસે ખર્ચે ઔર મંદિર મંદિર બનાયે તો ધર્મ હો ગયા. આહાહા..! વહાં નાઈરોબી ગયે થે ન? તો વહાં તો પૈસા બહોત પૈસા બહોત. કરોડપતિ ૪૫૦ ઔર ૧૫ તો અબજપતિ ઔર પૈસે બહોત ખર્ચ કરે.

શ્રોતા - બહોત સુખી હૈ.

पूज्य गुरुदेवश्री - वड कडा था न. तब कडा था कि दुःभी है तुं. और पैसे भर्य करके मकान बनाते हो मंदिर २५ लाजका, धर्म जरा भी नहीं होगा. जो शुभभाव करेगा तो पुण्य बंधेगा. वड यीज तो उससे बनती है. वड यीज शुभभाव तुने किया एसलिये बनती है, ऐसा है नहीं. कठिन बात है, प्रभु! बात वास्तविक परमात्माका परम सत्य, परम सत्य ओहोहो...! वड अलौकिक है. जिसको परकी कोई अपेक्षा ही नहीं. आडाडा...! पर (पर्याय) बने उसमें ध्रुवकी अपेक्षा ही नहीं और ध्रुवमें उसकी अपेक्षा नहीं. आडाडा...! सम्यग्दर्शनका विषय-सम्यग्दर्शनका ध्येय उसमें, कहेंगे कि शुभ परिणतिका अभाव है. आडाडा...! जरा सूक्ष्म पडे परंतु भाषा समजे? भाषा तो सादी है. ज्यादा साङ्ग हिन्दी नहीं आती, थोडी हिन्दीमें गडबड हो जाये. आडाडा...!

‘शुभ परिणतिका अभाव होनेसे...’ आडाडा...! प्रभु चैतन्य सख्यिदानंद प्रभु, अतीन्द्रिय आनंदकी गठरी-गांठ, अतीन्द्रिय आनंदका दल. अतीन्द्रिय ज्ञायक और अतीन्द्रिय शांतिका सागर, उसमें शुभ परिणतिका अभाव है. जिस भावसे तीर्थंकरगोत्र बंधे उस भावका भी उसमें अभाव है. आडाडा...! और जिसको तीर्थंकरगोत्र बांधनेका परिणाम हो, उसकी द्रष्टि पहले ध्रुव पर होनी चाडिये. ध्रुव बिना वड शुभ परिणति उत्पन्न होगी नहीं. तीर्थंकर गोत्र बांधनेकी शुभ परिणति ध्रुवके उपर द्रष्टि बिना उत्पन्न नहीं होगी. अज्ञानीको उत्पन्न होगी शुभ परिणति, परंतु जिस भावसे तीर्थंकरगोत्र बंधे वड तो समकित्तिको ही बंधती है. उसकी द्रष्टि तो द्रव्यके उपर-ध्रुव चैतन्यमूर्ति भगवान उपर द्रष्टि है. भगवानका भेटा है. आडाडा...! समकित्तिको तो भगवानका भेटा है. उसकी शुभपरिणति उसके पास कुछ गणतरी है ही नहीं. आडाडा...!

‘शुभ परिणतिका अभाव होनेसे शुभ कर्म नहीं है...’ शुभ कर्म नहीं. आत्मामें शुभ कर्म है ही नहीं. शुभभाव है नहीं, तो शुभकर्म भी है नहीं. आडाडा...! समयसारमें तो शुभभाव को विषकुंभ कडा. ठहरका घडा है और उससे जो प्रकृति बंधे उसको ठहरका वृक्ष (कडा). ठहरका वृक्ष है ऐसा लिया है. आडाडा...! आत्मा अमृतका सागर है, प्रभु अमृतका सागर है. आडाडा...! पर्यायमें जो रागादि है वड तो दुःखरूप है. आडाडा...! चाडे तो तीर्थंकरगोत्र बांधनेके भाव (हो, पर) है दुःखरूप. आडाडा...! और उससे भिन्न कर्मयीज उसमें है ही नहीं. कर्मसे विकार होता है ऐसा नहीं, कर्मसे विकार होता है ऐसा नहीं और वड विकार अंतर स्वरूपमें है ऐसा नहीं. आडाडा...!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - अंदर शक्ति पडी है. भगवान पडा है अंदर. लक्ष तो अक पर्याय उपर ही है. अक समयकी पर्याय वहां लक्ष पडा है. प्रभु तो पडा रडा है अंदर. आडाडा...! वस्तु तो ऐसी है प्रभु!

यहां कडते हैं कि शुभकर्म, शुभ परिणति नहीं. परिणति अर्थात् पर्याय. परिणति अर्थात् शुभभावकी दशा. वड शुभभाव असंख्य प्रकारके हैं. वड सब शुभभाव जिससे पुण्य बंधे वड भावका हेतु कर्मोदय होनेसे उसमें वड है नहीं. कर्मोदय हेतुभूत होनेसे... हेतु अर्थात् निमित्त. एतनी निमित्तकी अपेक्षा आती है. विकार अपनेमें होता है, वड विकार वस्तुमें नहीं.

‘शुभ कर्मका अभाव होनेसे...’ भगवान आत्मामें शुभकर्मका अभाव होनेसे. आडाडा...! तीर्थंकरगोत्र के बंधनका अभाव है. तीर्थंकर गोत्र बांधा है, श्रेष्ठिक राजने तीर्थंकरगोत्र बांधा. समझमें आया? भगवान! तीर्थंकर गोत्र उन्होंने बांधा है, परंतु वह प्रकृति आत्मामें नहीं है. आडाडा...! जिस भावसे बांधा वह भाव आत्मामें नहीं है, तो फिर प्रकृति तो जड है. तीर्थंकर प्रकृति बंधी वह तो जड है. विशेष तो, प्रभु! जिस भावसे प्रकृति बंधी उस भावका नाश होते ही प्रकृतिका उदय होगा. क्या कडा? जिस भावसे तीर्थंकरगोत्र बांधा उस भावका नाश होगा, वीतराग होगा, केवली होगा, तब वह पूर्वकी प्रकृति बंधी है उसका तेरहवे गुणस्थानमें उदय आयेगा. आडाडा...! समझमें आता है कुछ?

शुभ परिणति द्रव्यस्वभावमें है नहीं. उससे जो तीर्थंकरगोत्र बांधता है वह प्रकृतिका उदय वह तो जड बांधा जड. शुभ परिणति तो चैतन्यकी विकारी पर्याय (डो), परंतु कर्म है जड उसका उदय तेरहवे गुणस्थानमें आयेगा. आडाडा...! यह तो जब केवलज्ञान होगा, पूर्णानंदका नाथ जब विकाररहित हो गया, तब वह उदय आया. समवसरण (आदि) वह तो बाहरकी चीज है. उसका आत्मामें कुछ आया नहीं. समझमें आया? आडाडा...! कठिन प्रभु की चीज. सुनना भी मुश्किल पडे प्रभु! भले थोडा, परंतु चीज परम सत्य यह है नाथ! परम सत्य त्रिलोकनाथकी यह वाणी है. आडाडा...! परमात्मा वहां बिराजते हैं. आडाडा...! उसकी यह वाणी है. वह ऐसा कहते हैं कि जिस भावसे हमें तीर्थंकर बांधा, वह भाव भी हमारे में नहीं है और जो प्रकृति बांधन छुई, उसका इल हमको छन्नस्थ (दशा)में नहीं मिलेगा. केवलज्ञान होगा तब (मिलेगा). प्रकृति छडर है. आडाडा...! तेरहवें गुणस्थानमें उदय आयेगा, तब तक केवलज्ञान ले लेंगे. आडाडा...! प्रकृतिने कुछ आत्माको लाभ दिया ऐसा है नहीं.

वह यहां कहते हैं कि ‘शुभ कर्मका अभाव होनेसे संसारसुभ नहीं है.’ भगवानमें संसारका सुभ नहीं. कल्पनाका सुभ है न? पैसे में, स्त्री में, कुटुंब में. ओडोडो...! शरीरका अक अवयव दूसरे शरीर के अवयवको प्रभु! छूता नहीं. छूता नहीं और माना कि हम भोग लेते हैं. आडाडा...! द्रष्टिका डेर है, प्रभु! अक शरीरकी पर्याय दूसरे शरीरकी पर्यायको छूती नहीं. आडाडा...! अक शरीरका अवयव—मिट्टी—धूल वह दूसरी मिट्टी—धूल के शरीरको छूती नहीं कभी. आडाडा...!

तो यहां कहते हैं कि ‘संसार सुभ नहीं है.’ विषयमें जो (सुभ) मानते हैं वह कल्पना है. कर्म उदय उसमें नहीं, राग स्वभावमें नहीं और रागमें मानते हैं कि हमें सुभ है. संयोग वह सुभरूप और दुःखरूप नहीं. शरीरको अग्नि में डाले तो अग्नि शरीरको छूई ही नहीं. आडाडा...! वह शरीरमें जो दुःख होता है वह शरीर की पर्यायसे नहीं, अंतरमें अरुचिभाव—विकारभाव करते हैं उसका दुःख है. संयोगी चीजका नहीं, अज्ञिका नहीं, परका दुःख है नहीं. आडाडा...! बडोत डेर. संसार से अलग है प्रभु! पूरी दुनिया का मार्ग भिन्न है. यह तो जन्म-मरण रहित होनेकी बात है प्रभु! आडाडा...! जन्म-मरण (करके) स्वर्गमें जाना, वह स्वर्गको दुर्गति कही है. आडाडा...! स्वर्गको दुर्गति कही है.

भोक्षपाहुडमें कडा है. आडाडा...! ‘परदव्वादो दुग्गइ’ क्या कडा? ‘परदव्वादो दुग्गइ’ भगवान कहते हैं कि मैं परद्रव्य डूं. तेरा मुठ पर लक्ष जायेगा तो दुर्गति है. राग वह आत्माका चैतन्य(भाव)

નહીં ઇસલિયે દુર્ગતિ છે. અષ્ટપાહુડમે છે. આહાહા..! 'સદ્વા હુ સુગઈ' યહ દૂસરા બોલ છે. 'સદ્વા હુ સુગઈ' અપના જો દ્રવ્ય આનંદકંદ પ્રભુ સચ્ચિદાનંદ ઉસકે અવલંબનસે સુખ છે ઔર સુગતિ છે. આહાહા..! સ્વર્ગ કે સુખ ભી દુઃખરૂપ છે, કષાય છે, સર્વાર્થસિદ્ધકે દેવોં એકાવતારી છે— એક ભવમેં મોક્ષ જાનેવાલે છે, ફિર ભી (ઉન્હેં) કષાયભાવ છે વહ દુઃખરૂપ છે. આહાહા..! કષ અર્થાત્ સંસાર, આય અર્થાત્ લાભ. કોઈ ભી પ્રકારકે હાસ્ય, રતિ, અરતિ, શોક, દુગંછા. આહાહા..! વહ સબ પાપ છે. હાસ્ય વહ ભી પાપ છે, રતિ વહ પાપ છે, અરતિ વહ પાપ છે. આહાહા..! હાસ્ય, રતિ, અરતિ, શોક, દુગંછા, ભય—સબ નોકષાય છે, વિકાર અર્થાત્ દુઃખ છે. આહાહા..! કર્મકા નિમિત્ત છે ઉસમેં, પરંતુ ઉસસે ઉત્પન્ન હુઆ નહીં. અપની પર્યાયમેં કમજોરી સે... આહાહા..!

‘અપનેકો આપ ભૂલકર હેરાન હો ગયા. અપનેકો આપ ભૂલ કે હેરાન હો ગયા.’ ભજનમેં એક આતા છે. ‘અબ હમ કબહુ ન નિજ ઘર આયે. અબ હમ કબહુ ન નિજ ઘર આયે. પર ઘર ભ્રમત નામ અનેક ધરાયે.’ રાગ ઔર પુણ્યવાલે નારકી છે, તિર્યંચ છે, મનુષ્ય છે, સ્ત્રી છે, પુરુષ છે, માની છે, અપમાની છે. ‘પ્રભુ હમ કબહુ ન નિજ ઘર આયે, પર ઘર ભ્રમત અનેક નામ ધરાયે.’ પરઘરકે લક્ષસે અનેક નામ ધારે પ્રભુ! પરંતુ વહ ચીજ તેરી નહીં. આહાહા..! ભજનમેં આતા છે. ભજન છે ન? આહાહા..! યહાં કહતે છેં કિ સંસાર સુખ શુભપરિણામમેં નહીં. ક્યા કહા? આહાહા..! જિસ ભાવસે તીર્થંકરગોત્ર બંધે વહ ભાવ સુખરૂપ નહીં, વહ ભાવ દુઃખરૂપ છે, ઝહર છે. કઠિન લગે, પ્રભુ! યહ સાર છે. આહાહા..!

શ્રોતા -

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - યહ તો સ્પષ્ટ કિયા છે. આચાર્યને સ્પષ્ટ લિખા છે. આહાહા..!

સંસાર, શુભ પરિણામ યા ભોગ મેં જો રાગ હુઆ વહ સુખ નહીં, વહ દુઃખ છે. આહાહા..! સુંદર શરીર ઔર સુંદર સ્ત્રી કા શરીર હો ઔર વિષયકી વાસનામેં ઇતની ગૃહ્ણિ હો... આહાહા..! પ્રભુ! હમને તો સબ સુના છે ન, દેખા છે ન. કિયા નહીં છે સ્ત્રી કા... વિષય લેને પહલે પકવાન ખાતે છે. બરફી, ચુરમું પા સેર, અધ સેર. બાદમેં વિષય લેનેમેં મજા આયે. અરે..! પ્રભુ! યહ ક્યા કરતે હો તુમ? આહાહા..! સમઝમેં આયા? યહ તો ૮૦ સાલ પહલે કી બાત છે. એક કા દેખા છે. બરફી લેતે છે. ખા કર આયે છે. કહા, યહ રાતકો સોનેસે પહલે ભોગકે સમય લેંગે. બાદમેં ભોગ લેંગે. આહાહા..! સારી દુનિયા દેખી છે. નાયે નહીં, પરંતુ નાયનેવાલેકો દેખા છે. નાયનેવાલેકો સબકો દેખા છે. આહાહા..! પ્રભુ! ક્યા કરતે છેં ઔર કહાં જાતે છેં ઉસકો ઉસકી ખબર નહીં.

યહાં તો કહતે છેં કિ સંસારમેં કહીં ભી સુખ નહીં. આહાહા..! તુઝે સુખ ચાહિયે તો, પ્રભુ! જીવાસ્તિકાયમેં પડા છે. અંદરમેં આનંદકા કંદ છે. આનંદકા ગોલા છે પ્રભુ! અતીન્દ્રિય આનંદકી ખાન છે, નિધાન છે. આહાહા..! એસા અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ ભગવાનમેં સંસારસુખ નહીં છે. ઉસમેં સંસાર સુખ નહીં. અપના આનંદ—સુખ છે. અપના આનંદકા અતીન્દ્રિય સુખ છે. સંસારસુખ અંદરમેં છે હી નહીં. દુનિયા કુછ માને, કુછ ચલે, કોઈ મેલ ન મિલે. આહાહા..! પરકો છૂતે નહીં હોં! ઉસ સમય કલ્પના હોતી છે કિ યહ ઠીક છે. વહ કલ્પના દુઃખ છે, દુઃખ વહ ઝહર છે. આહાહા..!

યહ કલ્પના કા સંસારસુખ શુદ્ધદ્રવ્ય જીવાસ્તિકાય.... યહ મૂલ અધિકાર શુદ્ધભાવ અધિકાર હૈ. શુદ્ધભાવ કહો યા ધ્રુવ કહો, ધ્રુવ કહો યા જીવાસ્તિકાય કહો. શુદ્ધ જીવાસ્તિકાયમે.. આહાહા..! પ્રભુ! યહ સંસારકે સુખકે અસંખ્ય પ્રકાર, અનંત સૂક્ષ્મ ભેદ હૈ અનંત પ્રકાર, વહ આત્મામે નહીં. નિકલ જાયે વહ આત્મામે નહીં, છૂટ જાયે વહ આત્મામે નહીં. આહાહા..! ભગવાન તો અતીન્દ્રિય આનંદમય હૈ. સંસાર સુખકા અભાવ હોનેસે.. પ્રભુમે ‘સંસાર-સુખકા અભાવ હોનેસે હર્ષસ્થાન નહીં હૈ;...’ પાઠમેસે લિયા હૈ. આત્મામે હર્ષ નહીં હૈ. આહાહા..! હર્ષ વહ વિકાર હૈ. સંસાર સુખકા અભાવ હોનેસે... ‘સંસાર સુખકા અભાવ હોનેસે હર્ષસ્થાન નહીં હૈ;...’ હર્ષ અર્થાત્ ખુશી હોના. કુછ ભી અનુકૂલ વિસ્મયકારી વસ્તુ દેખકર ખુશ હો જાના વહ વિકાર ઔર દુઃખ હૈ. આહાહા..! વહ દુઃખ પ્રભુમે નહીં હૈ. જીવાસ્તિકાય પરમાનંદકી મૂર્તિ પ્રભુ, અનાદિ પરમાનંદકી મૂર્તિ હૈ. વીતરાગસ્વરૂપસે ભરા હૈ. પૂરા ચૈતન્યતત્ત્વ વીતરાગસ્વરૂપસે ભરપૂર હૈ. આહાહા..! યહ વીતરાગસ્વરૂપમે હર્ષ કા સ્થાન નહીં. હર્ષ નહીં, હર્ષ.. હર્ષ.. લડકેકી શાદી કરે તો હર્ષ કા પાર નહીં. ઉસકી મા.. તીન દિન જિમનમે સબ ગરિષ્ઠ વસ્તુ હો ન સબ, તો કંઠ બૈઠ જાયે. કોઈ દૂસરે કહે કિ બહેન કંઠ બૈઠ ગયા ન? તો થોડા બોલો ન. કહે કિ બહેન દો-તીન હૈ ન. કંઠ બૈઠ ગયા હો ફિર ભી બોલ-બોલ કરે. આહાહા..! ઇતના રસ ચઢ ગયા પ્રભુ! તુઝે કિ કંઠ બૈઠ ગયા હો તો ભી (બોલના) છોડે નહીં. વહ સબ મિથ્યાત્વકા પરિણામ હૈ પ્રભુ! આહાહા..! ઐસે કુદેવકો ગુરુ માનો વહ તો મિથ્યાત્વ હૈ હી, પરંતુ યહ તત્ત્વસે પરમતત્ત્વ ત્વિન્ન હૈ ઐસા ભેદ ન માને વહ ભી મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહા..!

‘ઔર (શુદ્ધ જીવાસ્તિકાય કો) અશુભ પરિણતિકા અભાવ હોનેસે...’ અશુભ પરિણતિ. પહલે શુભ કહી થી. અબ અશુભ પરિણતિ હૈ હી નહીં અંદર. ‘અભાવ હોનેસે અશુભ કર્મ નહીં હૈ;...’ ભગવાનમે અશુભ કર્મ નહીં. ‘અશુભ કર્મકા અભાવ હોનેસે દુઃખ નહીં હૈ;...’ આહાહા..! ચૈતન્ય ભગવાન આનંદસે ભરા હૈ ઉસમે દુઃખ નહીં. આહાહા..! એકલૌતા બેટા મર જાયે... આહાહા..! કહા થા ન? જામનગરકા એક આદમી થા. સાલોંસે ઉસકા ખુરાક હલવા થા. શીરા.. શીરા-હલવા. હલવા કહતે હૈં ન? સાલોંસે હલવા. રોટી બિલકુલ નહીં. સાલોંસે એક હી ખુરાક. ઉસમે એકલૌતા બેટા મર ગયા. એકલૌતા બેટા થા (ઉસકા) દેહ છૂટ ગયા. જલાકર આ ગયે. ખાને કે સમય ખાના ક્યા? ઉસને કભી રોટી ખાઈ નહીં હૈ.

ઉસને તો ઐસા કહા કિ રોટી બનાઓ. આંખમેસે આસું ચલે જાતે થે. દૂસરે સગે-સંબંધી ઈકઠ્ઠા હોકર (કહે), ભાઈ! આપ રોટી ખાયેંગે તો ઠીક નહીં રહેગા. આપ કો વહ અભ્યાસ હી નહીં. રોટી હજમ નહીં હોગી ઔર આપકો નુકસાન હોગા. શિરા બનાયા. આહાહા..! આંખમેસે આંસુકી ધારા ચલી જાયે ઔર વહ હલવા ખાયે. હલવા ઉપર પ્રેમ નહીં. યહ તો ભૂખ હૈ ઇસલિયે ખાયા. પરંતુ અંદર રસ નહીં. આંસુકી ધારા. ઐસે સમકિતીકો... આહાહા..! આત્માકે આનંદ આગે પરચીજકે (ભોગકે) સમય દુઃખ હોતા હૈ. પરકી ચીજ ભોગનેમે દુઃખ હોતા હૈ. આહાહા..! વહ દુઃખકી પરિણતિ અશુભ પરિણતિ હૈ. આહાહા..! અશુભ પરિણતિકા અભાવ હોનેસે અશુભ કર્મ આત્મામે નહીં. આહાહા..!

‘અશુભ કર્મકા અભાવ હોનેસે દુઃખ નહીં હૈ.’ આત્મામે દુઃખ હૈ હી નહીં. આહાહા...! દુઃખ તો પ્રતિકુલતાકી કલ્પના ખડી કરકે દુઃખમે ડૂબ જાતા હૈ પ્રભુ! તું. પરંતુ આનંદકા નાથ અંદર હૈ વહ દુઃખકી પર્યાયકે પીછે તલ... તલ... તલ... ઉપર દુઃખ હૈ ઉસકા તલ હૈ. તલમે કેવલ આનંદ હૈ. આહાહા...! ઉસ આનંદકે ઉપર નજર નહીં કરનેસે, ઉપરકે ભોગકે સુખકે પરિણામ અશુભ આદિકે... અનેક પ્રકારકા અશુભ હોતા હૈ. બેટે કી શાદી કરે ઔર પાંચ-પચાસ હજાર ખર્ચ કરે, નાતમે કુછ બક્ષીશ દે, આહાહા...! સબ કહે ન? મુંબઈમે .. તો સારી નાતમે બેટે બાંટે થે. બેટે સમજે? પાની ભરનેકા બેડા. ઉસકી શાદીકે સમય નાતમે સબકો બેટે દિયે થે. પૂરે પિત્તલકા બેડા. આહાહા...! બેડા સમજતે હૈં? તાંબાકા.. તાંબાકા.. તાંબાકા હોતા હૈ ન?

શ્રોતા – પિત્તલકા ઘડા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – હા, પિત્તલકા, તાંબાકા ઘડા. પહલે ઘડે સે બડા હાંડા થા. હાંડા વહ સબ બાંટે થે. ઉસમે સ્ત્રી કો જબ પ્રસવકા સમય આયા, પૈસા ન મિલે.. પૈસા ન મિલે. જેઠાભાઈ થે વહ ગુજર ગયે. જેઠાભાઈ કહતે થે. વહ મેરે પાસ માંગને આયા. ક્ષણમે પુણ્ય પલટ જાયે, પાપ પલટ જાયે. પ્રભુ! યહ કોઈ પુણ્યાદિ સદા રહેગા ઐસી ચીજ હૈ નહીં. જિસકી શાદીમે ઐસા કામ કિયા, ઉસકો કન્યાકે પ્રસવકે સમય ઉસ કો હોસ્પિટલ મેં દાખલ કરને કે પૈસા ન મિલે. આહાહા...! તો ઉસકો પૈસા થોડે દિયે, જેઠાલાલ કહતે થે. પૈસા થોડા દે દિયા. ઓહોહો...! ઐસી ચીજ અનિત્ય-એક ક્ષણમે પલટ જાયે. આહાહા...! ઉસમે સુખ-દુઃખ ક્યા હૈ? વહ તો તેરી કલ્પના હૈ. તેરી ચીજમે ભી નહીં ઔર વહ (સંયોગી) ચીજમે ભી નહીં. ક્યા કહા?

જો શુભ-અશુભ પરિણામ તેરી ચીજમે નહીં, વૈસે પરચીજમે નહીં. પરચીજ તો શેય હૈ. આત્મા શાયક હૈ, તો સબ સારી દુનિયા, વીરપ્રભુ ત્રિલોકનાથ ભી શેય હૈ. આહાહા...! વહ સારી દુનિયા શેય હૈ. ઉસ શેયકે દો ભાગ કરના કિ યહ ઠીક હૈ ઔર યહ અઠીક હૈ, યહ દ્રષ્ટિ મિથ્યાત્વ હૈ. સમઝમે આયા? અંદરમે અભિપ્રાયમે ઠીક-અઠીક કિયા... અસ્થિરતાકા ભાવ આયે વહ દૂસરી બાત હૈ, પરંતુ અભિપ્રાયમે ઐસા કહે કિ યહ ઠીક હૈ, યહ અઠીક હૈ... શેય કે સ્વભાવકો જ્ઞાનમે જાનના યહ ભી વ્યવહાર હૈ. આત્મા જ્ઞાનસે પરકો જાને યહ ભી વ્યવહાર હૈ. વાસ્તવમે પરકો જાનતે નહીં ક્યોંકિ પરમે તન્મય હોતા નહીં. તન્મય હુએ બિના નિશ્ચયમે જાનતા નહીં. આહાહા...!

અપનેમે તન્મય હોકર જાનતે હૈ. પર મેં માનતે હૈં ઐસા કિ ઇસમે સુખ હૈ, ઐસા. યહ કહતે હૈં યહાં. ‘અશુભ પરિણતિકા અભાવ હોનેસે અશુભ કર્મ નહીં, અશુભ કર્મકા અભાવ હોનેસે દુઃખ નહીં હૈ,...’ પ્રભુમે દુઃખ નહીં, પ્રભુ! આહાહા...! ‘દુઃખકા કારણ હોનેસે અહર્ષસ્થાન નહીં હૈ.’ અહર્ષ નહીં, શોક નહીં. પ્રભુમે શોક નહીં. ૨૦ સાલકા બેટા શાદી કરકે તુરંત ગુજર ગયા હો તો ભી સમકિતીકો અંતરકી દ્રષ્ટિ છૂટતી નહીં. ધ્રુવ ઉપરસે દ્રષ્ટિ નિકલતી નહીં. અસ્થિરતામે થોડા રાગ આ જાયે તો ઉસકા સ્વામી હોતા નહીં. આહાહા...! ઐસા શુદ્ધજીવકા યહ અધિકાર હૈ. ઉસકા શ્લોક.

‘(अब उल्टी गाथाकी टीका पूर्ण करते हुआ टीकाकार मुनिराज श्लोक कहे हैं -) आडाडा...! जरा झुंझ है. अर्थमें झुंझ किया है. झुंझ किया है? झुंझ नहीं किया है. निर्भेदतया. श्लोक है पडले देओ!

(शार्दूलविक्रीडित)

प्रीत्यप्रीतिविमुक्तशाश्वतपदे निःशेषतोऽन्तर्मुख-

निर्भेदोदितशर्मनिर्मितवियद्विम्बाकृताववात्मनि।

चैतन्यामृतपूरपूर्णवपुषे प्रेक्षावतां गोचरे

बुद्धिं किं न करोषि वाञ्छसि सुखं त्वं संसृतेर्दुष्कृतेः ॥ ५५ ॥

वडां अर्थमें जरा झेर किया है. अर्थ है न? थोडा झुंझ किया है. निर्भेदतया प्रकाशमान जैसे सुभका बना हुआ है प्रभु! आडाडा...! जरा झुंझ है, लिखावटमें झुंझ है. यह अर्थ नया किया है. ‘निर्भेदतया प्रकाशमान होनेसे...’ मूल पाठ-गाथामें यह है. ‘निर्भेदतया प्रकाशमान...’ प्रभु है. आडाडा...! भेद-भेद कुछ नहीं. जैसे निर्भेदतया प्रकाशमान जैसे सुभका बना हुआ है. प्रभु तो सुभ से बना हुआ है. बना है अर्थात् सुभरूप है. आडाडा...! पाठ है साथमें. पंचास्तिकायमें ऐसा आता है कि त्रिलोक रचना हुई है. रचनाका अर्थ त्रिलोक है अस. रचना कौन करे? है.

आत्मा.. सुभका बना हुआ है. कौन? आत्मा. बना हुआ है तो क्या नया बना है? सुभस्वरूप ही है. भगवान आत्मा आनंदस्वरूप है. आडाडा...! पर्यायमें सुभ और दुःख, शुभ-अशुभ और शुद्ध परिणति होती है. शुभ परिणति, अशुभ परिणति और शुद्ध परिणति-पर्याय. वह पर्यायमें तीनों भाव होते हैं. वस्तुमें केवल शुद्ध ध्रुवभाव पडा है. आडाडा...! इसमें तो शुद्ध परिणतिका भी अभाव है. शुभ-अशुभका तो अभाव है ही, परंतु शुद्ध परिणतिका भी अभाव है. आडाडा...!

जो ‘नभमंडल समान आकृत है,...’ आडाडा...! जैसे आकाश उसका आकार क्या? अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... यौद ब्रह्मांड पीछे यले जाओ. यौद ब्रह्मांड तो असंप्रय योजनमें है. पीछे अनंत आकाश है. कहीं अंत नहीं. जैसे आकाशके समान आकृतिवाला है. आडाडा...! कौन? यह भगवान आत्मा. आडाडा...! ‘नभमंडल समान...’ आकाशके मंडलके समान आकृतिवाला अर्थात् निराकार अरूपी है. आकाशको जैसे आकार नहीं, आडाडा...! जैसे प्रभु आत्मामें आकार नहीं. आकार है, परका आकार नहीं. आकार तो प्रदेशके प्रमाणसे है. प्रदेशत्व गुण है उसमें. छुड गुण है न? प्रदेशत्व गुण अके है. उस गुणके कारणसे द्रव्यमें आकार तो होता ही है, परंतु परका आकार उसमें नहीं. निराकार स्वस्वरूपमें परके आकारका अभाव है ऐसा भगवान शुद्ध आत्मा है.

‘चैतन्यामृतके पूरसे भरा हुआ...’ है नीचे श्लोकमें. ‘चैतन्यामृतके पूरसे भरा हुआ जिसका स्वरूप है,...’ आडाडा...! चैतन्यके अमृतसे भरा हुआ स्वरूप... ‘वियारवंत यतुर पुरुषो को...’ वियारवान समकृतीको ‘गोचर है.’ आडाडा...! ऐसी यीज भी ज्ञानीको-वियारवंतको गम्य है-गोचर है-ज्ञाननेमें आता है. आडाडा...! ‘जैसे आत्मामें तू रुचि क्यों नहीं करता...’ आचार्य ऐसा कहे हैं

कि जैसे आत्मामें रुचि क्यों नहीं करता? 'और दृष्टतः संसारके सुभकी वांछा क्यों करता है?' संसारमें सुभकी वांछा... सुभकी वांछा.. एस (शाश्वत) सुभकी वांछा क्यों नहीं करते हो? एस (क्षणिक) सुभकी वांछा क्यों करते हो? प्रभु! तेरी द्रष्टिमें डेर हो गया. तेरी यीजकी मडिमा न रही (और) परकी यीजकी मडिमा रह गई. वहां तुं रुक गया उसमें.

(श्रोता - प्रभाष वचन गुरुदेव!)

श्रावण सु६ ३, गुरुवार, ता. २६-७-१९७८
श्लोक-५६-५७, प्रवचन-६

नियमसार. ४०वीं गाथा पीछे कलश है. अंक कलशमें आयेगा. किसीका लिभा हुआ है कि ४० न पढ़ना. जाननेकी चीज है. ४१में है. वल कलशमें आयेगा. हेजो! कलश है न?

(मालिनी)

**“न हि विदधति बद्धस्पृष्टभावदयोऽमी
स्फुटमुपरि तरन्तोऽप्येत्य यत्र प्रतिष्ठाम्।
अनुभवतु तमेव द्योतमानं समन्तात्
जगदपगतमोहीभूय सम्यक्स्वभावम् ॥”**

यल बद्धस्पृष्टकी बात चलती थी न? बादमें १४वीं गाथा पढ़ना... किसीने कल था कि १४वीं, ३८वीं, ७३वीं पढ़ना. यल १४वीं का सार आ गया. यल १४वां का है. यल कलश १४वां का है.

‘श्लोकार्थ – जगत...’ अथवा जगतमें रहनेवाले जवों. जगत शब्द है, परंतु जगतमें रहनेवाले जवों ऐसा अर्थ है. संसारमें भी ऐसा कहते हैं न? कि लोग आये तो मालव देश आया, काठियावाड आता है. काठियावाड आता है? मालव देश आता है? उसका रहनेवाला आता है. ऐसे यलं जगत कहनेसे जगतमें रहनेवाले जवको संबोधन करते हैं. समजमें आया?

‘मोडरडित डोकर सर्व ओर से प्रकाशमान...’ आडाडा...! ऐसा समयसारमें आया है कि जब तक अज्ञानी है तब तक, (भले) जैन डो, फिर भी पुण्य-पापका कर्ता है ऐसा मानना. अन्यमतिके जैसे नहीं मानना. वल श्लोक है. संवर.... समयसार. कि पुण्य और पापका भाव... जब तक स्वरूपका ज्ञान नहीं, तब तक अज्ञानसे अज्ञानी कर्ता डोता है. कर्मसे डोता है विकार ऐसा नहीं. समजमें आया? पडले गाथा-श्लोक है कि अर्हंतको माननेवाला, अन्यमति जैसे मानते हैं कि विकार अपना है डी नहीं और अपनेसे है डी नहीं, ऐसे न मानो. जब तक अज्ञान है तब तक पर्यायमें अशुद्धताका-राग-द्वेषका कर्ता आत्मा है. अज्ञानी मिथ्यात्वी जब तक है... आडाडा...! स्वरूप शुद्ध यैतन्यघन आनंदका अनुभव नहीं, तब तक जैन लोग-अरिहंतको माननेवाले भी राग-द्वेषका कर्ता (मानो कि यल) अशुद्धताकी पर्याय मेरी है, मैं करता डूं. सूक्ष्म बात है भगवान! आडाडा...! और भेदज्ञान डुओ पीछे राग-द्वेषका कर्ता मैं नहीं. तो राग-द्वेषका कर्ता (जड)कर्म है ऐसा भी नहीं. राग-द्वेष डोता है तो अपनी पर्यायमें अपनी कमजोरीसे, परंतु जब स्वरूपका ज्ञान डुआ कि मैं तो ज्ञान-आनंद सख्यिदानंद प्रभु डूं, तो ऐसी द्रष्टिमें राग आता है तो भी रागको जाननेवाला रहता है. आडाडा...! समजमें आया? वल श्लोक है.

भेदज्ञान होनेसे पहले अरिहंतको माननेवाला राग-द्वेष, पुण्य-पापका आत्मा ही कर्ता है जैसे मानो. परंतु यहां तो वास्तविक द्रष्टिका विषय बनाना है. कमबद्धमें भी वह बनाना है कि अकर्ता है. परंतु अकर्ता कब? कि रागकी अकता तूटकर सम्यग्दर्शन हुआ, तब वह रागका कर्ता आत्मा नहीं, परंतु अज्ञानमें भी रागका कर्ता आत्मा नहीं और कर्म रागका कर्ता है ऐसा है नहीं. समझमें आया? पहले कर्ता, पहले अकर्ता? भगवानका स्याद्वाद मार्ग है. तो पर्यायमें पुण्य-पापका मलिनभाव होता है. तो जब तक भेदज्ञान नहीं.. ऐसा श्लोक है समयसारमें. तब तक तो अरिहंतको माननेवाले, पर्यायमें विकार जो होता है पुण्य, शुभ, दया, दान, काम, क्रोध—वह पर्यायका अपराध है और मैं ही कर्ता हूं ऐसा मानना. समझमें आया? और भेदज्ञान होने के बाद... यह भेदज्ञानकी बात है. आडाडा..!

‘जगत मोडरहित होकर...’ ऐसा शब्द पडा है न? वह पुण्य-पापका भाव विकृतभाव है, वह पर्यायबुद्धिमें मैं करता था. परंतु मेरी यीज जो है आनंदका नाथ प्रभु, उसकी द्रष्टि होकर सम्यग्ज्ञान हुआ तो वह रागका कर्ता मैं नहीं, मैं मोडरहित हूं. आडाडा..! समझमें आया? ‘मोडरहित होकर...’ उसका अर्थ है कि पहले मोडरहित था. समझमें आया? आडाडा..! वीतरागमार्ग अवलोकिक है भाई! ‘मोडरहित होकर...’ तो उसका अर्थ हुआ कि पहले मोडरहित था. जैसे मानता था और ऐसा था. आडाडा..! मिलकुल मेरेमें राग नहीं, रागका कर्ता कर्म है अज्ञानभावमें, जैसे न मानो. ऐसा कलश है. समयसारमें. डाह्याभाई!

अभी तक यह बात कही और अब यह बात? यह बातमें, प्रभु! स्वच्छंद न हो जाये कि हम तो सम्यग्द्रष्टि हैं पीछे हमें कैसा भी विकार हो तो भी हमारा है नहीं. हम भोग करते हैं तो हमारा नहीं ऐसा स्वच्छंद न हो जाये... आडाडा..! जैनमें रडा, जैन पक्षमें आया, जैन बाडा में आया, जैनका सुना, परंतु जब तक रागसे भिन्न अपनी यीज जाननेमें न आये, तब तक जैनो आप अज्ञानभावसे रागभावका कर्ता मैं हूं ऐसा मानो.—ऐसा आचार्यदेवका हुकम है. आडाडा..! डाह्याभाई!

परंतु जब मोडरहित द्रष्टि हुई, आडाडा..! कि विकारका विकल्प जो है दया, दानका, उससे भी मेरी यीज तो भिन्न है. ऐसी यीजवाले को ‘जगतके प्राणी’ संबोधन करके आचार्य कहते हैं ‘मोडरहित होकर सर्व ओरसे प्रकाशमान...’ ऐसा भगवान अंदर चैतन्यमूर्ति रागसे भिन्न होकर, मोडसे रहित होकर... आडाडा..! सूक्ष्म बात है भाई! प्रभुका मार्ग.

और कोई ऐसा प्रश्न करे कि भाई! त्याग कहां आया? इसमें त्याग तो आता नहीं. ऐसा प्रश्न अभी कहते हैं अजमेरसे. प्रभु! परका त्याग-ग्रहण तो आत्मामें है ही नहीं. आत्माका स्वभाव ही त्याग-ग्रहणरहित है. आडाडा..! वह ४७ शक्तिमें है. प्रभु! परका त्याग और परके ग्रहणसे तो प्रभु शून्य है. इक्त अज्ञानभावसे राग और द्वेषको मैं करता हूं और ग्रहण किया, वह अज्ञानभाव है. परका तो त्याग-ग्रहण है ही नहीं. और मिथ्यात्वका त्याग (किया) वह भी निमित्तसे कथन है. मिथ्यात्वका त्याग भी.... अपनी यीज जो मोडरहित है.. आडाडा..! ऐसा अनुभव करो.

‘प्रकाशमान जैसे उस सम्यक् स्वभावका अनुभव करना चाहिये...’ आडाडा...! रागकी रुचि छोडकर, रागकी अकेताबुद्धि छोडकर मोडरहित नाम रागरहित मेरी यीज है ऐसी द्रष्टि करके, हे जगतके प्राणी! संतो-द्विगंबर संतो पोकार करके करुणा करके जगतको कडते हैं. आडाडा...! यल भगवान अंदर यैतन्य प्रकाशमूर्ति जैसे सम्यक् स्वभावका... सम्यक् स्वभाव... रागादि, पुण्यादि उसका मूल स्वभाव नडीं, वल तो उपाधि है. जब तक रागका कर्ता डोता है तल तक तो अज्ञानी है. आडाडा...! परंतु यडां तो कडते हैं कि अके डार प्रभु तुं मोडरहित डो जा. आडाडा...! तेरी यीजमें यल राग और विकल्प है डी नडीं. ४० में वल कडना था. वल यडां सार डाल दिया कलशमें. आडार दिया १४वीं गाथाका कि अनुभव करना चाहिये. क्या ?

‘जिसमें यल बद्धस्पृष्टत्व आदि भाव...’ आडाडा...! क्या कडते हैं? यल १४वीं गाथाका सार है कि कर्मका संबंध मेरेमें है उस रडित मैं डूं. बद्धसे रडित डूं. आडाडा...! और स्पृष्ट नाम विस्रा पुद्गल जो है उसके स्पर्शसे मैं रडित डूं. वल बद्धस्पृष्टरडित. आडाडा...! और अनन्य—नरकगति, मनुष्यगति, देवगति आदि मैं नडीं. वल अन्य-अन्य है (और) मैं अनन्य डूं. यल यारगतिसे भिन्न मैं अनन्य डूं. आडाडा...! अबद्धस्पृष्ट, अनन्यम्, नियतम्.. पर्यायमें अनेक प्रकारकी डीनाधिकताकी दशा उत्पन्न डोती है वल अनियत है, मैं तो नियत डूं. आडाडा...! मैं तो निश्चय स्वरूप भगवान डूं, पूर्णानंद में कुछ कमी-बेसी रडती नडीं और पर्याय आना और जाना वल मेरी यीजमें नडीं. आडाडा...! ऐसी बात है. है ?

‘जिसमें यल बद्धस्पृष्टत्व...’ बद्धस्पृष्टत्व तो नडीं, अनेरी-अनेरी गति वल भी मैं नडीं और अनियत अर्थात् पर्यायमें डीनाधिकता डोती है वल भी मैं नडीं और दर्शन, ज्ञान और यारित्र जो विशेष दिभते हैं वल विशेष भी मैं नडीं, मैं तो सामान्य अकरूप यैतन्य डूं. आडाडा...! ४० वीं गाथामें यल कडना है. उसका सार यल है. आडाडा...! समझमें आया ? मैं अबद्धस्पृष्ट, अनन्य और अनियत, आडाडा...! वल नडीं. नियत डूं. निश्चय अकरूप है.

और अविशेष... मैं अविशेष डूं. विशेष नडीं. क्या ? दर्शन, ज्ञान और यारित्र ऐसा भेद भी मेरी यीजमें नडीं. आडाडा...! मैं तो विशेषरडित सामान्य डूं. रागरडित तो डूं, परंतु विशेषरडित मैं डूं. आडाडा...! प्रभु मार्ग अलग है भाई! यल दुनियामें जैसे में घूस जाये और मजा माने. पडियाना न सेड उसको ? बेंगलोर. डो करोड रूपये. धूल-धूल. आडाडा...!

श्रोता - यार...

पूज्य गुरुदेवश्री - यार दिवारमें यल कड सकते हैं, बाडर नडीं. बाडर निकल जाये... आडाडा...!

यडां तो परमात्मा जिनेश्वरदेवने कडा, ऐसा द्विगंबर संतो आडतिया डोकर जगतको भगवानका माल बताते हैं. पसंद पडे तो लो, न पसंद पडे तो आपकी मरज्ज. आडाडा...! कडते हैं कि मैं विशेष भी नडीं. रागका संबंध तो नडीं, कर्मका संबंध तो नडीं. आडाडा...! यल बद्धस्पृष्टमें आता है. यल परिभाषा बद्धस्पृष्टकी है. है ? ‘बद्धस्पृष्ट आदि भाव उत्पन्न डोकर स्पृष्टरूपसे डीपर तैरते डोने पर

भी...’ आडाडा...! विशेषभाव और कर्मका संबंधभाव और असंयुक्त (अर्थात्) रागसे संयुक्त—रहित नहीं. रागसे संयुक्तपना राग, दया, दान, व्रत आदिका विकल्प उपर तिरते हैं. मेरी यीज के अंदरमें उसका प्रवेश नहीं. आडाडा...! समझमें आया ?

वह पांच भाव आया. बद्धस्पृष्टरहित, अनन्य अर्थात् अनेरी-अनेरी गति रहित और पर्यायमें अनेकता—विविधता, कमी-बेसी होती है, कमजोरी आती है वह भी नहीं और विशेष दर्शन, ज्ञान, चारित्रिका भेद भी मैं नहीं और असंयुक्त—रागसे संयुक्त भी नहीं. आडाडा...! जैसे बद्धस्पृष्ट आदि पांच यह बोल... भाव ‘स्पृष्टरूपसे उपर तैरते होने पर भी...’ आडाडा...! यह मार्ग. ४०वीं गाथामें यह कलना था. समझमें आया ?

वह उपर तिरते हैं, मेरी यीजमें नहीं. जैसे जल है न पानी? पानी मझ, दो मझ पानी. उसमें तेल-तेल (डालो), तो तेल अंदर नहीं प्रवेश करता. तेल की चिकाश... तेल समजते है न? सेठ! वह तेलकी चिकाश उपर रहती है, अंदर नहीं प्रवेश करती. जलका दल है—पानीका दल है, आडाडा...! वह तेलका बिंदु उपर तिरता है, अंतरमें नहीं प्रवेश करता. जैसे यहां कलते हैं कि है जगतके जवो! प्रभु! तेरा स्वभाव अंदर ऐसा है कि बद्धस्पृष्ट रागादि भाव उपर तिरते हैं, द्रव्यमें प्रवेश नहीं करते हैं. आडाडा...! समझमें आया ? आडाडा...! कडो, ऐसी बात!

अभी तो यह शुद्धनयके विषयकी बात है. १४वीं गाथा शुद्धनयके विषयकी अर्थात् सम्यग्दर्शनकी बात है. १५वीं गाथा सम्यग्ज्ञानकी बात है और यहां सम्यग्दर्शनकी बात है. फिर भी सम्यग्दर्शनमें भी शुद्धनयका विषय वह (अभेद) लिया है. नय तो ज्ञान है. वह शुद्ध नय जो पवित्र द्रष्टि पर्याय उसका वह विषय है. आडाडा...!

श्रोता – यह तो हमने पढा ही नहीं. नय...

पूज्य गुरुदेवश्री – अब यहां तो पढना होगा न उसको! आडाडा...! आये कहांसे देभो. कहां कहांसे आये हैं. अपनी सुगमता छोडकर. जैसे यहां सुगमता है वैसी यहां मिलती नहीं है. तो क्या यीज है? प्रभु! आडाडा...!

यहां तो कलते हैं कि अेक राग, द्वेष, कर्म, पर्यायकी अनेकता, गतिकी अनेकता, भेदका विशेषभाव और रागभाव—वह आत्मद्रव्य उपर तिरते हैं. द्रव्यमें प्रवेश नहीं. आडाडा...! यह १४वीं गाथा. है नयका अधिकार, परंतु वह दर्शनका अधिकार है. १५ में ज्ञानका अधिकार है कि बद्धस्पृष्ट रहित अपने आत्माको अनुभवे वह सारा जैनशासनका अनुभव हुआ. जैनशासनमें यह कलना है, ‘अपदेससंतमज्झं पस्सदि जिणसासणं सव्वं’ जिसने भगवान आत्माको.. आडाडा...! विशेष और राग-द्वेष से रहित भिन्न आत्मा देभा और अनुभव हुआ. वह ‘अपदेससंतमज्झं’ सिद्धांतमें भी वह कल है और अनुभव वही जैनशासन है. जैसे देभनेवालेने सारा जैनशासन देभा. आडाडा...!

ॐस गाथाके अर्थमें... यह गाथा है न उसका कलश आता है. उसका अर्थमें, भावार्थमें तो ऐसा लिया है कि भाई यह अबद्धस्पृष्ट ऐसा कल, परंतु पर्यायमें मलिनता है, पर्यायमें राग है, ऐसा ज्ञान

લક્ષ્મીને રખકર અબદ્ધસ્પૃષ્ટકી દ્રષ્ટિ કરના. ટીકામેં હૈ. સમયસારકી ગાથા ૧૪વીં કી ટીકામેં લિખા હૈ જયચંદ પંડિતને. આહાહા..! પર્યાયમેં રાગ-દ્વેષ હૈ એસે જ્ઞાનકો લક્ષ્મીને રખના. બિલકુલ જ્ઞાનકા લક્ષ ધોડ દે તો એકાંત હો જાયે. આહાહા..! યહ જ્ઞાનકા લક્ષ રખકર, ઉસસે રહિત મૈં ચૈતન્ય હૂં એસી દ્રષ્ટિકા વિષય બના લે તેરા ભવકા અંત હોગા. આહાહા..! યહ નરક ઔર નિગોદ... આહાહા..!

વાદીરાજ (મુનિ) તો કહતે હૈં. વાદીરાજકા હૈં ન વિષાપહાર સ્તોત્ર. ઉસ સ્તુતિમેં કહતે હૈં કિ હૈં નાથ! મૈં ગયે કાલકા દુઃખ યાદ કરતા હૂં તો મુઝે આયુધકા ઘા લગતા હૈં એસા લગતા હૈં. મુનિ કહતે હૈં. મેરી પૂર્વમેં નરક ઔર નિગોદકી પર્યાયમેં દુઃખ થા ઉસ દુઃખકો મૈં યાદ કરતા હૂં, મુનિરાજ કહતે હૈં. વિષાપહારમેં ભગવાનકી સ્તુતિ કરતે હૈં. હે નાથ! તુમને કહા એસા શરણ મૈંને લિયા નહીં ઔર મૈં દુઃખી હુઆ. એસા દુઃખી કિ ઉસ દુઃખકી સ્મૃતિ જહાં હમ કરતે હૈં... નરક ઔર નિગોદકા દુઃખ.. આહાહા..! અંતર્મુહૂર્તકા દુઃખ કરોડભવે ઔર કરોડ જહ્વાસે ન કહ સકે પ્રભુ એસી દુઃખદશા હૈં, તું ભૂલ ગયા. ભૂલ ગયા તો નહીં થા એસા કેસે કહે? સમઝમેં આયા?

જન્મા પીછે બાર માસમેં અપને જીવનમેં ક્યા હુઆ? માતાને ક્યા કિયા ખબર હૈં? જંગલ જાને મેં તો માતાને પગ લંબે કરકે પગ પર બિઠાકર જંગલ કરવાયા હૈં. બાલક હૈં વો જંગલ કહાં જાયે? તો પૈર લંબે કરકે દો પૈરકે બિચમેં બાલકકો બિઠાયે. દેખા હૈં કિ નહીં?

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - કલકત્તા... આહાહા..! માતા હૈં... ઉસકે જંગલ હોને કી તૈયારી હો ગઈ. થોડા બિગડ ગયા યહાં. ઉસકો જંગલ કરાયે કેસે? કહાં ...મેં બિઠાયે? બાહર બિઠાયે? કહાં બિઠાયે? તો માતા પૈર લંબે કરકે પૈર પર બિઠાયે. પૈર બીચમેં ખાલી હો વહાં જંગલ જાયે. આહાહા..! પંડિતજી! યહ તો સબ દેખા હૈં ન? આહાહા..! માતાને એસા કિયા હૈં. યાદ નહીં પ્રભુ! તુઝે. યાદ નહીં ઇસલિયે નહીં થા એસા કેસે કહે? આહાહા..! એસે અનંત ભવમેં દુઃખ કહાં કેસે ભોગા? યહ દુઃખ તુઝે યાદ ન આવે ઇસલિયે દુઃખ નહીં થા એસા કૌન કહે? કપૂરચંદજી! આહાહા..! એસી બાતેં હૈં. એવી વાતું છે એ ગુજરાતી. એસી બાત હૈં વહ હિન્દી. ૨૫.૧૫

‘બદ્ધસ્પૃષ્ટત્વ આદિ ભાવ...’ ભાવ તો કહા. કોઈ અભાવ શૂન્ય હૈં એસા હૈં નહીં. ભાવ તો હૈં રાગાદિ, વિશેષાદિ, બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ હૈં. આહાહા..! પરંતુ સ્પષ્ટરૂપસે.. આહાહા..! ભગવાન ચૈતન્ય પ્રકાશકી મૂર્તિ ઉસકે ઉપર સ્પષ્ટરૂપસે અર્થાત્ પ્રત્યક્ષરૂપસે. આહાહા..! જહાં વહ જ્ઞાન ઔર આનંદકા સમ્યગ્દર્શનમેં પ્રતીતિ પહલે અનુભવ હુઆ. આહાહા..! વહ અનુભવ હોકર પ્રતીતિ હુઈ, તો ઉસમેં સ્પષ્ટરૂપસે ‘તૈરતે હોને પર ભી...’ આહાહા..! અપની ચીજમેં ઉપર તિરતે હુએ... સ્પષ્ટ પ્રત્યક્ષ આત્મા દેખા તો તિરતા દિખા. આહાહા..! સમઝમેં આયા? પ્રભુ! યહ તો ધર્મકથા હૈં. યહ તીન લોકકે નાથકી કથા હૈં, યહ કોઈ કહાની નહીં. બાલકકો કહાની કહતે થે ન? કિ ચીડિયા લાચી ચાવલકા દાના, ચીડિયા લાચા મુંગકા દાના. બાદમેં બનાચી ખીચડી. વહ બાલકકી કહાની આતી થી. ખીચડી કુંભારકો દી,

कुंभारने घडा दिया, घडामें भजूर लिया जैसे.. आडाडा..! ऐसी बात नहीं है प्रभु! यह तो सर्वज्ञ त्रिलोकनाथ परमात्माकी बात है. आडाडा..!

कहते हैं कि 'बद्धस्पृष्ट आदि...' अर्थात् पांचो भाव. 'स्पृष्टरूपसे उपर तैरते होने पर भी...' आडाडा..! यह दया, दान, व्रतके विकल्प भी उपर तिरते है. आडाडा..! बाहरकी चीज तो अंतरमें है ही नहीं. उसका त्याग-ग्रहण तो है नहीं, परंतु रागादि भाव भी उपर तिरते हैं. आडाडा..! तो द्रव्य उपर जहां द्रष्टि होती है तो उसका तो अभाव हो जाता है द्रष्टिमें से. आडाडा..! द्रष्टिमें से उसका अभाव हो जाता है. पर्यायमें भले हो. वह ज्ञान करनेको रहे. परंतु भाव जो है बद्धस्पृष्ट, अन्य-अन्य आदि उससे रहित जो भगवानको देना और आत्माका अनुभव हुआ, चैतन्यका आनंदका स्वाद आया, तो स्पृष्टरूपसे-प्रत्यक्ष ज्ञानसे आत्मा देना और आनंदका भी प्रत्यक्षरूपसे स्वाद आया. आडाडा..!

'उपर तैरते होने पर भी वास्तवमें स्थितिको प्राप्त नहीं होते...' पर्याय उपर रहने पर भी उसको द्रव्यमें आधार मिलता नहीं प्रतिष्ठा मिलती नहीं. आडाडा..! धनालालज! क्या कहते हैं? दर्शन, ज्ञान और चारित्र जैसे भेद उपर तिरते है, वह विशेष को द्रव्यमें आधार मिलता नहीं. यह ४०वीं गाथाका सार है. समझमें आया?

श्रोता - द्रष्टांत तो बराबर है...

पूज्य गुरुदेवश्री - द्रष्टांत द्रष्टांतके कारणसे है या द्रष्टांत सिद्धांतके कारणसे है? आडाडा..!

पहले हमारे पिटारा था न पिटारा? पिटारा नहीं होता माल रहनेका घर में? पटाराको क्या कहते हैं? बडी पेटी. पिटारा जैसे रहते है न. शादीमें भी आता है पिटारा. तो पिटारे उपर गलेरी हो, उसमें थाली हो, थाली. अमेराई लरी हो. बालकको उपर बिठाये. पुरुष, स्त्री अकदम न बढ सके तो बालकको उपर बिठाये. तो बालकको उपर बिठाये तो बालकको वहां बैठने के लिये बिठाया है या बालकको लंबा छाथ करके थाली लेने को बिठाया है? थाली समझे? उपर भरतन रहते हैं. पिटारा होता है उसके उपर भरतन रहते थे. सारी गेलेरी. हमारे तो घरमें सब था न, वह हमने तो देना है.

यहां तो दूसरा कहना है कि वहां महेमान आया हो और पांच-दस थाली याहिये. घर में दस लोग हो तो दस थाली नीचे होती है. दूसरे दस महेमान आये तो उपरसे उतारनी हो, तो बालकको कहे पिटारे पर बढने को. बालकको कहे बढ जा वहां. तो वहां बैठनेको कडा है? बढकर थाली उतार ले. जैसे द्रष्टांतको द्रष्टांत तक रहना है? आडाडा..! द्रष्टांतको सिद्धांत तरफ ले जाना है. समझमें आया? हमने तो सारा अनुभव संसारका भी किया है. अक-अक बातमें हम.... नाटकमें जाते थे... कडा न. नाटकमें जाते थे तो अकेला सुनते नहीं थे. तुम्हारी पुस्तक लाओ. आप जो बोलोगे उसका पुस्तक लाओ. तुम क्या बोलते हो जैसे समझे बिना हम नहीं देखेंगे.

श्रोता - बार आनाकी टिकट, बार आनाकी पुस्तक.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – બાર આનાકી પુસ્તક. ટિકિટ બાર આનાકી ઓર પુસ્તક બાર આનેકા. હમારે તો ઘરકી દુકાન થી તો માલ લેને કો જાતે થે. છોટી ઉંમરકી બાત હૈ ૧૮-૧૯ સાલકી. ૭૦ સાલ પહલેકી બાત હૈ. આહાહા..! આપ ક્યા કહતે હો આપ ધીરે ધીરે બોલો. હજારો લોગ હૈ. હમં ખ્યાલમં આના ચાહિયે ન કિ ક્યા કહતે હો. લાઓ પુસ્તક લાઓ. આહાહા..! તો નારદ આતા હૈ પહલે નારદ. નાટકમં નારદ આતા હૈ. પુસ્તકમં ઐસા લિખા હોતા હૈ. બ્રહ્માસુત હું... બ્રહ્મા સુત હું નારદ કહાઉં, જ્યાં જાઉં ત્યાં કલહ કરાવું. નારદ બ્રહ્માસુત મૈ નારદ કહાઉં, જહાં કલેશ ન હો વહાં કલેશ કરાઉં. આહાહા..!

મોક્ષ પધારનેવાલા રામચંદ્રજી મહાપુરુષ થે. ઉનકે લડકેકે સાથ લડાઈ હુઈ, લવ ઓર કુશ. લવ-કુશ વહાં નહીં જન્મે થે. સીતાજીકો લે ગયે થે. જન્મ દૂસરી જગહ હુઆ. તો લડકેકો બાત કહી કિ યહ પિતાજી હૈ. મેરે પિતાજી તો બાદમં, પહલે મેરેસે જીતતે હૈં કિ નહીં? મેરેસે જીતતે હૈં કિ નહીં પિતાજી? લડાઈ કરુંગા પહલે. નારદને કહા હૈ. સબ હમને દેખા હૈ. નાટકમં દેખા હૈ. તબ નિવૃત્તિ થી ન. આહાહા..! લવ-કુશકે સાથમં લડાઈ કરતે... કરતે... કરતે... ઇતની લડાઈ હુઈ રામચંદ્રજીકે સાથ. પહલે લવ-કુશકો ખબર નહીં થી કિ યહ હમારે પિતા હૈં. પીછે રામચંદ્રજી, લક્ષ્મણજીકા હાર જાનેકા ટાઈમ આ ગયા. અરે..! કૌન દૂસરા વાસુદેવ પકા? લક્ષ્મણ કહે કિ મૈં વાસુદેવ હું, રામચંદ્રજી મહાપુરુષ બલદેવ હૈ. યહ કૌન હૈ કિ હમકો ભી હરા દેતે હૈં? ફિર નારદ બીચમં આ ગયા. નારદ કહે, યહ તુમહારા લડકા હૈ, તુમ પિતા હો. આહાહા..! લડકા હથિયાર છોડકર પિતાજીકે પૈરમં પડ ગયા. પિતાજી! મુઝે માલુમ નહીં થા કિ આપ મેરે પિતાજી હો. જન્મે તો હમકો ખબર નહીં. હમારી લડાઈ નારદને કરવાઈ. નારદ પીછે લડાઈમં હાર ગયે રામચંદ્રજી. રામચંદ્રજી મહાપુરુષ.... પુરુષોત્તમ પુરુષ આખિરી શરીર હૈ, મોક્ષ જાનેવાલે હૈં. આહાહા..!

વાસુદેવ લક્ષ્મણ તો નરકમં જાનેવાલા હૈ. ઉસકો ભી ઐસા હો ગયા કિ યહ કૌન હૈ? મેરી ભી હાર હો ગઈ ઓર ઉસકી જીત? યહ વાસુદેવ હૈ યા કૌન હૈ યહ? નારદ બીચમં આ ગયા તો કહા કિ યહ આપકા પુત્ર હૈ. યહ સીતાજીકા લડકા હૈ. પરંતુ આપકે ગાંવમં આના હૈ તો પહલે ઐસી પરીક્ષા કરકે જાના.... તો જહાં તહાં લિખા હૈ કિ ઉસમં વહ લડાઈ કરના, ઐસા કરના. આહાહા..!

યહાં તો કહતે હૈં કિ પ્રભુ! એક બાર નાટકમં.... સમયસાર ભી નાટક હૈ કિ નહીં? સમયસારકો નાટક કા રૂપ દિયા હૈ. આહાહા..! જહાં અંતરમં આનંદકા વેશ લેકર પરમાત્મા પ્રવેશ કરતે હૈં... આહાહા..! મોક્ષ ભી એક વેશ હૈ. મોક્ષ ઉસકા કાયમી સ્વરૂપ નહીં, ભોખ હૈ. પર્યાય હૈ ન? સંવર, નિર્જરા ભી એક ભોખ હૈ. કાયમકી ચીજ નહીં. આહાહા..! દ્રષ્ટિકા જો વિષય હૈ વહ સ્પષ્ટરૂપસે તિરતા હૈ પરસે ભિન્ન... દ્રષ્ટિકે વિષયમં વહ તો ઉપર તિરતે હૈં. અંતરમં હૈ નહીં. આહાહા..! ઐસી દ્રષ્ટી હોને પર રાગાદિ દિખતે હૈં, પરંતુ વહ મેરે નહીં, જાનનેમં આતા હૈ કિ મેરે જ્ઞાનકા શેય પર તરીકે શેય હૈ, સ્વ તરીકે શેય તો મૈં જ્ઞાતા હું વહ સ્વ તરીકે મેરા શેય હૈ. આહાહા..! સમજમં આયા? યહ ઇસ ગાથામં કહા હૈ.

દેખો! ‘ઊપર તૈરતે હોનેપર ભી વાસ્તવમં સ્થિતિકો પ્રાપ્ત નહીં હોતા.’ દ્રવ્યમં પ્રવેશ નહીં. આહાહા..! હૈ? કલશ હૈ કિ નહીં? સેઠકો મિલા? યહ તો કોઈ દૂસરી તરહકી બાત હૈ પ્રભુ. આહાહા..!

यह श्लोक. 'वास्तवमें स्थितिको...' स्थिति अर्थात् प्रतिष्ठा. समझमें आया? अनुभव 'अनुभवतु तमेव द्योतमानं समन्तात्' 'तरन्योडप्येत्य यत्र प्रतिष्ठाम्' पाठ है. दूसरे पदका आभिरी शब्द कलश का. प्रतिष्ठा नहीं मिलती, उपर डोने पर द्रव्यमें प्रतिष्ठा नहीं मिलती. अंदरमें प्रवेश नहीं कर सकता. आडाडा..! पर्यायमात्र द्रव्यसे उपर तिरती है. आडाडा..! तो रागादिकी बात कहां और पर शरीर, स्त्री, कुटुंब, परिवार मेरा कहां रह गया प्रभु? आडाडा..! द्रव्यमें पर्याय प्रवेश नहीं करती, पर्याय उपर तिरती है. आडाडा..! समझमें आया? भाषा तो सादी है प्रभु!

श्रोता - भाव गंभीर है.

पूज्य गुरुदेवश्री - भाव गंभीर है. यह गाथा.

'और (४०वीं) गाथाकी टीका पूर्ण करते डुअे मुनिराज दो श्लोक कडते हैं) -' अब टीकाकार दो श्लोक कडते हैं.

(अनुष्ठुभ)

नित्य शुद्धचिदानन्दसंपदामाकरं परम्।

विपदामिदमेवोच्चैरपदं चेतये पदम् ॥ ५६ ॥

आडाडा..! 'श्लोकार्थ - जो नित्य-शुद्ध चिदानंदरूपी संपदाओंकी उत्कृष्ट जान है...' आडाडा..! भगवान आत्मा नित्य ध्रुव, शुद्ध पवित्र ज्ञानानंद चिदानंद ज्ञानरूपी संपदा है. यह संपदा है. धूलकी संपदा वह तो विपदा है. आडाडा..! कडो. 'चिदानंदरूपी संपदाओंकी उत्कृष्ट जान है...' जान. आडाडा..! भगवान आत्मा अंदरमें नित्य और शुद्ध... जैसे चिदानंद-ज्ञान और आनंद दो मुख्य लेना है. ज्ञानानंदरूपी संपदाओंकी उत्कृष्ट जान है. जानमें से निकालो षतना निकलेगा. उसमें ...नहीं निकलेगा. आडाडा..!

भगवान आत्मा सम्यग्दर्शनका विषय, सम्यक् शुद्धनयका विषय है वही आदरणीय है. वह आदरणीय चीज है कैसी? अेक नित्य रहनेवाली है. नित्य तो परमाशु भी रहते हैं. परंतु (यह) शुद्ध है. आडाडा..! भगवान आत्मा नित्य शुद्ध है, पवित्रताका पिंड प्रभु अंदर है. आडाडा..! नित्य-शुद्ध चिदानंदरूपी संपदा, ज्ञानानंदरूपी अपनी संपदा, उससे (भरी) उत्कृष्ट जान है. आडाडा..!

'तथा जो विपदाओंका अत्यंतरूपसे अपद है...' रागादि पर्याय है वह अपद है, वह विपदा है. आडाडा..! राग, दया, दान, व्रत, भक्ति आदिका परिणाम वह विपदाओंका स्थान है, अत्यंतरूपसे अपद है. आडाडा..! भगवान नित्यानंद उत्कृष्ट चिदानंदरूपी गुणकी जान है, तो पुण्य और पाप है वह विपदाओंका अत्यंतरूपसे अपद है. वह तो विपदारूपसे अपद है, अपना पद नहीं. आडाडा..! ऐसी बात. बादमें लोग कडे कि सोनगढवालेका अंकांत है... अंकांत है... अरे भाई! भापा! तेरी चीजकी मडत्ताकी जबर नहीं, तो तुझे व्यवहार दया, दानकी मडत्ता आती है. जिसकी मडत्ता छोडना है उसकी मडत्ता आती है और जिसकी मडत्ता करनी है उसकी मडत्ता आती नहीं. आडाडा..!

अंदरमें प्रवेश नहीं जैसे दया, दान, व्रत, भक्ति परिणाम, उसको तो यहाँ (कहा कि) विपदाओंका अत्यंत रूपसे अपद है. वहाँ तेरा स्थान नहीं प्रभु! आहा! तेरा धाम नहीं. यहाँ तेरा धाम नहीं. यैतन्यका यहाँ धाम नहीं. वहाँ रागकी आपदाका धाम है. आहाहा...! ऐसी बात सुनने पर मनुष्य को अकांत लगे. प्रभु! यहाँ सम्यक् अकांतकी बात है. सम्यग्दर्शन इस तरह प्राप्त होता है. मैं विद्वानंदरूपी नित्य शुद्धकी जान हूँ, मेरी यीजमें रागका प्रवेश नहीं. ओहोहो...! राग भी मेरी यीज के ऊपर तिरता है. आहाहा...! है सही. रागादि है सही परंतु ऊपर तिरता है, अंदरमें प्रवेश नहीं करता. आहाहा...!

ओहल होता है न ओहल? ओहल कहते हैं न? यहाँ रानी... पड़ते पीछे रानी कैसी होती होगी ऐसा लगे. तो अक बार हम वडीया गये थे. वडीया जुनागढ़ के पासमें. रामलभाई थे, नारलभाई थे, बहोत सारे थे. राजा स्वयं व्याख्यान में आये थे, दरबार. तो उसने कहा कि महाराज! हमारे घर पर रानीको दर्शन करना है. लोगोंको तो ऐसा लगे कि रानी कैसी होगी! ओहोहो...! पड़तेमें रहे न? बाहरमें रहे नहीं. महाराज! हमारे रसोईघरमें ब्राह्मणका रसोईघर है. आपको निर्दोष आहार... हमारी रसोई जुटी है. अक ब्राह्मण का रसोईघर है वहाँ आप पधारो और हमारी रानीको दर्शन दो. तो लोगोंको लगे कि रानी कैसी होगी? जहाँ अंदर गये. यहाँ बडा शरीर, लोडी नहीं, ... रानी कैसी होगी? यहाँ ऐसा नहीं है. रागसे रहित पड़तेमें भगवान बिराजता है यहाँ भगवान ऐसा नहीं है. आहाहा...! समझमें आया? क्या कहा?

वडीया है जुनागढ़ के पासमें. वडीया दरबार है. वहाँ हम गये थे. तो सब लोग आये न. दरबार व्याख्यान में आते थे. और दरबार इतना डोशियार था कि दूसरे दरबार उनके पास राजा जैसे करना वहाँ सीजने को आते थे. वहाँ दरबार ऐसा था. भूल गये नाम. ८५ में. ८५ में राजकोट योमासा था न? ८६ में. ८६ में वहाँ गये थे. जुनागढ़ का दर्शन करने. बादमें आते समय वहाँ ठहरे थे. तो वहाँ राजा ऐसा था कि उसके पास सारे राजा, आसपास के राजकुमारों सीजने को आते थे. व्याख्यान में सब आये. वहाँ राजकुमार और राजा सब आये थे. ८६की बात है. कितने साल हुआ? उल.

अंदर जहाँ गये तो रानीमें कुछ ठिकाना नहीं. दुनियाको लगे कि रानी कैसी होगी? यहाँ कहते हैं के रागसे रहित, पड़तेसे रहित भगवान अंदर कैसा है वहाँ तो अलौकिक बात है. रागका पड़ता तोडकर अंदरमें जा, आहाहा...! बादशाह यैतन्य बादशाहका दर्शन होगा तुझे. आहाहा...! ऐसी संपदा कहीं है नहीं. ऐसी संपदाकी जान हो तुम प्रभु! उसकी महिमा न आये और बाहरकी महिमा आये, वहाँ मिथ्याद्रष्टि है. आहाहा...! वहाँ दया, दान, व्रत, भक्तिके परिणामकी महिमा आती है, वहाँ महिमा मिथ्याद्रष्टि है. अपनी यीजकी महिमाकी जबर नहीं और यहाँ परकी यीजकी महिमा? आहाहा...! यहाँ कहते हैं यहाँ.

‘जो विपदाओंका अत्यंत रूपसे अपद है.’ देजो! अत्यंत रूपसे. साधारण भी नहीं. वहाँ पद भी नहीं. अपना पद ही नहीं, अपना स्वरूप ही नहीं. आहाहा...! ‘(अर्थात् जहाँ विपदा बिलकुल नहीं है) जैसे इसी पदका मैं अनुभव करता हूँ.’ आहाहा...! आत्मा भगवान त्रिलोकनाथ रागका पड़ता तोडकर

मैं अंतरमें जाता हूँ तो मुझे मेरा अनुभव होता है. यह यीज है. वह सम्यग्द्रष्टि है. आडाडा..! समझमें आया? बाकी मान ले कि हम जैनमें जन्मे हैं नव तत्त्वकी श्रद्धा, देव-गुरु-शास्त्र है तो हम समझिती हैं, वह कुछ है नहीं, भाई! आडाडा..!

‘ईसी पदका मैं अनुभव करता हूँ,’ कैसे? आडाडा..! कि ‘नित्य-शुद्ध विद्वानंदरूपी संपदाओकी उत्कृष्ट ज्ञान है...’ ‘ईसी पदका मैं अनुभव करता हूँ,’ आडाडा..! रागका नहीं. राग नहीं, वह तो पर है.

तीसरा श्लोक. ५७ है न?

(वसन्ततिलका)

यः सर्वकर्मविषभूरूहसंभवानि
मुक्त्वा फलानि निजरूपविलक्षणानि।
भुंक्तेऽधुना सहजचिन्मयमात्मतत्त्वं
प्राप्नोति मुक्तिमचिरादिति संशयः कः ॥५७॥

आडाडा..! ‘श्लोकार्थ – (अशुभ तथा शुभ) सर्व कर्मरूपी विषवृक्षोंसे...’ वह तो विषके वृक्ष हैं. आडाडा..! शुभकर्म और अशुभकर्म जड, वह विषवृक्ष हैं. आडाडा..! तीर्थंकर प्रकृति बंधी हो... आडाडा..! समयसारमें कहा है कि १४८ प्रकृति विषवृक्ष है. वह प्रकृतिमें तीर्थंकरगोत्र भी आ गया और आहारक (शरीरकी) आहारक-आंगोपांग... मुनिको आहारक शरीर होता है न? भगवानको प्रश्न पूछने जाना हो... वह सब विषका वृक्ष है, प्रकृति विषका वृक्ष है. भगवान आत्मा अमृतका वृक्ष है. अमृतका चिंतामणि मंडावृक्ष है. आडाडा..!

रागादिभाव वह प्रकृति उसकी है.. आडाडा..! ‘सर्व कर्मरूपी...’ जैसे लिया है न? सर्व कर्ममें कोई तीर्थंकर प्रकृति निकाल दी ऐसा है नहीं. प्रकृति भले पडी हो, परंतु वह तो जडकर्म है. आडाडा..! १४८ प्रकृति है वह सब जड है. आडाडा..! वह ‘सर्व कर्मरूपी विषवृक्षोंसे...’ विषवृक्षसे ‘उत्पन्न होनेवाले, निजरूपसे विलक्षण...’ मेरे स्वरूपसे विलक्षण अर्थात् विपरीत लक्षणवाले.. पुण्य और पाप मेरे स्वरूपसे विपरीत लक्षणवाले हैं. आडाडा..! देओ! यह सम्यग्दर्शनकी यीज. उसको सम्यग्दर्शनका भान नहीं और उसको त्याग हो जाये. त्याग करो, पत्नी, बर्येका त्याग किया वह तो मिथ्यात्व है. परका त्याग मैंने किया वह तो मिथ्यात्वभाव है. परका ग्रहण-त्याग आत्मामें है ही नहीं. वह तो भिन्न यीज है. कभी छुआ नहीं तो त्याग करना कहा आया? आडाडा..! बहोत कठिन काम भाई! दुनिया बाह्य त्यागको देभकर कहे कि त्यागी है... त्यागी है... धर्म का त्यागी है. वह आता है अंदर. नियमसारमें भाई आता है न? नियमसारमें आता है. कोनेमें आता है.

स्वधर्मत्याग ऐसा मोह... आता है, इस तरफ आता है. सब कुछ याद है? ऐसा है. इस तरफ है. स्वधर्मका त्याग है ऐसा मोह... आडाडा..! कहीं पर है तो सही. है?

श्रोता – २५७ पन्ना. २१० वां कलश.

पूज्य गुरुदेवश्री – २५७ पन्ना न? २५७. कौनसा कलश कडा?

श्रोता – २१०.

पूज्य गुरुदेवश्री – २१०. बराबर. २१० श्लोक. देजो यडां 'स्वधर्म-त्यागरूप...' है? त्याग किया उसने. क्या त्याग किया? स्वधर्मका त्याग किया. 'स्वधर्म-त्यागरूप (मोडरूप)...' है? बाह्यके त्यागमें तो स्वधर्मके त्याग(रूप) मोड है. गजब बातें आपु! स्वधर्म... है? 'स्वधर्म-त्यागरूप (मोडरूप) अतिप्रबल तिमिरसमूह को दूर किया है और जो उस अधसेनाकी ध्वजा को डर लेता है.' आडाडा...! मोडकी परिभाषा कही कि स्वधर्म के त्यागरूप मोड. आडाडा...! परका मैं त्याग करूं, परको छोड़ुं—वड तो मोडभाव है. अरे...! रागका त्याग करना वड भी नाममात्र आत्मामें है. उ४ गाथामें आता है, समयसार. रागका त्याग भी नाममात्र आत्मामें है. परमार्थसे रागका त्याग भी आत्मामें है नहीं. क्योंकि आत्मा रागरूप हुआ ही नहीं. ऐसी स्वभावकी द्रष्टि और अनुभव हुआ तो रागका त्याग उसने किया ऐसा नाममात्र कथन है. परमार्थसे रागका त्याग भी आत्मामें है नहीं. आडाडा...! लोग बाहरके त्यागमें श्री, बय्ये छोडे, कपडे बदल डाले, अके कपडा पहने तो डो गया त्यागी.

यडां ऐसा कडते हैं देजो. पद्मप्रभमलधारि देव का यड श्लोक है डों! मुनिराज उनका श्लोक है. आडाडा...! 'सदा शुद्ध-शुद्ध ऐसा यड (प्रत्यक्ष) यैतन्ययमत्कारमात्र तत्त्व जगतमें नित्य जयवंत है-कि जिसने प्रगट हुआ सडज तेजःपुंज द्वारा स्वधर्म-त्यागरूप (मोडरूप) अतिप्रबल तिमिरसमूहको दूर किया है...' आडाडा...! स्वधर्मका त्याग ऐसा जो मोड, उसको दूर किया है. सूक्ष्म बात है भाई! यड तो अनंत-अनंत कालका अंत लाकर भवका अंत लानेकी बात है. यडां भवका अंत न हुआ तो नरक और निगोद मिलेगा आपा! आडाडा...! अबजो पति मरकर जाय पशुमें गिलडरी... जिसकोलीको क्या कडते हैं? गिलडरी. उसमें जाये. छिपकली डोती है उसमें जन्मे. आडाडा...! आपु! अनंत बार ऐसा भव किये हैं, भाई! तेरी यीजकी भबर नहीं और तिर्ययगतिमें जाता है क्यों? गौम्मटसारमें लिखा है कि क्यों? कि स्वरूपसे उसने विपरीतता टेढाई बडोत की. टेढाई—विपरीतता बडोत की है. तो विपरीतता के कारण उसका शरीर भी टेढा डो गया तिर्ययरूप. मनुष्य ऐसा सीधा हुआ तो तिर्यय में डथी, घोडा, गिलडरीका टेढा शरीर है. टेढा शरीर डो गया. टेढाई बडोत की तो टेढा शरीर डो गया. आत्मामें (-पर्यायमें) तो टेढाई है डी. आडाडा...! ऐसी बात है भाई यडां. कौन-सा अधिकार है? समाधि अधिकार है. समाधि अधिकारमें यड गाथा है.

यडां यड कडा, 'विपदाओंका अत्यंतरूपसे अपद है (अर्थात् जडां विपदा बिलकुल नहीं है)...' भगवान शुद्ध सिद्धानंद मूर्तिमें रागकी आपदा बिलकुल नहीं. विपदा उसमें है डी नहीं. राग है वड विपदा है, आकुलता है, दुःख है. आडाडा...! अंदर आत्मामें बिलकुल है नहीं. आडाडा...! 'ईसी पदका मैं अनुभव करता हूं.' अब '(शुभ तथा शुभ) सर्व कर्मरूपी विषवृक्षोंसे उत्पन्न डोनेवाले,...' आडाडा...! शुभ-अशुभ कर्म जो हैं वड विषवृक्षोंसे उत्पन्न डोने वाले 'निजरूपसे विलक्षण ऐसे इल्लोंको

છોડકર...’ વિષવૃક્ષ જો ઝહર પુણ્ય-પાપકા પરમાણુ પડા હૈ, ઉસકે કારણસે યહ લક્ષ્મી, પૈસા, મકાન કરોડોકા મિલે, વહ તો વિષવૃક્ષકા ફલ હૈ. વિષકા યહ ફલ હૈ. સમઝમે આયા? આહાહા...! યહ તો સંતો ઐસા કહે. લોગોંકો બૈઠે યા નહીં બૈઠે.

અબજોપતિ હોતા હૈ, તો કહતે હૈં કિ યહ તો વિષવૃક્ષકા ફલ ઝહર હૈ. કહો, પોપટભાઈ! પોપટભાઈ કે સાલે થે ન? દો અબજ ચાલીસ કરોડ. ગોવા.. ગોવા.. ગુજર ગયે. પૈસે હૈં અભી. લડકે હૈં. એક લડકે ને ખ્રિસ્તીકે સાથ શાદી કી હૈ. પૈસે બહોત હૈ. દો અબજ ચાલીસ કરોડ, ઢાઈ અબજ ઔર બહોત કરોડોંકી પેદાશ એક સાલકી. ઉસકા સાલા હૈ. વહ તો ગુજર ગયે. યહાં બેઠે હૈં ન ઉસકે સાલે. વહ ગુજર ગયા. લડકા હૈ. ઢાઈ અબજ પૈસા-૨૫૦ કરોડ. ધૂલમેં ક્યા હૈ? ભાઈ! આહાહા...!

વહ કહતે હૈં કિ કર્મરૂપી વિષવૃક્ષકા ફલ હૈ. વહ નિજરૂપસે વિલક્ષણ હૈ. અપના આનંદસ્વરૂપ ભગવાન ઉસસે (વિલક્ષણ) લક્ષ્મી, સ્ત્રી આદિ અનુકૂલ, લડકા અનુકૂલ, આબરૂ અનુકૂલ, વહ વિષકા ફલ હૈ. આહાહા...! ઉસકી મીઠાશ છૂટે.. આહાહા...! તબ પ્રભુકી મીઠાશ આયે. બાહરકી મીઠાશ છૂટે અંદરસે... બિલકુલ વિષકા વૃક્ષકા વિષફલ હૈ. અબજો રૂપિયા હો ઔર લડકે ભી ૧૦-૧૨ હો, એક-એક લડકા પાંચ-પાંચ દસ-દસ લાખકી ઉપજવાલા હો, સબ વિષકા વૃક્ષ હૈ. આહાહા...!

શ્રોતા -

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - યહ તો સબકે લિયે હૈ. હૈ કિ નહીં અંદર? આહાહા...!

‘નિજરૂપસે વિલક્ષણ ઐસે ફલોંકો છોડકર જો જીવ ઇસી સમય...’ ઇસી સમયમેં ‘સહજ ચૈતન્યમય આત્મતત્ત્વકો ભોગતા હૈ,...’ રાગકો નહીં ભોગતા, પરકો નહીં ભોગતા હૈ, તો અપનેકો ભોગતા હૈ. ‘વહ જીવ અલ્પ કાલમેં મુક્તિ પ્રાપ્ત કરતા હૈ-ઉસમેં ક્યા સંશય હૈ.’ અપને આત્માકા અનુભવ કરતા હૈ વહ અલ્પ કાલમેં કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરતા હૈ ઉસમેં સંશય ક્યા હૈ?

(શ્રોતા - પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

શ્રાવણ સુદ ૪, શુક્રવાર, તા. ૨૭-૭-૧૯૭૯

ગાથા-૪૧, શ્લોક-૫૭, પ્રવચન- ૭

નિયમસાર. ૫૬વાં કલશ લો. પન્ના-૮૨ છે. ૮૨ પન્ના, શ્લોક-૫૬. ‘જગત મોહરહિત હોકર...’ મુદ્દેકી રકમ છે યહ તો પ્રભુ!

શ્રોતા – ઉસકે બાદ કા શ્લોક.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – યહ તો એક પંક્તિ બાકી રહ ગઈ. એક પંક્તિ બાકી છે. ‘જગત મોહરહિત હોકર સર્વ...’

શ્રોતા – ઉસકે નીચેકા. ઉસકે બાદકા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – નીચેકા? ઠીક. ૫૬કા નહીં. વહ તો ૫૭ કહતે થે. ૫૭. આહાહા...!

(વસન્તાતિલકા)

યઃ સર્વકર્મવિષમૂરૂહસંભવાનિ

મુક્તવા ફલાનિ નિજરૂપવિલક્ષણાનિ।

મુંક્તેઽધુના સહજચિન્મયમાત્મતત્ત્વં

પ્રાપ્નોતિ મુક્તિમચિરાદિતિ સંશયઃ કઃ ॥૫૭॥

‘શ્લોકાર્થ – જો નિત્ય-શુદ્ધ...’ આહાહા...! ભગવાન અંદર આત્મા નિત્ય-શુદ્ધ પ્રત્યક્ષ અનંત ગુણ કી સંપદાસે બિરાજમાન છે. ઉસકા ‘ચિદાનંદરૂપી સંપદા...’ આહાહા...! વસ્તુકી ચિદાનંદ જ્ઞાનાનંદ-જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનકા આનંદ યહ ઉસકી સંપદા છે. આહાહા...! દુનિયાકી સંપદા પૈસે, મહેલ ઔર મકાન વહ સબ ધૂલ છે, આપદાકા નિમિત્ત છે. આપદા નહીં. આપદાકા નિમિત્ત છે. દૂસરી ચીજ આપદાકા કારણ... યહ તો અંતર્મુખ સબ... ચિદાનંદરૂપી સંપદા ઉસકી ઉત્કૃષ્ટ ખાન છે. આહાહા...!

સમ્યગ્દર્શન હોનેસે... ચૌથે ગુણસ્થાન પર અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આતા છે. સૂક્ષ્મ બાત છે ભાઈ! યહ બાત યહાં કહતે હૈં. ‘શુદ્ધ ચિદાનંદરૂપી સંપદાઓકી ઉત્કૃષ્ટ ખાન...’ ઉસકે ઉપર જહાં નજર ગઈ, વહાં અતીન્દ્રિય આનંદ પૂર્ણ જો સર્વાંગ ભરા હુઆ છે, ઉસમેંસે અતીન્દ્રિય આનંદકા અંશ વેદન આતા છે. ચૌથે ગુણસ્થાનમેં સમકિતમેં. યહ તો સુબહમેં કહા થા, સર્વગુણાંશ તે સમકિત. જિતને ગુણ હૈં અનંતા અનંત વહ સબ દ્રવ્ય દ્રષ્ટિ કરતે, અનુભવ કરતે દ્રવ્યમેં જિતની શક્તિ છે-ગુણ છે, વહ સબ ગુણ એક સમયકી પર્યાયમેં વ્યક્ત-પ્રગટ હોતે હૈં. સર્વ ગુણ વ્યક્ત-પ્રગટ (હોતે હૈં) સમકિતમેં. સમકિતકો સાધારણ ચીજ લોગોં ને માન લી છે. દેવ-ગુરુ-ધર્મકી શ્રદ્ધા, નવ તત્ત્વકી શ્રદ્ધા, .. શ્રદ્ધા ઐસા માનકર અનાદિસે ભટકતા છે.

યહ આત્મા અંદર આનંદસ્વરૂપ છે, વહ ‘વિપદાઓકા અત્યંતરૂપસે...’ દૂસરી ચીજ આત્માકે સિવા... ‘વિપદાઓકા અત્યંતરૂપસે અપદ છે.’ દૂસરે પદ છે, પરંતુ યહ અપદ છે. વિપદા બિલકુલ નહીં છે આત્મામે. આહાહા...! રાગકા કણ ભી નહીં. ચૌથે ગુણસ્થાનમે અતીન્દ્રિય આનંદકા અનુભવ હોતા છે. તો કહતે હૈં કિ આપદાકા અંશ નહીં (ઔર) અનુભવમે આનંદ આતા છે. આહાહા...! અતીન્દ્રિય આનંદ... વહ સર્વ ગુણકે અંશ પ્રગટ... સમ્યગ્દર્શન હોનેસે જિતની સંખ્યામે ગુણ હૈં, સબ ગુણકા અંશ વ્યક્ત-પ્રગટ પર્યાયમે અનુભવમે આતા છે. આહાહા...! કઠીન પરિભાષા ભાઈ! અનંત કાલસે યહ નવમી ઐવેયક અનંત ક્રિયાકાંડ કરકે સમ્યગ્દર્શન બિના ક્રિયાકાંડ કરકે મર ગયા અનંત બાર. નવમી ઐવેયક અનંત બાર ગયા. આહાહા...! પરંતુ... યહ ભાષા થોડી ગુજરાતી હો ગઈ.

‘નિત્ય-શુદ્ધ ચિદાનંદરૂપી...’ આહાહા...! ઐસી ‘સંપદાઓકી ઉત્કૃષ્ટ ખાન છે...’ (સંપદા) ખતમ ન હો ઐસી ખાન છે. કિતના ભી કેવલજ્ઞાન ઔર કેવલ આનંદ, અંતરમે સે અનંત આનંદ નિકાલે સાદિ-અનંત, તો ભી અનંત ગુના આનંદ વહાં રહતા છે. આહાહા...! આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદ છે, ઉસકા અનુભવ સમ્યગ્દર્શનમે હોતા છે. તબ અનંત આનંદમે સે અતીન્દ્રિય આનંદકા નમુના વેદન મેં આતા છે. તબ વેદન સે ખ્યાલ આયે કિ યહ ચીજ સારી અતીન્દ્રિય આનંદસે ભરી પડી છે. આહાહા...! સૂક્ષ્મ બાત છે થોડી.

ઔર ‘વિપદાઓકા અત્યંતરૂપસે અપદ છે.’ આહા...! પ્રભુ! વ્યવહારરત્નત્રયકા વિકલ્પ વહ તો કથનમાત્ર રત્નત્રય છે. વહ શ્લોક આ ગયા છે પહલે ઇસમેં કિ વ્યવહારરત્નત્રય તો કથનમાત્ર છે, કોઈ વસ્તુ છે નહીં. વહ તો અનંત બાર ક્રિયા ઔર ઉસસે આત્માકા લાભ કિંચિત્ હોતા છે ઐસા નહીં. વહ શ્લોક છે ઇસમેં. કહાં પર છે વહ યાદ નહીં.

શ્રોતા - ૧૭૨ પન્ના, ૧૨૧ કલશ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ઇસમેં? હા, વહી. ‘મોક્ષકા કુછ કથનમાત્ર કારણ છે ઉસે ભી (અર્થાત્ વ્યવહાર-રત્નત્રયકો ભી) ભવસાગરમેં ડૂબે હુએ જીવને પહલે ભવભવમેં (-અનેક ભવોમેં) સુના છે ઔર આચરા છે;...’ આહાહા...! વ્યવહારરત્નત્રય દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા આદિ. ૧૭૨ પન્ના છે. બોલ (કલશ) ૧૨૧ છે. ૧૨૧. ‘મોક્ષકા કુછ કથનમાત્ર...’ કુછ કથનમાત્ર વ્યવહાર તો છે. આહાહા...! ‘કારણ છે ઉસે ભી (અર્થાત્ વ્યવહાર-રત્નત્રયકો ભી) ભવસાગરમેં ડૂબે હુએ જીવને...’ આહાહા...! ૧૭૨ પન્ના છે.

‘ભવસાગરમેં ડૂબે હુએ જીવને પહલે ભવભવમેં (-અનેક ભવોમેં)...’ આહાહા...! ‘કિ જો સર્વદા એક જ્ઞાન છે ઉસે (અર્થાત્ જો સદા એક જ્ઞાનસ્વરૂપ હી છે ઐસે પરમાત્મતત્ત્વકો) જીવને સુના-આચરા નહીં છે;...’ સુના ભી નહીં ઔર આચરણ ભી ક્રિયા નહીં. આહાહા...! યહાં તો સુના હી નહીં ઐસા કહા. સુના તો ઇસે કહીએ. ૪ ગાથાકા અર્થ છે ન? શ્રુત પરિચિત અનુભૂતા... ૪ ગાથા. ‘સુદપરિચિદાણુભૂદા સવ્વસ્સ વિ કામમોગબંધકહા’ સારી દુનિયાને રાગ ઔર કામ-ઇચ્છાકા અનુભવ ક્રિયા છે. પરંતુ વહ સબ **एयत्तस्सुवलंभो...** પરસે ભિન્ન અપનેસે એકત્વ **णवरि ण सुलहो...** યહ સુલભ નહીં છે. આહાહા...!

अतीन्द्रिय आनंदसे भरपूर भरा हुआ प्रभु है, एक बार भी ऐसा स्वाद आया, उस स्वादके आगे दुनिया सारी आपदा लगती है. आडाडा...! अपना संपदाके आगे इन्द्रके इन्द्रासन भी आपदा लगती है. आडाडा...! जैसे भगवान यैतन्य यमत्कार वस्तु... कडते हैं कि व्यवहार तो अनंत बार सुना. सुना है? और आयरण किया. आयरण भी किया अनंत बार व्यवहाररत्नत्रय. परंतु अरेरे..! भेद है कि 'जो सदा एक ज्ञानस्वरूप...' शायकस्वरूप है 'जैसे परमात्मतत्त्वको ज्वने सुना...' नहीं. सुना उसको कडते हैं कि सुनकर अंदरमें अनुभव करे तो सुना कडे. आडाडा...! सुना नहीं, आयरण नहीं.

ज्ञानस्वरूप भगवान अतीन्द्रिय आनंदका सागर उसको सुना भी नहीं. 'सुदपरिचिदाणुभूदा सव्वस्स वि कामभोगबंधकहा' कामभोग अर्थात् केवल विषय नहीं. इच्छा कर्ता और इच्छा कर्म भोग, कर्ता और भोक्ताकी बात तो अनंत बार सुनी और कडी है. आडाडा...! परंतु अंदर रागके विकल्पसे भिन्न, रागमात्रका कर्तव्य जिसमें नहीं जैसा ज्ञानमात्र आत्मा उसको कभी सुना नहीं, आयरण किया नहीं. आयरण किया नहीं है.. नहीं है.. जैसे दो बार लिया है. पाठमें है. 'नच.. नच' दो बार. आडाडा...! अंदर आनंदकंड प्रभु विकल्पातीत है, विकल्पका भी स्पर्श नहीं जिसको, जैसी अण्ड यीजको कभी तुंने सुना नहीं. आडाडा...! इसलिये आयरण नहीं किया. सुना नहीं. दो लिया न? सुना नहीं और आयरण किया नहीं. वड ४ गाथामें लिया है. 'सुदपरिचिदाणुभूदा' राग करना वड बात सुनी. वड परिचयमें आया. अनुभवमें आया. 'सुदपरिचिदाणुभूदा सव्वस्स वि कामभोगबंधकहा एयत्तस्सुवलंभो...' राग और विकारके भावसे भिन्न भगवान आनंदस्वरूप अतीन्द्रिय, उसको कभी सुना नहीं. ४ गाथामें कडा है.

ग्यारह अंग पढ लिया, नव पूर्वका ज्ञान भी हुआ. दस पूर्व नहीं. दस पूर्वका ज्ञान समकित्तीको डोता है. समजे? दस पूर्वका ज्ञान सम्यक् अनुभवीको डोता है. सम्यक् सिवा, मिथ्यात्वमें नव पूर्व और विभंगज्ञान डी डोता है, उसे सात समुद्र, सात द्वीप दिभते हैं. आडाडा...! तो भी वड मिथ्याद्रष्टि है. आडाडा...! ग्यारह अंग और नव पूर्वका ज्ञान और विभंगज्ञान भी अनंत बार डो गया. जो विभंगमें सात द्वीप और सात समुद्र देजे. आडाडा...! फिर भी वड अज्ञान है. स्व आत्मा अंदर नहीं आया, अपनी संपदा अंतरमें नहीं आयी, उसके बिना सब मिथ्यात्व, आडाडा...! अजव और जड है. आडाडा...!

यड यडां कडते हैं, सदा ज्ञानस्वरूप है जैसे परमात्माको ज्वने सुना-आयरण नहीं. नहीं है.. नहीं है.. जैसा कडा. आडाडा...! आचार्योंने भी समजाने के लिये, भाई! प्रभु! तुंने तेरे घरकी बात सुनी नहीं.. सुनी नहीं.. आडाडा...! जैसी तो करुणासे बात करते हैं. भगवंत! तुं कैसा है अंदरमें यीज? वड बात तुंने सुनी नहीं, कभी आयरणमें तो ली नहीं, परंतु सुनी नहीं. आडाडा...!

अभ?

श्रोता - ८२ पन्ना.

पूज्य गुरुदेवश्री - ८२ पन्ना क्यों?

श्रोता – ४० गाथा चलती है न.

पूज्य गुरुदेवश्री – हा, यह शुद्धभाव अधिकार. ८२. क्या आया?

श्रोता – पदवां चलता था.

पूज्य गुरुदेवश्री – हा, वह.

‘नित्य-शुद्ध विद्वानंद्रुपी संपदाओंकी उत्कृष्ट ज्ञान है तथा जो विपदाओंका अत्यंत रूपसे अपद है...’ यह अनेकांत किया. अनंत संपदाओंकी ज्ञान और विपदाओं की गंध नहीं (ऐसा) अपद. उसका नाम अनेकांत है. निश्चयसे भी होता है और व्यवहारसे भी होता है—वह अनेकांत नहीं है. वह अनेकांत मिथ्याद्रष्टि है. निश्चयसे स्वके अनुभवसे ही होता है आत्मकल्याण, व्यवहारसे होता नहीं—उसका नाम अनेकांत है. निश्चयसे भी होता है, व्यवहारसे भी होता है वह अनेकांत मिथ्याद्रष्टि है. आडाडा..! कठिन काम है. व्यवहारमें तो सूतबुत पड़े क्योंकि अनादिकालसे परिचय है. आडाडा..! अनादिकाकालका अभ्यास है, अशुभका अभ्यास और शुभका अभ्यास है. अनंत कालमें शुभका अभ्यास किया तो वह आसान लगे. और शुभाशुभरहित आत्मा... आडाडा..!

जहां विपदा बिलकुल नहीं. ‘ऐसे ऐसी पदका मैं अनुभव करता हूँ.’ आडाडा..! मुनिराज कडते हैं. मुनि किसको कडीये? आडाडा..! जिसको अतीन्द्रिय आनंदका स्वाद छठवे-सातवे गुणस्थानमें अंतर्मुहूर्तमें उजरो बार आये. आडाडा..! अप्रमत्तदशा, अतीन्द्रिय आनंदका निर्विकल्प स्वाद और छठवे गुणस्थान आये तो विकल्प है, (लीनता) है एतना आनंद तो है, परंतु विकल्प आया उतना दुःख भी है. आडाडा..! सातवेमें विकल्पका दुःख गया, आनंदकी वृद्धि हुई, तब यह सातवा गुणस्थान हुआ, उसका नाम मुनिपना-साधुपना है. आडाडा..! क्रियाकांड पंचमकाव्रत यह कोई साधुपना नहीं है. ऐसा तो अनंतबार मुनिव्रत ऐसे व्रत. ‘मुनिव्रत धार अनंतबार...’ आडाडा..!

यहां कडते हैं कि जिस पदमें विपदा नहीं है, जिस पदमें केवल आनंदकी संपदा है, इस पदका अनुभव करता हूँ. आडाडा..! करता हूँ ऐसा कडा. पंचम कालके मुनि, पंचमकालके. कि मैं आनंदका अनुभव करता हूँ. अतीन्द्रिय आनंदका अनुभव करता हूँ. आडाडा..! यह यीज है. वह पद हुआ. पीछे. ५७.

(वसन्ततिलका)

यः सर्वकर्मविषभूरूहसंभवानि

मुक्त्वा फलानि निजरूपविलक्षणानि।

भुंक्तेऽधुना सहजचिन्मयमात्मतत्त्वं

प्राप्नोति मुक्तिमचिरादिति संशयः कः ॥ ५७ ॥

‘श्लोकार्थ – (शुभ तथा अशुभ) सर्व कर्मरूपी...’ याहे तो शुभनाम कर्मका यशोकीर्ति बंधे, तीर्थकर(गोत्र) बंधे, आहारक शरीर बंधे, जैसे भाव हो, परंतु वह भाव शुभ राग है, कर्म है.

आडाडा..! 'सर्व कर्मरूपी विषवृक्षो...' आडाडा..! १४८ प्रकृति विषके वृक्ष. गजब आत है प्रभु! अक तरङ्ग अमृतका सागर, भगवान अमृतका सागर और १४८ प्रकृति विषके वृक्ष. आडाडा..! वहां तो तीर्थंकर प्रकृतिको भी विषवृक्ष कहां. १४८ प्रकृति सबको विषवृक्ष कहां. गजब है न! तीर्थंकर प्रकृतिको भी विषवृक्ष में डाल दिया. वड तो जड है और कारण तो शुभभाव था. वड शुभभाव तो विषकुंभ है. आडाडा..!

श्रोता – शुभ-अशुभके फलको छोडनेकी आत कडी है.

पूज्य गुरुदेवश्री – डा, शुभाशुभरहित.

श्रोता – शुभाशुभ तो नडीं कडा ?

पूज्य गुरुदेवश्री – छोडकर शुद्धमें आना वड वस्तु है. आडाडा..! छोडना वड भी अपेक्षासे कडना है. बाकी शुद्ध चैतन्य आनंदस्वरूपमें रमे, तो शुभाशुभ भाव उत्पन्न होता नडीं है उसको शुभाशुभ त्याग किया जैसे कडनेमें आता है. सूक्ष्म आत है भगवान! आडाडा..! शुभाशुभभाव छोडना वड भी व्यवहारसे कथन है. छोडे क्या? यड शुभ-अशुभ तो पर्यायमें है. पर्यायमें द्रष्टि कर के छोडने जाये तो द्रष्टि मिथ्या हो जाये. आडाडा..!

शुभाशुभभाव.. त्रिकावी सिद्धानंदकी द्रष्टिमें शुद्धका अनुभव होता है तो वड उत्पन्न होता नडीं. उसको शुभाशुभ नाश किया जैसे कडनेमें आता है. आडाडा..! वड यहां कडते हैं, 'अशुभ तथा शुभ' सर्व कर्मरूपी... कोई बाकी नडीं १४८ प्रकृतिमें. आडाडा..! 'विषवृक्षोसे...' विषके वृक्ष. ओडोडो..! विषवृक्षमें फल क्या आये? फल तो विष है. विषके वृक्ष के फलमें विष है. अमृतके वृक्षमें फल अमृत है. आडाडा..! भाषा थोडी है, परंतु वस्तुस्थिति यड है.

अभी तो प्रवृत्तिमें सब कुछ मान लिया है. कुछ प्रवृत्ति करे, त्याग करे, बाह्य द्रष्टि भले अंदर मिथ्यात्व हो, परंतु बाह्य त्याग उसकी मडिमा हो गई है. वस्तु रड गई अंदर सारी. आडाडा..! अतीन्द्रिय आनंदका सागर निर्विकल्प परमात्मस्वरूप उसके वेदनमें जो आनंद आता है, इसको यहां यौथा गुणस्थान समकित कडनेमें आता है. आडाडा..! उससे विशेष आनंद, पंचम गुणस्थानमें पडिमाधारीको विशेष आनंद आता है. क्योंकि अंदर स्थिर हुआ थोडा. मुनिको इससे विशेष आनंद आता है. पांचवी गाथामें कडा है, प्रचुर स्वसंवेदन. कुंडकुंदाचार्य कडे कि मुजे प्रचुर स्वसंवेदन है. समकितिको प्रचुर स्वसंवेदन नडीं.

प्रचुर स्वसंवेदन.. आत्माके आनंदका प्रचुर अर्थात् बडोत अनुभव. योथे-पांचवेमें एतना अनुभव नडीं होता. योथे-पांचवेमें तो प्रचुर नडीं है, अल्प-अल्प आनंदका अनुभव होता है. एठवे-सातवें... कुंडकुंदाचार्य कडते हैं, मैं प्रचुर स्वसंवेदनसे कडता हूं. समयसार प्रचुर स्वसंवेदनसे कडता हूं. आडाडा..! उससे समयसार कडा. उपरसे सुनकर ऐसा नडीं. सुना है, परंतु कडता हूं.. प्रचुर आनंदके वेदनकी भूमिकामें विकल्प आया है उससे समयसार बनाता हूं. आडाडा..!

‘સર્વ કર્મરૂપી વિષવૃક્ષોસે ઉત્પન્ન હોનેવાલે, નિજરૂપસે વિલક્ષણ એસે ફલોંકો છોડકર...’ આહાહા..! પ્રકૃતિકા ફલ ચાહે તો યશોકીર્તિ હો, ઉસકા ફલ દુનિયામે જશ મિલે. પ્રભુ! યહ વિષ હૈ, છોડ દે ઉસકો. આહાહા..! યશોકીર્તિ..., ઉસકી આબરૂ બહોત જમ જાયે બાહરમે. ધર્મ-બર્મ હો નહીં. આહાહા..! કીર્તિકી લાલચમે આ જાયે. યશોકીર્તિ પ્રકૃતિ હૈ. અભવિકો યશોકીર્તિ પ્રકૃતિ હોતી હૈ. યહ યહાં કહતે હૈ, વિષવૃક્ષકે ફલ હૈ. બાહરકી આબરૂ, કીર્તિ. ઓહોહો..! પૈસે... અબજોપતિ પૈસા. આહાહા..!

ગયે થે ન વહાં આફિકામે. ૧૫ તો અબજોપતિ હૈ, અબજોપતિ... છ કરોડ. ઓર ૪૫૦ તો કરોડપતિ હૈ.

શ્રોતા – સુખી બહોત હૈં કહતે હૈં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – દુઃખી હૈ સબ.

શ્રોતા – પરકે કારણસે કોઈ દુઃખી હોતા હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – દુઃખી.. વહ દુઃખકા નિમિત્ત હૈ ઇસલિયે દુઃખી હૈ. કોઈ લક્ષ્મીસે દુઃખી નહીં. પરવસ્તુમે દુઃખ નહીં. જિસમે સુખ હૈ ઉસકી ઊલટી અવસ્થામે દુઃખ હૈ. કોઈ પુદ્ગલમે સુખ હૈ નહીં. આત્મામે આનંદ હૈ ઉસકી ઊલટી અવસ્થામે-અપની અવસ્થામે દુઃખ હૈ. વહ સબ તો ઉસકા નિમિત્ત હૈ. નિમિત્ત કરતા નહીં કુછ. આહાહા..! બાહરકે ઠાઠ દિખે બંગલા, મકાન.. આહાહા..! જિસ મકાનમે હમ ઠહરે થે નાઈરોબી. ૧૫ લાખકા મકાન થા. ૧૫ લાખકા મકાન. પૈસા કરોડોપતિ બડે. ૨૫-૨૫, ૩૦-૪૦ લાખકા કપડા. ઉસ કપડા કરે. ખુદ કુછ નહીં કરે. ખુદ તો સાધારણ હૈ. બુદ્ધિ ભી સાધારણ ઓર દેખનેમે ભી સાધારણ. પરંતુ પૂર્વકે પુણ્યકો લેકર ધૂલ દિખે. પરંતુ વહ તો દુઃખ હૈ. દુઃખકા નિમિત્ત હૈ.

શ્રોતા – આપકે લિયે તો નયી મોટર લી થી ઉસને.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – લી ઉસમે કયા કરના ? ૨૦ લાખકી મોટર લી વહાં મુંબઈ. ૨૦ લાખ. ગાંવમેસે પ્લેનમે જાના થા. અપને હૈ ન ચંદુભાઈ કે ભાઈ પૂનમચંદ. ઉસકે પાસ પાંચ-છહ કરોડ રૂપયે હૈ. પાંચ-છહ કરોડ. તો ઉસકા બેટા બહાર પરદેશમેસે ૨૦ લાખકી મોટર લાયા થા. ગાંવમેસે પ્લેનમે જાના થા તો ઉસ મોટરમે બૈઠે થે. કહા, ઇસ મોટરકી કિંમત કિતની હૈ ? એસી મોટરકી કિંમત ૨૦ લાખ. એક મોટરકી ૨૦ લાખ. અરે..! હેરાન હો જાયેગા, કહા. ૨૦ લાખકી. તબ દૂસરેને કહા કિ સ્વીત્ઝર્લેન્ડમે ૫૦ લાખકી હૈ એક. તો તીસરેને કહા ઇસુ ખ્રિસ્તીકે ગુરુ.. કયા કહતે હૈં ઉસકો ? પોપ. પોપકે પાસ પાંચ કરોડકી મોટર હૈ. પાંચ કરોડકી મોટર હૈ. હીરા-માનેક જડીત હો. ધૂલમે કયા હૈ ?

યહ કહતે હૈં કિ પૂર્વકે જો ફલ હૈં એસે ફલકો છોડકર... આહાહા..! ચાહે તો કરોડો, એક સમયમે કરોડો રૂપિયે આતા હો તો ઉસમે તુઝે કયા આયા ? તેરી સંપદા આનંદ હૈ. આનંદમેસે કુછ ન આયા તો આયા કયા ? તુઝે હુઆ કયા ? દુઃખી હૈ સેકિયા લોગ. હુકમચંદજીને તો કર ડાલા હૈ. પૈસેસે પૈસા મિલે. પરંતુ પૈસા વહ પાપ હૈ. લિખા હૈ ન ? પૈસેવાલે પાપી હૈં. ઉસકા દસ ધર્મ (પુસ્તકમે) હૈ. એસે કહે

पैसा मिलता है पुण्यके फलसे. भगवान् यौभीस प्रकारके परिग्रह कलते हैं. प्रभु यौभीस प्रकारके परिग्रह कलते हैं. १४ अत्यन्तर, १० बाह्य. तो १० बाह्यमें यल लक्ष्मी आती है. भेत, दास, दासी (आदि) सभ. आलाला..!

पुण्यका फल पाप. पापका स्वामी पापी. आलाला..! गजल बात है २४ प्रकारके परिग्रह हैं न? १४ अन्तरंग और १० बाह्य-२४ प्रकारके परिग्रह हैं. जल कि बाह्यका परिग्रह निमित्त है, उसको परिग्रह कलनेमें आता है शास्त्रमें. २४ प्रकारके परिग्रह कले हैं उसमें यल बात है. आलाला..!

यलं कलते हैं कि जो पूर्वके वृक्ष डाले थे विषवृक्ष सभ... 'विलक्षल जैसे फलोंको छुडकर...' आलाला..! यल मेरे पुण्य फला है, मेरा भेटा अरुण लुआ, पैसा करोड लुआ, मैं सुभी लूं. रलने दो. प्रभु! तुं दुःभी है. तेरे आनंदके अभावमें तुम दुःभी है. आलाला..! सुभी की गंध नलीं. सुभी की गंध तो समकिलीको डी अंदरसे आती है. आलाला..! पदमयंदल! क्या यल सभ आप पैसेवालेको सुभी कलते हैं. आलाला..! सुभी तो यलं है.

'फलोंको छुडकर जो लुव ँसी समय सलजयैतन्यमय आत्मतत्त्वको भोगता है,...' देभो! पूर्वके १४ॢ प्रकृति वल विषके वृक्ष उसका फल छुडकर, आत्म तत्त्व 'ँसी समय सलजयैतन्यमय आत्मतत्त्व को...' स्वभाविक आत्मतत्त्व को.... है? भोगता है. उसको अनुभवना. आलाला..! बापु! मार्ग तो यल है. बाकी समय तो यला जायेगा भाँ!

श्रोता - आचार्य शुभ कार्यको छुडनेकी बात कर रले हैं और स्वयं कर रले हैं?

पूज्य गुरुदेवश्री - विकल्प आता है वल डेय है. विषका फल जानते हैं. अपनेसे नलीं. आभरी कलशमें आया. आभरी कलशमें आया है सभमें. समयसार, प्रवचनसार, ... ँस शब्दसे टीका बनी हैं, मैंने बनायी नलीं. और शब्दसे तुमको ज्ञान डोता है जैसे मोडसे न नायो प्रभु! जैसे कल है. जैसे मोडसे न नायो कि शब्दो से तुं ज्ञान डोता है. आलाला..! शब्द त्तिन्न यीज है, ज्ञान त्तिन्न यीज है. ज्ञानकी पर्याय शब्दसे डोती है, जैसे मोडसे न नायो. आलाला..! मैं तो आत्मा ज्ञानस्वरूप लूं, मैं तो ज्ञानस्वरूपमें गुप्त लूं. वाणी आदि नीकलती है यल सभ जडकी पर्यायमें डोनेवाली दशा डोती है. आत्मासे कुँष बाडरमें डोता नलीं. आलाला..! गजल बात है. यल यलं कल न.

'ँसी समय...' किसी समय? पूर्वके शुभके विषके फल. आलाला..! उसको छुडकर, यकवर्तीका राज भी विषका फल है उसको भी छुडकर सलजयैतन्यमय... वल यीज सलज नलीं है. वल तो कोँ प्रकृतिा निमित्त है और आनेवाली यीज उपादान अपनेसे आती है. पैसा भी आता है वल पुण्यसे आता है जैसे कलनेमें (पुण्य) निमित्त है. पूर्वका पुण्य वल निमित्त है. वल पुण्य है वल पैसे लाता नलीं. परंतु वल पैसा आनेवाला था उसमें वल निमित्त था. निमित्तने लाया नलीं. परमाशु वलं आनेवाला था. आलाला..! उसका फल छुडकर... आलाला..! 'ँसी समय...' क्या कलते हैं? ँसी कालमें-अभी. आलाला..!

પાંચવી ગાથામે કહા ન? 'તં એત્તવિહત્તં દાણ્હં અપ્પણો સવિહવેણ જદિ દાણેજ્જ પમાણં' આહાહા...! કુંદકુંદાચાર્ય કહતે હૈં કિ 'તં એત્તવિહત્તં' પરસે વિભક્ત, ઔર સ્વસે પૂર્ણ ઐસી બાત કરુંગા. ઐસી બાત પહલે કહી. 'તં એત્તવિહત્તં દાણ્હં અપ્પણો સવિહવેણ' અપને વૈભવસે કહુંગા. ફિર લિયા કિ 'જદિ દાણેજ્જ' ક્યોંકિ વહ તો ભાષા હૈ. જો ભાષા આપી ઉસકો પ્રમાણ કરના. પ્રમાણ કરના અર્થાત્ અનુભવ કરના. પાંચવી ગાથામે હૈ. આહાહા...! ઉત્કૃષ્ટ બાત હૈ ભાઈ! દિગંબર મુનિકી. જગતમેં કહી હૈ નહીં ઐસી વાણી દિગંબર મુનિકી. આહાહા...! કુંદકુંદાચાર્ય પંચમ આરાકે શ્રોતાકો કહતે હૈં કિ મૈં જો કદાચિત બાત કરું..., કહનેકી વૃત્તિ ઉઠી હૈ, ઔર ઉસમેં જો ભાષા હુઈ તો તુમ ભી અનુભવ કરના. 'જદિ દાણેજ્જ પમાણં' પ્રમાણ અર્થાત્ અનુભવ. આહાહા...! યહ પાંચવી ગાથામે હૈ. 'જદિ દાણેજ્જ પમાણં' આહાહા...! 'ચુક્કેજ્જ છલં ણ ઘેત્તવ્વં' કોઈ શબ્દમેં ફેર પડે વિભક્તિ આદિ. યહ મેરા લક્ષ નહીં. મેરા લક્ષ તો અનુભવકે ઉપર હૈ. ઇસલિયે વિભક્તિ આદિ શબ્દમેં તુઝે ફર્ક ખ્યાલમેં આયે, તુઝે જ્ઞાન હો તો ઉસકે ઉપર અટકના નહીં-વહાં રુકના નહીં. અપના અનુભવ કેસે હો? ઉસકે ઉપર આ જાના. આહાહા...! ઐસી બાત હૈ ભાઈ ભગવાનકી. લોંગોકો કઠિન લગે. પરંતુ પ્રભુ! કરના તો યહ હૈ.

અરે...! અનંત કાલસે બહોત કિયા. ચમડી ઉતાર કર નમક ડાલે તો કોધ નહીં કિયા, પ્રભુ! ઐસી ક્ષમા અનંત બાર કરી હૈ. યહ કોઈ ચીજ નહીં. આહાહા...! દુલ્હે બિનાકી બારાત... વરકો ક્યા કહતે હૈં? દુલ્હા નહીં ઔર બારાત. ઐસે આત્માકા સમ્યગ્દર્શન અનુભવ નહીં ઔર સબ બારાત જોડ દી. આહાહા...! વહ યહાં કહતે હૈં. આહાહા...! ભોગતા. 'સહજચૈતન્યમય આત્મતત્ત્વ કો ભોગતા હૈ, વહ જીવ અલ્પ કાલમેં મુક્તિ પ્રાપ્ત કરતા હૈ...' આહાહા...! અલ્પકાલમેં મુક્તિ પ્રાપ્ત કરતા હૈ તો વહાં કમબદ્ધ કહાં રહા? અલ્પકાલ.. 'અચિરાત' પાઠ હૈ. અલ્પકાલમેં. તો ઉસમેં કમબદ્ધ કહા રહા? ઐસા કોઈ કહે. પરંતુ ઇસકા અર્થ કિ યહ કમબદ્ધ હી હૈ. ઐસા અનુભવ કરે, ઉસકે કમમેં અલ્પકાલમેં કેવલજ્ઞાન આયેગા. ઐસા ઉસકા કમ હૈ. સમઝમેં આયા?

શબ્દ તો ઐસા હૈ. 'અચિરાત' હૈ પાઠમેં. દેખો! 'મુક્તિમચિરાદિતિ' અલ્પ કાલમેં.. અલ્પકાલમેં કમ કહાં રહા આપકા? કમ પહલે રહા બાદમેં યહ બાત રહી. યહ કમમેં ઐસે આનેવાલા હી થા. જિસને આત્માકા અનુભવ કિયા, ઉસકો અલ્પકાલમેં કેવલજ્ઞાન કમમેં આનેવાલા હી થા. આહાહા...! ક્યા કરે? કિસકો કહે? માર્ગ કોઈ દૂસરા હૈ. માર્ગકી પ્રણાલિકા પલટ ડાલી સબ. કિયાકાંડકી પ્રવૃત્તિમેં સબ કર ડાલા હૈ. અંતરકા અનુભવ ઔર અંતરમેં રમતા રામ કો રમતારામ કરના યહ બાત મૂલ હૈ, વહ બાત રહ ગઈ. આહાહા...!

'ઇસમેં ક્યા સંશય હૈ?' ક્યા કહતે હૈં? કિ જો જીવ વિષવૃક્ષકે ફલકો ૧૪૮ ફલકો છોડકર જીવ ચૈતન્યમયકો ભોગતા હોતા હૈ. ભોક્તા. તો વહ જીવ અલ્પકાલમેં મુક્તિ પ્રાપ્ત કરતા હૈં. ઉસમેં ક્યા સંશય હૈ? ઉસમેં સંદેહ ક્યા હૈ? અલ્પ કાલમેં મુક્તિ પાતા હૈ. આહાહા...! ઐસા પ્રવચનસાર... પરમાત્મપ્રકાશમેં તો ઐસા લિયા હૈ. વરના સમકિતી તો અભી આગે ન જાયે તો જ્યાદા ભવ ભી કરે. ૧૫ ભવ કરે, ઇસસે જ્યાદા કરે ઐસા પાઠ હૈં.

परंतु परमात्मप्रकाशमें ऐसा लिया है, यह पंचमकाल देवका अभाव-परमात्माका अभाव है, उसमें जो कोई प्राणी सम्यग्दर्शन पाता है, वह अक-दो भवमें भलास (-भवका अंत) करता है. उसके लिये तृतीय भव... आया था पाठमें. ... कलश है न? उसकी संस्कृत टीका अध्यात्मतरंगिणी उसमें है. तृतीय भव आदि है. आडाडा...! पंचमकाल है इसलिये मोक्षकी शुरुआत न हो ऐसा नहीं है. आडाडा...! उसको अपना बड़प्पन बैठता नहीं. अपनी महत्ता-महिमा-बढाई-अधिकाई-अलौकिकता उसकी किंमत नहीं आती और बाहरकी किंमत आती है. थोडा बाहर किया, छोडा, तो हम कुछ त्यागी हुओ.

वास्तवमें तो कठिन लगे, प्रभु! बाहरकी वस्तुका त्याग करता हूं और ग्रहण करता हूं, वह मिथ्यात्व है. आडाडा...! क्यों? कि आत्मामें अनंत गुण हैं, उसमें अक गुण ऐसा है. त्याग-उपादानशून्यत्व शक्ति. अक शक्ति ऐसी है उसका सब गुण में रूप है. सब गुणमें उसका रूप है. आडाडा...! गजब बात है. आचार्योंने गजब किया है. दिगंबर आचार्यने तो अक पन्ना भरा है, अक डी पन्ना. गजब बात है. १४८ प्रकृति विषवृक्षको छोडकर प्रभु तेरे स्वरूपकी संपदाको संभाल. आडाडा...! हम तो कहते हैं कि पंचम आरा है इसलिये तुजे ज्यादा भव करना पडेगा (ऐसा है नहीं). समकित्तिको अक-दो भवमें मोक्ष जाये ऐसा कोई नियम नहीं है. किसीको १५ भी हो और किसीको विशेष भी हों. परंतु यह पंचमकाल और ऐसा दग्धकाल कि जहां परमात्माके विरह पडे, कोई देव आये नहीं और इस भवमें जो कोई सम्यग्दर्शन पाये तो वह अक-दो भवमें मोक्ष जायेगा. आडाडा...! परमात्मप्रकाश. आडाडा...!

किंमती चीज तुजे मिली जैसे कालमें, उसमें जो तुंने प्राप्त किया, प्रभु! तुजे अल्प कालमें मुक्ति होगी. मुक्ति उसके कमबद्धमें अल्प कालमें आयेगी. अल्पकाल 'अचिरात' लिया है, परंतु 'अचिरात' का अर्थ यह नहीं है कि कम झिर जाये. उसको मोक्ष पानेका 'अचिरात'-लंबा काल नहीं है. कमसर आनेवाला केवलज्ञान हो जायेगा. आडाडा...! इसमें क्या संदेह है?

४१. जरा सूक्ष्म बात लगे, प्रभु! कठिन लगे, परंतु करने जैसा यह है. पयाने लायक यह है. आडाडा...! बाकी सब बातें है. दुनिया भुश हो, दुनिया राज हो, दुनिया प्रशंसा करे, इससे क्या? अंतरकी चीजका स्पर्श हुआ नहीं और बाहरकी प्रवृत्तिमें सब मान लिया. यह कहते हैं,

णो खइयभावठाणा णो खयउवसमसहावठाणा वा ।

ओदइयभावठाणा णो उवसमणे सहावठाणा वा ॥ ४१ ॥

नीये हरिगीत.

नहिं स्थान क्षायिकभावके, क्षायोपशमिक तथा नहीं,

नहिं स्थान उपशमभावके, होते उदयके स्थान नहिं. ४१.

आडाडा...! 'टीका - चार विभावस्वभावोंके...' चार विभावस्वभाव कडा. आडाडा...! क्षायिक केवलज्ञान, क्षायिक समकित्त, क्षायिक अतीन्द्रिय आनंद—यह क्षायिकभाव हैं, परंतु है चारों

વિભાવસ્વભાવ. ક્યોંકિ વિશેષ ભાવ હૈં. વહ ત્રિકાલી સામાન્ય ભાવ નહીં. આહાહા..! ‘ચાર વિભાવસ્વભાવોંકે...’ ગજબ ક્રિયા હૈ ન! ક્ષાયિકભાવકો વિભાવસ્વભાવ (કહા). ક્યોંકિ વહ પર્યાય હૈ, દ્રવ્ય નહીં. દ્રવ્ય તો ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ, જિસમેં ક્ષાયિકભાવકી પર્યાયકા પ્રવેશ નહીં. આહાહા..! ઉદયભાવકા તો પ્રવેશ નહીં, પરંતુ એક સમયકી ક્ષાયિક પર્યાયકા ઉસમેં પ્રવેશ નહીં. ક્ષાયિક જાતા હૈ અંદર, પરંતુ અંદરમેં પરમપરિણામિક હો જાતા હૈ. ક્યા કહા ?

ક્ષાયિકભાવકી એક સમયકી મુદત હૈ, કેવલજ્ઞાનકી મુદત ભી એક સમયકી હૈ. દૂસરે સમય વહ પર્યાયકા વ્યય હોતા હૈ. વ્યય હોકર જાતી કહાં હૈ? દ્રવ્યમેં. યહાં ક્ષાયિકભાવ થા વહ અંદરમેં પરમપરિણામિકભાવ હો ગયા. આહાહા..! જો યહાં ઉદયભાવ થા વહ વ્યય હુઆ તો ઉસકી યોગ્યતા અંદરમેં ચલી ગઈ, પરમપરિણામિકભાવમેં ચલી ગઈ, વિકાર નહીં. યહાં કહે, ચાર વિભાવસ્વભાવ... આહાહા..! ગજબ હૈ ન ગાથા. ક્ષાયિકભાવ વિભાવ. વિભાવકા અર્થ? વિકારી નહીં. વિ-ભાવ. વિ-શેષે ભાવ. સામાન્ય જો દ્રવ્ય હૈ, ત્રિકાલી જો સામાન્ય દ્રવ્ય હૈ ઉસસે યહ પર્યાય વિશેષ હૈ. ઇસલિયે વિશેષકો વિભાવસ્વભાવ કહનેમેં આયા. સમજમેં આયા? આહાહા..!

ભગવાન આત્મા એક સમયમેં પરમપરિણામિક ધ્રુવભાવ એકરૂપ હૈ, ઇસકી અપેક્ષાસે એક સમયકી પર્યાયકી પલટન ચાહે તો કેવલજ્ઞાન હો યા અનંત આનંદ હો, પરંતુ ઉસકી મુદત એક સમયકી હૈ ઔર દૂસરે સમય તો નાશ હોતા હૈ. નાશ હોકર જાતી કહાં હૈ? દ્રવ્યમેં મિલતી હૈ. આહાહા..! ઐસી ચીજ હૈ. ‘ચાર વિભાવસ્વભાવોંકે સ્વરૂપકથન દ્વારા પંચમભાવકે સ્વરૂપકા યહ કથન હૈ.’ આહાહા..! ક્યા કહા? ચાર વિભાવસ્વભાવકા સ્વરૂપકથન દ્વારા પંચમભાવકે સ્વરૂપકા કથન હૈ. પરિણામિકભાવ ભગવાન ત્રિકાલી ઉસકા કથન હૈ. આહાહા..! ચાર વિભાવ તો છોડને લાયક હૈં. ખુલાસા કરતે હૈં.

‘કર્મોંકે ક્ષયસે જો ભાવ હો વહ ક્ષાયિકભાવ હૈ.’ આહાહા..! વહ ભી આત્મામેં-દ્રવ્યમેં નહીં. આત્મા સંપદાસે ભરા હુઆ હૈ ઉસમેં યહ નહીં. આહાહા..! ગજબ બાત હૈ. યહાં તો અભી દયા, દાન, વ્રત ઔર ભક્તિ કરે ઔર કુછ પડિમા ધારણ કરે તો ઉસકો હો જાયે વ્રત ઔર ધર્મ. આહાહા..! ભગવાન! ક્ષાયિકભાવકી પર્યાય ભી તેરેમેં નહીં. ક્ષાયિકભાવકા આશ્રય કરનેલાયક નહીં. આહાહા..! ચાર ભાવમેં ક્ષાયિકભાવ ભી આશ્રય કરને લાયક નહીં હૈ ક્યોંકિ ઉસકી મુદત એક સમયકી હૈ. આહાહા..! ગજબ બાત હૈ! અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ (આદિ) અનંત ચતુષ્ટય ક્ષાયિકભાવ હૈ. પર્યાયમેં ક્ષાયિકભાવ હૈ. યહ ક્ષાયિકભાવ ભી આદરણીય નહીં. આહાહા..!

‘કર્મોંકે ક્ષયસે જો ભાવ હો...’ ક્યા કહતે હૈં? કિ વિભાવસ્વભાવ ક્યોં કહા? કિ ક્ષાયિકભાવમેં નિમિત્તકે અભાવકી એક અપેક્ષા આયી. ક્ષાયિકભાવમેં કર્મકે નિમિત્તકી અપેક્ષા આયી, ઇસલિયે વિભાવસ્વભાવ કહતે હૈં. આહાહા..! કઠિન હૈ ભાઈ! પરંતુ હૈ ઉસકે ઘરકી બાત. ભગવાન બિરાજતે હૈં ઉનકી બાત હૈ. કહતે હૈં કિ કર્મકે ઉદય સે જો ભાવ... કર્મોં કે ક્ષયસે.. કર્મોંકે ક્ષયમેં-કર્મક્ષય કે સદ્ભાવમેં. વ્યવહારસે કર્મક્ષયકી અપેક્ષા જીવકો જિસ ભાવમેં આયે વહ ક્ષાયિકભાવ હૈ. ક્યા કહતે હૈં?

કર્મકે ક્ષયસે, યહ એક નિમિત્તસે કથન હૈ, વ્યવહારસે કથન હૈ. કર્મ જડ હૈ ઔર ક્ષાયિકભાવ ચૈતન્યકી પર્યાય હૈ. દોનોકે બીચમે અત્યંત અભાવ હૈ. આહાહા...! તો કર્મકે ક્ષયસે ક્ષાયિકભાવ હોતા હૈ એસા હૈ નહીં. પરંતુ સમઝાતે હૈ કિ ઇસમે નિમિત્તકી અપેક્ષા રહ ગઈ. કેવલજ્ઞાન હુઆ તો ઉસમે ચાર ઘાતિકર્મકા અભાવ ઉસકે (અપને) કારણસે હુઆ, પરંતુ ઇતની નિમિત્તકી અપેક્ષા રહ ગઈ ઇસલિયે કેવલજ્ઞાનકો ભી હમ વિભાવભાવ કહતે હૈ. આહાહા...! કઠિન બાત ભાઈ! સારા દિન પ્રવૃત્તિ કરના ઔર યહ... આહાહા...!

‘કર્મોકે ક્ષયસે જો ભાવ હો વહ ક્ષાયિકભાવ હૈ.’ યહ નિમિત્તકી અપેક્ષાસે કથન હૈ. વાસ્તવમે તો ભાવકર્મકે નાશસે (હોતા હૈ). દ્રવ્યકર્મકે નાશસે, યહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. દ્રવ્યકર્મ તો અપને કારણસે કર્મકી પર્યાય છોડકર અકર્મપર્યાય હો જાતી હૈ. કર્મકી પર્યાય અપનેસે કર્મરૂપ પર્યાય હૈ, યહાં જહાં કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ તો કર્મકી પર્યાય અકર્મરૂપ અપને સ્વકાલમે કમમે આનેવાલા થા ઔર આયા. આહાહા...! સમઝમે આયા? ઇસલિયે ઇતની નિમિત્તકી અપેક્ષાસે કથન હૈ. ‘કર્મોકે ક્ષયસે...’ યહ નિમિત્તકા કથન હૈ. જો ભાવ ઉત્પન્ન હુઆ વહ ક્ષાયિકભાવ હૈ.

‘કર્મોકે ક્ષયોપશમસે જો ભાવ હુઆ વહ ક્ષાયોપશમિકભાવ હૈ.’ રાગ ઉદયભાવ આતા હૈ ન વહ? યહ ક્ષયોપશમભાવ હૈ. ‘કર્મોકે ઉદય સે જો ભાવ હો વહ ઔદયિકભાવ હૈ.’ ૨૧ બોલ આતા હૈ ન? ઉદય કે ૨૧ બોલ આતે હૈ ઔર ક્ષયોપશમકે ૧૮ બોલ આતે હૈ. તત્ત્વાર્થસૂત્ર મેં. ‘કર્મોકે ઉપશમસે જો ભાવ હો વહ ઔપશમિકભાવ હૈ. સકલ કર્મોપાધિસે વિમુક્ત...’ આહાહા...! સકલ કર્મોકી નિમિત્તકી અપેક્ષાસે વિમુક્ત ‘એસા, પરિણામસે જો ભાવ હો...’ એસે પરિણામસે જો ભાવ હો ‘વહ પારિણામિકભાવ હૈ.’ વહ પારિણામિકભાવ હૈ. આહાહા...!

‘કર્મોપાધિસે વિમુક્ત એસા, પરિણામસે જો ભાવ હો...’ પરિણામકા અર્થ સહજ હોતા હૈ. વસ્તુ યહ સહજ હૈ. પરિણામકી અવસ્થા સહજ હૈ. ક્ષાયિકભાવકો પરિણામ કહતે હૈ. પંચાસ્તિકાય પદવીં ગાથામે પાઠમે લિયા હૈ, પરિણામ. વહ પરિણામ પારિણામિકભાવકો કહતે હૈ. પંચાસ્તિકાયકી પદ વીં ગાથામે લિખા હૈ. આહાહા...! પરિણામિકકો યહાં પારિણામ કહા. ‘સકલ કર્મોપાધિસે વિમુક્ત એસા, પરિણામસે જો ભાવ હો વહ પારિણામિકભાવ હૈ.’ આહાહા...! એક હી આદરણીય હૈ. પરમપારિણામિકભાવ દ્રષ્ટિમે આદર કરને લાયક યહ ભાવ હૈ. ચાર ભાવ ભી દ્રષ્ટિમે હેય હૈ. દ્રષ્ટિકા વિષય ક્ષાયિકભાવ ભી નહીં. આહાહા...!

દ્રષ્ટિકા વિષય તો ત્રિકાલી દ્રવ્ય જ્ઞાયકભાવ હૈ. આહાહા...! આચાર્યોને તો જો સત્ય થા વહ બેધડક દુનિયાકે પાસ જાહેર કર દિયા. સમાજ સમતોલ રહે યા ન રહે, ઉસકો રુચે યા ન રુચે, વહ કોઈ વીતરાગી..... ઔર વહ વાણી ભી વાણીકી થી. ઉનકી વાણી નહીં થી. આહાહા...! ક્ષાયિકભાવકો વિભાવ કહા, ઉસકો છોડકર પારિણામિકભાવકી દ્રષ્ટિ કર. આહાહા...! વિશેષ કહેંગે...

(શ્રોતા – પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

શ્રાવણ સુદ ૫, શનિવાર, તા. ૨૮-૭-૧૯૭૯
ગાથા-૪૧, પ્રવચન-૮

નિયમસાર, ગાથા-૪૧. ઇસમેં એસા આયા કિ ચાર ભાવ ભી આશ્રય કરનેલાયક નહીં. આહાહા..! એક પરમભાવ ત્રિકાલી ધ્રુવ અનાદિ સત્તા જિસમેં અધિકતા યા કમી યા વિપરીતતા કભી હોતી નહીં. એસી જો ચીજ અનાદિ અનંત ધ્રુવ પરમપારિણામિક પરમસ્વભાવ ઉસકા આશ્રય છોડકર ચાર ભાવ આશ્રય કરને લાયક નહીં. ઓહોહો..! પાંચ ભાવ હૈ ન? ચાર ભાવ પર્યાય હૈ. એક ભાવ પરિણામિક હૈ ત્રિકાલી. વહ યહાં કહતે હૈં કિ પાંચો ભાવમેં ચાર ભાવ આદરને લાયક નહીં, જાનને લાયક હૈ. આહાહા..! કઠિન લગે. બાહરકી ક્રિયા જો દયા, દાન, વ્રત, પડિમા આદિકે પરિણામ-રાગ હૈં ઉસકો આદરના ભી મુશ્કેલ પડે, છોડના ભી મુશ્કેલ પડે, વહાં યહ ચાર ભાવ છોડના... આહાહા..!

એક સમયકી પર્યાયમેંસે નચી પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેકી તાકાત નહીં. .. મેં જાતે હૈં તો પ્રથમ ઉપશમ સમકિત હોતા હૈ. શાંતિ... શાંતિ... આહાહા..! કહતે હૈં કિ પહલે ઉપશમભાવ. પ્રથમ અનાદિ મિથ્યાદ્રષ્ટિ નવમી ગ્રૈવેયક ગયા, અનંતી ક્રિયા-ક્રિયાકાંડ, પાંચમહાવ્રત આદિ (પાલે), ચમડી ઉતારકર નમક છાંટે ઔર ક્રોધ ન કરે એસી ક્ષમા ભી થી, પરંતુ દ્રવ્ય-વસ્તુ દ્રષ્ટિ જો હૈ ઉસકા અભાવ થા. એક ચૈતન્યકે આનંદકે અભાવકે કારણસે ઉસકા એક ભી ભવ કમ હુઆ નહીં. આહાહા..! ઇતને ઇતને મહિને, દો મહિનેકે અપવાસ, રસમેં સર્વ રસકા ત્યાગ કરે. આહાહા..! ભીક્ષાકે લિયે એક બાર જાયે, ઉસકે લિયે ચૌકા બનાયા યા કુછ બનાયા હો તો લે નહીં—એસી ક્રિયા અનંત બાર કી, નવમી ગ્રૈવેયકમેં અનંત બાર ઉપજા હૈ. આહાહા..! અનંત બાર એસી ક્રિયા કરી પરંતુ આત્મા અંદર આનંદકા સાગર, ચાર ભાવસે ભી ભિન્ન હૈ. ચાર પર્યાયકા લક્ષ છોડકર અંતરમેં લક્ષ કરના ઔર વહ આનંદકા બીજ ઉગાના, યહ પહલી ચીજ હૈ. સબસે પહલી ચીજ યહ કરના હૈ. તો યહાં ઔપશમિકકા પહલે લિયા હૈ. ક્યોંકિ ઉપશમ સમકિત પહલે હોતા હૈ. ઉપશમકે દો ભેદ હૈં. વહ આગે કહેંગેં.

‘ક્ષાયિકભાવકે નૌ ભેદ હૈં, ક્ષાયોપશમિકભાવકે અઠારહ ભેદ હૈં, ઔદયિકભાવકે ઇક્કીસ ભેદ હૈં, પારિણામિકભાવકે તીન ભેદ હૈં.’ વ્યવહારસે ભેદ ક્રિયે હૈં. ‘અબ, ઔપશમિકભાવકે દો ભેદ ઇસપ્રકાર હૈં – ઉપશમસમક્ત્વ ઔર ઉપશમચારિત્ર.’ પહલે ઉપશમ સમકિત હોતા હૈ ઔર કિસીકો પ્રથમ ઉપશમ ચારિત્ર ભી હોતા હૈ સમકિતકે બાદ. પહલે તો સમ્યક્ આત્મદ્રવ્ય પરમપારિણામિકભાવ દ્રષ્ટિમેં, અનુભવમેં લિયા નહીં તો કુછ લાભ હોતા નહીં.

શ્રોતા – પરમપારિણામિકભાવકા અર્થ ભી હમ સમજતે નહીં. પરમપારિણામિકભાવ કિસકો કહતે હૈં?

पूज्य गुरुदेवश्री – सडजभाव उसका नाम परमपारिष्णामिकभाव. यड यार भाव सडज नडीं. नये उत्पन्न डोते हैं. उदय, उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक नये उत्पन्न डोते हैं और वस्तु अनादि अनंत सनातन पडी है जिसको यडं परिष्णामिकभाव कडते हैं. जिसमें उत्पन्न डोना या व्यय डोना ऐसी जिसमें गंध नडीं. उत्पन्न डोना.. केवलज्ञान क्षायिकभाव भी उत्पन्न डोता है और केवलज्ञानकी स्थिति भी अेक समयकी है. आडाडा..! तड प्रभुकी स्थिति-भगवान आत्मतत्त्वकी स्थिति अनादि-अनंत सत्ता है. आडाडा..! केवलज्ञानकी स्थिति अेक समयकी है, ऐसा कडा तो यिल्लाते थे.

मेरठ? मथुरा.. मथुरा.. सुना तो यिल्लाते थे. कडा, केवलज्ञानकी स्थिति अेक समयकी है, केवलज्ञानकी. परंतु वड तो प्रगट डोता है न? केवलज्ञान कडं अनादिका है? अेक समयकी पर्याय उत्पन्न डोती है और व्यय डोती है दूसरे समयमें. आडाडा..! जब कि व्यय डोकर जाती है अंदरमें. यारों पर्याय पारिष्णामिककी नडीं, परंतु यड यारों पर्याय व्यय डोती है तो जाती है अंदरमें और परिष्णामिकभाव(रूप) डो जाती है. याडे तो उदय जाये अंदरमें, तो परिष्णामिकभाव डो जाता है, क्षयोपशम जाये तो परिष्णामिक डो जाता है, उपशम जाये तो परिष्णामिक डो जाता है, क्षायिक जाये तो परिष्णामिक डोता है. आडाडा..!

अंतर भगवान पूर्ण अतीन्द्रिय आनंद सख्यिदानंदका कंद है. जिसमें यार भावका लेप अंदरमें नडीं. आडाडा..! उपशमके डो भेद उसमें है नडीं. उपशम समकित, उपशम यारित्र—डो भेद आत्मामें है नडीं, पर्यायमें है. आडाडा..! यड भेद उत्पन्न डोते हैं द्रव्यके आश्रयसे. त्रिकाली पारिष्णामिक प्रभु अजंडानंद यैतन्य रत्न उसके अवलंबनसे वड उपशमभाव उत्पन्न डोता है. उत्पन्न डोता है, फिर भी वड आश्रय और अवलंबन करने योग्य नडीं.

पीछे क्षायिकभावके नौं भेद. क्षायिक समकित. यौथे गुणस्थानसे क्षायिक समकित डोता है. श्रेणिक राजा क्षायिक समकित्ती हैं. नरकमें गये, परंतु उनको क्षायिकभाव है. आडाडा..! वड भी आदरणीय नडीं क्योंकि अेक समयकी पर्याय है. भगवान पूर्ण आनंददल पडा है अंदर. उसके अनुभव भिना... अनु अर्थात् उसको अनुसरना, भव अर्थात् डोना. पर्यायके अनुसार डोना वड संसार है. आडाडा..! वड विकल्प है. त्रिकालीको अनुसरके भवना वड अनुभव. आडाडा..! उसमें, यड क्षायिकभाव, क्षायिक समकित त्रिकालीमें डोते नडीं. क्षायिक समकितका आश्रय करने लायक नडीं. आडाडा..! कठिन बात है भाई! जगत तत्त्व अनंत कालसे... अनंत... अनंत... अनंत... अनंत बार साधु डुआ, अनंत बार मुनि डुआ, अनंत बार ग्यारड-ग्यारड पडिमा अनंत बार धारी, परंतु अंतर द्रव्यस्वभाव जो क्षायिकभावसे भी पार है... आडाडा..!

यडं (कडा कि) क्षायिक समकितसे भी पार है. आडाडा..! और यथाभ्यात यारित्रसे भी पार है. यथाभ्यात यारित्र. बारडवें, तेरडवें... ग्यारडमें उपशम है. यथाभ्यात यारित्र. यथाभ्यात-जैसी है वैसी प्रसिद्धि. अंदरमें जैसा स्वभाव है, ऐसी यथाभ्यात-यथाप्रसिद्धि. जैसी यीज अंदर है ऐसी प्रतीति डोना, यारित्रकी रमणता (डोना) वड भी आश्रय करने लायक नडीं. आडाडा..! और वड भी

पारिष्णामिकभावमें नहीं. आडाडा..! गजब बात! यहाँ तो अभी उदयकी किया करनी, यड करना, यड करना. उदयभावकी किया और उसका कर्ता होना, वड तो मिथ्यात्वका पोषण है. आडाडा..!

निश्चयसे प्रभु! बडोत बात कठिन है. व्यवहारका कथन तो बडोत आता है. परंतु निश्चय... परका त्याग-ग्रहण वड मिथ्यात्व है. सूक्ष्म बात है भाई! प्रभु अंदर क्षायिकभावसे भी रहित है, तो परके त्याग-ग्रहणसे तो रहित ऐसा उसका गुण है. इसका तो यड गुण है. यड क्षायिक आदि तो पर्याय है. समझमें आया? क्षायिक समकित, यथाभ्यात यारित्र वड तो पर्याय है. आडाडा..! यड तो त्रिकादी गुण है. आडाडा..!

शुद्ध यैतन्यगुण भगवान आत्मा... आडाडा..! फिर भी यड गुण भी भेदसे आदर करने लायक नहीं. आडाडा..! अेक रूप यैतन्यस्वरूप... अेक रूप यैतन्यस्वरूप मडत आनंदकंडका नाथ प्रभु, केवल अतीन्द्रिय आनंदका दल, प्रभु अतीन्द्रिय आनंदका दल है. आडाडा..! कंडमूल है, कंड है. कंडमें जैसे अनंत आत्मा हैं, वैसे इसमें अनंत स्वभाव है. आडाडा..! अरेरे..! उसको अपनी निज शक्तिको अंतर देभने, मानने का प्रयत्न किया नहीं और नौवीं त्रैवेयक अनंत भार गया. यहाँ (-ध्रुवमें) यथाभ्यात यारित्र भी नहीं. आडाडा..! केवलज्ञान नहीं. वड भी पर्याय है. आडाडा..! वड आश्रय करनेलायक नहीं.

जब कि केवलज्ञान तो पूर्ण स्वरूप प्राप्त है उसका है, परंतु श्रुतज्ञानीको केवलज्ञान सद्भुत व्यवहार है. केवलीको तो प्रमाण हो गया पूरा, उनको कोई नय-भय है नहीं. परंतु जहाँ पूर्ण नहीं ऐसी पर्यायमें केवलज्ञान भी सद्भुत व्यवहारनय (का विषय है). यौथे, पांचवे, छठवे, केवलज्ञानको सद्भुत व्यवहारनय कडनेमें आता है. समझमें आया? आडाडा..! यौथे, पांचवे, छठवें (गुणस्थानमें) निश्चय प्रभु भगवान पूर्णानंद अनादि-अनंत सत्व उसके पास सद्भुतव्यवहार नय.... नय यहाँ (डोता) है. केवलीको नय नहीं. परंतु श्रुतज्ञानीको नय है. तो यड केवलज्ञान भी भेद और सद्भुत व्यवहारनय है. वड वर्तमानमें है नहीं, परंतु आश्रय करनेलायक भी है नहीं. आडाडा..! ऐसी बात है. कठिन बात लोगोको लगे. बात तो ऐसी है, अलौकिक बातें. जन्म-मरणसे रहित हो... आडाडा..! योर्यासीके अवतार, निगोदसे लेकर नौवीं त्रैवेयक.., निगोदसे लेकर नौवीं त्रैवेयक. आडाडा..! अनंता अनंता भव... अेक-अेक (योनि)में अनंता अनंता (अवतार) किये. परंतु कहीं आत्माकी द्रष्टि की नहीं. आत्माकी द्रष्टि बिना उपरसे सब मान लिया.

यड यहाँ कडा कि केवलज्ञान भी आत्माका स्वभाव नहीं. अेक समयकी पर्याय है. आडाडा..!

उत्पाद-व्यय है और वस्तु अेक ध्रुव है.., वस्तु अेक ध्रुव है. केवलज्ञान उत्पाद-व्ययस्वरूप है. उस कारणसे केवलज्ञान भी आश्रय करनेलायक नहीं श्रुतज्ञानीको. केवलज्ञान हो गया उसका तो प्रश्न नहीं. श्रुतज्ञानीको नय डोता है न? यहाँ नय नहीं डोता है-केवलज्ञानीको नय-भय नहीं डोता. नीचे नय डोता है यौथे, पांचवे, छठवें. इसलिये कडते हैं कि केवलज्ञान सद्भुत व्यवहारनयका विषय है. वड निश्चयनयका विषय नहीं. आडाडा..! निश्चयनयमें तो परमात्मा.. आडाडा..! अनाकुल आनंदका नाथ

उसकी अस्ति-उसकी हयाती-उसकी मोजूदगी अनादि-अनंत है जिसमें अक समय भी कमी आये नहीं. आडाडा..! वास्तवमें तो क्षायिकभावको छूता नहीं. पर्याय है न? द्रव्य ऐसा त्रिकाली द्रव्य.... वर्तमानकेवलज्ञान भी आश्रय करने लायक नहीं. जैसे केवलदर्शन क्षायिकभाव.

‘अंतरायकर्मके क्षयजनित दान,...’ वड कौन सा दान? किसीको दान देना वड नहीं. संप्रदान. अंतरमें आनंदमें जाने से अतीन्द्रिय आनंद उत्पन्न होनेसे संप्रदान.. संप्रदान... कर्ता आत्मा, कर्ताका कर्म अपना और वड संप्रदान जो अतीन्द्रिय आनंद प्रगट हुआ वड अपनेमें रभा, पात्र भी स्वयं और दाता भी स्वयं. आडाडा..! ऐसा है. केवलज्ञानमें पात्र भी स्वयं और दाता भी स्वयं. आडाडा..!

श्रोता - स्वयंने स्वयंभू किया.

पूज्य गुरुदेवश्री - स्वयंने स्वयंभू, संप्रदान. षट्कारक है (उसमें) संप्रदान है. अपनी पर्यायको ही अपने उत्पन्न करके अपनेमें रभे वड संप्रदान है. आडाडा..! उसका भी आश्रय करने लायक नहीं. क्षायिक समकित, क्षायिक संप्रदान. आडाडा..! जो समय-समयमें अनंत आनंद अपनेको आता है (उसका) पात्र भी स्वयं और दाता भी स्वयं. वड दोनों अक समयमें है, फिर भी वड रीज त्रिकालमें नहीं. आडाडा..! ऐसी भाते... रतनवालज्ज! इस बाडरके रतनमें सूळ पडे ऐसा नहीं है. आडाडा..!

अंदरमें प्रभु.... यडां कडते हैं कि दान जो है दान. दान परको दे सकते, ले सकते नहीं. तीर्थकर छत्रस्थ हो और आडार लेने जाये तो आडार उनको दे सकते हैं ऐसा है नहीं. आडारके परमाणु वडां जानेवाले थे तो जाते हैं. देनेवालेको तो रागकी मंदताका भाव है. आडाडा..! उसके सिवा दूसरा कुछ संबंध नहीं. दानकी रीज उसकी नहीं कि वड दे सके. परद्रव्य है, उसको तो आत्मा छूते ही नहीं. आडाडा..!

श्रोता - अत्यंत अभाव...

पूज्य गुरुदेवश्री - अत्यंत अभाव. प्रभु! दान दे सकते नहीं. वड तो दान अपनेको दे. अपने अंतरमें अनंत आनंद प्रगट करके अपनेमें रभे, वड भी अक अंतरायकर्मका नाश करके उत्पन्न होता है अथवा अपनी पर्यायकी योग्यतासे उत्पन्न होता है. वड दान भी आत्मामें नहीं. वड दान डों. आडार देना वड दान तो है ही नहीं आत्मामें. वड (आत्मा) कभी छूता नहीं आडारको. आडार देनेवालेको, मैं आडार देता हूं ऐसा कर्ता(पनेका) अभिमान हो तो मिथ्यात्वका पोषण है. आडाडा..! गजब भात है प्रभु! वीतरागमार्ग कोई गजब है. डालयंदज्ज! कहीं है नहीं. ऐसी भात कहीं है नहीं. आडाडा..! वीतराग सिवाय. सर्वज्ञ त्रिलोकनाथ परमात्मा उनकी दिव्यध्वनि में वड आया. उनडोंने कडा कि दान अपनेमें लेना-देना है. निर्मल पर्याय लेना और देना अपनेको, वड भी अंतरमें नहीं. वड दान भी अंतरमें नहीं है. आडाडा..! जडका दान तो नहीं, रागका दान तो नहीं, शुभराग वड भी दान नहीं, परंतु शुद्ध दान है शुद्ध, आडाडा..! वड भी पर्यायमें है, वड द्रव्यमें है नहीं. कठिन भात है प्रभु! आडाडा..!

श्रोता - अमर बना दिया.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – પ્રભુ હેં ન સબ? આહાહા...! ભગવંત! તુઝે કૌન-સી ઉપમા દે? એસી દશા ભી તેરેમેં નહીં એસી ચીજ તું ક્યા.... અંતર આનંદમેંસે અનંત આનંદ પ્રગટ હોકર અપનેમેં રખે વહ ચીજ ભી અંતરમેં નહીં. આહાહા...! સમજમેં આતા હૈ ભાઈ? ભાષા તો સાદી હૈ પ્રભુ! યહાં કોઈ અંગ્રેજી-ફંગ્રેજી એસા કુછ હૈ નહીં. સુધરી ભાષા નહીં યહાં. આહાહા...!

‘લાભ,...’ દુનિયાકી ચીજકા લાભ તો ઉસમેં હૈ હી નહીં. પૈસા મિલા, સ્ત્રી મિલી, કુટુંબ મિલા— વહ લાભ તો આત્મામેં હૈ હી નહીં. વહ તો જડ હૈ. પરંતુ રાગકા ભી લાભ નહીં. અનંત આનંદસે અનંત આનંદકા અંશ જો પ્રગટ હો, ઇસકા નામ યહાં દાન હૈ. વહ દાન ભી ક્ષાયિકભાવ હૈ. આહાહા...! ક્ષાયિકભાવકા દાન... વહ જડકા દાન... રાગભાવ વહ ઉદયકા દાન. આહાહા...! આહાર આદિ જાયે વહ તો જડ અપની પર્યાયસે વહાં જાતા હૈ. આત્મા ઉસકો દે સકતા નહીં. આહાહા...! મૈં દે સકું એસા માને વહ તો જડકા કર્તા હુઆ. કર્તા હુઆ તો મિથ્યાદ્રષ્ટિ હુઆ. આહાહા...!

શ્રોતા – પૈસે દિયે હમકો ફિર ભી મિથ્યાદ્રષ્ટિ હુઆ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – કિસકો દિયે પૈસે? પૈસે ધૂલ હેં જગતકી (તો) જગતમેં આયે. દે કૌન? રતનલાલજી! એસા કહા, સેઠિયાને પૈસે દિયે ૫૦ હજાર, લાખ. કૌન દે? પૈસા ધૂલ હૈ, વહ ભી એક દ્રવ્ય હૈ, ઉસકી પર્યાયકે કાલમેં વહ પૈસા વહાં જાતા હૈ. દેનેવાલા કહે કિ મૈંને દિયા, લેનેવાલા કહે કિ મૈંને લિયા. દોનોંકો ભ્રમ અજ્ઞાન હૈ. આહાહા...!

શ્રોતા – ૫૦ હજાર દિયે થે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – ૫૦ હજાર, લાખ મિલા અભી ગયે થે ન વહાં? નાઈરોબી. તીન લાખ રૂપયે. ૨૬ દિનમેં તીન લાખ દિયે સોનગઢકે લિયે, શાસ્ત્રકી કિંમત કમ કરનેકે લિયે. કહા, રાગકી મંદતા હો તો ઇસસે પુણ્ય હોગા. બાકી યહ ચીજ મૈંને દિયા હૈ એસા જો અભિમાન હૈ અંદરમેં, વહ તો કર્તાબુદ્ધિ હૈ. આહાહા...! શાસ્ત્રમેં વ્યવહારસે કથન તો બહોત આતા હૈ. પરંતુ વહ સબ વ્યવહારકા કથન (યથાર્થ) માન લે, તો દ્રષ્ટિ વિપરીત હો જાતી હૈ. યહાં તો દાન ઔર લાભ... પૈસાકા લાભ, સ્ત્રીકા લાભ, કુટુંબકા લાભ, આબરૂકા લાભ—એસી બાત યહાં હૈ નહીં.

યહાં તો આનંદકા લાભ... અતીન્દ્રિય આનંદકા લાભ પર્યાયમેં હોના, ક્ષાયિક લાભ હોના... યહ ક્ષાયિકભાવકા લાભ હોના... આહાહા...! જો પર્યાય પ્રગટી વહ ક્ષાયિકભાવ હૈ વહ સદા રહેગી. ભલે એક સયમકી પર્યાય હૈ, પરંતુ દૂસરે સમયે, તીસરે સમયમેં ક્ષાયિકભાવ રહેગા. યહ દાન, અંતર ચીજ ભગવાન, પરમાનંદકા નાથ, અનાદિ-સનાતન, સત્ય સનાતન વસ્તુ ઇસમેં યહ લાભકા અભાવ હૈ. આહાહા...! ભાઈ! મૂલ ચીજ હૈ, પર્યાય બિનાકી મૂલ ચીજ હૈ વહ પકડના, બાપુ! અલૌકિક બાતેં હેં ભાઈ! વહ કોઈ બાહ્યકી ક્રિયાકાંડસે પકડનેમેં આવે.. આહાહા...! વહ તીન કાલમેં આતી નહીં. એસી યહ ચીજ અંદર હૈ.

‘લાભ, ભોગ,...’ શરીર આદિકે ભોગ વહ નહીં, રાગકે ભોગ વહ નહીં. અંતરકે આનંદકા ભોગ. આહાહા...! અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા ભોગ ભી આત્મામેં નહીં, પર્યાયમેં હૈ. આહાહા...!

रागका भोग तो आत्मामें है ही नहीं. रागका भोग माने वह तो मिथ्याद्रष्टि है और आहार-पानीका भानेका भोग माने, वह तो मिथ्याद्रष्टि है. रतनलालज्ज! यह तो सब धूल माटी है. आडाडा..!

श्रोता - मुनिको आहार देना कि नहीं?

पूज्य गुरुदेवश्री - वह आहार दे-ले सके नहीं. भाव डो. वह आहारके परमाणु उस क्षणमें वहां जानेवाले डो तो जायेंगे. देनेवाला कहे मैंने दिया उसका स्वामी डोकर, तो मिथ्याद्रष्टि है. शुभभाव डो, परंतु मिथ्यात्व सहित शुभभाव है. आडाडा..!

यहां तो कहते हैं कि जो भोग अक बार भोगनेमें आये ऐसी आनंदकी पर्याय वह भी भोग अंदरमें नहीं है. आडाडा..! अतीन्द्रिय आनंदकी पर्याय भोगवटेमें अक समयमें आती है, वह अतीन्द्रिय आनंद भी क्षायिकभाव है. वह क्षायिकभाव अतीन्द्रिय आनंदका भोग भी अंतरमें नहीं. आडाडा..! 'उपभोग,...' वारंवार पर्यायको भोगना. वारंवार यह आनंदकी पर्यायको भोगना. अतीन्द्रिय आनंद, अतीन्द्रिय अनाकुल शांति-विकल्प बिनाकी निर्विकल्प शांति—उसका बारंवार भोगना वह भी पर्यायमें है, वस्तुमें है नहीं. आडाडा..! बारंवार भोगना श्री को, पैसे को, मकान को—वह यीज तो दूर रह गयी. परयीज मेरी है और मैं कुछ उसका डेरडेर कर सकता हूं ऐसी द्रष्टिको प्रभु मिथ्याद्रष्टि कहते हैं.

अपने सिवा परद्रव्यमें कुछ.... निश्चयसे तो अक द्रव्य दूसरे द्रव्यको छूता नहीं. आडाडा..! तीसरी गाथा. अक द्रव्य दूसरे द्रव्यको कभी छूता नहीं, चुंबन किया नहीं, चुंबन अर्थात् स्पर्श किया नहीं. आडाडा..! अक द्रव्य ने दूसरे द्रव्यको स्पर्श किया नहीं. आहारको आत्माने स्पर्शा नहीं, डायने भी उस आहारको स्पर्श किया नहीं. आडाडा..!

श्रोता - प्रवचन डो रडा है वह क्या है?

पूज्य गुरुदेवश्री - वह वाणी है जड. जड से निकलती है. आत्मा इसका कर्ता है नहीं. अरे..! प्रभु! आडाडा..! धर्या समिति-देभकर चलना. दूसरेको दुःख न डो एतना भाव है वह भी शुभ है. बाकी पैरकी चलनेकी किया है, वह जडकी है. और वह पैरभी नीचे चलते हैं तो वह पैर नीचे जमीन को छूते नहीं. क्या कडा? पैर चलता है न ऐसा धरती उपर? धरतीको छूते नहीं पैर. क्योंकि धरतीका परमाणु और पैरके परमाणु के बीचमें अत्यंत अभाव है. आडाडा..! बात ऐसी है बापु! अनंत कालमें कभी अंतर द्रष्टि की नहीं और बाह्यसे कुछ करे तो मिलेगा वह शक्य अंदरसे निकलता नहीं अनादिसे. आडाडा..!

यहां कहते हैं कि 'भोग, उपभोग,...' क्षायिक उपभोग डों. परयीज बारंवार भोगे उसकी बात ही नहीं. अपने आनंदको बारंवार भोगना वह पर्याय है, वह भी आत्मद्रव्यमें नहीं. आडाडा..! 'और वीर्य,...' वीर्य तो इसको कहते हैं... रागकी रचना करे उसे वीर्य नहीं कहते हैं. स्वरूपकी रचना करे उसको वीर्य कहते हैं. वहां प्रश्न यला है. अत्मी कहते थे. अपने वहां नपुंसक लिभा है न? क्लीबका अर्थ नपुंसक लिभा है. तो वहां कोई विद्वानने कडा, नपुंसक ऐसा (अर्थ) नहीं. भाई! क्लीबका अर्थ नपुंसक ही है,

दो जगह पर है. पुण्य-पाप अधिकार और अणुव अधिकारमें. नपुंसक ही, जयचंद्र पंडितने उसका अर्थ नपुंसक ही किया है. वह समयसे यला आया है. वह समयसार पहले ७८में छथमें लगा. उसमें यह नपुंसक लिखा है. शुभभावकी रचना करनेवाला नपुंसक है. आडाडा...! वह वीर्य नहीं.

यह वीर्य तो क्षायिकवीर्य है, क्षायिकवीर्य. जो अपने स्वरूपके अनुभवकी अनंती शक्तिकी पर्यायकी रचना करे उसका नाम वीर्य है. आडाडा...! वह वीर्य भी द्रव्यमें नहीं. आडाडा...! छतना शक्तिवंत जिसका पुरुषार्थ अपने स्वभावकी रचना करे, परंतु वह वीर्य भी अंतरमें नहीं. वह पर्यायमें उपर तिरती है. द्रव्य उपर ही तिरती है. आडाडा...! अरे...! भगवान! तेरी मडिमा तुंने सुनी नहीं कि तेरे अंदरमें क्या क्या यीज है. आडाडा...! यह पांच क्षायिकभाव वह तेरेमें नहीं. पांचो. 'दान, लाभ, भोग, उपभोग और वीर्य.'

अब 'क्षायोपशमिकभावके अठारह भेद छसप्रकार हैं - मतिज्ञान,...' तेरेमें नहीं. वह तो पर्याय है. आडाडा...! अक समयका मतिज्ञान दूसरे समयमें वह रहता नहीं. दूसरे समयमें मतिज्ञान दूसरा हो जाता है. भले हो ऐसा ही, परंतु दूसरा है. वह मतिज्ञान क्षयोपशमादि भाववाला है. आडाडा...! परंतु वह आत्माका स्वरूप नहीं. मतिज्ञान आत्मामें नहीं. शिल्लाने लगे. बडोत बुद्धिवाला और मतिमें धारणा करके लाओं लोगोंमें उपदेशमें जम्मा जम्मा करे.... प्रभु! सुन तो सही.

श्रोता - मतिज्ञानको केवलज्ञानका अंश कडा है.

पूज्य गुरुदेवश्री - अंश है. केवलज्ञानका अंश कडा है तो भी आदरणीय नहीं. अंश तो कडा है, परंतु उससे विशेष कडते हैं. मतिज्ञानमें... षट्प्रंडागम में ऐसा लिया है कि सम्यग्दर्शनपूर्वक मतिज्ञान हुआ, वह मतिज्ञान केवलज्ञानको बुलाता है. ऐसा पाठ है. समझमें आया? आडाडा...!

यहां क्षायिकभाव डेय तरीके से कडा. वहां ऐसा कडा. सम्यक् मतिज्ञान अनुभवमेंसे आया, वह मतिज्ञान केवलज्ञानको बुलाता है. आओ, अल्प कालमें केवलज्ञान आओ. दूज लुई है, तेरडेवे दिन पूनम हुआ बिना रहेगी नहीं. दूज लुई है तो तेरडेवे दिन पूनम पूर्ण होगी. ऐसे समकितरूपी बीजका अनुभव हुआ, उसको अल्प कालमें केवलज्ञान आये बिना रहे नहीं. आडाडा...! माहात्म्य उसका कहां आये? बाहरके आयरणमें कुछ फेरफार हो तो ठीक लगे लोगोंको. ... आयरण छ-छ षंडका स्वामी, क्षायिक समकित्ती और बडा यकवर्ती, छन्नुं डजार (श्री) के विषयका भोग, छन्नुं करोड (पायदल) का स्वामी. अंदरमें परके अंश का स्वामी नहीं. आडाडा...! वह तो त्रिकाली आनंदके नाथका स्वामी है. आडाडा...!

श्रोता - उसको तो रसोई बनावाले उडो छोते हैं.

पूज्य गुरुदेवश्री - है न उडो. अक दिनकी रसोई बनाने के लिये, यकवर्तीकी अक दिनकी रसोई करने लिये अक, ऐसे (पूरे सालके लिये) उडो रसोईया रभे हो. उसमें अक-अक रसोईया अक दिनकी यीज करनेमें बारह मडिने पुरुषार्थ करे-तैयारी करे. बारह मडिनेमें अक दिन... रांधनार.. रांधनारको क्या कडते हैं? रसोईया. अक दिनकी यीज करनेको अमलदार होता है. जो बारह मडिने तक अक दिनकी

ચીજકો તૈયાર કરતા હૈ ઔર હુકમ કરતા હૈ કિ તુમ્હારે યહ કરના. ઐસે ૩૬૦ હૈં. રસોઈયા નહીં હો, ૩૬૦ અમલદાર. આહાહા..! ફિર ભી ક્ષાયિક સમકિતી હૈ. આહાહા..! પરચીજ નહીં. બાપુ! પ્રભુ! આહાહા..!

જિસકી કુંખમેં સવા નૌ મહિને તક રહા, ઉસ માતાકો દેખકર.. સ્નાન કરતી હો તો નગ્ન દેખકર નજર વહાં રહે ઐસા હો સકે નહીં. આહાહા..! સગી માતા-જનેતા. કોઈ સ્નાન કરતી હો ખટીયા બીચમેં રખકર ઔર ખડી હો કપડે બિના. ખુદ આ ગયા હો ઔર નજર પડે તો નજરકો હટા લે. નજર વહાં ન રખે. મેરી જનેતા હૈ-માતા હૈ. આહાહા..!

બોટાદમેં ઐસા બના હૈ. ઉપાશ્રય હૈ ન સ્થાનકવાસી? ઉસકે સામને મોઢ રહતે થે મોઢ. મોઢકી સ્ત્રી ઉસકી નચી મા થી. નચી મા. ઉસકી મા ગુજર ગઈ થી. ઉસકી સ્ત્રીકે કપડે નચી માને પહને થે. ઓઢે હુએ થે-પહને થે. સ્ત્રી ગચી થી નહાને ઔર સ્ત્રીકે કપડે પહનકર ઉસકી નચી મા સોચી થી. ઉસમેં ઉસકો વિષયકી વૃત્તિ ઉઠી તો વહાં ગયા. ઉસકો લગા મેરી સ્ત્રી હૈ. સ્ત્રીકે કપડે થે ન? ઐસા પૈર મારા તો મા બોલી, ક્યો ભાઈ! સ્ત્રી નહાને ગઈ હૈ. આહાહા..! એકદમ વૃત્તિ બંધ હો ગઈ. ઉસને કહા... સમજ ગઈ ઉસકી મા કિ યહ વિષયકે લિયે આયા હૈ, વિષય જગા હૈ. સ્ત્રી નહાને ગઈ હૈ. ઐસે જહાં સુના તબ તો જો વૃત્તિ તીવ્ર થી વહ ઉડ ગઈ. આહાહા..!

ઐસે અપને આત્મામેં, રાગકા કણ ઔર પર્યાય મેરી ચીજમેં નહીં. ઐસે યથાર્થ દ્રષ્ટિ હો જાયે તો દ્રષ્ટિ રુક જાયે આત્મામેં. આહાહા..! ક્યોંકિ યહ જનેતા, હરેક પર્યાયકી જનેતા દ્રવ્ય હૈ. આહાહા..! પર્યાયમેંસે પર્યાય નહીં આતી. આહાહા..! પર્યાય દ્રવ્યમેંસે આતી હૈ ઔર દ્રવ્યમેં જાતી હૈ. આહાહા..! ચાહે તો ચાર ભાવમેંસે કોઈ ભી હો, વહ દૂસરે સમય તો વ્યય હોતા હૈ. પહલે સમય જો ભાવ ઉત્પન્ન હુઆ, વહ દૂસરે સમય વ્યય હોકર જાતા કહાં હૈ? અંદર પરિણામિકભાવમેં જાતા હૈ. આહાહા..! જન્મદાતા તીનલોકકા નાથ મેરા પ્રભુ ઉસમેં પર્યાયે જાતી હૈ. ઔર વહાં પર્યાય(રૂપ) નહીં રહતી, વહાં પરિણામિકભાવ હો જાતી હૈ. યહાં ઉદયભાવ બાહરમેં હૈ, મિથ્યાત્વકા તીવ્ર ઉદય હૈ, વહ જબ દૂસરે સમયમેં વ્યય હોતા હૈ, અંદરમેં ચલા જાતા હૈ. મિથ્યાત્વ(રૂપ) વિપરીત ભાવ નહીં જાતા, પરંતુ ઇસકી યોગ્યતા જો હૈ વહ અંદર જાતી હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ પ્રભુ!

યહાં કહતે હૈં કિ ક્ષાયિકભાવકા વીર્ય અપના નહીં. મતિજ્ઞાન, મતિજ્ઞાન ક્ષયોપશમભાવ હૈ. થોડા યાદ જહાં રહા તો અભિમાન હો જાયે. પ્રભુ! મતિજ્ઞાન તો અનંતવે ભાગમેં હૈ, કેવલજ્ઞાનકે અનંતવે ભાગમેં હૈ. કિતના ભી ધારે મતિમેં, બાર અંગકા જ્ઞાન વહ ભી વિકલ્પ હૈ. આયા હૈ? ઇસમેં આયા હૈ કલશટીકામેં. બારહ અંગ ભી વિકલ્પ હૈ. બારહ અંગમેં ભી અનુભૂતિ કરનેકી બાત કહી હૈ. કલશટીકામેં હૈ. સમજમેં આયા?

બારહ અંગ કિસકો કહે પ્રભુ! ચૌદહ પૂર્વ તો, બારહ અંગમેંસે કુછ ભાગ રહ ગયા. બારહ અંગકી તો ચૌદહ પૂર્વસે વિશેષ શક્તિ હૈ. બારહ અંગમેં ચૌદહ પૂર્વ તો એક ભાગ હૈ. આહાહા..! વહ ચૌદહ પૂર્વ સે ઉપર અધિક બારહ અંગકા જ્ઞાન હૈ. વહ બારહ અંગ ભી વિકલ્પ હૈ. પરલક્ષમેં જાયેગા તો વિકલ્પ

ઉઠેગા. ઉસમેં એસા કહા હૈ.. બારહ અંગમેં ભગવાનને એસા કહા હૈ, પ્રભુ! તેરા પારિણામિકસ્વભાવ અંદર હૈ ઉસકા અનુભવ કર. આહાહા..! ઉસમેં પાઠ હૈ. પતા હૈ ન કલશટીકામેં? કૌન સા પદ હૈ?

શ્રોતા - ૧૩વાં કલશ હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ૧૩વાં કલશ. બહોત બાર બતાયા હૈ.

‘કોઈ જાનેગા કિ દ્વાદશાણજ્ઞાન કુછ અપૂર્વ લબ્ધિ હૈ.’ આહાહા..! કોઈ જાનેગા કિ બારહ અંગકા જ્ઞાન અપૂર્વ હૈ, અપૂર્વ લબ્ધિ હૈ. તો ‘ઉસકે પ્રતિ સમાધાન ઇસ પ્રકાર હૈ...’ બારહ અંગ અપૂર્વ લબ્ધિ (હૈ એસા) કોઈ માને તો ઉસકા સમાધાન... આહાહા..! યહાં તો જરા પાંચ-પચીસ કરોડ, પચાસ, પાંચસો, દો હજાર, દસ હજાર.... હમને જબ દીક્ષા લી થી તો દો સાલમેં છ હજાર શ્લોક કંઠસ્થ કિયા થા. છ હજાર શ્લોક. સબ અભિમાન.... આહાહા..! અંતરમેં ચીજ દૂસરી હૈ ભાઈ!

યહાં કહતે હૈં કિ ‘આત્માનુભવ મોક્ષમાર્ગ હૈ. ઇસ પ્રસંગમેં ઔર ભી સંશય હોતા હૈ કિ, કોઈ જાનેગા કિ દ્વાદશાણજ્ઞાન કુછ અપૂર્વ લબ્ધિ હૈ. ઉસકે પ્રતિ સમાધાન ઇસ પ્રકાર હૈ કિ દ્વાદશાણજ્ઞાન ભી વિકલ્પ હૈ.’ આહાહા..! ૧૩વાં શ્લોક હૈ. બારહ અંગ. એક આચારંગકે ૧૮ હજાર પદ ઔર એક પદમેં ૫૧ કરોડ સે જ્યાદા શ્લોક. આહાહા..! એસે ગ્યારહ અંગ અનંત બાર કિયા, કંઠસ્થ અનંત બાર કિયા. પરંતુ આનંદકે નાથકો સ્પર્શા નહીં. આહાહા..! ઉપર ઉપર સંતોષ માનકર જીવન નિકાલા. આહાહા..!

યહાં કહતે હૈં કિ દ્વાદશાંગ ભી વિકલ્પ હૈ. ‘ઉસમેં ભી...’ ભલે દ્વાદશાંગમેં ભી ‘એસા કહા હૈ કિ શુદ્ધાત્માનુભૂતિ મોક્ષમાર્ગ હૈ,...’ ઉસમેં યહ કહા હૈ કિ શુદ્ધાત્માનુભૂતિ મોક્ષમાર્ગ હૈ. ‘ઇસલિયે શુદ્ધાત્માનુભૂતિકે હોનેપર શાસ્ત્ર પઢને કી કુછ અટક નહીં હૈ.’ આહાહા..! ૧૩વાં શ્લોક હૈ. અમૃતચંદ્રાચાર્ય.. રાજમલજીકી ટીકા હૈ. આહાહા..! બારહ અંગકા જ્ઞાન ભી વિકલ્પ હૈ. આહાહા..! ઔર વહ કોઈ અંતર દ્રવ્યમેં નહીં. ઔર બારહ અંગમેં ભી પરમાત્માને અનુભૂતિ-આત્માકી અનુભૂતિ.. રાગ-વિકલ્પ બિના અનુભૂતિ (કરનેકો) બારહ અંગમેં કહા હૈ. આહાહા..! બારહ અંગકા સાર યહ હૈ. બાહરકી કુછ ભી બાતેં કરો, પરંતુ અંતર આનંદકા નાથ ઉસકે અનુસાર અનુભૂતિ-ભવના, આનંદકે સ્વાદમેં આના વહ ઉસકી ચીજ હૈ, બાકી તો સબ એક કે બિનાકા શૂન્ય હૈ. આહાહા..! સમઝમેં આયા?

યહ યહાં કહતે હૈં, મતિજ્ઞાન તો કેવલજ્ઞાનકે અનંતવે ભાગમેં હૈ, ઇસકા તો આશ્રય નહીં. મતિજ્ઞાન કેવલજ્ઞાનકો બુલાતા હૈ. બુલાતા હૈ કા અર્થ? એસા પાઠ હૈ. મતિજ્ઞાન કેવલજ્ઞાનકો બુલાતા હૈ. કોઈ વ્યક્તિ બુલાતા હૈ કિ ભાઈ! યહાં આઓ. યહ માર્ગ ક્યા હૈ? એસે મતિજ્ઞાન કેવલજ્ઞાનકો બુલાતા હૈ અર્થાત્ કમસર કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ. આહાહા..! મતિજ્ઞાન કેવલજ્ઞાનકો ‘બુલાતા હૈ’ કા અર્થ... પાઠમેં ‘બુલાતા હૈ’ એસા હૈ. ષટ્પંડાગમ. સબ દેખા હૈ ન? આગમ-બાગમ સબ દેખા હૈ. ઉસમેં (કહા કિ) કેવલજ્ઞાન જલ્દી આઓ. યહાં ક્ષાયિકભાવકા નિષેધ કિયા હૈ. પરંતુ ભાવમેં આગે બઢને, શુદ્ધિ બઢનેકી, દ્રવ્યકા આશ્રય ઉગ્ર લેનેકી માંગ હૈ. દ્રવ્યકા ઉગ્ર આશ્રય હો તો કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ. મતિજ્ઞાનમેં દ્રવ્યકા અલ્પ આશ્રય હૈ. આહાહા..!

શ્રુતજ્ઞાનમે, અવધિજ્ઞાનમે, મન:પર્યયજ્ઞાનમે દ્રવ્યકા અલ્પ આશ્રય છે. કેવલજ્ઞાનમે દ્રવ્યકા પૂર્ણ આશ્રય છે. આહાહા...! વહ આશ્રય માંગતે હૈં. પૂર્ણ આશ્રય હો જાઓ, દૂસરા મુઝે ચાહિયે નહીં. મેરા પ્રભુ પૂર્ણ પડા હૈ, ઉસકા પૂર્ણ આશ્રય હો જાઓ. આહાહા...! આસ્રવ અધિકારમે આયા હૈ. સમયસાર, આસ્રવ અધિકારમે દો જગહ પર આયા હૈ. આહાહા...! ક્યા? કિ શુદ્ધનયકી પૂર્ણતા કેવલજ્ઞાનમે હોતી હૈ. પાઠમે આયા હૈ દો જગહ પર. આસ્રવ અધિકાર. સબ હૈ ઉસમે. ઈસ તરફ હૈ ઔર ઉસ તરફ હૈ. (કૌનસા હૈ) ઉસકી ખબર નહીં. શાસ્ત્રમે દેખા હૈ. કિસીકો દેખના હો તો દેખો. ઈસમે હૈ ન?

શ્રોતા – સમયસાર.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – સમયસાર. ગુજરાતી હૈ. આહાહા...! ક્યા કહતે હૈં? કિ શુદ્ધનયકી પૂર્ણતા કેવલજ્ઞાનમે હોતી હૈ. ઐસા લિયા હૈ દો જગહ પર. ક્યોંકિ વહાં બાદમે આશ્રય લેનેકા રહા નહીં. નીચે જબ તક ચાર જ્ઞાન હૈ, બારહવા ગુણસ્થાન હૈ, તબ તક તો આત્માકા આશ્રય લેના હૈ. વહ આશ્રય પૂર્ણ હો ગયા તો શુદ્ધનય પૂર્ણ હો ગયા ઐસા લિખા હૈ. ક્યા બોલા? કિ સ્વકા આશ્રય પૂર્ણ હો ગયા, વહાં શુદ્ધનય પૂર્ણ હો ગઈ. હૈ, આસ્રવમે હૈ. નિકલા?

શ્રોતા – બાપી તરફ આખિરી પંક્તિ હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – ઈસ તરફ. કેવલજ્ઞાન હોનેસે સાક્ષાત્ શુદ્ધનય હોતા હૈ. વહાં નય કહા હૈ. જયચંદ પંડિતને અર્થ કિયા હૈ. પહલેસે પંડિતને કિયા ઉનકા હી અર્થ યહાં હૈ. આખિરમે આયા કિ શુદ્ધોપયોગ મેં લીન રહને કા ઉપદેશ હૈ. કેવલજ્ઞાન હોનેસે સાક્ષાત્ શુદ્ધનય હોતા હૈ. નય હોતા હૈ ઐસા કહતે હૈં. નયકા અર્થ કિ આશ્રય પૂરા હો ગયા. આહાહા...! દો જગહ પર હૈ. દૂસરી જગહ પર હૈ. ઈસ તરફ હૈ. દોનો જગહ. દેખો કહા થા ન? ઈસ તરફ હૈ ઔર ઉસ તરફ ભી હૈ. સાક્ષાત્ શુદ્ધનય તો કેવલજ્ઞાનસે હોતા હૈ. આહાહા...! વહ ક્યા કહા? કિ પૂર્ણ આત્માકા અવલંબન કેવલજ્ઞાન હોને પર હોતા હૈ. પીછે આશ્રય કરના રહતા નહીં. ઉસ કારણસે શુદ્ધનય કેવલજ્ઞાન હોતે હી... આહાહા...! સાક્ષાત્ શુદ્ધનય કેવલજ્ઞાન હોનેસે હોતા હૈ. યહાં કહા કિ કેવલજ્ઞાન હોનેસે સાક્ષાત્ શુદ્ધનય હોતા હૈ.

એક તરફ ગ્યારહવી ગાથામે ઐસા કહા સમયસાર. ‘વવહારોઽભૂદત્થો ભૂદત્થો દેસિદો દુ સુદ્ધણઓ’ ભૂતાર્થ જો ત્રિકાલ હૈ વહ શુદ્ધનય હૈ. આહાહા...! ક્યા કહા? ૧૧વી ગાથા. ‘ભૂદત્થો દેસિદો’ ભૂતાર્થ હૈ વહ શુદ્ધનય હૈ. યહાં કહા કિ શુદ્ધનયકી પૂર્ણ પ્રાપ્તિ કેવલજ્ઞાનમે હો ગઈ. આશય, મૂલ આશ્રય હૈ ન. આહાહા...! પૂર્ણાનંદકે નાથકા અવલંબન પૂરા હો ગયા તો કેવલજ્ઞાનમે શુદ્ધનય પૂર્ણ હો ગયા, વરના શુદ્ધનય તો શ્રુતજ્ઞાનકા ભાગ હૈ, પરંતુ કેવલજ્ઞાન હુઆ તો વહ શ્રુતજ્ઞાનકા શુદ્ધનય ભી રહા નહીં. આહાહા...! આત્માકા પૂર્ણ આશ્રય હો ગયા, પૂર્ણ આશ્રય હોકર કેવલજ્ઞાન હો ગયા, પીછે શુદ્ધનયકા આશ્રય કરના રહા નહીં ઈસલિયે શુદ્ધનય પૂર્ણ હુઆ ઐસા કહનેમે આયા હૈ. દો જગહ હૈ લો. (કલશ) ૨૮૪ ઔર ૨૮૫. દો જગહ નીચે હૈ. કહા થા ન.

તો યહાં કહતે હૈં કિ ‘મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન,...’ બારહ અંગકા જ્ઞાન વહ ભી પર્યાયમે હૈ, દ્રવ્યમે નહીં. દ્રવ્ય તો ભગવાન આત્મા હૈ. શ્રુતજ્ઞાન તો પર્યાય પામર હૈ. સ્વામિકાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષામે કહા હૈ.

स्वामीकार्तिकियानुप्रेक्षामें अक श्लोक है. आडाडा..! संत-मुनि आत्मध्यानी-ज्ञानी आनंदके अनुभववाले, वल मुनि असा मानते हैं कि डम तो पामर हैं और केवलज्ञानी डी प्रभु हैं. आडाडा..! स्वामीकार्तिकियानुप्रेक्षामें है, गाथा है. डम तो पामर हैं. आडाडा..! प्रभुता तो द्रव्यमें है, ध्रुवमें. परंतु पर्यायमें पामरता है. ध्येय में प्रभुता है. आडाडा..! नया नया लगे.

ध्येयमें ध्रुव और केवलज्ञान हुआ तो परिपूर्णा पर्याय-शुद्धनय डो गया असा पाठ आया. आडाडा..! क्योंकि शुद्धनय बादमें आश्रय करना रडा नहीं. असे शुद्धनय तो श्रुतज्ञानका भेद है. तो आश्रय जब तक करे तब तक शुद्धनय कलनेमें आता है, शुद्धनयका भेद. आश्रय पूर्णा डो गया, पीछे शुद्धनयका भेद रडा नहीं. मात्र केवलज्ञान रड गया परमात्मस्वरूप आडाडा..! वल यडां कलते हैं कि श्रुतज्ञान भी आत्मामें नहीं. आडाडा..! विशेष कहेंगे...

(श्रोता - प्रमाश वचन गुरुदेव!)

શ્રાવણ સુદ ૫, રવિવાર, તા. ૨૯-૭-૧૯૭૯

ગાથા-૪૧, પ્રવચન-૯

નિયમસાર. ગાથા હૈ ન? ૪૧વીં ગાથા. યહાં આયા હૈ. ચાર ભાવ ભી દ્રવ્યમેં નહીં. આહાહા...! ઉદયભાવ, શુભ-અશુભકર્મ-વિકાર... વહ વિકાર અપનેસે અપનેમેં હોતા હૈ. કર્મસે નહીં. કર્મ તો નિમિત્ત હૈ. પહલે અધિકારમેં ચલા હૈ. કર્મકી વિચિત્રતા ઓર (કર્મકે) વશ આત્મામેં શુભાશુભભાવ હોતા હૈ. પહલે સમયસારમેં આ ગયા હૈ. આહાહા...! વહ શુભાશુભભાવ ભી અપના નહીં, વહ આત્મામેં હૈ નહીં. આહાહા...!

યહાં તો વહાં તક કહા કિ ક્ષાયિકભાવ ભી આત્મામેં નહીં. અરે...! કિસકા અભિમાન કરના? ક્ષાયિકભાવ ભી આત્મામેં નહીં. આહાહા...! ઉસકી દ્રષ્ટિ વહાં લેના હૈ. પર્યાયમેં પામરતા હૈ, વસ્તુ ત્રિકાલી અનંત આનંદકંદ હૈ. પર્યાયમેં પામરતા માને વહ દ્રવ્યમેં જાયે. આહાહા...! પર્યાયમેં જિસકા અભિમાન ઓર અધિકતા હો જાયે ઉસકા દ્રવ્ય હીન હો જાયે, દ્રવ્યકા આદર ન રહે. જો પર્યાયમેં ક્ષયોપશમ(જ્ઞાન)સે અધિકતા હો જાયે, માન આયે, આબરૂ, કીર્તિ. યહ આયા ન અપને? શ્રુતજ્ઞાન આયા હૈ. શ્રુતજ્ઞાનકા ક્ષયોપશમ... આહાહા...! ...કા જ્ઞાન કુછ નહીં. વહ ચીજ ભી વસ્તુમેં નહીં, વૈસે ઉસ ચીજકે આશ્રયસે લાભ નહીં. આહાહા...!

બારહ અંગ કિસકો કહે પ્રભુ! તેરી પ્રભુતા કે આગે બારહ અંગકા જ્ઞાન ભી પામર હૈ. આહાહા...! ચૌદહ પૂર્વ જો બારહ અંગકા ભાગ હૈ. બારહ અંગ તો ચૌદહ પૂર્વસે દો ભાગ વિશેષ હૈ. આહાહા...! યહ ભી શ્રુતજ્ઞાનકા ક્ષયોપશમ હૈ. પ્રભુ! યહ તેરે આત્મામેં નહીં. આહાહા...! વહ જ્ઞાનકે અભિમાન કિ હમેં આતા હૈ, હમેં કહના આતા હૈ, સમઝાના આતા હૈ. પ્રભુ! વહ અભિમાન આત્માકો નુકસાન કરનેવાલા હૈ. આહાહા...! આત્મામેં બારહ અંગકા જ્ઞાન આશ્રય કરનેલાયક નહીં. આહાહા...! તો ઇસસે અધિકાઈ ક્યોં મનાયે? જિસકા આશ્રય કરને લાયક નહીં, ઉસકી અધિકાઈ ઓર અભિમાન ક્યોં મનાયે? આહાહા...! જિસકે આગે આત્માકો પામર માને... પર્યાયમેં આત્મા પામર હૈ. સ્વામિકાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષામેં ગાથા હૈ. કાર્તિકસ્વામીમેં ગાથા હૈ.

ધર્મી જીવકો અપની પર્યાયમેં ક્ષયોપશમ હુઆ હૈ, બારહ અંગકા ક્ષયોપશમ હુઆ હૈ. ફિર ભી અપની પર્યાયમેં કેવલજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે અપનેકો પામર માનતા હૈં. આહાહા...! યહ બાત યહાં કહતે હૈં. શ્રુતજ્ઞાન... કિતના કહે? ગ્યારહ અંગમેં એક એક (-પહલે) અંગમેં ૧૮ હજાર પદ, એક-એક પદમેં ઇક્યાવન કરોડ સે જ્યાદા શ્લોક. ઐસા ગ્યારહ અંગકા જ્ઞાન, ઉસસે તો ચૌદહ પૂર્વ કહીં અધિક (ઓર) ઉસસે બારહ અંગ તો કહીં અધિક. આહાહા...! ઇસકા ભી અભિમાન નહીં. બારહ અંગ પ્રગટ હો ફિર ભી... વહ તો કલશટીકામેં ભી બતાયા કિ વિકલ્પ હૈ. બારહ અંગ હૈ વહ વિકલ્પ હૈ. ઓર બારહ અંગમેં

भी प्रभु! अनुभव आनंदका लेना यह कडा है. आडाडा...! अनुभूति कडा है. बाकी सब बातें हैं. व्यवहार, क्रियाकांड आदि सब अनंत बार किया. अनंत बार उसका इल दुःख (भोगा). उसका इल दुःख है. भगवान आत्मा श्रुतज्ञानके बारह अंगसे पार है, जिसकी मछिमाका पार न मिले, उसको वहां अधिक भासे, पर्यायसे अधिक भासे, उसको पर्यायका अभिमान रहे नहीं. आडाडा...! यहां श्रुतज्ञान कडा.

अब 'अवधिज्ञान...' क्षयोपशमभाव और अवधिज्ञान. आडाडा...! अवधि(ज्ञानके) तो अवधि, परमअवधि आदि तीन भेद हैं न? सर्वावधि. आडाडा...! वह तीनों—अवधि, परमअवधि, सर्वावधि वह भी अके पर्याय है, अके समयकी पर्याय है. आडाडा...! प्रभु तो उससे दूर है. जिसको इसका अंदर अहंपना रहे, वह अंदर जा सके नहीं. आडाडा...! परमात्मा अहंपानंद प्रभु अवधिज्ञानसे भी पार है. आडाडा...! यहां तो थोड़ी-बड़ोत किया करे तो ज्ञान डोते है डो..... प्रभु! बात बड़ोत कठिन है. सम्यग्दर्शन और सम्यग्ज्ञान सख्या... आत्माके आश्रयसे जो दर्शन-ज्ञान डो वह कोई अलौकिक बात है. यह अवधिज्ञान तो परके आश्रयसे अनंत बार हुआ. क्षयोपशमभाव. फिर भी वह क्षयोपशमभाव आत्मामें नहीं, द्रव्यमें नहीं. आडाडा...! मनःपर्ययज्ञान. यार ज्ञानमें वह भी क्षयोपशमभाव है. मनका भाव जाने... आडाडा...! यह तो मुनिको डी डोता है, उनको अभिमान डोता नहीं. आडाडा...!

यार ज्ञान डो तो भी अपनेको पर्यायमें तो तुच्छ माने. कहां सर्वज्ञ केवलज्ञान. अनंत.. अनंत.. अके समयमें अनंत.. अनंत केवलज्ञान जाने वह यीज क्या और यह मनःपर्ययज्ञान क्या? इसके आगे क्षयोपशम का ज्ञानीको अभिमान डोता नहीं और उस यीजकी द्रष्टि डोती नहीं. वह यीज अपनेमें है नहीं त्रिकालमें. आडाडा...! और उस क्षयोपशम के उपर द्रष्टि रहे वहां तक समकित डोता नहीं. आडाडा...!

श्रोता – वह तो पर्यायद्रष्टि है.

पूज्य गुरुदेवश्री – पर्याय है. प्रभु अंदर परमात्मा पूर्णानंद है, पूर्ण वीतरागस्वभावसे भरा पडा है. उसके अंतर अनुभव बिना यह सारा अवधिज्ञान या सारा मनःपर्ययज्ञान... मनःपर्ययज्ञान तो मुनिको डी डोता है. उनको तो आत्मज्ञान डोता डी है. मनःपर्ययज्ञानका अभिमान है नहीं. कहां मैं, कहां केवलज्ञान? उसके पासमें अनंतवे भागमें तुच्छता-पाभरता है. केवलज्ञानी के पासमें मनःपर्ययज्ञानी छठवे गुणस्थानमें मुनि आत्मज्ञान सडित, आत्माके अतीन्द्रिय आनंदके वेदनसडित... आडाडा...! प्रयुर स्वसंवेदन. पांचवी गाथामें आया न? समयसार. मुनि तो प्रयुर स्वसंवेदन... योथे गुणस्थान स्वसंवेदन आनंद है, पर प्रयुर नहीं. आडाडा...! विशेष नहीं. अल्प आनंद है, अतीन्द्रियका नमुना आता है. आडाडा...! वह भी यह पर्यायके अभिमान छोडकर द्रष्टिमें जाये तो.

यहां कडते हैं कि मनःपर्ययज्ञान, क्षयोपशमज्ञान जैसे यार ज्ञान आत्मामें है नहीं, द्रव्यमें है नहीं. आडाडा...! किसका अभिमान करना? किसको अपना मानना? किसको अपना मानना? पर्यायको अपना माने तो द्रव्य रह जाता है. द्रव्यको अपना माने तो पर्यायको माने कि अस्ति है, पर्यायकी अस्ति

હૈ. પરંતુ વહ દ્રવ્યકી અસ્તિ માનને પર જો જ્ઞાન હુઆ, વહ જ્ઞાન અપની પર્યાયકે અસ્તિત્વકા સ્વીકાર કરતા હૈ, વહ પર્યાય વ્યવહારનયસે મેરેમે હૈ, અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનય સે હૈ.. અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયસે હૈ. ક્યોંકિ વહ દ્રવ્ય અશુદ્ધપને હુઆ હૈ. આહાહા..! ઔર અશુદ્ધપના વહ વ્યવહાર હૈ. વ્યવહારનયસે મન:પર્યાયજ્ઞાન હો, પર મેરી ચીજમે અંદરમે વહ હૈ નહીં. પ્રભુ! ઉસકો કિતના કરના પડતા હૈ! આહાહા..! યહ કોઈ બાતચીત કરનેસે યા બાહ્ય કોઈ ક્રિયાકાંડસે વસ્તુ મિલે, ઐસા નહીં પ્રભુ! યહ પર્યાયમે સે તો મર જાયે, તો જીવન-ત્રિકાલ જીવનકા પતા લગે. પર્યાય કહો, વ્યવહાર કહો યા અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક કહો. ઉસ તરફ કે જોરમે પુરુષાર્થકી અધિકતા ભાસે તો અંદર ન જા સકે. આહાહા..! ઇસલિયે યહાં ક્ષયોપશમભાવ કહા.

બાદમે ‘કુમતિજ્ઞાન,...’ કુમતિજ્ઞાન વહ અભવિ, ભવિ દોનોંકો હોતા હૈ. ‘કુશ્રુતજ્ઞાન,...’ વહ મિથ્યાત્વસહિત નવ પૂર્વકા જ્ઞાન... ઓહોહો..! આત્માકે આનંદકે વેદન સિવા નવ પૂર્વકા જ્ઞાન ભી કુશ્રુત હૈ. આહાહા..! ઔર અવધિ ‘વિભંગ...’ વિભંગ મિથ્યાદ્રષ્ટિકો હોતા હૈ. અનાદિસે અનંત બાર હુઆ હૈ. વિભંગજ્ઞાનમે સાત દ્વીપ, સાત સમુદ્ર દેખતે હૈં. આહાહા..! વહ ભી અનંત બાર હુઆ, ઉસમે અભિમાન હુઆ કિ મૈં તો સાત દ્વીપ ઔર સમુદ્ર દેખતા હૂં, હમે જ્ઞાન ઐસા હુઆ. ભગવાન! શાંત હો. પ્રભુ! યહ વિભંગજ્ઞાન ક્ષયોપશમભાવ તો અજ્ઞાનીકો હોતા હૈ. વહ પર્યાય દ્રવ્યમે હૈ નહીં. વિભંગજ્ઞાન. ઐસે ‘ભેદોંકે કારણ અજ્ઞાન તીન...’ તીન હુએ ન અજ્ઞાન? મતિ, શ્રુત ઔર વિભંગ.

ઔર ‘ચક્ષુદર્શન,...’ વહ ભી ક્ષયોપશમભાવ હૈ. ચક્ષુમે દેખનેકી બહોત શક્તિ હો. ચક્રવર્તીકો ચક્ષુદર્શનમે દેખનેકી ઇતની શક્તિ હોતી હૈ કિ અપને મહેલમેસે સૂર્યમે પરમાત્મા ભગવાન(કી પ્રતિમા હૈ) ઉસકા દર્શન કરતે હૈં. આહાહા..! ક્યા કહતે હૈં? ભરત ચક્રવર્તી સમકિતી અપને મહેલમે... દેવને બનાયે હુએ હૈ. પાંચ મહલ હૈં, દેવને બનાયે હૈં. મહેલ ઉપર રહકર, આંખકા ક્ષયોપશમ ઇતના હૈ, સૂર્યમે પ્રતિમા બિરાજતી હૈ. ભગવાનકી જિનપ્રતિમા હૈ. ઉનકો ઐસી આદત થી કિ સુબહમે ઉઠકર મુંહ ધોકર (દર્શન કરતે) હૈં. (લોગોંકો) આદત ઐસી પડ ગઈ. અંદર ભગવાન હૈં ન? પરંતુ વહ ઉસકો પતા નહીં તો સૂર્યોદય હુઆ તો જયનારાયણ... સૂર્યમે જિનપ્રતિમા હૈ. જિનવરકી પ્રતિમા ત્રિલોકનાથ કી હૈ. ઉસકા દર્શન... આહાહા..! ક્ષયોપશમભાવમે... આહાહા..! ચક્ષુદર્શનમે ભરત ચક્રવર્તી કરતે હૈં. યહાં મનુષ્યમે રહતે હૈં. સૂર્ય કિતના દૂર! વહાં પ્રતિમા બિરાજતી હૈં મંદિરમે, ઉસકા દર્શન કરતે હૈં ફિર ભી અભિમાન નહીં. આહાહા..!

‘અચક્ષુદર્શન,...’ પાંચ ઇન્દ્રિયમે ચક્ષુ છોડકર ચાર ઇન્દ્રિય... ઉસકા ભી ઉઘાડ વિશેષ હો તો જાન સકે. પરંતુ વહ તો પર્યાય હૈ. પર્યાયકા કોઈ મૂલ્ય નહીં. મૂલ્ય તો ભગવાનકા હૈ. આહાહા..! અતીન્દ્રિય આનંદકા નાથ... ભાષા હૈ પ્રભુ! પરંતુ યહ વસ્તુ હૈ ઐસી. અતીન્દ્રિય આનંદ ચૈતન્યચમત્કાર, જિસકે અંદરમે અનંતી.. અનંતી.. ચૈતન્ય સંપદાકી ઋદ્ધિ-સંપદા પડી હૈ ઐસા ભગવાન આત્મા, આહાહા..! ઉસકી દ્રષ્ટિસે આગે અચક્ષુદર્શન ભી કુછ હૈ નહીં. આહાહા..! અવધિદર્શન. ઇસકી કુછ હૈ નહીં ગિનતી. આહાહા..! ઉસ ભેદોંકે કારણ દર્શન તીન હૈં.

બાદમાં લેતે હૈં ‘કાલલબ્ધિ,...’ કાલલબ્ધિ લી છે. વહ કાલલબ્ધિ નહીં. પરંતુ વહ કાલલબ્ધિ ક્ષયોપશમભાવકો લિયા છે. પાંચ બોલ આતા હૈ ન? પાંચ બોલ આતા હૈ ન? ક્ષયોપશમ, વિશુદ્ધિ. તો વહાં કાલ નહીં આતા હૈ ઉસમ્. વહ કાલ જો હૈ વહ કાલલબ્ધિ ક્ષયોપશમભાવકો કહા હૈ. વહ કાલલબ્ધિ નહીં. જિસ સમયમ્ જો પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, જિસ સમયમ્ જો પર્યાય પ્રગટ હોનેવાલી હૈ ઉસ સમયમ્ હોગી વહ કાલલબ્ધિકી બાત વહાં નહીં. વહાં કાલલબ્ધિકા અર્થ ક્ષયોપશમભાવ હૈ. આહાહા..!

‘કરણલબ્ધિ,...’ પરિણામ શુભ હોતા હૈ. આહાહા..! ‘ઉપદેશલબ્ધિ,...’ દેશના. ઉપદેશલબ્ધિકા અર્થ દેશના. ભગવાનકી વાણી સંતોને સુનાઈ ઓર સુની ઉસકા નામ દેશના. દેશનાલબ્ધિ તો સમકિત પાનેવાલેકો મિલતી હી હૈ. ફિર ભી દેશનાલબ્ધિસે સમકિત હોતા નહીં. દેશનાલબ્ધિ જ્ઞાની સુનાતે હૈં, દેશનાકા જ્ઞાન હોતા હૈ, પરંતુ વહ પરલક્ષી જ્ઞાન હૈ. વહ દેશનાલબ્ધિસે ભી સમકિત હોતા નહીં. આહાહા..! વહ દેશનાલબ્ધિકા ભી અંદરમ્ અભાવ હૈ. આહાહા..!

‘ઉપદેશલબ્ધિ,...’ ઉપદેશ આયા ન? વહ દેશના હી હૈ. ‘ઉપશમલબ્ધિ,...’ વહ વિશુદ્ધિ હૈ. પાંચ બોલ આતા હૈ ન? વહ ઉપશમલબ્ધિ વિશુદ્ધિભાવમ્ આતી હૈ (અર્થાત્) રાગકી મંદતા. રાગકી મંદતા વહ શુભભાવ હૈ. વહ ભાઈ કહતે થે ન ઉસમ્? કાંતિલાલ ઈશ્વર મુંબઈમ્ હૈ ન? વહ કહતે થે કિ દેખો! શુભભાવસે સમકિત પાતે હૈં. વિશુદ્ધિલબ્ધિ ઉસમ્ હૈં ઉસ કારણસે પાતે હૈં. પ્રભુ! વહ બાત તો એક ઓર રહ ગઈ. આહાહા..! પરંતુ બાદમ્ જૈનશાસન ૧૫વીં ગાથા મુંબઈમ્ ચલી, સુની. બોલ પડે. નરમાશસે બોલ પડે કિ હમકો ભાવ દિગંબર આપને બનાયા. બાપુ! દિગંબર કોઈ પક્ષ નહીં હૈ. દિગંબર કોઈ વાડા નહીં. વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ ઉસકા નામ દિગંબર ધર્મ કહનેમ્ આતા હૈ. આહાહા..! આત્માકા ઓર છહ દ્રવ્યકા સ્વરૂપ હૈ ઉસકો જિસને જાના, ઉસને આત્મા તરફકી બાત કહી, વહ જૈનધર્મ ઓર જૈનશાસન હૈ. આહાહા..!

કૌનસે ક્ષણમ્ દેહ પડ જાયે? કિસ ક્ષણમ્ દેહ મ્ કૌનસા રોગ આ જાયે? કિસકા અભિમાન? કહતે હૈં કિ વહ વિશુદ્ધિલબ્ધિ કા ભી અભિમાન નહીં. શુભભાવ મેરે આત્મામ્ હૈ નહીં. આહાહા..! વહ શુભભાવકી જો ક્રિયા વહ મેરેમ્ હૈ નહીં. આહાહા..! ‘પ્રાયોગ્યતાલબ્ધિ,...’ કર્મકી સ્થિતિકી મંદતા. પ્રાયોગ્યતાકા અર્થ વહ હૈ. કર્મકી જો તીવ્ર સ્થિતિ હૈ ઉસકી મંદતા (હો). વહ પાંચો બોલ આત્મામ્ નહીં, પર્યાયમ્ હૈ. આહાહા..! ‘એસે ભેદોકે કારણ લબ્ધિ પાંચ; વેદક સમ્યક્ત્વ,...’ વહ ભી આત્મામ્ ત્રિકાલમ્ નહીં, પર્યાયમ્ હૈ. વેદક-વેદન. સમકિતમોહનીયકી પ્રધાનતા સે વેદક સમકિત કહનેમ્ આયા હૈ. સમ્યગ્દર્શન તો હૈ, પરંતુ સમકિતમોહનીય અભી સાથમ્ પડા હૈ. ફિર ભી ઉસકો સમકિતમોહનીયકા બંધ નહીં.

બંધ તો તીનમ્સે મિથ્યાત્વકા એકકા હી બંધ પડતા હૈ. ક્યા કહા સમજમ્ આયા? મિશ્ર પ્રકૃતિ, સમકિત મોહનીય ઓર મિથ્યાત્વ. તીન પ્રકૃતિમ્સે બંધનકા કારણ તો એક મિથ્યાત્વ હી હૈ. મિશ્ર ઓર સમકિત (મોહનીય) બંધકા કારણ નહીં. આહાહા..! વહ ભી અપને આત્મામ્ નહીં. વેદકસમકિત ભી

अपने आत्मामें नहीं. आडाडा..! वेदक्यारित्र. क्षयोपशम्यारित्र. आडाडा..! आत्मज्ञान सखित आत्माके आनंदके बाजुमें बढकर जो अनादि राग और कषायके साथमें... पडभे को क्या कहते हैं?

श्रोता - बाजू.. बाजू..

पूज्य गुरुदेवश्री - बाजू. जब सोनेवाला सोता है तो दायीं तरफ़ ठीक न पडे तो करवट लेता है. जैसे अनादिसे अज्ञानी रागकी अकता में था, वह गुलांट जाकर करवट बदलता है. आडाडा..! वह दिशा पलटता है. दिशाकी दशा हेर है. अपनी दिशा तरफ़के वलणमें यह समकित है. परकी दिशा तरफ़के वलणमें समकित नहीं. आडाडा..! सूक्ष्म बात है भाई!

अपनी दिशा दशा... जो समकित है उसकी दिशा तो द्रव्य है. आडाडा..! और रागादिकी दशा है उसकी दिशा तो परद्रव्य आदि पर है. तो वह भी यहां कडा कि वेदक्यारित्र भी आत्मामें नहीं. 'और संयमासंयमपरिणति.' पंचम गुणस्थान. आडाडा..! जिसमें सम्यग्दर्शन, वेदन सखित शांतिकी वृद्धि हो गई. यौथे समकितमें जो आनंदका वेदन था, उससे पंचम गुणस्थानमें प्रतिमाधारीको आनंद बढ गया अंदर. आडाडा..! उसको यहां संयमासंयमपरिणति कहते हैं. आडाडा..! मुनि कुंडकुंदाचार्यने तो ऐसा कहा कि मैं समयसार कडूंगा, परंतु वह प्रचुर स्वसंवेदन मेरे वैभवसे कडूंगा. मैंने सुना है इसलिये कडूंगा ऐसा भी नहीं.

मैं प्रचुर स्वसंवेदन निजवैभवसे कडूंगा. यहां मुनिको प्रचुर स्वसंवेदन है, तो पंचम गुणस्थानमें उससे कम वेदन आनंदका है और उससे थोडा कम यौथे (गुणस्थानमें) आनंदका वेदन है. वरना गुणस्थान नहीं (होता). गुणस्थान नहीं है ऐसा नहीं, परंतु गुणस्थान मिथ्यात्व है. आडाडा..! कठिन बात है प्रभु! अतीन्द्रिय आनंदका अल्प वेदन यौथे होता है और पांचवेमें विशेष, छठवेमें (उससे) विशेष है. यहां कहते हैं कि वह सब क्षयोपशमभाव है. वह आत्मामें नहीं, द्रव्यमें नहीं. आडाडा..!

श्रोता - यह सब समझना पडे?

पूज्य गुरुदेवश्री - आडाडा..! जिसको दरकार हो उसको समझना पडे प्रभु! उसका कारण है. कि भूल बहोत ज्यादा है, भूलके प्रकार बहोत हैं. तो उसको निकालनेको बहोत जानपना करना पडेगा. आडाडा..! जो अल्प भूल है तो तो अकदम अंदर जाते हैं तो छूट जाती है. बाहरमें तो बहोत भूल-कि पार न मिले ईतनी भूल है यह तो. आडाडा..! वह मिथ्यात्वके शल्य... असंभ्य प्रकारका क्या शल्य है? आडाडा..! तो उसको जानना तो पडेगा प्रभु! जाने बिना उससे दूर नहीं हो सकता. आडाडा..!

'औद्यिकभावके ँक्कीस भेद ँस प्रकार हैं; नारकगति,...' वह आत्मामें नहीं. 'तिर्य्यगति,...' आडाडा..! नरकगतिमें यौथे गुणस्थान तक की दशा हो, परंतु वह आत्मामें नहीं. तिर्य्यगतिमें पंचम गुणस्थान तक (की दशा) हो, फिर भी आत्मा-द्रव्यमें नहीं. 'मनुष्यगति...' आडाडा..! मनुष्यगतिमें १३-१४ गुणस्थान हो, परंतु वह आत्मामें नहीं. आडाडा..! आया है? जोव अधिकारमें आया है. ६८ गाथा आभिरकी. गुणस्थान वह आत्मा नहीं. आडाडा..! केवलज्ञान तेरहवां गुणस्थान भी आत्मा नहीं. आडाडा..! अक समयकी स्थिति है. प्रभु तो अनादि-अनंत सत्ता सत्स्वरूप है. उसकी सत्ताकी तो

क्या बात! यहाँ तो यमत्कारिक अंदर यैतन्यरत्न भरे हैं. यमत्कारिक अनंत यैतन्यरत्न आत्मामें भरे हैं. आडाडा...! उसका जो अनुभव वह भी, कड़ते हैं कि अंदरमें नहीं, द्रव्यमें नहीं. वह पर्याय है. आडाडा..!

‘देवगति,...’ यौथे गुणस्थान तक होता है. सर्वार्थसिद्धका देव. वह भी द्रव्यमें नहीं. आडाडा...! ‘ऐसे भेदोंके कारण गति यार; कोधकषाय,...’ आत्मामें नहीं. आडाडा...! ‘मानकषाय,...’ आत्मामें नहीं. ‘माया कषाय,...’ आत्मामें नहीं. ‘लोभकषाय,...’ आत्मामें नहीं. ‘ऐसे भेदोंके कारण कषाय यार; स्त्रीलिंग, पुलिंग और नपुंसकलिंग ऐसे भेदोंके कारण लिंग तीन;...’ वह आत्मामें नहीं. आडाडा...! यह शरीरका द्विभाव है वह (लिंग) नहीं है. अंदरमें जो पुरुषवेदन का उदय है उसको यहाँ वेद कडा है. शरीरका आकार स्त्रीका, पुरुषका वह (वेद) नहीं, वह तो परिणामिकभाव जडका है. आडाडा...! अंदर विषय वेदनाका जो विकल्प उठता है स्त्री, पुरुष या नपुंसकको, वह वस्तुमें है नहीं. आडाडा...! नपुंसक, नारकी असंख्य नपुंसक है. सभ-असंख्य नारकी नपुंसक हैं. फिर भी क्षायिक समकित यहाँ है. श्रेष्ठिक राजा पडली नरकमें गये हैं. हैं नपुंसक. आडाडा...! वह भी जानते हैं कि यह नपुंसकवेद मेरे द्रव्यमें नहीं. आडाडा...! ओहोहो...! ऐसी बात है. भाई! कितने भेद! याद रहना मुश्किल है. झुरसद न मिले. आडाडा...!

यह लिंग तीन हैं. अब, ‘सामान्य संग्रहणयकी अपेक्षासे मिथ्यादर्शन अेक,...’ है. मिथ्यादर्शन के भेद असंख्य और अनंत हैं. परंतु सामान्यकी अपेक्षासे मिथ्यादर्शन अेक है. बंध अधिकारमें आया है. सुना है? परको मैं जिंदा रख सकता हूँ, परको मैं मार सकता हूँ, परको सुख-दुःख कर सकता हूँ, वह (मान्यता) मिथ्यात्व है. उसमें लिखा है. मिथ्यात्वका अेक भाग है. आडाडा...! क्या कडा? वह कोई पूरा मिथ्यात्व नहीं. परको मैं जिंदा रख सकता हूँ, परको मैं मार सकता हूँ, परको मैं मदद कर सकता हूँ. आडाडा...! ऐसी बात जो है वह आत्मामें नहीं. आडाडा...!

यहाँ तो कड़ते हैं कि मिथ्यादर्शन-उलटी मान्यता... आडाडा...! नपुंसक आदि वेद हो तो... और समकित्ती हो तो मिथ्यादर्शन नहीं. वह अज्ञान अेक है. यहाँ क्या कडा? कि ‘सामान्यसंग्रहणयकी अपेक्षासे मिथ्यादर्शन अेक,...’ है. ऐसे मिथ्यादर्शनके असंख्य प्रकार हैं. आडाडा...! मिथ्यामान्यताका सूक्ष्म भेद लेनेसे, अेक सूक्ष्म विकल्प कि तीर्थंकरगोत्र बंधे वह भी मेरी यीज है ऐसा जो हो, तो तीर्थंकरगोत्र बंधे नहीं और मिथ्याद्रष्टि है वह. आडाडा...! समझमें आया? आडाडा...!

‘अज्ञान अेक...’ सामान्य संग्रहणय है. ‘असंयमता अेक;...’ सामान्य संग्रहणय है. ‘असिद्धत्व अेक;...’ यौदुवे गुणस्थान तक असिद्धत्व है. आडाडा...! यौदुव गुणस्थान तक उदयभाव है वह असिद्धभाव है, सिद्धभाव नहीं. आडाडा...! ‘असिद्धत्व अेक;...’ गजब बात है. यौदुवें गुणस्थानमें असिद्धपना? सिद्धपना नहीं. दूसरी भाषामें कडे तो असिद्धत्व अर्थात् संसारपना. आडाडा...! यौदुवें गुणस्थान तक संसारदशा है, पीछे सिद्धदशा होती है. असिद्ध(दशा) छूटकर सिद्धदशा होती है. आडाडा...!

‘शुक्ललेश्या,...’ वल आत्मां नईं है. आडाडा...! शुक्ललेश्या शुभभाव है. शुभभाव कषायके साथ... कषायिक भाव-कषायके साथ... शुभभाव कषाय उसका नाम शुक्ललेश्या है. ‘पद्मलेश्या,...’ वल भी शुभभावकी मंदता है. ‘पीतलेश्या,...’ वल भी शुभभावकी मंदता है. ‘कापोतलेश्या,...’ वल अशुभभाव है. ‘नीललेश्या,...’ वल अशुभभाव है, ‘कृष्णलेश्या,...’ अशुभ है. ‘ऐसे लेदोंके कारण लेश्या छल..’ है.

‘पारिषामिक भावके तीन लेद ँसप्रकार हैं -’ अब यल लिया. आडाडा...! यार भाव तो उसमें नईं. अब पारिषामिकभाव है उसके भी तीन लेद हैं, पर तीन लेद अंदरमें नईं. आडाडा...! जव ‘जवत्वपारिषामिक,...’ तीन लेद. जवत्वपारिषामिक सलजस्वभाव.. सलजस्वभाव.. जिसमें कोँ उदय, उपशम, क्षयोपशम, क्षायिककी अपेक्षा नईं. ऐसा निरपेक्ष भगवान जवत्वपरिषाम है. ‘भव्यत्व-पारिषामिक...’ वल भी पारिषामिकभावमें गिना है, परंतु उसका तो अंत आ जाता है. तीन क्यों लिये हैं? उसमें जवत्वपरिषामका अंत नईं आता. जवत्व पारिषामिकभाव तो तीनों कालका है. भव्यत्व परिषामका अंत आ जाता है, सिद्ध डोता है तो. सिद्धमें भव्यत्व परिषाम रलता नईं.

प्रश्न-उत्तरमें तो ऐसा लिया है भवि-अभवि... गोपालदास भरैया उन्डोंने लिया है. परंतु वल गुण लिया है. अपेक्षित है. भव्य भी गुण नईं. गुण डो तो तीन काल रलना याडिये. सिद्धमें भव्यत्व रलता नईं. भव्यत्वकी दशा जो डोनी है वल डो गँ. तो (सिद्धको) भव्यत्व-अभव्यत्वका अभाव है. यलं आयेगा. यौदल मार्गशा है न? उसमें. भव्यत्व-अभव्यत्व सिद्धमें नईं. आडाडा...! भविपना सिद्धमें नईं. भविपना तो प्राप्त डोने लायक की भात है. प्राप्त डो गया पीछे क्या रल? आडाडा...!

‘भव्यत्व-पारिषामिक...’ उसका अंत आता है. ‘अभव्यत्वपारिषामिक...’ वल अनादि-अनंत है. ‘यल जवत्वपारिषामिकभाव भव्योंको तथा अभव्योंको समान डोता है,...’ जवत्व पारिषामिकभाव. आडाडा...! त्रिकाल जवत्व पारिषामिकभाव भव्य और अभव्य.. भव्यों को, अभव्यको—दोनोंको पारिषामिकभाव सदा रलता है. अभव्यको पारिषामिकभाव? आडाडा...! जव है न? तो पारिषामिकभाव है. आडाडा...! और पारिषामिकभावका अंत नईं आयेगा पर्यायमें. परंतु पारिषामिकभाव है... वल यर्या भडोत डो गँ है कि अभव्य को पारिषामिकभाव कल और भव्यको पारिषामिक (कल). भव्यताका तो अंत डो गया, सिद्ध डुअे वलं भव्य(पना) रलता नईं. अभव्य है वल तो अनादि-अनंत है तो भी पारिषामिकभावसे है. आडाडा...!

उसका द्रव्य पारिषामिकभावसे है, गुण पारिषामिकभावसे है. अभविकी पर्याय भी पारिषामिकभावसे है. अशुद्ध पारिषामिकभाव वल पर्याय अनादि-अनंत है. परंतु है पारिषामिककी पर्याय. जयधवलमें उदयभावको पारिषामिकभावमें गिना है. आडाडा...! जयधवल है न? धवल, जय धवल, मलधवल. जयधवलमें उदयभावको पारिषामिकभावमें गिना हैं. क्योंकि पारिषामिक की पर्याय है. आडाडा...! भले नाश न डो अभविको, परंतु है तो पारिषामिकभाव त्रिकाल उसकी यल पर्याय. आडाडा...! पारिषामिकभाव अभविको डोता हैं.

‘इस प्रकार पांच भावोंका कथन किया.’ ‘पांच भावोंमें क्षायिकभावकार्यसमयसारस्वरूप है.’ अब उसमेंसे सार निकाला कि पांच भावों में क्षायिकभावकेवलज्ञान, केवलदर्शन आदि वह कार्यसमयसारस्वरूप है. आडाडा..! परमात्मा वह कार्यसमयसारस्वरूप है. ‘(क्षायिकभाव) त्रिलोकमें प्रक्षोभ के हेतुभूत...’ आडाडा..! भगवानका गर्भ, जन्म होता है तो त्रिलोकमें भलबलाहट होती है. जरा आनंद आता है. वह आनंद आत्माका नहीं है. आत्माका आनंद आये उसको तो जन्म-मरणका अंत आ जाये. आडाडा..! भगवानके जन्म में, गर्भमें यौदह ब्रह्मांडमें आनंद होता है. यह तो स्वभाविक कल्पनाके सुभका आनंद है, अतीन्द्रिय आनंद नहीं. अतीन्द्रिय आनंद तो अक समयमें आया उसकी मुक्ति होगी ही होगी. आडाडा..!

भगवानके जन्ममें आनंद होता है. लोग ऐसा मान ले कि नारकीको भी आनंद होता है. पर कौन-सा आनंद प्रभु? अतीन्द्रिय आनंद जो आता हो तो सब नारकी समझिती हो जाये. आडाडा..! वह बाहरका आनंद शुभभाव वह आनंदमें गिननेमें आया है. लौकिक बाहरका. आडाडा..! कछे सेठ! यह सब याद रचना पड़ेगा. आडाडा..! बडोत कठिन काम प्रभु! वीतरागका मार्ग गहन है प्रभु! बडोत गहरा है और बडोत गूढ है. आडाडा..! इसका अभिमान... पर्यायमें अभिमानकी यीज काम नहीं करेगी. आडाडा..! किंचित् भी जो पर्यायका अभिमान रह गया, जनपनेका, धारणाका—ऐसा कोई रह गया तो जन्म-मरण मिटेगा नहीं. आडाडा..!

यहां तो कहते हैं कि ‘पांच भावोंमें क्षायिकभाव (क्षायिकभाव) त्रिलोकमें प्रक्षोभ के हेतुभूत...’ ‘प्रक्षोभ = भलबली. तीर्थकरके जन्मकल्याणकादि प्रसंगो पर तीन लोकमें आनंदमय भलबली होती है.’ आनंदमय भलबली अर्थात् क्या? यह सुभ. अतीन्द्रिय आनंद नहीं. आडाडा..! अतीन्द्रिय आनंद अक समय आये तो भतम हो जाये—जन्म-मरणका अंत आ जाये. आडाडा..! समझमें आ गया? तीर्थकरके जन्मके समयमें, गर्भ समयमें लोकमें आनंद होता है, वह अतीन्द्रिय आनंदकी भात नहीं है. शुभभावका सुभ. शुभभाव होता है. आडाडा..!

‘कार्यसमयसारस्वरूप है; (क्षायिकभाव) त्रिलोकमें प्रक्षोभ के हेतुभूत तीर्थकरत्व द्वारा प्राप्त होनेवाले...’ यह तो तीर्थकरत्व द्वारा प्राप्त होनेवाले... क्या तर्क आया? यहां अंदर तर्क आया था कि यह तो केवलज्ञान तीर्थकरत्व द्वारा ही क्यों लिया? (अकेला) केवलज्ञान द्वारा क्यों न लिया? समझमें आया? वरना यह तो केवलज्ञानीयोंको भी होता है. परंतु उस समय ऐसा मगजमें आ गया था कि यह अमृतयंद्राचार्य भविष्यमें तीर्थकर होंगे उसकी ना नहीं. यहां केवलज्ञान नहीं लिया. तीर्थकरत्व लिया. आडाडा..! वह और यह पद्मप्रभमलधारिदेव.. अक श्लोक ऐसा है उसमेंसे निकाला था. ओडोडो..! यह पुरुष भविष्यमें तीर्थकर होंगे. समझमें आया?

यहां द्रष्टांतमें तीर्थकरपना लिया. द्रष्टांतमें केवलज्ञान नहीं लिया. आडाडा..! समझमें आया? उसका कोई हेतु है कि नहीं? मुनिका अक्षर अहेतुक नहीं है. भगवान! शांतिसे समझना चाडिये प्रभु! यह ‘तीर्थकरत्व द्वारा प्राप्त होनेवाले सकल-विमल केवलज्ञानसे युक्त तीर्थनाथको (तथा उपलक्षणसे

सामान्य केवलीको) देओ! पेटा में यह लिया. उपलक्षण में सामान्य केवली लिये, मुख्य में तीर्थकर लिये. आडाडा..! 'अथवा सिद्ध भगवानको होता है.' तीनोंको होता है. तीर्थकर होनेवाले हैं उसको होता है, केवलीको होता है और सिद्धको होता है. तीर्थकर न हो तो सामान्य प्राणी केवल प्राप्त करता है तो उसको भी यह भाव होता है. आडाडा..!

'औद्ययिक, औपशमिक और क्षायोपशमिक भाव संसारियों को डी छोते हैं,...' देओ! उद्यय, उपशम, क्षयोपशमभाव संसारियों को डी छोते हैं. 'मुक्त जवोंको नहीं.' सिद्ध में नहीं. सिद्ध में तो क्षायिकभाव है. अब जरा शब्द आया है.

'पूर्वोक्त यार भाव आवरणसंयुक्त होनेसे...' आडाडा..! क्षायिकभाव आवरण संयुक्त है. उसका अर्थ? कि आवरणका निमित्तका अभाव, एतनी अपेक्षा लागु पडती है. उद्यय आदि में उद्यय है निमित्त प्रत्यक्ष. उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक में निमित्तके अभावकी अपेक्षा आती है, एसलिये उसको आवरणवाला कडने में आया है. आवरणवाला है नहीं. आडाडा..! 'यार भाव आवरणसंयुक्त होनेसे मुक्तिका कारण नहीं हैं.' क्षायिकभाव मुक्तिका कारण नहीं है. उसका कारण? कि उसके आश्रयसे मुक्ति (छोती) नहीं है. आडाडा..! वह पडले भी आ गया था.

यार भाव आवरणयुक्त होनेसे... ओओओ...! पडले भी आ गया था. यार भावसे अगोरर... आ गया था पडले. आत्मा यार भावसे अगम्य है. उसका अर्थ? यार भाव में उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक में तो (आत्मा) गम्य है, परंतु यार भावके आश्रयसे गम्य नहीं. समझ में आया? उससे यार भावसे अगोरर कडा था और यहां यार भाव आवरणसे युक्त कडे. आडाडा..! दिगंबर संतोकी वाणी तो अलौकिक है भाई! आडाडा..! केवलज्ञानके कडायत है—केवलज्ञानके मार्ग पर चलनेवाले हैं संतो. आडाडा..!

'यार भाव आवरणसंयुक्त होनेसे मुक्तिका कारण नहीं हैं.' क्षायिकभाव में कर्मके क्षयके निमित्तकी अपेक्षा आती है. उस कारणसे उसको आवरणसंयुक्त कडा है. समझ में आया? जिसमें कोई अपेक्षा नहीं.. परम परिणामिक प्रभु अंदर जिसको कोई अपेक्षा डी नहीं कि उत्पन्न हुआ या व्यय हुआ, घट गया या बढ गया—कुछ है नहीं. अनादि अनंत अकल्प सत्प्रभु बिराजता है उसको पारिणामिकभाव कडते हैं. क्षायिकभाव तो आवरणवाला कडते हैं. क्योंकि आवरण नाश होता है. एतनी अपेक्षा लेकर.. आडाडा..!

'यार भाव आवरण संयुक्त होनेसे मुक्तिका कारण नहीं हैं. त्रिकाल निरुपाधि जिसका स्वरूप है...' आडाडा..! त्रिकाल निरुपाधि जिसका स्वरूप है 'ऐसे निरंजन निज परम पंचमभाव...' आडाडा..! यार भावकी द्रष्टि छोड दे, यार भावका लक्ष छोड दे. आडाडा..! क्षयोपशम और क्षायिक उसका भी लक्ष छोड दे. आडाडा..! यहां तो जरा थोडा क्षयोपशमज्ञान हुआ, पांच, दस पर्य्यस लाभ करोड श्लोक याद रह गये तो ओओओ...! प्रभु! उसमें क्या है?

યહ તો કહતે હૈં કિ 'ત્રિકાલ નિરૂપાધિ જિસકા સ્વરૂપ હૈં ઐસે નિરંજન નિજ પરમ પંચમભાવકી (-પારિણામિકભાવકી) ભાવનાસે પંચમગતિમેં...' ઉસકી ભાવનાસે. ચાર ભાવનાસે નહીં. આહાહા...! ક્ષાયિકભાવસે મુક્તિ હોતી હૈ, ઉસકે આશ્રયસે નહીં. ચંદુભાઈ! ઐસા સુના કહાં હો? ધંધેમેં કેવલ પાપમેં સારા દિન પડા રહે. યહ કરના... યહ કરના... યહ કરના... હોલી સુલગતી હૈ સારા દિન કષાય. પ્રભુ અંદર.. આહાહા...! ચાર ભાવસે ભી લક્ષમેં આયેગા નહીં. ક્યોંકિ ચાર ભાવ પર્યાય હૈં. પર્યાયકે લક્ષસે ભગવાન દ્રષ્ટિમેં આતા નહીં. આહાહા...! ઉસ કારણસે ત્રિકાલી નિરૂપાધિ જિસકા સ્વરૂપ હૈ... તીનોં કાલ ઉપાધિરહિત પરમ પારિણામિક ચૈતન્યસ્વરૂપ, આનંદસ્વરૂપ, સહજસ્વભાવસ્વરૂપ, વસ્તુ અનાદિ-અનંત... આહાહા...!

'ઐસે નિરંજન નિજ પરમ...' નિરંજન-જિસમેં અંજન નહીં, મેલ નહીં. 'નિજ પરમ પંચમભાવકી...' નિજ પરમ પંચમભાવકી. અપના પંચમભાવ. ભગવાનકા પંચમભાવ ભી નહીં. આહાહા...! ભગવાનકા પંચમભાવ પર લક્ષ કરેગા તો રાગ આયેગા. મોક્ષ અધિકારમેં કહા હૈ કુંદકુંદાર્યને. 'પરદ્વાદો દુગ્ગઈ' ભગવાન ઐસા કહતે હૈં કિ હમારે ઉપર લક્ષ કરેગા તો તેરી દુર્ગતિ હોગી. અષ્ટપાહુડમેં હૈ. દુર્ગતિકા અર્થ? સુગતિ-સ્વર્ગાદિ મિલેગી વહ દુર્ગતિ હૈ. મોક્ષગતિ નહીં મિલેગી. આહાહા...! કઠિન બાત હૈ, પ્રભુ! ઐસા કહા હૈ. 'સદ્વા હુ સુગ્ગઈ પરદ્વાદો દુગ્ગઈ' ઐસા પાઠ હૈ અષ્ટપાહુડમેં. આહાહા...!

અપના શુદ્ધ પારિણામિક સ્વભાવભાવસે હી મોક્ષકી દશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. બાકી ચાર ભાવસે ઉત્પન્ન નહીં હોતી. આહાહા...! ગજબ બાત હૈ. યહાં તો થોડા શુભભાવ કરે તો ઐસા હો જાયે કિ હમને ઐસા ક્રિયા ઔર હમ બઢ ગયે. આહાહા...! ઐસે પંચમભાવકો 'નિરંજન નિજ પરમ પંચમભાવ નિરૂપાધિક જિસકા સ્વરૂપ...' ઐસી ભાવનાસે... ભાવનામેં તો ક્ષાયિક, ક્ષયોપશમ આયા. સમઝમેં આયા? પંચમભાવકી ભાવનામેં ઉપશમ, ક્ષયોપશમ તો આયા, પરંતુ ઉસકે આશ્રયસે નહીં (હોતા) ઇતના બતાને કી બાત હૈ. આહાહા...! પ્રભુકી ગહન ગતિ હૈ પ્રભુ! દિગંબર આચાર્યોંકી ગજબ કોઈ ગહન ગતિ હૈ. આહાહા...! કેવલજ્ઞાનકો ખડા કર દિયા. કેવલજ્ઞાની(કા વિરહ) ભૂલા દિયા. કેવલજ્ઞાન નહીં હૈ, (પરંતુ) ઐસી વાણી નિકલી કિ ઉસમેં કેવલજ્ઞાન પ્રત્યક્ષ હૈ ઐસા બતા દિયા. પંચમ આરા કે પ્રાણીકો પંચમભાવ.. આહાહા...!

કેવલજ્ઞાન તો અભી ક્ષાયિકભાવ હૈ, પરંતુ યહ તો પંચમભાવ ત્રિકાલ નિરૂપાધિ.. આહાહા...! જિસકા સ્વરૂપ હૈ, નિરંજન હૈ. નિજ પરમ પંચમભાવકી ભાવનાસે... યહ ભાવના તો હૈ ક્ષયોપશમ, ઉપશમ ઔર ક્ષાયિક. પુણ્ય નહીં, શુભ નહીં, ઉદય નહીં. ચાર ભાવમેં ઉદયભાવ નહીં. તીન ભાવ લેના. આહાહા...! ઉસ 'ભાવનાસે પંચમગતિમેં મુમુક્ષુ (વર્તમાનકાલમેં) જાતે હૈં...' આહાહા...! વર્તમાનકાલમેં મોક્ષ જાતે હૈં મહાવિદેહમેં. છહ મહિને ઔર આઠ સમયમેં છહસૌ ઔર આઠ (જીવ) તો ત્રિકાલ મુક્તિ (કો પાતે હૈં). (અભી) ભરત, ઐરાવતમેં નહીં (પાતે). જહાં ભગવાન બિરાજતે હૈં વહાં છહ મહિને ઔર

आठ समयमें ५०८ जव मुक्ति प्राप्त करते हैं. भगवान बिराजते हैं वहां. आछाछा..! साक्षात् प्रभु बिराजते हैं वहां ५ मछिने और ८ समयमें ५०८ जव मुक्ति पाते हैं.

वर्तमानकालमें जाते हैं. वर्तमानकाल शब्दसे भले यहां पंचम आरेकी भात नहीं. मनुष्य क्षेत्रमें. आछाछा..! भविष्यकालमें जायेंगे, भूतकालमें गये थे वड अेक छी भाव है. पंचमभावकी भावना अेक छी भात भोक्षका कारण है, दूसरा कोर्र कारण नहीं. विशेष कर्हेगे.

(श्रोता - प्रमाश वचन गुरुदेव!)

શ્રાવણ સુદ ૬, સોમવાર, તા. ૩૦-૭-૧૯૭૯

ગાથા-૪૧, શ્લોક-૫૮, ૫૯ પ્રવચન-૧૦

નિયમસાર. આખિરી પેરેગ્રાફ હૈ ન? મુમુક્ષુ... ફિરસે લેતે હૈ. ‘પૂર્વોક્ત ચાર ભાવ આવરણસંયુક્ત હોને સે...’ આહાહા...! કુંદકુંદાર્યને અપની ભાવના મેં દ્રવ્યસ્વભાવ કી દ્રષ્ટિ કી હૈ તો દ્રષ્ટિ કરને કો કહા હૈ. ઉસકે બિના સારી પર્યાય... યહાં તો ચાર ભાવ આવરણસંયુક્ત કહા. આહાહા...! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પરિણામ તો ઉદયભાવ હૈ વહ તો વિકાર હૈ, ભોગી કે ભોગ કા મૂલ હૈ. વહ અભી આયેગા. આહાહા...! વહ કોઈ ધર્મ નહીં. ઉસકે આશ્રય સે, કારણ સે ધર્મ હોગા શુભ કરતે.. કરતે, ઐસા નહીં. પરંતુ તીન ભાવ જો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક હૈ વહ પર્યાય હૈ. પર્યાય મેં નિમિત્તકી અપેક્ષા ઔર નિરપેક્ષતા આતી હૈ. ઈતની અપેક્ષા હૈ તો ચારો ભાવ કો આવરણ સંયુક્ત કહા.

અથવા ક્ષાયિકભાવકી પર્યાય-દશા હો, પરંતુ ઉસકા આશ્રય કરને લાયક નહીં. ઐસી બાત હૈ ભાઈ! આહાહા...! શરીરકી ક્રિયા કહીં રહ ગઈ. અંદર વ્રત, તપ, ભક્તિ કે પરિણામ તો કહીં રહ ગયે. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! મૂલ બાત જૈનદર્શનકી કોઈ અલૌકિક હૈ. આહાહા...! યહાં કહતે હૈ કિ ચાર ભાવ અર્થાત્ ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક... ક્ષાયિક મેં તો કેવલજ્ઞાનાદિ નૌ લબ્ધિ.. નૌ લબ્ધિ.. આહાહા...! વહ ભી પર્યાય હૈ. દ્રષ્ટિ જિસકો કરના હૈ ઉસે પર્યાય ઉપર લક્ષ કરના નહીં. આહાહા...! જિસકો સમ્યગ્દર્શન-ધર્મકી પહલી શુરુઆત કરના હો, ઉસકો તો ચાર ભાવ સે રહિત અંદર જાયકભાવ પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, ઉસકા આશ્રય કરને સે દ્રષ્ટિ હોતી હૈ. આહાહા...! કઠિન બાત હૈ.

સાધારણ પ્રાણી... ભલે છહ ખંડ કે રાજ મેં હૈ, વહ સમકિતી હૈ તો સમકિતી કી દ્રષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર હૈ. વહ અખંડ કો સાધતે હૈ. આહાહા...! બાહ્ય છહ ખંડ તો સાધતે નહીં, પરંતુ પર્યાય ખંડ હૈ-ભેદ હૈ ઉસકો ભી સાધતે નહીં. આહાહા...! સમજ મેં આયા? ચાર ભાવ કા લક્ષ છોડના. ક્યોંકિ વહ મુક્તિકા કારણ નહીં. આહાહા...! કુંદકુંદાર્ય તો કહતે હૈ કિ મૈને મેરી ભાવના કે લિયે બનાયા હૈ. તુમ સુનો, તુમ્હે યોગ્ય લગે તો ગ્રહણ કરો. આહાહા...! યહ તો વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ કા કહા માર્ગ મેરે મેં હૈ ઔર મેરી ભાવના દ્રવ્યસ્વભાવ ઉપર હૈ. આહાહા...! દૂસરી ચીજ પર્યાય હોતી હૈ, રાગ હોતા હૈ. રાગ કા નિમિત્ત ભી હો, અંદર મેં કર્મ નિમિત્ત હો, બાહ્ય મેં ભગવાન કી પ્રતિમા આદિ હો, પરંતુ વહ કોઈ આશ્રય કરને લાયક નહીં. આહાહા...! હૈ. પરંતુ આશ્રય કરને લાયક તો ત્રિકાલી ભગવાન ચૈતન્ય વિલાસ કા.. સહજાત્મસ્વરૂપ કા વિલાસ જો આત્મા, સહજ ચૈતન્ય કા વિલાસ સ્વરૂપ પ્રભુ... આહાહા...!

ત્રિકાલી દ્રવ્ય જો હૈ વહ સહજ ચૈતન્ય કા વિલાસ સ્વરૂપ, ચૈતન્ય કા આનંદસ્વરૂપ વહ ભગવાન આત્મા પૂર્ણ હૈ. ઉસકા આશ્રય કરને સે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. ચારિત્ર તો પીછે બાપુ! સમ્યગ્દર્શન પહલે.. આહાહા...! અપને દ્રવ્ય કા આશ્રય કરકે પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન હોતા હૈ, પીછે દ્રવ્ય કા વિશેષ આશ્રય કરને સે ચારિત્ર ઉત્પન્ન હોતા હૈ. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય કે આશ્રય સે ચારિત્ર નહીં હોતા.

आडाडा..! समज में आया? उस कारण से इस बार भाव को आवरणसहित कडा है. आश्रय करने लायक नहीं उस कारण से.

‘त्रिकाल निरुपाधिक जिसका स्वरूप है.’ आडाडा..! भगवान् द्रव्य-वस्तु अंदर है, वही त्रिकाल निरुपाधिक है. जिसमें उपाधि-कर्म का निमित्त और रागकी उपाधि अंदर है ही नहीं. आडाडा..! दया, दान, व्रत, भक्ति, तप के परिणाम वही उपाधि हैं, वही वस्तु में नहीं है. आडाडा..! निरुपाधि भगवान् आत्मा जिसका स्वरूप ही निरुपाधि है.

‘ऐसे निरंजन...’ जिसमें अंजन अर्थात् मेल का भी अभाव है, रागादि. ‘निज परम पंचमभाव...’ आडाडा..! सुबह में आया था न? कि द्रव्य मोक्षकी पर्याय को भी करता नहीं. आडाडा..! गजब बात है. दया, दान राग का तो कर्ता आत्मा है नहीं और जो कर्ता माने वही आत्मा नहीं, वही तो अनात्मा है. आडाडा..! बात कठिन लगे भाई! यहां कइते हैं कि ‘निरंजन निज परम पंचमभाव...’ त्रिकाली निरंजन... ऐसे तो शुद्ध आत्माकी बात तो वेदांत भी बखोत करता है. कबीर में भी आती है. परंतु यह नहीं, ऐसी नहीं. सब अंकांतकी बात है. आडाडा..!

यह तो परमात्मा एक समय में-सेकन्ड के असंभ्यवे भाग में, पारिणामिक स्वभावभाव वर्तमान में पूर्ण है. त्रिकालकी अपेक्षा तो पीछे. वर्तमान में ही पूर्ण है. अनंतगुण का कंद, भान, वर्तमान में परमपारिणामिकभाव पूर्ण है. ऐसे परिणामभावकी... देओ! आडाडा..!

‘भावना से...’ क्षायिकभावकी भावना से और उदयभावकी भावना से नहीं. दया, दान, व्रत उसकी भावना से आत्मा का सम्यग्दर्शन होता है, आडाडा..! या चरित्र होता है ऐसा नहीं. याहे तो पंच मंडाव्रत, अष्टाईस मूलगुण पाते, परंतु वही सब राग है. आडाडा..! तो उसके आश्रय से भावना नहीं होती. आडाडा..! भावना तो है उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक पर्याय, परंतु वही उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक पर्यायके आश्रयसे यह भावना नहीं होती. ऐसी बात है.

पंचम पारिणामिकस्वभाव भगवान् आत्मा जिसमें किसकी भावनासे?. भावना अर्थात्? चिंतन और कल्पना नहीं. परमभाव परमात्मा द्रव्यस्वभाव उसकी अकाग्रता, उसको ध्येय बनाकर... आडाडा..! वस्तु के स्वभाव को ध्येय बनाकर अंतर में अकाग्र होना, यह सम्यग्दर्शन-ज्ञान-चरित्रकी पर्याय द्रव्य में अकाग्र होने से होती है. आडाडा..! अभी झुरसत कहां मनुष्य को. अंतर यह मूल शीज है. वैसे तो ‘मुनिव्रत धार अनंतबैर ग्रीवक उपजायो.’ एह ढाला में आता है. एह ढाला. ‘मुनिव्रत धार...’ अष्टाईस मूलगुण, पंच मंडाव्रत, उसके लिये चोका करके (बनाया हुआ) आहार तीन काल में ले नहीं. प्राण जाये तो भी एक उसके लिये बनाया पानी का बिंदु ले नहीं ऐसी तो जिसकी किया है. अनंत बार नवमी त्रैवेयक गया. समज में आया? आडाडा..! तब इसका पंच मंडाव्रत निरतियार था. परंतु वही सब राग है.

‘मुनिव्रत धार अनंतबैर ग्रीवक उपजायो, पै निज आत्म ज्ञान बिना लेश...’ आत्मज्ञान.. रागसे भिन्न भगवान् ऐसा त्रिकाली आत्माका आत्मज्ञान. आत्मज्ञान का अर्थ? गुण का ज्ञान, पर्याय

का ज्ञान जैसे नहीं. निमित्त का ज्ञान, राग का ज्ञान यह तो नहीं, परंतु पर्याय का ज्ञान और गुणभेद का ज्ञान भी नहीं. आडाडा..! ऐसी बात है. 'आत्म ज्ञान बिना सुख लेश न पायो.' आता है न छुड़ ढाला में. आत्म ज्ञान बिना... आत्मा जो चिदानंद प्रभु है उसको स्पर्श करना. आडाडा..! उसका अनुभव करना. ऐसी यीज भावस्वरूप जो त्रिकाल है, उसमें अकाग्रतारूपी भावना करना. ऐसी बात है.

उस 'भावना से पंचमगति में...' मोक्ष में यह भावना से 'मुमुक्षु (वर्तमान काल में) जाते हैं,...' आडाडा..! मछविदेह क्षेत्र में भगवान बिराजते हैं त्रिलोकनाथ परमात्मा. उनकी उपस्थिति में संतो आत्मध्यानी, ज्ञानी, अंतर पंचमभावकी भावना से अभी भी मोक्ष अर्थात् केवलज्ञान प्राप्त करते हैं—मोक्ष होता है. परंतु यह भाव यह व्यवहार करते करते सम्यग्दर्शन होता है और मोक्ष होता है कि पर्याय के आश्रय से सम्यग्दर्शन और ज्ञान होता है—ऐसा नहीं. अरेरे..! यह समजने की कुछ दरकार भी नहीं. है अंदर?

'पंचमभावकी भावना से पंचमगति...' आडाडा..! पंचमगति अर्थात् सिद्ध, मोक्ष. मुमुक्षु अर्थात् वर्तमानकाल में... मुमुक्षु इसको कहीअे कि जिसको परमानंदस्वरूप भगवान आत्मा की भावना करके परम आनंद स्वभावमेंसे प्रगट हुआ है और वह उपादेय त्रिकाल आत्मा को मानते हैं. पर्याय को उपादेय नहीं मानते, डेय मानते हैं. आडाडा..! समज में आया? यह तो पडले आ गया है. संवर, निर्जरा और मोक्ष पर्याय को परद्रव्य मानते हैं समझिती. शरीर, वाणी, पैसा, धूल तो कहीं परद्रव्य रह गया. उसके साथ आत्मा को कुछ संबंध है नहीं. परंतु अंदर में राग आया उसके साथ भी आत्मा को कुछ संबंध नहीं. आडाडा..! परंतु अंदर में से स्वभावभावना डुई, शुद्ध परम पारिणामिकस्वभावकी भावना डुई, वह संवर और निर्जरा है.

मोक्ष जाते हैं. हैं? 'मुमुक्षु (वर्तमान काल में) जाते हैं,...' आडाडा..! फिर भी वह पर्याय के आश्रय से नहीं. उसको यहां तो परद्रव्य कडा है. आडाडा..! अरर..! पैसा, शरीर, धूल यह तो परद्रव्य है, उसके साथ तो तुजे कुछ संबंध नहीं. आडाडा..! परंतु तेरी पर्याय में पंचमभावकी भावना से अंतर में संवर और निर्जरा शुद्ध आनंद का स्वाद आया, अतीन्द्रिय आनंद का स्वाद आया, इसको भी परद्रव्य कडने में आया है. आडाडा..! है? यह तो बात यल गई है पडले. पडली गाथा में उट में. सब तत्त्व परद्रव्य है. आडाडा..! सुभड में भी आया था कि द्रव्यस्वभाव वह वस्तु को द्रव्य द्रष्टि करानेकी बात है. लाज बात, करोड बात सब क्रियाकांड करे, वह कोई धर्म का साधन है नहीं. आडाडा..! अके ली परमात्मा पूर्ण स्वरूपसे बिराजमान अंदर है उसकी भावना अर्थात् अंतरकी अकाग्रता, उसका आश्रय करने से जो कोई सम्यग्दर्शन, ज्ञान, यारित्र हुआ, वह भी परद्रव्य है. आडाडा..! वह परद्रव्य का आश्रय करने लायक नहीं और परद्रव्य के आश्रय से मुक्ति नहीं होती. स्वद्रव्य की पंचमभावकी भावना से मुमुक्षु को मुक्ति होती है. आडाडा..!

यार भाव नहीं है ऐसा नहीं. धर्मी को अपनी पर्याय में कमजोरी से राग आता (नहीं) ऐसा नहीं. राग आता है, परंतु वह राग बंध का कारण है. और जो सम्यग्दर्शन उत्पन्न हुआ संवर, निर्जरा, परंतु उसके आश्रय से भी विकल्प उत्पन्न होता है, राग उत्पन्न होता है. निर्विकल्पता उत्पन्न होती है त्रिकाली भगवान ज्ञानानंद सद्योत्पन्न प्रभु, आडाडा..! उसका आश्रय करने से और उसकी भावना-उसकी अकाग्रता करने से पंचमगति को, मोक्ष को मुमुक्षु जाते हैं. वह आया न? पंचमगति अर्थात् मुक्ति.

‘पंचमभावकी भावना से पंचमगति को.’ आडाडा..! भाषा तो सादी है. भाव तो बडोत गंभीर है भाई! अरेरे..! जिंदगी यली जाती है, उसमें यह बात अंतर में द्रष्टि न हुई तो योर्यासी के अवतार में भटकेगा, नरक और निगोद में जायेगा. आडाडा..! समज में आया? वर्तमानकाल में पंचमगति में मुमुक्षु जाते हैं. भले यहांसे नहीं (जाते, परंतु) मडाविदेड में वर्तमान में पंचमभावकी भावना से—पंचमभाव त्रिकाल, उसकी भावना वर्तमान अकाग्रता, उससे—मुमुक्षुत्व मोक्ष जाते हैं. आडाडा..!

‘(भविष्य काल में) जायेंगे...’ भविष्य जो वर्तमान से अनंत काल है... तो (हमेशा) अक डी सिद्धांत है. पंचमभाव भगवान पूर्यानंद की पकड करके, अकाग्रता करके पंचमगति को प्राप्त भविष्य में भी होंगे. आडाडा..! ‘और (भूतकाल में) जाते थे.’ अनंत काल गया उसमें भी जो मोक्ष गये, वह अंतर स्वभाव जो पूर्यानंद प्रभु उसमें अकाग्र होकर, ध्येय बनाकर लीन होते होते भूतकाल में भी मुमुक्षु पंचमभावकी भावना से मुमुक्षु पंचमगति को प्राप्त होते थे. आडाडा..! असा मार्ग यह है. अक तरङ्ग मंदिर बनाना, रथयात्रा निकालनी... कौन निकाले? सुन तो सडी! वह तो सब जडकी क्रिया होनेवाली है वह होती है. आत्मा निकाल सकता है? आडाडा..! क्या आत्मा मंदिर बना सकता है? आत्मा राग बनाता है असा मानना भी मिथ्याद्रष्टि का कर्तव्य है. तो परको मैं करता हूं मंदिर को, वह तो मडाभिमिथ्याद्रष्टि है.

श्रोता -

पूज्य गुरुदेवश्री - गृहीत मिथ्यात्व. वह अगृहीत है. आडाडा..! असी बात है.

भगवान कुंडकुंडार्यायकी गाथा में यह लिया है. उसकी टीका पद्मप्रभमलधारी मुनि करते हैं. भविष्य काल में जायेंगे और भूतकाल में जाते थे. भूतकाल में यह पंचमभावकी भावना से मोक्ष गये. अनंता तीर्थंकरों, अनंता केवली होकर जो मोक्ष गये, वह सब परमभाव परमात्मस्वरूप त्रिकालकी भावनासे). ‘घट घट अंतर जिन वसे...’ वह जिन परमात्मस्वरूप वीतरागस्वरूप प्रभु डी आत्मा है. वह परमात्मा का आश्रय करने से, अकाग्र होने से भूतकाल में भी मोक्ष गये हैं, वर्तमान में भी जाते हैं और भविष्य में भी जायेंगे. अक डी मार्ग है. ‘अक डोय त्रण काण मां परमार्थ नो पंथ.’ दो नहीं. यह अक डी पंथ है. ‘अक डो तीन काल में परमार्थ का पंथ.’ यह श्रीमद् में आता है. आत्मसिद्धि. आडाडा..!

અરે..! સુનને કો મિલે નહીં. ઔર યહ જગત કે રસ મેં ઘૂસ ગયા. આહાહા..! પૈસે... પૈસે... પૈસે... નહીં કહા થા? દો અબજ ઔર ચાલીસ કરોડ. અભી મુંબઈ મેં આયે થે એક સેઠ ચીમનભાઈ કે. વૈષ્ણવ હૈ વહ. પચાસ કરોડ રૂપયે. વ્યાખ્યાન મેં આયે થે. આયે, બડા નામ સુનકર આયે. આયે સબ આયે, પરંતુ ઉસકો યહ ભૈઠે નહીં. પચાસ કરોડ. કયા નામ ઉસકા?

શ્રોતા - રામદાસ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - હા, રામદાસ.

શ્રોતા - આપને કહા રામદાસ સેઠ. ઉસને કહા સેઠ ન કહના.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - સેઠ ન કહો. વહ જાને કિ મહારાજ લોકો સેઠ કહતે હૈં તો હમ ભી સેઠ કહતે હૈં. ઐસા કહા કિ રામદાસ સેઠ ઐસા ન કહના મુજે. મહારાજ! આપકે પાસ હમ સેઠ કહાં? ઐસા કહતે થે. સ્ત્રીયાં સબ જૈન શ્વેતાંબર. ઘર મેં સબ સ્ત્રીયાં બેટેકી બહુ, ઉસકી બહુ સબ શ્વેતાંબર જૈન ઔર લડકા આદિ સબ વૈષ્ણવ. પચાસ કરોડ. ઔર બહોત કરોડ કી પેદાશ હૈ, દો-ચાર-પાંચ કરોડકી તો. એક તો યહાં હૈ ન? શ્વેતાંબર યહાં જામનગર મેં. જામનગર મેં એક હૈ ન? અપને રામજીભાઈ કા ભૈટા નોકર હૈ ન? આયે થે, વ્યાખ્યાન મેં આયે થે. કયા નામ ઈસકા?

શ્રોતા - .. કંપની.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - હા, કંપની. નામ જગજીવનભાઈ. સાઢે તીન કરોડકી એક સાલ કી ઊપજ. ધૂલ. ઊપજ હોં સાઢે તીન કરોડકી. ઔર અભી બઢનેવાલે હૈં. એક સાલકી પાંચ કરોડકી ઊપજ બઢનેવાલે હૈં વેપાર. ધૂલ મેં હૈ નહીં. આહાહા..!

યહાં તો કહતે હૈં કિ તેરી ક્ષયોપશમ સંવર, નિર્જરા હુઈ, ઉસકા આશ્રય કરને સે વિકલ્પ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ક્યોંકિ વહ પર્યાય હૈ. આહાહા..! કઠિન બાત, બાપુ! જૈનધર્મ.. કોઈ અભી તો ગડબડ... ગડબડ.. બસ યહ કરો... યહ કરો... યહ કરો... યહ કરો... વ્રત કરો, તપ કરો, અપવાસ કરો, કરના... કરના... કરના... કરના... વહ મરના હૈ. મૈં કરું (ઐસા) રાગકા કર્તા હોતા હૈ વહ તો સ્વરૂપ કા મૃત્યુ (હોતા) હૈ. આહાહા..! સ્વરૂપ તો જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા પંચમ પારિણામિકસ્વભાવ હૈ ઉસકો રાગ કા કર્તાપના સોંપના વહ સારા ચૈતન્ય કો વિકારી બનાના હૈ.. વિકારી બનાના હૈ. આહાહા..! સૂક્ષ્મ ભાવ હૈ પ્રભુ! યહ તો તીન લોક કે નાથ સર્વજ્ઞકી વાણી સાક્ષાત્ પરમાત્મા મહાવિદેહ મેં કરતે હૈં. મહાવિદેહ મેં કરતે હૈં યહ વાણી યહાં આવી હૈ. આહાહા..!

‘(અબ ૪૧વીં ગાથાકી ટીકા પૂર્ણ કરતે હુએ ટીકાકાર મુનિરાજ દો શ્લોક કહતે હૈં -)’ અબ ટીકાકાર કે દો શ્લોક હૈં. ૫૮ શ્લોક.

(आर्या)

अंचितपंचमगतये पंचमभावं स्मरन्ति विद्वान्सः।

संचितपंचाचाराः किंचनाभावप्रपंचपरिहीणाः॥५८॥

‘श्लोकार्थ – (ज्ञान, दर्शन, चारित्र, तप और वीर्यरूप)...’ शुद्ध चैतन्यकी पर्याय, निर्मल वीतरागी पर्याय वल ‘पांच आचारों से...’ पांच वीतरागी पर्याय के आचरण से ‘युक्त और किंचित भी परिग्रह प्रपंच से सर्वथा रहित...’ आडाडा...! विकल्प का भी परिग्रह नहीं. शरीर का तो नहीं. आडाडा...! ‘ऐसे विद्वान...’ उसको विद्वान कहते हैं. आडाडा...! बाकी सब पढे लिखे... आडाडा...! अक विद्वान समयसार में आता है कि विद्वान निश्चय को-भूतार्थ को छोडकर व्यवहार का आश्रय करता है वल मिथ्याद्रष्टि विद्वान है.

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री – आया न? श्लोक है न? क्या कहते हैं? विद्वान कहा न? विद्वान छोकर निश्चय के आश्रयकी बात छोडकर व्यवहार के कर्तव्य में पडा है वल मूढ मिथ्याद्रष्टि संसार में लटकनेवाला है. आडाडा...!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री – उस काल में ढोंगे भगवान के समय में, कुंडकुंडार्य के समय में. तब तो लिखा है उन्डोंने. अब यल आचार्य मडाराज कहते हैं. यल आचार्य नहीं, यल तो मुनि हैं टीकाकार पद्मप्रभमलधारी मुनि.

तो कहते हैं कि विद्वान उसको कडीअे, आडाडा...! कि ‘पूजनीय पंचमगति को प्राप्त करने के लिये...’ आडाडा...! सिद्ध गति पंचम है. यल चार गति—नरक, तिर्यच, मनुष्य, देव से भिन्न. सिद्ध गति की प्राप्ति करने के लिये. आडाडा...! ‘पंचमभाव का स्मरण करते हैं.’ भगवान का स्मरण करते हैं ऐसा नहीं लिया. भगवान का स्मरण करते हैं तो वल विकल्प—राग है, बंध संसारका विष है. आडाडा...! मोक्ष अधिकार में लिया है. वल शुभभाव जो आता है वल विषकुंभ है. गजब बात है भाई!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री – क्या कहा भाईने?

श्रोता – कोई शास्त्र में आता है कि शुभ से शुद्ध होता है.

पूज्य गुरुदेवश्री – बिलकुल नहीं आता. यल तो कथन है व्यवहार का. साधन से साध्य ऐसा कथन है. व्यवहारनय का कथन है. कथन, जैसे घी का घडा कहने में कथन है. आडाडा...! ऐसे कथन है. वल तो समझनेकी बात है, वस्तु ऐसी है नहीं. आडाडा...!

श्रोता – उस कथन को मानना कि नहीं मानना?

पूज्य गुरुदेवश्री – कथन तो, समझने में कथनभेद आये बिना रहे नहीं. कितना भी अधिक ढो ब्रुद्धिवाला... टवीं गाथा में आता है न? आत्मा को समझना है, तो ज्ञान, दर्शन, चारित्र जो वीतरागी पर्याय को प्राप्त वह आत्मा. वह भेद हुआ, वह भी व्यवहार हुआ. टवीं गाथा समयसार. समझ में आया? कि यह भेद भी नहीं. यह तो समझने के लिये भेद से कथन है. आडाडा..! मार्ग बढोत कठिन भाई! अरे..! अनादिकाल से भटकता है नरक और निगोद. निगोद का दुःख का, नरक का दुःख का वर्णन प्रभु करते हैं. प्रभु! तेरे एक क्षण के नरक के दुःख करोड भवमें और करोड जह्वा से न कड सके, प्रभु! तुने जैसे दुःख सहन किये हैं. एक मिथ्याश्रद्धा के कारण से. श्रद्धा को सुधारी नहीं है बाकी वर्तन एतना किया, मडाव्रत, अशुव्रत, ऐसा-इसा, दान एतना, दया एतनी, व्रत एतनी, बारड बारड मडिने के अपवास... आडाडा..! एन सभमें धर्म माना, मिथ्यात्व का पोषण है. समझ में आया? यह सभ नरक, निगोद का कारण है. वह आयेगा कलश में.

‘परिग्रह प्रपंच से सर्वथा रहित जैसे विद्वान पूजनीय पंचमगति...’ यहाँ मुनि को लिया है. मुनि है वह तो सर्वथा परिग्रह रहित है. अंदर विकल्प का परिग्रह भी है नहीं. राग का परिग्रह उसको है नहीं. पकड नहीं. पकड तो ज्ञायक स्वभावकी पकड है. आडाडा..! त्रिकाली ज्ञायकभाव के अनुभव से मोक्ष को प्राप्त होता है. ‘पूजनीय पंचमगति को प्राप्त करने के लिये पंचमभाव का स्मरण करते हैं.’ विद्वान. आडाडा..!

भगवान का स्मरण करना वह तो छोड दिया, वह तो राग है. आडाडा..! राग का स्मरण करना वह भी राग है तो छोड दिया और पर्याय का स्मरण करना उसमें भी राग आता है तो वह भी छोड दे. आडाडा..! त्रिकाली द्रव्य का स्मरण करने से पंचमगति का कारण उत्पन्न होता है. आडाडा..! दर्शनशुद्धि बढोत अलौकिक भात है. उसके बिना सभ भातें हैं. कितने भी आयरणकी किया करे वह सभ एक बिना का शून्य हैं. एक के बिना का शून्य. लाभ, करोड शून्य करे, परंतु एक के बिना संख्या में न गिनने आये. जैसे पंच मडाव्रत, घोर नग्रपना, वनवास में रहना, वह श्लोक आता है उसमें, सभ संसार है. आडाडा..!

अपना आत्मा अंदर रागसे रहित और पर्याय से रहित है ऐसी चीज का अवलंबन न लिया और उसका आश्रय न लिया तो सभ झेगट है. आडाडा..! वह कडते हैं, ‘पंचमभाव का स्मरण करते हैं.’ प्रभु का स्मरण नहीं करना? आडाडा..! प्रभु तुम ढो. मोक्षपाहुड में तो ऐसा कडते हैं कुंढकुंढार्य. मोक्षपाहुडकी १५वीं गाथा. ‘परदव्वादो दुग्गइ’ प्रभु! हमारा तुं स्मरण करेगा तो भी तेरे राग और दुर्गति ढोगी. तेरी चैतन्यकी गति नहीं मिलेगी तुजे. आडाडा..! वह संतो को कहां जगतकी पडी है? नागा भादशाड से दूर. समाज समतोल रहे कि नहीं? कुछ पडी नहीं. समाज निंदा और विरोध करेगा या नहीं? कुछ पडी नहीं. आडाडा..! ‘परदव्वादो दुग्गइ’ १५वीं गाथा है अष्टपाहुड है कुंढकुंढार्य का. मोक्षपाहुड ढो. उसमें १५वीं गाथा है. ढो, यह आया पन्ना पलटा तो. १५वीं गाथा. ‘परदव्वादो दुग्गइ’ चिह्न किया है. यहाँ चिह्न किया है. ‘परदव्वादो दुग्गइ’ परद्रव्य से दुर्गति ढोती है. तेरा लक्ष जो हमारे

उपर जायेगा, भगवान कडते हैं, तो तुझे राग डोगा. वड यैतन्यकी गति नडीं, दुर्गति है. गजब बात है. आडाडा..!

‘सदव्वा हु सुगड’ पंचम पारिषामिकभाव जो स्वद्रव्य है उसके आश्रय से सुगति अर्थात् मुक्ति मिलेगी. है? ‘इय णाऊण’ परद्रव्य से, परका लक्ष करने से दुर्गति (डोती है), याडे तो तीन लोकके नाथकी प्रतिमा और भगवान साक्षात् डो. परंतु उसका लक्ष करेगा तो परद्रव्य है तो तुजे राग डी डोगा. यैतन्य ज्ञाता-द्रष्टाकी अपेक्षा से राग उसकी गति नडीं, वड तो दुर्गति है. अरर..! १९वी गाथा. ‘इय णाऊण सदव्वे कुणड रई’ स्वद्रव्य में प्रेम करो, अंदर आनंद के नाथ में जा. और ‘विरह इयरम्मि’ एतर अर्थात् दूसरे द्रव्य और पर्याय से विरति कर, विरम जा. आडाडा..! मार्ग ऐसा है भाई! १९वी गाथा है.

श्रोता - .. बढने में...

पूज्य गुरुदेवश्री - आया न कि स्मरण करना अपना. भगवान का आश्रय, परद्रव्य का आश्रय करने से राग डोता है. पढने डो पंडितजको. ...

श्रोता - तो परद्रव्य से दुर्गति डोती है और स्वद्रव्यसे सुगति डोती है यड स्पष्ट जानो.

पूज्य गुरुदेवश्री - जानो.

श्रोता - एसलिये डे भव्य जवो! तुम एस प्रकार जानकर स्वद्रव्य में रति करो और अन्य जो परद्रव्य हैं विरती करो.

पूज्य गुरुदेवश्री - विरती करो. आडाडा..! मोक्षपाडुड १९वी गाथा है. यडां तो डजारो शास्त्रो देभा है न? करोडों श्लोको देभा है. आडाडा..! श्वेतांबर का करोडों श्लोक देभा है. सब पडले से दुकान उपर पढते थे. छोटी उम्र से-१८ साल की उम्र से. ७० साल डुआ. दुकान घरकी है न पिताजकी? पालेज. भउय और वडोदरा के बीय में पालेज में दुकान है. अभी दुकान है. पैसा है, ४० लाख रुपिया है. ४ लाख की आमदानी है, दुकान चलती है पालेज. लडका है डमारे भागीदार का. बुआ का लडका भागीदार था. उसका लडका है. बडोत प्रेम करते हैं बियारे बडोत. आठ दिन रडे, सुना और जब जाने का नक्की डुआ कि कल तो मडाराज जायेंगे तो सब रोने लगे. तीनों बेटे रोने लगे. अरेरे..! डमको सुनने को कडां मिलेगा? बापु! उस धूल में कुछ है नडीं. आडाडा..!

यडां कडते हैं कि वर्तमान पंचमभाव का स्मरण करना. आडाडा..! वर्तमान में बिराजमान भगवान पूर्ण है अंदर. आडाडा..! जिसमें मोक्षकी पर्याय का भी अभाव है, जिसमें संवर, निर्जरा, धर्मकी पर्याय का भी अभाव है. ऐसा धर्मी द्रव्य जो तत्त्व है उसका स्मरण करना नाम अेकाग्रता डोना, वडी धर्म और मोक्ष का कारण है. आडाडा..!

५८ श्लोक. ५८ है न?

(मालिनी)

सुकृतमपि समस्तं भोगिनां भोगमूलं
 त्यजतु परमतत्वाभ्यासनिष्णातचित्तः।
 उभयसमयसारं सारतत्त्वस्वरूपमं
 भजतु भवविमुक्त्यै कोऽत्र दोषो मुनीशः॥५९॥

‘श्लोकार्थ – समस्त सुकृत...’ उसका अर्थ. ‘सुकृत (शुभ कर्म)...’ दया, दान, व्रत, तप, भक्ति, पूजा वल शुभभाव है. आडाडा..! वल ‘समस्त सुकृत भोगियों के भोग का मूल है;...’ उसमें से तो भोग मिलेगा. आडाडा..! शुभभाव से तो भोग सामग्री बाहरकी मिलेगी. पैसा, लक्ष्मी, अबजोपति, धूलपति. लक्ष्मीपति कलते हैं न? नरपति. पति कहां से? पर का पति कहां से आया तुं?

श्रोता – तो करना क्या?

पूज्य गुरुदेवश्री – करना वल. अंतर भगवान है उसके उपर द्रष्टि करना वल करना है. बाकी सब थोथा है. आडाडा..! कठिन बात है भाई!

परमेश्वर जिनेश्वरदेव उसका वल इरमान है कि तुम सुकृत जो शुभभाव... सुकृत लिया है न? शुभभाव दया, दान, व्रत, तप, अपवास, पूजा, भक्ति, रथयात्रा, लाभों करोड़ों का दान—उसमें जो रागकी मंदता हो तो शुभभाव है. वल शुभभाव भोगी के भोग का मूल है. उसमें तो भोग मिलेगा. भोगी के भोग का मूल है. आडाडा..! उसमें आत्मा के आनंद का अनुभव नहीं मिलेगा.

श्रोता – धर्मादा में कैसे दे या नहीं दे?

पूज्य गुरुदेवश्री – कौन देते है?

श्रोता – सेठिया लोग.

पूज्य गुरुदेवश्री – सेठिया कौन दे? धूल में भी नहीं देते. भाव करे कदाचित् तो रागकी मंदता है. लक्ष्मी जानी है तो जानेवाली जडकी किया है. क्या दे सकते हैं परको? अन्य द्रव्य अन्य द्रव्यकी पर्याय कर सकता नहीं तीन काल में, वल तो आ गया है. समज में आया? आडाडा..! वल डाय ऐसा होता है वल आत्मा से नहीं. अंगुली से नोट पकडना और देना, वल किया आत्माकी नहीं. आडाडा..! समज में आया?

डीरा अताया डमको. वजुभाई हैं न? अडेन श्रावण सुद दूज के दिन ५५ सालको होते हैं न? तो वजुभाई हैं वल दस डजार के डीरे लाये हैं अधाने को. अडेन को अधाने के लिये दस डजार. वजुभाई हैं वहां बैठे हैं. मुजे अताया था डीरा. थोडा ५५ है. एतने छोटे छोटे हैं छोटे छोटे. उसकी १० डजारकी किंमत है. तो अडेन को अधाने के लिये. जन्मदिन है श्रावण वद दूज और गुरुवार. अडेन को तो कुछ नहीं है. वल मडदे की तरड अडे रहेंगे. दस डजार के डीरे से अधायेंगे सुअड में. वल तो शुभभाव है शुभभाव, वल धर्म नहीं. यार लोग अधानेवाले हैं. एतनी बात आ गई है कान में. क्या?

श्रोता - लोभ कम करे धतना धर्म ढोता है.

पूज्य गुरुदेवश्री - राग कम करे धतना पुष्य है, निश्चय से यड पाप है. 'पाप पाप को सड कडे, परंतु अनुभववी जन पुष्य को पाप कडे.' योगीन्द्र देवमें आता है. आता है? योगीन्द्र देव श्लोक. मुनिराज द्विगंबर संत. 'पाप पाप को तो सड कडे, परंतु अनुभववी सम्यग्द्रष्टि तो पुष्य को पाप कडे.' दुनिया माने, न माने, उसके घर पर रडी. दुनियाकी कुछ पडी नडी कि दुनिया माने या दुनिया राख ढो. वड राख कडां से ढोगी? अनादि से मूर्धता की है. आडाडा...! और वर्तमान भी राग से लाभ ढोता है तो मूर्धता करते हैं. आडाडा...! समज में आया?

'समस्त...' समस्त शड पडा है न? केवल शुभभाव का अक प्रकार नडी, शुभभाव के असंख्य प्रकार हैं. दया, दान, व्रत, तप, भक्ति, नामस्मरण, गुणस्मरण प्रभुका, अपना गुण-गुणी भेद का स्मरण, अपना द्रव्य-गुण-पर्याय का भेद का विकल्प वड भी शुभभाव है. आडाडा...! अरे...! दुनिया को कडां जाना? अरे...! उसको खीज जडां प्रभु बिराजते है अंदर. 'घट घट अंतर जिन वसे अने घट घट अंतर जैन, मत मदिरा के पान सो मतवाला समजे न' अपने मत की मदिरा पी है, अपनी मान्यता का दाडु पिया है तो 'मत मदिरा के पान सो मतवाला समजे न.' वड अंदर वस्तु भगवान पूर्णानंद से भरी पडी है उसका आश्रय करना वड अज्ञानी, मूर्ध नडी समजते. आडाडा...! बनारसीदास में.

बनारसीदास पडले व्यभियारी आदमी थे, आद में सम्यग्दर्शन पाया है. आडाडा...! वड ऐसा कडते हैं. 'घट घट अंतर जिन वसे.' घट घट अंतर वीतराग बसता है आत्मा वीतराग मूर्ति, मुक्तस्वरूप डी है अंदर. राग और कर्म का संबंध मानना वड तो व्यवहार है. परमात्मा तो अंदर राग और कर्म से रहित भिन्न मुक्तस्वरूप बिराजमान है. अबद्ध कडो या मुक्तस्वरूप कडो. आडाडा...! जो कोई अबद्धस्वरूप भगवान को जाने, अनुभवो, १४वीं गाथा में कडा है, १५वीं में कि उसको जैनशासन का अनुभव है. आकी राग का अनुभव वड अन्यमत का (अनुभव) है, जैनशासन का अनुभव नडी. आडाडा...! समज में आया?

'सुकृत...' समस्त शड पडा है न? असंख्य प्रकार के शुभभाव... आडाडा...! मैं गुणी डूं, गुण मेरमें भरे हैं ऐसा अक विकल्प उठाना भी शुभभाव है. आडाडा...! तो शुभभाव के असंख्य प्रकार में यड भी अक शुभभाव है. गजब बात है प्रभु! आडाडा...! तेरी प्रभुताकी... आडाडा...! वड तो भजन याद आ गया. डिमतभाईने याद किया था न? 'प्रभु मेरे तुम सड आते पूरा, प्रभु मेरे तुम सड आते पूरा. पर की आश कडां करे प्रितम!' हे वडला! नाथ! तुम परकी आशा क्यों करते ढो? नाथ! आडाडा...! 'प्रभु मेरे सड आते तुम पूरा, परकी आश कडां करे प्रितम! कई वाते तुं अधूरा?' कौन-सी बात में प्रभु! तुं अधूरा है? कि तुं परकी आश करता है राग की, पुष्यकी, यड और यड. आडाडा...! वड भजन है. समज में आया?

'प्रभु मेरे तुम सड आते पूरा.' सड आते पूरा. आनंद में पूर्ण, ज्ञान में पूर्ण, शांति में पूर्ण, वीतरागभाव से पूर्ण, स्वच्छता से पूर्ण. आडाडा...! 'परकी आश कडां करे प्रितम! तुम कई वाते

अधूरा.' प्रभु! तू कौन सी बात में अधूरा है जो तुम पर की आशा करते हो. आडाडा...! कपूरचंद्र! ऐसी बात है. वहाँ कहीं हैं, 'समस्त सुकृत (शुभ कर्म)...' नमो अरिहंताओं, नमो सिद्धाओं, नमो आर्याओं! ऐसा करना, वहाँ भी शुभविकल्प-राग है. आडाडा...! प्रभु! वीतराग मार्ग को ही ही है. अरे...! दुनिया को सुनने मिले नहीं और बाहर के आयरणमें यहाँ किया करी, यहाँ किया करी, यहाँ किया करी. आडाडा...!

'क्षण क्षण भावमरण...' श्रीमद् राजचंद्र कहते हैं. ३३ साल में देह छूट गया. श्रीमद् राजचंद्र. १६ साल में मोक्षमाला बनायी. १६ साल देहकी उम्र हो. आत्माकी तो उम्र है नहीं. आत्मा तो अनादि-अनंत है. १६ सालकी उम्र में ऐसा कड़ा. आडाडा...! 'क्षण क्षण भयंकर भावमरण का अहो रायी रहो.' प्रभु! राग और पुण्य के परिणाम मेरे और मेरा कर्तव्य है वहाँ 'क्षण क्षण भयंकर भावमरण...' प्रभु! तेरा क्षण क्षण भावमरण होता है. शांता-द्रष्टा का भाव छोड़कर राग का कर्ता होता है, नाथ! तेरे ज्वन का मृत्यु होता है. डॉक्टर! ऐसी बात है. आडाडा...! १६वें साल में. 'बहु पुण्यकेरा पुंज' है न? वहाँ बनाया है १६ सालकी उम्र में.

'बहु पुण्य केरा पुंजथी शुभ देह मानवनो मण्यो,' शुभ पुण्य से मिला. 'तोये अरे.. भवयकनो आंठो नहीं अकेय टण्यो.' प्रभु! मनुष्यत्व मिला और भवके रहित तेरी द्रष्टि नहीं हुई. प्रभु! तुने ज्वन में क्या किया? आडाडा...! 'बहु पुण्य केरा पुंजथी शुभ देह मानवनो मण्यो. तोये अरे.. भवयकनो आंठो नहीं अकेय टण्यो.' वहाँ क्या कहते हैं? उसमें गंभीरता है. १६ साल की उम्र में बहोत क्षयोपशम था. हिन्दुस्तान में ऐसा कोई धर्मी नाम से, जैसा क्षयोपशम उनका था ऐसा किसीका नहीं था. ऐसा क्षयोपशम!

'भवयकनो आंठो नहीं अकेय टण्यो.' वहाँ क्या कहते हैं? प्रभु! तुने रागकी प्रेम-प्रीति में, रागकी अकाग्रता में तू घुमा ऐसा... ऐसा... ऐसा... तो जैसे मार्ग में घुमता रहेगा तो गिर जायेगा. जैसे घुमता है न यकवात? यकवातमें ऐसा जो जडा रहेगा तो गिर जायेगा. परंतु जैसे चलते यक में गुलांट जाकर ऐसा (गुलांट) घूमे तो जडा हो जायेगा. क्या कड़ा समज में आया? १६वें साल में कहते हैं. भवयक नो अकेय आंठो न टण्यो. कि राग की अकाग्रता में राग से धर्म होगा और पर्याय के आश्रय से धर्म होगा, वहाँ मिथ्यात्व है. संसारयक का अक भी यक्कर तुने नहीं टाला. गुलांट जा जा अकबार. आडाडा...! यहाँ पर्यायबुद्धि और रागबुद्धि छोड़ और त्रिकाली द्रव्यकी बुद्धि कर. तो अक यक्कर में तेरे भव का अंत आ जायेगा. आडाडा...! अरे...! प्रभु! क्या करे? अबजोपति मनुष्य अभी बहोत हैं. अमेरिका में तो अबजोपति के ढेर हैं. सब को अशांति है. अभी कहते हैं कि अरे...! इसमें कुछ शांति नहीं. अब क्या करे? बाद में मुंजमें कितने साधु होते हैं. उरे कृष्ण... उरे कृष्ण... मुंजमें जाते हैं न तब साधु उरे कृष्ण... वही की वही दशा है. उरे कृष्ण... उरे कृष्ण... करता है तो विकल्प-राग है. आडाडा...!

कर्म कृषे सो कृष्ण कडीओ. भगवान आत्मा कृष्ण उसको कडते हैं कि जो अज्ञान का कृष अर्थात् छेद करके नाश कर दे. आडाडा..! कर्म कृषे सो कृष्ण कडीओ. निजपद रमे सो राम कडीओ. अपना निज आनंदस्वरूप में रमे वड राम है और राग में भेले वड डराम हैं. आडाडा..! आनंदघनञ्ज में आता है. श्वेतांबर में आनंदघनञ्ज हुओ थे. उसमें श्लोक है. सब देभा है. डमने तो डजारों श्लोक श्वेतांबर के, द्विगंबर के (देभे हैं). उसमें यड आया है. 'कर्म कृषे सो कृष्ण कडीओ.' राग का नाश करे और अपना स्वभाव की प्रतीत करके अनुभव करे, दशा शुद्धि करे वड कृष्ण है. आडाडा..!

'निजपद रमे सो राम कडीओ.' रामयंद्रञ्ज जो मोक्ष पधारे हैं तो तुम भी राम डो. परंतु राम कैसा? निजपद आनंद के नाथ में भेले अंदर आनंद में, वड 'निजपद रमे सो राम कडीओ, राग में रमे सो डरामी कडीओ.' आडाडा..! ऐसी बात हैं मशिभाई! सुननी मुश्केल पडे बापु! सब जबर है. दुनियाकी जबर नहीं? आडाडा..!

यहां तो मुनिराज कडते हैं द्विगंबर संत पद्मप्रभमलधारी देव मुनि. आडाडा..! 'समस्त सुकृत भोगियों के भोग का मूल है;...' आडाडा..! धर्मी के धर्म का यड मूल नहीं. आडाडा..! शुभभाव का कर्ता डोना और शुभभाव आना, उसका फल तो भोगियों का भोग है. उसमें कोई आत्मा-भात्मा नहीं मिलेगा. धूल मिलेगी बाडर से पांच-पयास करोड धूल. भोगियों का भोग का मूल शुभभाव है. धर्मी के धर्म का मूल शुभभाव नहीं. आया न उसमें? आडाडा..! द्विगंबर संतो को जगतकी कुछ पडी नहीं. समतोल समाज रहेगा, माने या न माने, वड उसके घर रहे. मार्ग यड है. 'अेक डो तीन काल में परमार्थ का पंथ.' यड जाडेर करते हैं. समाज समतोल रडो, मानो, न मानो. संख्या सत्की कोई बडोत लोड डो तो सत्य है और थोडा माने तो सत्य नहीं है—ऐसा कोई है नहीं. सत्य को माननेवाले की संख्याकी जरूरत नहीं. आडाडा..!

'सुकृत...' आडाडा..! मुनिराज को दरकार है दुनियाकी? 'सुकृत भोगियों के भोग का मूल है;...' वड तो. उसमें तो बाडर की लक्ष्मी और धूल मिलेगी. आडाडा..! और उस तरफ का तेरा लक्ष वासना में जायेगा, पापमात्र है. आडाडा..! लक्ष्मी मेरी है ऐसी मान्यता तो मिथ्याद्रष्टि मूढ की है. जव का अजव है? अजव का अजव है वड जव का अजव डो गया? आडाडा..! और वड अजव मिला है वड शुभभाव से मिला है, कडते हैं. वड भोगियों के भोग का मूल है यीज. धन्नालालञ्ज! कब आयेगे तुम्हारे रतनयंढञ्ज! कल आनेवाले हैं. पांच-छ करोड रुपये हैं. रतनलाल कलकत्ता. उसके भाई हैं न. याया के भेटे. याया-दादा के भाई है. आडाडा..!

यहां कडते हैं कि सुन तो सडी प्रभु! वड शुभभाव भोगी के भोग का मूल है. वड भोग शुभभाव धर्म का तो नाश करनेवाला है. शुभभाव... परमात्मा कुंदकुंदाचार्य समयसार में मोक्ष अधिकार में कडते हैं, यड शुभभाव विषकुंभ है. प्रभु अमृत का समुद्र है. प्रभु अमृत का समुद्र है आत्मा. अमृत से भरयक भर है. आडाडा..! ऐसी बात कठिन लगे. माने, न माने, जगत स्वतंत्र है. मार्ग परमात्मा का तो यड है. आडाडा..!

‘परम तत्त्व के अभ्यास में निष्ठांत चित्तवाले मुनीश्वर...’ परम तत्त्व भगवान् आत्मा परम तत्त्व. संवर, निर्जरा से भी पार तत्त्व है. औसा ‘परम तत्त्व के अभ्यास में...’ परम तत्त्व के अभ्यास में. आडाडा..! ‘निष्ठांत चित्तवाले...’ निष्ठांत अर्थात् जाननेवाले—प्रवीण. ‘परम तत्त्व के अभ्यास में...’ प्रवीण चित्तवाले. ‘मुनीश्वर भव से विमुक्त होने हेतु...’ भव से विमुक्त होते हूँ. ‘उस समस्त शुभकर्म को छोड़ो...’ आडाडा..! द्रष्टि में से पहले छोड़ो. रुचि को छोड़ो, पहले स्थिरता करके अस्थिरता को छोड़ो. छोड़ने के दो प्रकार हैं. आडाडा..! पहले द्रष्टि में से शुभभावकी रुचि छोड़ो. आडाडा..! शुभकर्म को छोड़ो.

‘और सारतत्त्वस्वरूप औसे उभय समयसार को भजो.’ समयसार आत्मा वही सारभूत तत्त्व है. त्रिकाली आनंद का नाथ प्रभु पूर्ण वह सारतत्त्व है. उभय समयसार कारण परमात्मा त्रिकाल और कार्यपरमात्मा सर्वज्ञ परमात्मा—दो को भजो. आडाडा..! विशेष कहेंगे...

(श्रोता - प्रमाणा वचन गुरुदेव!)

શ્રાવણ સુદ ૭, મંગળવાર, તા. ૩૧-૭-૧૯૭૯

ગાથા-૪૨, પ્રવચન-૧૧

નિયમસાર. ૪૨ ગાથા. સૂક્ષ્મ પડે, પરંતુ યહ વિષય અંતર દ્રષ્ટિકા હૈ. આત્મા અંદર કેસા હૈ ઉસકા અભિપ્રાય કરાનેકા કુંદકુંદાચાર્યકા અભિપ્રાય હૈ. આખિરમેં આયેગા. ટીકાકાર કહેંગે કિ યહ કુંદકુંદાચાર્યકા અભિપ્રાય હૈ. પીછે હૈ આખિરમેં. વહ ગાથામેં આખિરમેં હૈ ન? હૈ કિ નહીં? આખિરી પંક્તિ. ‘ઐસા ભગવાન સૂત્રકર્તા કા (શ્રીમદ્ ભગવત્ કુંદકુંદાચાર્યદેવકા) અભિપ્રાય હૈ.’ આહાહા..! ‘મંગલં ભગવાન વીરો, મંગલં ગૌતમો ગણી, મંગલં કુંદકુંદાર્યો..’ તીસરે નંબર પર હૈ. ઉનકા યહ અભિપ્રાય હૈ. જગતકો અભ્યાસ ન હો ઔર પરકે અભ્યાસમેં લગ જાયે તો ઉસકો કઠિન લગેગા. આહાહા..!

અનાદિકાલસે ઉસને અખંડ આત્મા ધ્રુવ શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ કે ઉપર દ્રષ્ટિ કભી કી હી નહીં. મુનિ વ્રત લિયા, પંચ મહાવ્રત, વ્રત, તપ, ભક્તિ, પૂજા અનંત બાર કી. યહ તો સબ રાગ સંસાર હૈ. આહાહા..! સંસાર કોઈ આત્માકી પર્યાયસે દૂર નહીં રહતા હૈ. ક્યા કહા? સંસાર ઉસકી વિકારી પર્યાયસે દૂર નહીં હૈ. સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, પૈસા વહ સંસાર નહીં, વહ તો પરચીજ હૈ. આહાહા..! સંસાર ઉસકો ભગવાન કહતે હૈં કિ અખંડ વસ્તુ જો અભેદ હૈં ઉસકો રાગવાલા માનના, પુણ્યવાલા માનના ઐસા જો મિથ્યાત્વ વહ સંસાર હૈ. આહાહા..! કઠિન બાત હૈ ભાઈ! સમઝમેં આયા?

શ્રોતા – બેટા-બેટી ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – બેટા-બેટી સંસારકે નહીં, વહ તો પરવસ્તુ હૈ. સુમનભાઈ પર હૈ. ભગવાનજી! બેટા-બેટી સંસાર નહીં. ‘સંસરણં ઇતિ સંસાર’ યહ ભગવાનકા વચન હૈ કિ અપના શુદ્ધ ચૈતન્યઘન આનંદકંદ પ્રભુ, વહાં સે સંસરણ (અર્થાત્) હટકર રાગકી એકતા માનના વહ મિથ્યાત્વ સંસાર હૈ. આહાહા..!

યહાં તો ટીકાકાર પદ્મપ્રભમલધારિ દેવ મુનિને, યહ ગાથા સૂક્ષ્મ લગે ઇસલિયે કહા કિ કુંદકુંદાચાર્યકા યહ અભિપ્રાય હૈ. આખિરમેં હૈ. તો કુંદકુંદાચાર્યકા અભિપ્રાય સમઝના હૈ કિ નહીં ઉસકો? ઇમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી સાહુણં ઐસા કહતે હૈં. તો ઉસમેં આખિરકા બોલ હૈ. અભી તો ઇમો લોએ સવ્વ સાહુણં ઇતના પદ આયા. પરંતુ આખિરકા પદ હૈ વહ ચારોં પદકો લાગુ પડતા હૈ. ઇમો લોએ સવ્વ અરિહંતાણં, ઇમો લોએ સવ્વ સિદ્ધાણં. આહાહા..! ઇમો લોએ સવ્વ આઈરિયાણં, ઇમો લોએ સવ્વ ઉવજ્ઞાયણં. ઇમો લોએ સવ્વ સાહુણં. આહાહા..!

ધવલમેં વિશેષ લિયા હૈ કિ ઇમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી સાહુણં. તીનોં કાલમેં બિરાજનેવાલે સાધુ આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, આનંદકો વેદનેવાલે, પ્રચુર અતીન્દ્રિય આનંદકો વેદનેવાલે ઉનકો સાધુ કહતે

હેં. વહ ત્રિકાલવર્તી વર્તનેવાલે સાધુ કો નમસ્કાર ક્રિયા હૈ. ધવલમેં પાઠ હૈ. તો યહ શબ્દ પાંચો પદકો લાગુ પડતા હૈ. ઇમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી અરિહંતાણં, એસા પાઠ હૈ. યહ તો છોટા પાઠ કરકે બોલા જાતા હૈ. સમઝમેં આયા? ઇમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી અરિહંતાણં. ભૂતકાલમેં અરિહંત હો ગયે હેં ઔર ભવિષ્યમેં હોંગે. ઇમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી અરિહંતાણં. આહાહા..! ઇમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી સિદ્ધાણં. યહ નમોકારકા પાઠ સચ્ચા, પૂરા હૈ. ઇમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી આઈરિયાણં. આઈરિયાણં.. યહ પદ દેખકર... એક સ્થાનકવાસી સાધુ હૈ સુશીલકુમાર. વહ એસા કહતા હૈ કિ દેખો, ઇમો લોએ સવ્વ સાહુણં કહા (ઉસમેં) જૈનકા સાધુ ઔર પરકા સાધુ ભી લેના. યહ જૂઠ બાત હૈ.

શ્રોતા – વિનય મિથ્યાત્વ હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – વિનય મિથ્યાત્વ હૈ. સુશીલકુમાર હૈ. સ્થાનકવાસી. અમેરિકા ભી ગયા થા મુહપતિ સહિત. લોગોંકો બાહરકી પડી હૈ. સબ ઇકઢા હો, હો..હા.. હો.. હા.. ધૂલમેં ભી નહીં.

યહાં તો કહતે હેં કિ ઇમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી સાહુણં. વહ કૌન? કિ જો જૈનકા સાધુ હૈ, જિસકો આત્માકા અતીન્દ્રિય અનુભવ હૈ, પ્રચુર વેદન સર્વજકી આજ્ઞાકે પ્રમાણસે હૈ. મહાવ્રત આદિકા વિકલ્પ વહ કોઈ ચારિત્ર નહીં, વહ કોઈ સાધુપના નહીં. આહાહા..! અંતર આનંદ પ્રભુ અતીન્દ્રિય આનંદકા પિંડ આત્મા ઉસકા અનુભવ.. અભિપ્રાયસે અનુભવ કરકે પ્રથમ તો સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. પીછે અતીન્દ્રિય આનંદમેં લીન હોના, અતીન્દ્રિય આનંદમેં રમણતાકા ભોજન કરના, આહાહા..! અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ ઉગ્રપને લેના ઉસકા નામ જૈનકા સાધુપના હૈ ભાઈ! વહ તો જૈન સિવા દૂસરે (કહી) હૈ નહીં. વહ કહે, સબકો લગે. સવ્વ લોએ એસા કહા હૈ ન? સવ્વ લોએ કા અર્થ? પૂરે લોકમેં ઇસ તરહ કે સાધુ હોં તો ઉન સબકો નમસ્કાર હૈ. સમઝમેં આયા?

તો યહાં કુંદકુંદાચાર્યકા અભિપ્રાય બહોત સૂક્ષ્મ લિયા હૈ. ૪૨ ગાથા.

ચરુગૃહભવસંભમણં જાહરારામરણરોગસોગા યા

કુલજોગિજીવમગ્ગઠાણા જીવસ્સ ણો સંતિ ॥ ૪૨ ॥

નીચે.

ચતુ-ગતિ ભ્રમણ નહિં, જન્મ-મૃત્યુ ન, રોગ, શોક જરા નહીં,

કુલ યોનિ નહિં, નહિં જીવસ્થાન, રુ માર્ગણાકે સ્થાન નહીં. ૪૨.

કિસકો? યહ પૂર્ણાનંદ નાથ જો સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ, જિસકે આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, એસા જો દ્રવ્યસ્વભાવ ઉસમેં યહ કુછ હૈ નહીં. ઇસ તરહ ટીકા હૈ.

દ્રવ્યકર્મ અર્થાત્ ૪૩કર્મ, ભાવકર્મ અર્થાત્ શુભ-અશુભ પરિણામ—ઇસકા ‘સ્વીકાર ન હોનેસે...’ વસ્તુ ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ, ઉસમેં શુભભાવકા સ્વીકાર ન હોનેસે... આહાહા..! શુભ ઔર અશુભભાવ ઉસમેં હેં નહીં, ઉસકા અર્થ સ્વીકાર ન કરનેસે. આહાહા..! એસી બાતે. ‘દ્રવ્યકર્મ તથા ભાવકર્મ...’ પુણ્ય ઔર પાપ, દયા ઔર દાન, વ્રત ઔર ભક્તિ, અપવાસ આદિકે ભાવ વહ સબ

भावकर्म हैं। मैं अपवास करूं, मैं औसा करूं। उपवास वह अलग चीज है, यह तो अपवास है। रागमें अंकाकार छोड़कर मैं अपवास करता हूं, ईसका त्याग करता हूं, तो यह अपवास—माठावास है।

उपवास तो उसको कहते हैं परमात्मा, पूर्णानंदका नाथ जिसमें चार गतिके भ्रमणकी पर्याय भी नहीं। ऐसी चीज समीपमें... 'उप'मां (अर्थात्) समीपमें अंतर वसना उसका नाम उपवास है, बाकी सब अपवास है। आडाडा...! औसा कठिन लगे। यतुर्गति भ्रमण, 'ज्वको नारकत्व, तिर्ययत्व, मनुष्यत्व और देवत्वस्वरूप चार गतियोंका परिभ्रमण नहीं है।' वस्तुमें परिभ्रमण नहीं। आडाडा...! अजंजानंद प्रभु शुद्ध भावका दल-पिंड जो सम्यग्दर्शनका विषय है, सम्यग्दर्शन वह द्रव्यके आश्रयसे होता है औसा जो द्रव्य चैतन्यवस्तु, उसमें चार गतिके भ्रमणकी अवस्था का अभाव है। आडाडा...! देवगति भी उसमें है नहीं। अभी आगे मार्गणामें विशेष लेंगे पीछे। अभी यहां तक लिया है। पीछे तो सिद्धगतिकी पर्याय भी द्रव्यमें नहीं औसे आगे लेंगे। आडाडा...!

यह तो प्रभुका मार्ग है बापा! तीनलोकका नाथ सर्वज्ञका पोकार है। मडाविदेहमें वहां प्रभु गये थे कुंडकुंदाचार्य। आठ दिन वहां रहे थे। वहांसे यह संदेश लाये। उनका यह संदेश है। वीर (प्रभु)का तो विरह हो गया, परमात्मा मोक्ष पधारें। यौबीस तीर्थकर अरिहंतपदमें नहीं रहे। वह तो सिद्ध पदमें शमो सिद्धाणमें चले गये। सीमंधर भगवान शमो अरिहंताणमें है। जिनको वाणी और शरीर आदि है, चार कर्म भी बाकी हैं और चार कर्मका अभाव हुआ है। शरीर सखित, वाणी सखित है उसको अरिहंत कहते हैं और वाणी और शरीर छूट जाता है, केवल आत्मा रहता है उसको सिद्ध कहते हैं। यौबीस तीर्थकर वर्तमानमें शमो सिद्धाण चले गये। सीमंधर भगवान बिराजते हैं वर्तमानमें शमो अरिहंताणमें बिराजते हैं। आडाडा...! यहां यह कहते हैं।

भगवान औसा कहते हैं, प्रभु! तूं औसा मडत् स्वरूप अंदर है कि जिसकी मडत्ताका पार नहीं। आडाडा...! जिस में अनंता... अनंता... अनंता... अनंता... गुण भरे हैं कि वह अनंतकी संख्याका अंत नहीं। आडाडा...! औसा जो भगवान पूर्णानंदका नाथ वस्तु, उसमें चार गतिके भ्रमण का अभाव है। आडाडा...! जहां द्रष्टि देनेसे चार गतिका भ्रमण नाश होता है। आडाडा...!

जैसे वृक्षमें पुष्प आता है पुष्प। परंतु इल जब आता है तो पुष्प गिर जाता है, कुल। औसे भगवान आत्मामें राग और द्वेष और अज्ञानभाव है, परंतु जब आत्माका आनंदका आश्रय लिया तो वह इल गिरके आत्माका इल आया। आडाडा...! समजमें आया? वह आत्मा अतीन्द्रिय आनंदका नाथ है। पूर्ण स्वरूपमें चार गतिका भ्रमणका अभाव है औसी जब द्रष्टि हुई तो उसमें से सम्यग्दर्शनका इल आया। सम्यग्दर्शनका इल आया, तो मिथ्यात्व और राग-द्वेष अकताबुद्धिका पुष्प था वह गिर गया—नाश हो गया। आडाडा...! 'चार गतियोंका भ्रमण नहीं है।'

अब कहते हैं, 'नित्य-शुद्ध सिद्धानन्दस्वरूप कारण परमात्मास्वरूप...' आडाडा...! नित्य रहनेवाला आत्मा और वह भी शुद्ध सिद्धानंद ज्ञानानंदस्वरूप प्रभु अंदर। औसा कारण परमात्मास्वरूप.. औसा कारण परमात्मा आत्मा। आडाडा...! औसा स्वरूप ज्वको... औसा स्वरूप

जवको.. 'नित्य-शुद्ध विद्वानन्दस्वरूप कारण परमात्मास्वरूप जवको...' आडाडा..! 'द्रव्यकर्म तथा भावकर्मके ग्रहण के योग्य विभावपरिणतिका अभाव होनेसे...' प्रभुमें तो विभाव-अवदशाका ग्रहण नहीं, ऐसी वह चीज है. आडाडा..!

जिसमें 'विभाव परिणतिका अभाव होनेसे जन्म, जरा,..' नहीं. वह वस्तुमें जन्म नहीं, जरा नहीं. मरण नहीं, रोग नहीं, शोक नहीं. प्रभु तो निरोगी अनंत आनंदका कंद पडा है. आडाडा..! जन्म-जराकी दशासे रहित पूर्णानंदका नाथ अंदर... पूर्ण परमात्मास्वरूप जव कडा कि नहीं? परमात्मास्वरूप जव कडा. भाषा ली है, कारण परमात्मास्वरूप जव... अरे..! कैसे बैठे? आडाडा..! अनादिसे भटका, बाहरमें भटकता है. रागकी क्रिया मेरी, दया, दान, व्रत, भक्तिके परिणाम राग विकार यह मेरी क्रिया है, उससे मुझे लाभ होगा. मिथ्यात्वका परिभ्रमण है सब. आडाडा..!

यहां प्रभु कहते हैं, कुंडकुंदाचार्यका यह अभिप्राय है. आता है न आगिरी में? 'नित्य-शुद्ध विद्वानंदरूप कारण परमात्मास्वरूप...' विद्वानंदरूप कारण परमात्मास्वरूप. आडाडा..! जहां द्रष्टि देना है ऐसी चीज. सम्यग्द्रष्टिकी द्रष्टि द्रव्य उपर डोती है. द्रव्य कैसा है? आडाडा..! अन्नी यौथे गुणस्थानकी बात है. श्रावक मुनिपना वह दशा तो कोई अलग है. आडाडा..! यह कोई अलौकिक बातें हैं. वर्तमान चलती है वज्र सब गडगड है. आडाडा..! यहां तो नित्य शुद्ध विद्वानंद ज्ञानानंदरूप... ज्ञानानंदरूप कारण परमात्मस्वरूप ऐसा जव... आडाडा..! यह जव सम्यग्दर्शनका विषय है. आडाडा..!

वह विषय करानेको यह कहते हैं. समझमें आया? कि प्रभु विद्वानंदस्वरूप रूप अंदर परमात्मास्वरूप जव तुम हो.. तुम परमात्मस्वरूप जव हो. जो परमात्मस्वरूप न हो तो पर्यायमें परमात्मस्वरूप आयेगा कहांसे? आडाडा..! समझमें आया? आडाडा..! सुनने मिले नहीं सख्खी बात और जिदगी मजदूरी.. मजदूरी... करके चली जाये. मजदूरी सारी. यह पैसेवाले बडे मजदूर हैं. अये..! शांतिभाई! बडे ठवेरी हैं. २५-२५ लोग तो काम करते हैं डीरा घिसनेका. बडी.. आडाडा..! वह सब मजदूरी. मजदूर है जगतमें. रागकी क्रिया करके उनको लाभ होगा, बडा मजदूर मिथ्यात्वका है. आडाडा..! यहां तो संतोको कोई जगतकी पडी नहीं. दिगंबर संतो नागा बादशाह थी आघा. जगतको बैठे न बैठे, समतोल समाज रहे या न रहे, उसकी दरकार नहीं. मार्ग यह है. धन्नालालज! आडाडा..!

ऐसे 'विभाव परिणतिका अभाव होनेसे...' भगवानमें. भगवान आत्मामें जन्म नहीं. जन्मे कौन? है विद्वानंद परमात्मास्वरूप, उसमें जन्म कहां? उसमें 'जरा,..' जर्ण अवस्था शरीर की डोती है न? जरा. वह आत्मामें है नहीं. वह तो जडकी दशा है. 'मरण,..' देडका छूटना और आयुष्यकी योग्यता और अपनी योग्यता प्रमाणमें देडमें रहना और फिर देडसे छूट जाना वह मरण. वह द्रव्यमें है नहीं. आडाडा..! विद्वानंदरूप परमात्मस्वरूप जव, उसमें यह मरण है नहीं. मरे कौन? आडाडा..! जन्मे कौन? आडाडा..! 'रोग,..' नहीं. रोग तो जडकी पर्याय है. आत्मामें रोग है नहीं. 'शोक नहीं है.'

'यतुर्गति (-चार गतिके) जवोंके कुल...' कुल हैं. नीचे है. 'कुल मिलकर ओक सौ साढे सत्तावन लाभ करोड...' कुल. कुल क्या कहते हैं? जैसे गोबर डोता है न? क्या कहते हैं भैंसका? गोबर-गोबर.

गोबर में जो जव उत्पन्न होते हैं वह त्मिन्न-त्मिन्न जात के उत्पन्न होते हैं वह उसका कुल कहते हैं. और गोबरकी स्थिति योनि उसको योनि कहते हैं. गोबरकी स्थिति है वह योनि है, ऐसी ८४ लाख योनि है. और उसमें उत्पन्न त्मिन्न-त्मिन्न जातका जव... कीडा-कीडा क्या कहते हैं? कीडा सूक्ष्म त्मिन्न-त्मिन्न जातके. त्मिन्न-त्मिन्न जात है वह त्मिन्न-त्मिन्न कुल है. समझमें आया? आडाडा..!

वह त्मिन्न-त्मिन्न कुल और त्मिन्न-त्मिन्न योनि प्रभु आत्मामें है नहीं. आडाडा..! जिसको यह त्मिन्न-त्मिन्न योनि और त्मिन्न-त्मिन्न कुल का अभाव करना हो, तो जिसमें नहीं है वहां द्रष्टि देने पड़ेगी. आडाडा..! वह है नहीं. है? 'कुल तथा योनि के भेद जवमें नहीं हैं ऐसा...' यह सब बादमें पढ लेना. 'कुल मिलकर अक सो साढे सत्तानवे लाख करोड है.' वह कुल आत्मामें नहीं. योनि ८४ लाख कहते हैं न? ८४ लाख योनि हैं. जवको शरीर उत्पन्न होने के लायक ८४ लाख योनि है. जैसे गोबर, पानी, दूध सडता हो तो जव (उत्पन्न) होता हो तो वह सब योनिभेद हैं. योनिभेदमें वर्ण, गंध, रस, स्पर्श की योग्यता से योनिभेद... योनिभेद ८४ लाख योनि है और उसमें उत्पन्न होनेवाले के साढे सत्तानवे लाख करोड कुल है. अरेरे..!

श्रोता - ... पेदा होता है न?

पूज्य गुरुदेवश्री - उसमें पेदा होता नहीं, यह कहते हैं. आडाडा..! वह तो शरीर उत्पन्न होता है. भगवान आत्मा तो उससे रहित है. आडाडा..! मानता है अज्ञानी. इसलिये मान्यता छुडानेको तो यह बात कहते हैं. प्रभु! तुम कौन है? कहां है? नाथ! आडाडा..! तेरी यीज तो नित्य त्रिदानंदरूप परमात्मस्वरूप तुम आत्मा हो. उसमें योनि और कुलका तो प्रभु! अभाव है. भले कुलका अक साढे सत्तानवे लाख करोड और योनि के योर्यासी लाख. वह डम पढते नहीं. साधारण है न.

योर्यासी लाख योनिमुज वह आत्मामें नहीं. आडाडा..! जिसे योर्यासी लाख योनिमें उत्पत्ति न करनी हो और जिसमें अक करोड साढे सत्तानवे लाख करोडा करोड कुलमें उत्पन्न न होना हो, तो जिसमें है नहीं उसकी द्रष्टि करनी पड़ेगी, ऐसा कहते हैं. आडाडा..! कठिन बात है, भाई! कुंदकुंदाचार्यने अपना अभिप्राय और अपनी भावनाके लिये यह बनाया है. कुंदकुंदाचार्य कहते हैं कि मेरी भावनाके लिये यह ग्रंथ बनाया है. ऐसा कोई समयसार, प्रवचनसारमें कोई शब्द नहीं. यह तो मेरी भावनाके लिये मैंने बनाया है. आडाडा..!

'मंगलं भगवान वीरो, मंगलं गौतमो गण्डी, मंगलं कुंदकुंदाचार्यो जैन धर्मोस्तु मंगलं.' यह कुंदकुंदाचार्य आडाडा..! धर्मके नायक, वह ऐसा कहते हैं, आडाडा..! मेरी भावनाके लिये मैंने बनाया है. आडाडा..! तो कहते हैं, यह जवमें, योर्यासी लाख योनि और कुल आत्मामें है नहीं. आत्मा प्रभु तो सत्रियदानंद.. कडा न? नित्य शुद्ध त्रिदानंदरूप परमात्मस्वरूप जव है. वहां द्रष्टि देनेसे सम्यग्दर्शन होता है. इस भेद उपर द्रष्टि देनेसे तो राग उत्पन्न होता है. आडाडा..!

पीछे. 'सूक्ष्म अकेन्द्रिय पर्याप्त...' जवके यौदह भेद हैं. 'अपर्याप्त, स्थूल अकेन्द्रिय पर्याप्त और अपर्याप्त, द्वीन्द्रिय पर्याप्त और अपर्याप्त, त्रीन्द्रिय पर्याप्त और अपर्याप्त, चतुरिन्द्रिय पर्याप्त

और अपर्याप्त, असंज्ञी पंचेन्द्रिय पर्याप्त और अपर्याप्त...’ मन बिनाके. और ‘संज्ञी पंचेन्द्रिय...’ मनवाले. ‘ऐसे भेदोंवाले यौदह जवस्थान हैं.’ जवके यौदह भेद वड द्रव्यमें नडीं. जवके स्थान जवमें नडीं. आडाडा..! यौदह भेद जो हैं पंचेन्द्रिय, मनवाले आदि वड आत्मा द्रव्यमें नडीं. ऐसी द्रव्य उपर द्रष्टि करनेसे यौदह प्रकारका जवस्थान छूट जाता है. आडाडा..!

अब मार्गशास्थान. गति.. गति.. गतिके दो अर्थ किये हैं. अक द्रव्यसंग्रहमें १३वीं गाथामें यार गति भाईने ली है और धवलमें पांच गति ली है. क्या कडा? कि नरकगति, तिर्यगति, मनुष्यगति और देवगति. वड यार गति जवद्रव्यमें नडीं है. परंतु उसके सिवा गतिमें सिद्धगति भी ली है धवल ग्रंथमें. द्रव्यसंग्रहकी १३वीं गाथामें यार गति तक ली है, गतिके भेद में. मार्गशा(स्थान) में—गतिके भेद में. धवलमें तो गतिका पांच बोल दिया है.

प्रभु आत्मा त्रिकाली भगवान शुद्ध चिदानंद प्रभु, जिसको आत्माका स्वीकार करना है ऐसी चीजमें वड यार गति तो नडीं, परंतु सिद्धकी पर्याय भी उसमें है नडीं. समझमें आया? वड बात सुननेको मिले नडीं (और) ऐसे के ऐसे भटकता है अनादिसे. बाहरमें कुछ क्रियाकांडमें रुक गया. व्रत किया, तपस्या की, भक्ति की, मंदिर बनाया, लंमेशा मंदिरके दर्शन किया. लंमेशा किया तो क्या है? वड तो राग है.

श्रोता – किया...

पूज्य गुरुदेवश्री – वड सब कुछ समझने जैसा है. अभी क्या कडे बापु? अभीकी किया और पडले के मुनिकी किया... आडाडा..! उसके लिये पानीका बिंदु बनाया डो तो प्राण जाये तो भी नडीं ले. और यडां तो मुनिको भोजन (देना डो तो) दस सेर—अधमन पानी बनाओ, रोटी बनावो, यौका बनावो, मोसंबी, आमका रस. डमारे तो सब अनुभव डो गया है न?

श्रोता -

पूज्य गुरुदेवश्री - .. मडापाप है, उसके लिये बनाया है तो. वड बात डुई थी भाई! वड सडजानंद है न? तो सडजानंद वशीं. उसको ज्याल तो आया कि वड डमारे लिये सब बनाते है. और मुझे मिला जयपुरमें. जयपुरमें मिला. तो मैंने कडा, भाई! मैं क्या करूं? मैं किसीका अनादर कर सकता नडीं. दो प्रश्न पूछे थे. अक वड कि राग-द्वेषको पुद्गल क्यों कडा? कि भाई निकल जाते हैं तो आत्माके नडीं. दया, दान, व्रत, वड पुद्गलका कडा. अक बात. आडाडा..! दूसरी बात क्या कडी थी?

श्रोता – उदीष्ट आडार.

पूज्य गुरुदेवश्री – उदीष्ट आडार. जयपुर. उदीष्ट आडारकी व्याख्या (आपकी तरफसे अनुकूल डो जाये तो).... क्या करे? मैं तो... उदीष्ट आडार क्षुल्लक भी अभी लेते हैं. मैं तो द्रव्यविंगी क्षुल्लककी भी मानता नडीं डूं. शांतिसे कडा था. अनादर करके नडीं. वस्तुका स्वरूप वड है. आडाडा..! उदेशिक लेनेवाला क्षुल्लक, वड क्षुल्लक नडीं और उसके लिये बनाया यौकेका (आडार) लेनेवाला वड साधु नडीं.

बापु! मैं तो ऐसा मानता हूँ, कडा. सुनते थे. भास आये थे मिलने को. मैंने कडा, किसीका पक्ष यहाँ नहीं, यहाँ तो सत्य यह है.

यहाँ यह कहते हैं कि पांच गति आत्मामें है नहीं. आडाडा..! सिद्धगति पर्याय है न? वह तो अपने आ गया. मोक्षपर्याय आत्मामें है नहीं. सुभलमें. बंध और मोक्षका कारण और बंध और मोक्षका परिणाम दोनोंही जवद्रव्यमें नहीं. सुभलमें आ गया है. यह तो भगवान कुंदकुंदाचार्यका अभिप्राय है. उनकी भावनाके लिये बनाया है. यह क्लास आया तो कडा, सुने तो सही. आडाडा..!

तो कहते हैं कि गति पांच वह आत्मामें नहीं. आडाडा..! यह द्रव्य तो ज्ञान विद्वानंदरूप नित्य शुद्ध विद्वानंदरूप परमात्मस्वरूप यह जवद्रव्य है वस्तु. उसमें पांच गतिका अभाव है. आडाडा..! समझमें आया? बात तो ऐसी है प्रभु! अरेरे..! देह छूटकर यला जायेगा बापा! अक .. टूकडा नहीं आयेगा साथमें. और राग हुआ वह भी साथमें नहीं आयेगा. राग पहले किया तो उसका पुण्य बंध गया रजकण. वह रजकण रजकणके कारणसे आयेगा. क्या कडा? कि पूर्वे कुछ शुभभाव—भगवानका दर्शन किया, दान, दया, व्रतादिका भाव किया हो, तो उस भावमें तो पुण्यका रजकण बंधे. तो जब मरता है—देह छूटता है तब तो वह भाव है नहीं. उस समय जो भाव है कि मैं रागी हूँ या मैं पुण्यवाला हूँ... पुण्यकी किया से (धर्म मानना) मिथ्यात्व है. तो वह मिथ्यात्वभाव साथमें आयेगा. और पूर्वे शुभभाव किया था, उसका पुण्यबंधका जो रजकण है वह रजकण साथमें आयेगा.

पद्मनंदि-पंचविंशति. मुनि हैं पद्मनंदि आचार्य. बड़ोत अरुण ग्रंथ है. वनशास्त्र है. उसको श्रीमद्ने वनशास्त्र कडा है. वह तो व्याख्यानमें सब आ गया है. पद्मनंदि. उसमें पद्मनंदि तो ऐसा कहते हैं. आडाडा..! डम तो राग भी नहीं, पुण्य भी नहीं, कोई पर्याय भी मेरेमें नहीं. समझमें आया? आडाडा..! कडना था कुछ दूसरा. लक्ष फिर गया.

श्रोता – पद्मनंदि-पंचविंशति.

पूज्य गुरुदेवश्री – पद्मनंदि-पंचविंशति नहीं. कडना था कुछ दूसरा. क्षणमें फिर जाये पर्याय क्षयोपशम.. आडाडा..!

कहते हैं कि सिद्धकी पर्याय भी अपनेमें नहीं. आडाडा..! वडा ऐसा लिया है, सम्यग्द्रष्टि दो-तीन डोगा डिंदुस्तानमें. ऐसा लिभा है. दो-तीन लिभा है. तो पीछे टोडरमलने जुलासा किया कि दो-तीन नहीं, परंतु थोडा लेना. थोडा. लाओ-करोडोमें कोई.... आडाडा..! यह पद्मनंदि-पंचविंशतिमें लिया है. आडाडा..! आत्मामें यह यीज है ही नहीं. रागादि कोई... डमें यह कडना था बराबर. उसमें यह आया. याद आया.

कि तुम जायेगा अकेला, उसके साथ कर्म भी अपने कारणसे आयेगा. ऐसी गाथा है. क्या कडा? तुम अकेला जायेगा, उसके साथ पूर्वे कोई शुभभाव किया हो. कोई .. है ही नहीं. उसका परमाणु है वह परमाणु भी अपने कारणसे साथमें आयेगा, आत्माके कारणसे नहीं. यह कडना था लो. यह बात...

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - કર્મમાં પીછે પીછે અપને કારણસે જાયેગા. આત્મા અપને કારણસે જાયેગા ગતિમાં. આહાહા..!

ઔર વહાં તક કહા કિ રાગ ઔર દ્વેષ અભી તુમ કરતે હો, વહ ભી તુમહારે સાથ આયેગા વિકાર. આહાહા..! સમઝમાં આયા? મૃત્યુ સમયમાં શમો અરિહંતાણં, શમો સિદ્ધાણં (બોલતે હૈં), વહ તો રાગ હુઆ. રાગ ભી તેરે સાથ... શુદ્ધ ચૈતન્ય હૈ તો રાગ ભી રાગકે કારણસે આયેગા. વહ શ્લોક જરા સૂક્ષ્મ હૈ. કર્મકે નિમિત્ત... કર્મ તો કર્મકે કારણસે આતા હૈ સાથમાં, પરંતુ કર્મકે નિમિત્ત મેં જો પુણ્ય-પાપભાવ તુંને કિયે વહ ભી ઉસકે કારણસે સાથમાં આતા હૈ ઔર તેરી ચીજ તો ભિન્ન હૈ. વહ ચીજ જાતી હૈ અપને કારણસે. નરકમાં શ્રેણિક રાજા ગયા તો નરકગતિ બાંધી થી ઇસલિયે ગયા, ઐસા નહીં. વહ અપની યોગ્યતાસે વહાં ગયે હૈં. કર્મ કર્મકે કારણસે પીછે ગયે હૈં. આહાહા..! અરેરે..! ઐસી બાતેં! વહ ગતિ તેરેમાં નહીં.

‘ઇન્દ્રિય,...’ પાંચ ઇન્દ્રિય તેરેમાં નહીં. ભાવ ઇન્દ્રિય ઔર જડ ઇન્દ્રિય વહ તેરેમાં નહીં. યહ તો નહીં, પરંતુ અણિન્દ્રિય ભી તેરેમાં નહીં. પાંચ ઇન્દ્રિયસે રહિત જબ અણિન્દ્રિય પરમાત્મા હોતા હૈ, વહ અણિન્દ્રિયકી પર્યાય ભી તેરેમાં નહીં. દ્રવ્યસંગ્રહમાં ભાઈ! પાંચ ઇન્દ્રિયમાં ઇતના હી લિયા હૈ. ઇન્દ્રિયમાં પાંચ ઇન્દ્રિય ઇતના. પરંતુ ધવલ.. ધવલમાં (લિયા હૈ કિ) પાંચ ઇન્દ્રિય તો નહીં, પરંતુ અણિન્દ્રિય પર્યાય હોતી હૈ વહ પર્યાય ભી તેરેમાં નહીં. આહાહા..! ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યકા અભિપ્રાય હૈ. આહાહા..! પ્રભુ! તું પૂર્ણાનંદકા નાથ અંદર હૈ ન. ઉસમાં ઇન્દ્રિયાં તો હૈ નહીં.

૩૧ વીં ગાથામાં સમયસારમાં તો ઐસા કહા હૈ કિ ‘જો ઈંદિયે જિગિત્તા’ ઉસકા અર્થ ઐસા લિયા હૈ ટીકાકાર અમૃતચંદ્રાચાર્યને કિ યહ જડ ઇન્દ્રિય મિટ્ટી, ધૂલ હૈ ઉસસે તુમ ભિન્ન હો, ભાવ ઇન્દ્રિય જો એક-એક ઇન્દ્રિયકા એક-એક વિષય જાનનેકી લાયકાત હૈ ઉસસે ભી તુમ ભિન્ન હો ઔર દૂસરા ઇન્દ્રિયકા વિષય—ભગવાન, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, દેહ, ભગવાન, ભગવાનકી વાણી સબ ઇન્દ્રિયકા વિષય હૈ તો ઉસકો ભી હમ ઇન્દ્રિય કહતે હૈં. અરર..! વહ તીનોં દ્રવ્યેન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિ ઔર ઇન્દ્રિયકા વિષય ઇન્દ્રિય—તીનોંકો જીતના અર્થાત્ તીનોંકા લક્ષ છોડકર... આહાહા..! ૩૧વીં ગાથામાં આયા હૈ. ‘**णाणसहावाधियं मुणदि आदं**’ યહ જ્ઞાનસ્વભાવ પરસે ભિન્ન પૂર્ણાનંદકા નાથ હૈ. ભગવાનકી વાણી ઔર ભગવાન ભી ઇન્દ્રિયકા વિષય હૈ તો ઇન્દ્રિય હૈ. આહાહા..! ગજબ બાત હૈ પ્રભુ!

વહ તીનોંકો જીત લે. ઉસકા અર્થ? તીનોંકે ઉપરસે લક્ષ છોડ દે. ભગવાનકી વાણી ઔર ભગવાન—પરસે ભી લક્ષ છોડ દે. યહ ઇન્દ્રિયકો જીતા કહનેમાં આતા હૈ. અરેરે..! ઐસી બાતેં! યશપાલજી! ઐસી બાત હૈ. વસ્તુ લોગોંકો સૂક્ષ્મ પડે. કિયાકાંડમાં લોગ ચલે ગયે હૈં. ઔર ઘર મેં ઇતના કર સકે નહીં ઔર દૂસરા કરે તો ઓહોહો..! .. પરકા ત્યાગ કિયા થોડા, તો ઉસમાં મહિમા આ જાતી હૈ અજ્ઞાનીકો. પરંતુ મિથ્યાત્વકા ત્યાગ વહ ક્યા ચીજ હૈ? આહાહા..! ઔર ઉસકે ત્યાગ બિના બાહ્યકા ત્યાગ તો સબ જૂઠા હૈ. બાહ્યકા ત્યાગ-ગ્રહણ તો પ્રભુ આત્મામાં હૈ હી નહીં. ઐસા આત્મામાં એક ગુણ હૈ.

त्यागोपादानशून्यत्व शक्ति. ४७ शक्ति है पीछे समयसारमें. तो अक शक्ति ऐसी है कि परके ब्रह्मण और त्यागसे तो प्रभु रहित है. मैंने धी छोडा, मैं यड छोडुं, मैं स्त्री छोडुं, मैं दूकान छोडुं. छोडुं क्या? ब्रह्मण किया डी नहीं तो छोडुं क्या? आडाडा..! सूक्ष्म बात है बापु! जैनमार्ग कोई अलौकिक है. आडाडा..!

कडते हैं कि शरीर, वाणी, मन, स्त्री, कुटुंब, पैसा, मकान आदि पर—उसको आत्मा ब्रह्मण करे और छोडे ऐसा आत्मामें है डी नहीं. यड आत्माका स्वभाव डी नहीं है ऐसा. आडाडा..! डा, अपना चैतन्य स्वरूप अश्लिन्द्रिय जो है. वड अश्लिन्द्रियकी पर्याय जो डो उससे भी रहित है. ऐसी अश्लिन्द्रिय पर्यायकी द्रष्टि करनेसे ँन्द्रियकी पर्याय सारी जत सकते नहीं. आडाडा..! समझमें आया? अंदर तो कितना अभिप्राय आता है, परंतु बाडर भूल जाये तुरंत.लक्षमें आ जाता है. आडाडा..!

ँन्द्रियसे रहित और अश्लिन्द्रियसे भी रहित. है अश्लिन्द्रिय आत्मा, परंतु अश्लिन्द्रियकी पर्यायसे रहित है. आडाडा..! भगवान आत्मा तो अश्लिन्द्रियस्वरूप प्रभु, त्रिकाल अश्लिन्द्रिय स्वरूप है. आडाडा..! उसमें जो अश्लिन्द्रिय पर्याय प्रगट डोती है परमात्माको, वड अश्लिन्द्रिय पर्यायका द्रव्यमें अभाव है. ऐसा शुद्ध चिदानंदस्वरूप वड सम्यग्दर्शनका विषय है. आडाडा..! समझमें आया? सम्यग्दर्शन बापु! यड कोई अलौकिक चीज है. वड साधारण माने कि डम देव-गुरु-शास्त्र मानते हैं, नव तत्त्व को मानते हैं तो सम्यग्द्रष्टि है, यड बात सड जूठ है. समझमें आया?

गृहस्थके लिये ऐसा लिया है कि नव तत्त्वका अनुभव मिथ्यात्व है. कलश. समझमें आया? कलशटीका है कि नहीं? है? देओ! 'अनादि संबंधको छोडकर संसार अवस्थामें जवद्रव्य नव तत्त्वरूप परिणामा है.' उसमें संवर, निर्जरा न लेना. द्रव्य संवर, द्रव्य निर्जरा (लेना). 'वड तो विभाव परिणति है. ँसलिये नव तत्त्वरूप वस्तुका अनुभव मिथ्यात्व है.' अररर..!

श्रोता – सम्यग्दर्शनके बिना मिथ्यात्व.

पूज्य गुरुदेवश्री – सम्यग्दर्शनके बिना मिथ्यात्व है. भेद हैं न नौ? भिन्न-भिन्न है न? अक रूप चैतन्यका अनुभव करके नव तत्त्वका अनुभव डो वड दूसरी चीज है. 'तत्त्वार्थ श्रद्धानं सम्यग्दर्शनं' में तो वडी लिया है. अक रूप चिदानंदका अनुभवमें वड सात तत्त्व नहीं है उसका ज्ञान डो जाता है. समझमें आया? आडाडा..!

यहां कडते हैं कि अनादि नव तत्त्वका वेदन और नव तत्त्वका परिणामन मिथ्यात्व है. कलशटीका है यड. अमृतचंद्रायार्थके कलश हैं. अरेरेरे..! कहां समझनेकी और सुननेकी दरकार है! अनादिसे जैसे डी यला जायेगा. आडाडा..! सत्यवस्तुका शरण नहीं मिले और असत्य के शरणमें यला जायेगा, कडीं नरक और निगोडमें पता नहीं लगेगा. समझमें आया? आडाडा..!

भगवान तो ऐसा कडते हैं कि वस्त्रका टूकडा रभकर डम मुनि है ऐसा माने तो निगोडमें जायेगा. सूत्रपाडुड. यड सूत्रपाडुडमें है.

श्रोता - माननेवालों का क्या होगा ?

पूज्य गुरुदेवश्री - माननेवाला मिथ्याद्रष्टि है. कुसाधु है उसको साधु माने वह मिथ्याद्रष्टि है. और मिथ्यात्वको लेकर नरकमें, निगोदमें जायेगा. सूत्रपाठु है न? सूत्रपाठु. सूत्रपाठुकी १८वीं गाथा. कुंदकुंदाचार्य. 'जहजायरूवसरिसो तिलतुसमेत्तं ण गिहदि' तिलके छिलके जितना भी जो कुछ भी ब्रह्म करे 'जइ लेइ अप्पबहुयं तत्तो पुण णिगोदम्' १८वीं गाथा है. सूत्रपाठु भगवान कुंदकुंदाचार्यने लिखा है. समयसार है ऐसा अष्टपाठु है. यह सारे पांच पुस्तक हैं. पौने चार लाजका जर्ज है. समयसार, प्रवचनसार, नियमसार, पंचास्तिकाय, अष्टपाठुकी टीका यह सब सारा... परमागम शास्त्र हैं.

तो कहते हैं कि वस्त्रका टूकडा रभकर डम साधु है ऐसा माने और रागका भाव है वह मेरा है ऐसा माने निगोदं गरच्छे-निगोदमें जायेगा. और उसको माननेवाला भी निगोदमें जायेगा. करण, करावन और अनुमोदन—तीन बोल. जो करते हैं मिथ्यात्व, कराते हैं मिथ्यात्व और जो मिथ्यात्व करते हैं उसका अनुमोदन करते हैं... अर्थमें है डों तीनों. समझमें आया? १८में. करण, करावन और अनुमोदन—तीनों मिथ्यात्वसे निगोदमें जायेगा. जो एक शरीरमें अनंत जव... आडाडा...! गजब बात है. एक भी विपरीत श्रद्धा, (विपरीत) श्रद्धा-मिथ्यात्वका अंश शत्य निगोदका कारण है. समझमें आया? अरेरे...! ऐसी बात सुननी कठिन लगे. यहां यह कडा.

इन्द्रियसे रहित... इन्द्रियसे रहित का अर्थ भगवान और भगवानकी वाणीसे भी रहित. ऐसा आत्मा सिदानंदरूप नित्य-शुद्ध सिदानंदरूप परमात्मस्वरूप जैसे जवद्रव्यमें यह इन्द्रिय और अण्डेन्द्रिय पर्याय है नहीं. 'काय,...' औदारिक, वैक्यिक, मिश्र आदि पांच शरीर और मिश्रित... पंद्रह योग है न? चार औदारिक, चार वैक्यिक आदि पंद्रह योग है. वह बादमें लेंगे. 'काया,...' नहीं है. अपनेमें काया भी नहीं. औदारिक, कार्मण वह काया आत्मामें है नहीं. आडाडा...!

जो आत्मामें हो तो निकले नहीं. उसको है ही नहीं. आडाडा...! औदारिक शरीर आत्मामें है नहीं, देवका वैक्यिक शरीर आत्मामें है ही नहीं, तैजस, कार्मण शरीर है वह आत्मामें है नहीं. आठों कर्मकी प्रकृति, आडाडा...! विषका वृक्ष है, ऐसा कडा है. विषवृक्ष. समयसारमें पीछे. १४८ कर्म की प्रकृति विषका वृक्ष है, भगवान अमृतका वृक्ष है. आडाडा...! वह १४८ प्रकृतिमेंसे, कोई तीर्थकर प्रकृति बंधी वह ठीक है ऐसा समझिती नहीं मानता. समझिती ही तीर्थकरगोत्र बांधते हैं, दूसरे कोई बांधते नहीं. परंतु वह भाव जो तीर्थकरगोत्र बांधनेका आया उसको डेय मानते हैं, उसको दुःखरूप मानते हैं. आडाडा...! अरेरे...! ऐसी बात कडां!

वह काय और अकाय, ऐसा लेना. सिद्ध है वह अकाय है. वह अकाय भी आत्मामें है नहीं. अकाय पर्याय है न? काय है वह शरीरादि है और अकाय है वह शरीररहित पर्याय है. वह पांचो आत्मामें नहीं है, ऐसा कुंदकुंदाचार्यका अभिप्राय है. आडाडा...! उनके अभिप्रायसे विरुद्ध कुछ भी

थोडा, अधिक, विपरीत, कम, अधिक और विपरीत माने तो मिथ्याद्रष्टि है. आडाडा...! कठिन काम बढोत बापु!

‘योग,...’ पन्द्रह योग है. वड योग का आत्मामें अभाव है. कंपन्न-कंपन्न. कंपन्नमें पन्द्रह प्रकार है, उसका आत्मामें अभाव है. और अयोगकी पर्यायका भी आत्मामें अभाव है. धवलमें लिया है. है? उसमें आया है. देभो! यड थिडी डाली है. आडाडा...! क्या कडा? कि योग तो नहीं.. मन, वचन, काया का योग तो नहीं, परंतु योगरहित-कंपन्नरहित अयोग गुणस्थान है वड भी आत्मामें नहीं. क्योंकि वड पर्याय है. आडाडा...! ऐसा सूत्रकार भगवान कुंडकुंदाचार्यका अम्पिप्राय है. ऐसा टीकाकार कडते हैं. आडाडा...! अरेरे...! सत्य बात सुननेमें आये नहीं, वड कब विचार करे? कब रुचि करे? कब परिणामन करे? आडाडा...! अरेरे...! देड यला जायेगा. मृत्यु समीपमें दिन यले जाते हैं. आडाडा...! दुनियाकी सिंकारिश कुछ काम नहीं करेगी कि दुनिया डमको मानते हैं ँसलिये डम धर्मी हैं. दुनिया तो पागल है किसीको भी माने धर्मी. मंदिर बनाना, भक्ति करना, तो धर्मी है ऐसा माने पागल लोगो. समजमें आया? आडाडा...!

यहां कडते हैं कि योग और अयोग—दोनों आत्मामें है नहीं. ‘वेद,...’ श्रीवेद, पुरुषवेद, नपुंसकवेद—तीन वेद. और अवेद. वेदरहित अवेददशा वड भी आत्मामें नहीं. समजमें आया? अवेदपना तो पर्याय है. वेद भी विकारी पर्याय है और अवेद भी अविकारी पर्याय है. वड पर्यायका त्रिकाली भगवान नित्य-शुद्ध सिदानंदरूप परमात्मस्वरूप जवमें अभाव है. ऐसी बात!

‘कषाय,...’ भगवान आत्मा जो शुद्ध सिदानंदरूप परमात्मस्वरूप जव उसमें क्रोध, मान, माया, लोभ, कषाय है नहीं, परंतु अकषाय(पना) भी उसमें है नहीं. कषायरहित अकषाय पर्याय होती है वड अकषाय पर्याय भी आत्मामें है नहीं. है अंदर कि नहीं? यड धवलमें पाठ है. यड धवल है न? देभो! वड आया. नजरमें यड आया. कषाय मार्गशाका अनुवादसे क्रोध, मान, माया, लोभ, कषाय और कषायरहित जव डोते हैं, वड आत्मामें नहीं. आडाडा...! समजमें आया? दया, दान, व्रत, भक्तिका परिणाम कषाय है और कषायरहित डोकर अकषाय पर्याय होती है ११, १२ (गुणस्थान)में. वड पर्याय कषाय और अकषाय दोनों पर्यायोका द्रव्यमें अभाव है. आडाडा...!

श्रोता - .. कषाय?

पूज्य गुरुदेवश्री - कषाय. पुरुषार्थसिद्धिमें तो वहां तक अमृतयंद्राचार्यने कडा कि परकी दया का भाव राग है और आत्माकी हिंसा है. पुरुषार्थसिद्धि उपायमें. अमृतयंद्राचार्य टीकाकार जिन्डोंने समयसारकी टीका की. क्योंकि परकी दया पाल सकता नहीं और पर उपर लक्ष जाता है तो राग है. यड राग आत्माके स्वरूपकी हिंसा है. अररर...! ऐसी बात! है कि नहीं?

कडते थे अेक को कि देभो उसका नाम कानज है तो कान पकडकर ज करते हैं. दलील देकर... कानसे कडते हैं, ज-डा कराने को. भाई! यड तो वीतरागकी बात है बापा! डम तो दलाल हैं. आडाडा...! वस्तु तो ऐसी है भगवान! आडाडा...!

‘કષાય,...’ આત્મામેં હૈ નહીં. દયા, દાન, વ્રતકે પરિણામ તો આત્મામેં હૈં હી નહીં. પરંતુ કષાયરહિત અકષાય દશા હો જાયે વહ પર્યાય હૈ, તો અકષાયપર્યાય ભી આત્મામેં હૈ નહીં. ઉસકો આત્મા કહતે હૈં ઔર ઉસકી દ્રષ્ટિ કરના વહ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહા..! અરે! અભી તો પહલી સમકિતકી બાત હૈ. આહાહા..! ‘જ્ઞાન,...’ પાંચ જ્ઞાન હૈં ન પાંચ જ્ઞાન? મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન:પર્યય, કેવલ—પાંચ. ઔર તીન અજ્ઞાન. મતિ, શ્રુત, વિભંગ તીન અજ્ઞાન. આઠ. જ્ઞાનકે આઠ બોલ હૈં. આઠોં બોલકા ભગવાન આત્મામેં અભાવ હૈ. અરેરે..! ઐસી બાતેં! જીવ ઇસકો કહીએ—આત્મા ઇસકો કહીએ કિ પાંચ જ્ઞાનકી પર્યાય ઔર તીન અજ્ઞાનકી પર્યાયસે રહિત હૈ. ઉસકો વાસ્તવમેં આત્મા કહનેમેં આતા હૈ ઔર વહ આત્માકી દ્રષ્ટિ કરના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. જ્ઞાનમેં આઠ લેના—પાંચ જ્ઞાન ઔર તીન અજ્ઞાન. કેવલજ્ઞાન ભી પર્યાય હૈ ન? વહ દ્રવ્યમેં હૈ... વહ તો આ ગયા સુબહમેં.

‘સંયમ,...’ ચારિત્રકે પાંચ ભેદ હૈં ન? સામાયિક, .. પાંચ ઔર સંયમાસંયમ શ્રાવકકી દશા છઠવી ઔર અસંયમ સાતવીં. સાતોં (ભેદ) સંયમમેં આ જાતા હૈ. સંયમ ઔર અસંયમ ઔર સંયમાસંયમ—વહ સબ પર્યાય દ્રવ્યમેં નહીં. આહાહા..! ઐસા હૈ વીતરાગમાર્ગ. અરે..! પ્રભુ! કઠિન કામ હૈ. લોગ બાહરમેં અટક ગયે હૈં ન? ઔર બાહરસે બાહ્ય ત્યાગસે મનાયા હૈ. અંતરકે મિથ્યાત્વકે ત્યાગ બિના સબ ત્યાગ જૂઠ હૈ. આહાહા..! તો મિથ્યાત્વકા ત્યાગ કબ હોતા હૈ? ઐસી પર્યાય હૈ વહ દ્રવ્યમેં નહીં ઐસા દ્રવ્યકા અનુભવ કરના. ઐસા દ્રવ્યમેં અનુભવ આનંદકા અનુભવ કરના, તબ સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. આહાહા..! ઐસા હૈ. સંયમ તક આયા ન? સંયમકે પાંચ ભેદ, સંયમાસંયમકા છઠવાં ભેદ ઔર અસંયમકા સાંતવાં ભેદ. વહ સાત સંયમ લેના.

શ્રોતા - વહ આત્મામેં નહીં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - હા, આત્મામેં નહીં.

‘દર્શન,...’ ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુ... સમઝમેં આયા? યહ દર્શન (અર્થાત્) સમકિત નહીં. ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન, અવધિદર્શન, કેવળદર્શન—વહ ચાર પર્યાયકા દ્રવ્યમેં અભાવ હૈ. સમઝમેં આયા? કેવલદર્શન આ ગયા ન? બાદમેં અદર્શન યહાં નહીં. આહાહા..! ભગવાન આત્મા સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ, જિસકે ઉપર દ્રષ્ટિ કરનેસે સમ્યક્ હોતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન—ધર્મકી પહલી સીઠી ઐસા સમ્યગ્દર્શનકા જો વિષય ભગવાન પૂર્ણાનંદ ચિદ્રૂપ પરમાત્મા હૈ ઉસમેં ચક્ષુ, અચક્ષુ, અવધિ ઔર કેવલ—ચાર દર્શનકા અભાવ હૈ. આહાહા..!

‘લેશ્યા,...’ છહ લેશ્યા હૈં ન? છહ લેશ્યા. કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, પદ્મ, તેજો, શુક્લલેશ્યા. છહ લેશ્યા ભગવાન આત્મામેં નહીં. લેશ્યા તો નહીં, પરંતુ અલેશ્યા ભી આત્મામેં નહીં. અલેશ્યા વહ પર્યાય હૈ. ભગવાનકો અલેશ્યા હોતી હૈ. આહાહા..! સમઝમેં આયા? શુક્લ, પદ્મ, તેજો જો શુભભાવકી લેશ્યા હૈ. અલેશ્યા—લેશ્યારહિત અલેશ્યા પરમાત્મા હુએ. વહ તો પર્યાય હૈ. તો લેશ્યા ઔર અલેશ્યા—સાતોં પર્યાય આત્મામેં નહીં. અરેરે..! યહ કબ સુના થા? અરે..! ક્યા કરે?

શ્રોતા - ...

पूज्य गुरुदेवश्री – यद्ये मार्ग तो शास्त्रमें यद्ये आया है. यद्ये शास्त्र कोर्ये नया है? पुराना अनादिका यद्ये है ऐसी वाणी है. आछाछा...! वद्ये लेश्या, अलेश्या... यद्ये तो ठीक, परंतु अमव्यत्व और अमव्यत्व भी आत्मामें नद्ये. है? अमव्यत्व, अमव्यत्व आत्मामें नद्ये. यद्ये जरा वियार करना पडेगा. विशेष...

(श्रोता – प्रभाष वचन गुरुदेव!)

श्रावण सुद ८, बुधवार, ता. १-८-१९७९

गाथा-४२, प्रवचन-१२

यह नियमसार, गाथा ४२. मार्गशा अधिकार चलता है. क्या कहते हैं? सूक्ष्म विषय है भगवान! यह आत्मा जो है वह यौदह मार्गशा से भिन्न है. यौदह मार्गशा है सही, पर्याय द्रष्टिमें यह यौदह है, उनके भेद भी हैं. परंतु जिसको अंतर द्रष्टि करना है उसको यह मार्गशासे भिन्न जानना पड़ेगा. आडाडा..! यहां तक आया था हमारे.

‘भव्यत्व,...’ भवि, अभव्यपना पर्यायकी योग्यता से है, परंतु त्रिकालमें नहीं. त्रिकाल द्रव्य जो है उसमें भव्य, अभव्यकी योग्यता नहीं. आडाडा..! कल बात आ गई. ‘सम्यक्त्व,...’ सम्यग्दर्शन पर्याय है और सम्यग्दर्शनका भेद सम्यक् मिथ्यात्व पर्याय है, क्षयोपशम समकित और मिथ्यात्वकी मिश्र प्रकृति यह सब पर्यायमें है. परंतु वस्तु जो त्रिकाली यैतन्य जिसमें नजर करना है, जिसको स्वीकार करना है, यह यीजमें समकित आदिकी भेद पर्याय उसमें है नहीं. सम्यग्दर्शन यह अपूर्व यीज है. कोई क्रियाकांड बाहरसे करनेसे मिलती है वह यीज नहीं. कि भाई व्रत ले लिया, तप ले लिया, ब्रह्मचर्य ले लिया, तो सम्यग्दर्शन हो जायेगा.—यह बात तद्न मिथ्यात्व है. यहां तो सम्यग्दर्शन पानेकी लायकात वह त्रिकाली भगवान आत्मा शुद्ध सखिदानंद प्रभुके आश्रयसे, अंतर पर्यायको उसके सन्मुख करनेसे....

पर्याय जो है... शरीर, वाणी, मन तो कहीं रह गये. रागकी क्रिया भी पर रह गई, अपनी जो ज्ञानकी जाननेकी पर्याय है वह पर्याय परसन्मुख है, उसको स्वसन्मुख करना. आडाडा..! विषय कठिन बहोत है. यह अनंत कालमें क्रिया नहीं. बाकी तो सब बाह्य भेज धारण करके भिन्न-भिन्न नाम धराया कि हम ब्रह्मचारी हैं, हम त्यागी हैं, हम यतिकी क्रिया करते हैं, यति हैं. आडाडा..! वह समयसारमें आता है. सिंग बाह्य धारण करके, बारह व्रत और पंच महाव्रत आदि धारण करके हम यति और त्यागी हुआ, ऐसा माननेवाला मिथ्याद्रष्टि है. आडाडा..! क्योंकि अपने द्रव्यमें रागादि की क्रियाका तो पर्यायमें अभाव है. आडाडा..! और वह पर्यायमें भी सम्यग्दर्शनादिका भेद... सम्यग्दर्शनका विषय द्रव्य है, परंतु सम्यग्दर्शनादिका भेद वह द्रव्यमें नहीं. आडाडा..! मिथ्यादर्शन, असंयमपना वह तो वस्तुमें है ही नहीं, परंतु सम्यग्दर्शन, क्षायिक सम्यग्दर्शन, आडाडा..! और सम्यग्दर्शनसे विरुद्ध मिथ्यादर्शन और सम्यग्दर्शनमें उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक और सम्यग्दर्शनसे विरुद्ध मिश्र प्रकृति मिश्रभाव और समकित मोहनीय आदिभाव, आडाडा..! वह वस्तुमें नहीं. जिसमें द्रष्टि करनेसे सम्यग्दर्शन होता है उसमें यह सम्यग्दर्शनकी पर्याय उसमें नहीं. आडाडा..! ऐसा मार्ग है. कम हो गया लगता है. समझमें आया?

सम्यक्त्व... है? समकितके प्रकार सब लेने सारे—सम्यक्त्वसे विरुद्ध मिथ्यात्व, छल प्रकृति, समकित मोहनीय आदि सब पर्यायमें है। परंतु जो पर्याय स्व तरङ्ग जुके, वल जुकना यीजमें है ही नहीं। सम्यग्दर्शनकी पर्याय त्रिकालको अनुभव... अपना स्वभाव अतीन्द्रिय आनंद है वल अतीन्द्रिय आनंदका अनुभव करे समकित। आडाडा..! फिर भी वल अतीन्द्रिय आनंदके अनुभवकी पर्याय वल द्रव्यमें नहीं। आडाडा..! कठीन बात बापु! जन्म-मरणसे रहित होनेका कम सम्यग्दर्शन तो अलौकिक यीज है। लोगों ने अभी त्याग किया, यल किया, व्रत लिये, कपडे बदल डाले कर के, तो डो गये त्यागी. आडाडा..!

मिथ्यात्वके त्याग बिना बाह्य त्यागका निमित्तपना भी जूठा है, ऐसा कहते हैं। आडाडा..! अके बात तो यल है कि बाह्य यीजका ग्रहण त्यागसे तो रहित प्रभु है। उसको ऐसा मानना कि मैंने ठतना छोड दिया, मैंने छोड दिया, वल तो मिथ्यात्वकी पुष्टि है। अरर..! ऐसी बात है। समझमें आया? आत्मा सिवा श्री, कुटुंब, परिवार, कपडे, जवेरात, पैसे उसको मैंने छोड दिया, दुकानका धंधा मैंने छोड दिया, लडके, लडकीको छोड दिया तो डम त्यागी हैं। तो कहते हैं कि श्रीको छोड दिया, वल मान्यता मिथ्यात्व है। क्योंकि परके ग्रहण-त्यागसे रहित उसका स्वभाव है। आडाडा..! समझमें आया? परका ग्रहण और त्याग उससे तो रहित आत्माका स्वभाव है। उसका ग्रहण, उसका मैं त्याग करता हूं. त्यागसे तो रहित है, उसके ग्रहण-त्यागसे तो रहित है। उसका मैं त्याग करूं.... आडाडा..!

अके कलशमें आया है भाई, नहीं? 'आदान-उज्झन'. आगिरी कलश, नहीं? ऐसे कि जो 'आदान-उज्झन' का अर्थ वहां ऐसा लिया 'आदान-उज्झन'..... आडाडा..! 'आदान-उज्झन'.. परमाणुमात्रका ग्रहण और त्याग वल आत्माकी यीजमें अनादिसे है नहीं. है नहीं उसका मैं त्याग करूं, वल तो ग्रहण किया था ऐसी मान्यता लुई. परको मैं ग्रहण किया था तो मैं छोडूं. आडाडा..!

यहां तो उससे आगे जाकर... आगिरी कलशमें है कुछ. 'आदान-उज्झन'.. ऐसे ग्रहण करनेलायक स्वरूप था वल ग्रहण कर लिया और रागका त्याग करना था तो डो गया. समयसारमें आगिरीमें है. यल तो नियमसार है. समयसारमें आगिरी कलश है. आडाडा..! अपना स्वरूप जो सम्यग्दर्शनमें ग्रहण करना था और स्वरूपकी स्थिरता डोकर स्वरूपमें लीनता करना था तो ऐसे सारी यीज ग्रहण डो गई. अपनी यीज ग्रहण डो गई. आडाडा..! और राग और द्वेष... अपनी यीजका ग्रहण किया तो राग और द्वेषका त्याग डो गया.. त्याग डो गया. त्यागमें करता हूं वल भी उसमें नहीं. आडाडा..!

वल उड में गाथामें आता है न? उड. कि परका मैं त्याग करता हूं, रागका त्याग करता हूं, वल आत्मामें नाममात्र कथन है. परमार्थसे आत्मा रागका त्याग करता है वल यीज वस्तुमें है नहीं. आडाडा..! समझमें आया? परमार्थसे तो वस्तु भगवान पूर्णानंद प्रभु, उसको जब द्रष्टिमें ग्रहण किया, तब मिथ्यात्व और रागकी उत्पत्ति न लुई, (ऐसा) मिथ्यात्व और रागका त्याग किया ऐसा नाममात्र कथन है. आडाडा..! परका त्याग, रागका त्याग यल भी परमार्थसे आत्मामें नहीं. आडाडा..!

ગજબ બાત હૈ! પરકા ત્યાગ-ગ્રહણસે તો રહિત ઉસકા ગુણ હૈ. આહાહા..! માર્ગશાસ્થાન મેં સૂક્ષ્મતા હૈ. આહાહા..!

સમ્યગ્દર્શનમેં ઔર સમ્યકચારિત્રમેં અપના ત્રિકાલી સ્વરૂપ ગ્રહણ ક્રિયા ઔર મિથ્યાત્વ ઔર રાગકા ત્યાગ હુઆ. પરકા તો ત્યાગ-ગ્રહણ આત્મામેં હૈ નહીં. સમજમેં આયા? સમયસાર હૈ? હૈ કિ નહીં? વહ શ્લોક હૈ પીછે 'આદાન-ઉજ્જન'. યા નિયમસાર મેં હૈ? નિયમસાર મેં હૈ? પતા નહીં. યહ તો નિયમસાર હૈ ન? નિયમસાર મેં પીછે હોગા. 'આદાન-ઉજ્જન'.. રહિત હૈ ઐસા શબ્દ હૈ. કહાં નિકલે ઇસમેં હોગા હોં.

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - કૌન-સા?

શ્રોતા - સમયસાર-૨૩૬.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - હા, ૨૩૬. બડા સમુદ્ર હૈ. ખ્યાલમેં ભાવ રહે. પન્ના ખ્યાલમેં રહે ઇતના ક્ષયોપશમ નહીં હૈ.

શ્રોતા - ..

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ૨૩૫. દેખો! અર્થમેં હૈ કિ નહીં? 'આદાન-ઉજ્જન' હૈ ન? 'આદાન-ઉજ્જન-શૂન્યમ'.. આહાહા..! અર્થમેં તો 'આદાન-ઉજ્જન'... પહલી પંક્તિ હૈ. 'આદાન-ઉજ્જન'.. આદાન.. ક્યા કહતે હૈં? કિ આત્મામેં પરદ્રવ્યકા તો ત્યાગ-ગ્રહણ.... ઉસમેં ગુણ ઐસા હૈ કિ પરદ્રવ્યકે ત્યાગ-ગ્રહણસે તો શૂન્ય હૈ. અબ એક 'આદાન-ઉજ્જન' યહ આયા. ૨૩૫ કલશ હૈ સમયસારકા. સમયસારકા ૨૩૫. સમયસાર-૨૩૫. આહાહા..!

યહાં તો કહતે હૈ પ્રભુ! કિ .. જો .. પૈસે, શરીર, કર્મ, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, મકાન ગ્રહણ ક્રિયા હૈ નહીં ઔર છોડના હૈ નહીં. યહ વસ્તુ તો ત્યાગ-ગ્રહણસે તો રહિત હૈ. આહાહા..! પરંતુ ઉસમેં જો રાગાદિ હૈ ઔર મિથ્યાત્વાદિ ભાવ હૈ, પર્યાયમેં હૈ. અપને સ્વરૂપકા ગ્રહણ કરનેસે રાગ ઔર મિથ્યાત્વ આદિકા ત્યાગ હો જાતા હૈ, પરંતુ ઉસ ત્યાગકા કર્તા આત્માકો કહના વહ નામમાત્ર હૈ. યહ 'આદાન-ઉજ્જન' દૂસરી ચીજ હૈ. યહ 'આદાન-ઉજ્જન' મેં યહ કહતે હૈં કિ સ્વરૂપકા ગ્રહણ જહાં હુઆ, ચિદાનંદ પરમાત્મસ્વરૂપકા આદર અંદર હુઆ, તો રાગકા ત્યાગ હો ગયા. 'ઉજ્જન' રાગકા ત્યાગ હો ગયા. રાગકા ત્યાગ કરના યહ ભી હૈ નહીં. આહાહા..! સૂક્ષ્મ બાત બાપુ! ફિર ભી રાગ પર્યાયમેં હૈ, હૈ વહ પર્યાયનયકા વિષય જ્ઞાન કરને કો હૈ. ફિર ભી વહ સ્વરૂપકા ગ્રહણ જહાં હુઆ તો વહ રાગ હૈ ઉસકા વ્યય હો જાતા હૈ. વ્યય હો જાતા હૈ ઉસકા અર્થ ત્યાગ ક્રિયા, વહ નામમાત્ર કથન હૈ. ઉસકો યહાં 'આદાન-ઉજ્જન' કહનેમેં આતા હૈ. વહ 'આદાન-ઉજ્જન' પરકા નહીં. આહાહા..!

પરકા તો.... ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વશક્તિ હૈ. અરેરે..! ઐસી બાર્તે! સમજમેં આયા? પરંતુ અપને આત્મા પૂર્ણાનંદકા નાથ પ્રભુ, ઉસકો ગ્રહણ ક્રિયા ઔર રાગાદિકા ત્યાગ વહ 'આદાન-ઉજ્જન' પર્યાયમેં

ऐसा हो जाता है. आडाडा..! सूक्ष्म बात है बापु! 'आदान-उज्झन' शून्यत्व है न? शक्ति ४७ में. यह 'आदान-उज्झन' दूसरी चीज है. यह 'आदान-उज्झन' है शक्तिमें, वह तो परद्रव्यका ग्रहण-त्यागसे रहित. यह तो उसका गुण ही है. यह तो पर्यायमें जब स्वका ग्रहण हुआ तो रागका त्याग हो गया, ऐसा उसका स्वभाव है. आडाडा..! समयसार. ज्वालमें आया तो आ गई बात. है न?

२३५. 'आदान-उज्झन-शून्यम्' (पर) को ग्रहण करना और त्याग करना उससे आत्मा शून्य है. आडाडा..! क्या कहते हैं? कि परके ग्रहण-त्यागसे तो शून्य है, परंतु स्वरूपका ग्रहण और रागका त्याग-वीतरागता है गई, तो परका ग्रहण और परका त्यागसे शून्य हो गया. आडाडा..! समझमें आया? अपने रागका त्याग हो! परके त्याग-ग्रहणकी बात नहीं. रागका त्याग (हुआ), स्वरूपका ग्रहण हुआ तो राग संबंधी ऐकताबुद्धि और रागका त्याग हुआ, ऐसा उसकी पर्यायमें स्वभाव है. द्रव्यमें स्वभाव तो त्रिकाल है. आडाडा..! पर्यायका स्वभाव ऐसा है कि जब स्वरूपका ग्रहण किया और रागका त्याग हो गया. ऐसा पर्यायका स्वभाव है. तो ग्रहण किया यह तो द्रव्यस्वभाव. आडाडा..! परंतु ग्रहण करनेवाली जो पर्याय है, वह पर्यायमें पूर्ण जहां ग्रहण हो गया और रागका त्याग हुआ तो वह पर्याय शून्य हो गई. स्वको ग्रहण करना, रागका त्याग करना सब शून्य हो गया. पूर्ण दशा हो गई. आडाडा..! जड़ोत सूक्ष्म बात है भाई! थोड़ी. समझमें आया?

यहां समकित चलता है मार्गशा(स्थानमें). सम्यग्दर्शनकी पर्याय और उसके साथ मिश्र प्रकृति आदि और मिथ्यात्व आदि, वह पर्यायमें है. समकित आदि पर्यायमें है.. समकित पर्यायमें है, परंतु वह द्रव्यमें उस पर्यायकी शून्यता है. आडाडा..! अरेरे..! व्यवहारका विषय है. नहीं है ऐसा नहीं. पर्याय समकितकी पर्याय वह व्यवहारनयका... पर्यायमात्र व्यवहारनयका विषय है. केवलज्ञान हो वह भी पर्यायनयका विषय है. वह व्यवहारनयका विषय है नहीं, ऐसा नहीं. है, परंतु वह त्रिकाल ज्ञायकस्वभावमें समकित और केवलज्ञानकी पर्यायका अभाव है. आडाडा..! समझमें आया? आडाडा..!

सम्यग्दर्शनसे द्रव्यको ज्ञानमें ज्ञेय बनाकर प्रतीत हुई, वह प्रतीति अर्थात् अंदर ज्ञायक स्वरूप है ऐसा ज्ञानमें आया. स्वसन्मुख हुआ तो ज्ञानमें ज्ञेयकी पर्याय-द्रव्यकी पर्याय ज्ञेय... द्रव्य जो है पर्यायमें आ गया. क्या आया? उसकी शक्ति है वह आ गई, द्रव्य पर्यायमें नहीं आता. आडाडा..! ऐसी बात. कहां झुरसत है? उसको झुरसत नहीं यह निर्णय करने की. यहां यह कहते हैं कि सम्यग्दर्शन आदिकी मार्गशा.. अर्थात् क्या? मार्गशा अर्थात् शोधना. कि यह ज्ञव समकित है, यह पंचम गुणस्थानमें है, यह छठवेंमें है—ऐसी मार्गशा वह वस्तुके स्वरूपमें नहीं. आडाडा..! समझमें आया? आडाडा..! पर्यायमें है, पर वह पर्यायका भेद द्रव्यमें नहीं. यह समकित की परिभाषा हुई.

अब 'संज्ञित्व...' संज्ञीपना और असंज्ञीपना पर्यायमें है. मनवाला और मनरहित-असंज्ञ. संज्ञी-मनवाला, असंज्ञ-मनरहित वह पर्यायमें है. परंतु वह मार्गशा अर्थात् शोधना कि यह ज्ञव संज्ञी है, यह ज्ञव असंज्ञी है. तो यह पर्यायको शोधना वह पर्यायमें है, परंतु उस पर्यायकी शोधक दशा

द्रव्यमें नहीं. आडाडा..! ऐसी बात है? पीछे 'आडार...' आडार और अनाडार ऐसी (दशा) पर्यायमें है. आडारका लेना और आडारका छोडना (ऐसा विकल्प) पर्यायमें है. परंतु आडार और अनाडार दोनों कीज द्रव्यस्वभावमें नहीं. आडारका विकल्प और अनाडारकी दशा—वह दोनों द्रव्य स्वभावमें नहीं. पर्यायमें है. आडाडा..! समझमें आया?

उमास्वामीने तो वहां तत्त्वार्थसूत्रमें लिया है. यह कुंदकुंदार्य के शिष्य हैं. उसमें तो यह बात ली है कि मिथ्यात्व, राग-द्वेष वह जवतत्त्व है. आडाडा..! यह ज्ञानप्रधान कथन है. दूसरे अध्यायमें.

श्रोता - पांयो भाव निज तत्त्व कडा है...

पूज्य गुरुदेवश्री - पांयो भावको... पंडितज नहीं है. स्वतत्त्व कडा है. समझमें आया? उसमें डोगा.. है?

श्रोता - दूसरे अध्यायमें पडला है.

पूज्य गुरुदेवश्री - पता है परंतु यह यही है कि नहीं. दूसरे अध्यायमें पडली. 'औपशमिकक्षायिकौ भावौ मिश्रश्च जीवस्यस्वतत्त्वमौदयिकपारिणामिकौ च ॥' उदयभावके मिथ्यात्व और राग-द्वेष, पुण्य-पाप वह जवतत्त्व है. आडाडा..!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - उसकी पर्याय है न? यह उमास्वामीकी शैली अनुसार टोडरमलने लिया है. समझमें आया? नव तत्त्वकी श्रद्धा तो उमास्वामीमें आया है. तो वह नव तत्त्वकी श्रद्धा .. किया. परंतु अक परमार्थ त्रिकालीकी श्रद्धा वह दर्शनका विषयमें लिया समयसारमें. आडाडा..! वह दर्शनप्रधान बात है, यह ज्ञानप्रधान बात है. है तो दोनों सत्य. आडाडा..! ऐसी बात है. सेठ! 'औदयिक स्वतत्त्वम्' उदयभाव—मिथ्यात्वका भाव, राग-द्वेषका भाव वह स्वतत्त्व है. वह परतत्त्व में है नहीं. आडाडा..! वही शैलीमें टोडरमलने लिया है. बात कडी थी सातवें अध्यायमें कि राग और द्वेष निश्चयसे जव का है. वह इस अपेक्षासे लिया है. परंतु कर्मका कडना वह व्यवहार है. वहां ऐसा लेना. आडाडा..!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - और जब द्रष्टिकी बात चलती हो और द्रव्यभावका आश्रय लेना (ऐसा) द्रष्टिप्रधान कथन जब चले, तब तो ऐसा कडनेमें आता है कि राग और द्वेष वह जवका व्याप्य नहीं. वस्तु स्वभाव व्यापक है. प्रसरता है—विस्तार होता है. वह विस्तार स्वरूपका विस्तार कडो, तो विस्तारमें तो निर्मलपर्यायका व्याप्तिपना विस्तार होता है. स्वरूपमें निर्मल पर्यायके सिवा रागका विस्तार होता है वह वस्तुमें नहीं. आडाडा..! यह सब कहां? समझमें आया?

श्रोता - दो विज्ञानमें कथन...

पूज्य गुरुदेवश्री - आज किसीका प्रश्न आया है भाई! गरीब आदमीका प्रश्न आया है. मुझे यहांका आत्मधर्म पढकर श्रद्धा हुई है कि जैनधर्म सच्चा है. परंतु मुझे तीन शंका है, ऐसा लिजते हैं.

એક શંકા તો યહ હૈ કિ આકાશ અનંત હૈ ઔર ઉસકા આકાર તો હૈ આકાશમેં. સૂક્ષ્મ બાત હૈ. આકાશકા અંત નહીં તો ભી ઉસમેં પ્રદેશગુણકે કારણસે આકાર હૈ. તો ઉસને પ્રશ્ન કિયા કિ અંત નહીં ઉસમેં આકાર કહાંસે આયા? પ્રત્યેક દ્રવ્યમેં પ્રદેશત્વ નામકા ગુણ હૈ ઉસ કારણસે ઉસ દ્રવ્યકા આકાર વ્યંજનપર્યાય આકાર હૈ. આત્મામેં ભી આકાર હૈ. સમઝમેં આયા? યહ તો ઠીક કિ ઇતને મેં હૈ, વહ સમજે. પરંતુ આકાશ વ્યાપક (જિસકા) કોઈ પાર નહીં.. પાર નહીં. ઉસમેં પ્રદેશત્વ ગુણકે કારણસે આકાર કહાંસે રહે? હમકો બડી શંકા હૈ.

અરે..! પ્રભુ! યહ વસ્તુ ઐસી હૈ. ઔર યહ... સૂક્ષ્મ બાત હૈ હોં! આકાશ કા આખિરી પ્રદેશકા ભાગકા આકાર ઐસા નહીં. પ્રત્યેક પ્રદેશમેં પ્રદેશત્વગુણકે કારણસે પ્રત્યેક પ્રદેશસે લેકર સારા દ્રવ્યકા આકાર હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ થોડી. યહ તો પ્રશ્ન જરા આયા થા કલ. પંડિતજી! યહ આત્મા હૈ. આત્માકે પ્રદેશ હૈ. તો અરૂપીકા આકાર ઉપરકા કેવલ આકાર હૈ ઐસા નહીં. વહ અરૂપી કે પ્રદેશત્વગુણકે કારણ પ્રત્યેક પ્રદેશકા આકાર હૈ. એય..! ધન્નાલાલજી! યહ તો બહોત સાલ પહલે બહોત પ્રશ્ન હો ગયે હૈ. પરંતુ યહ તો એક ગરીબ આદમીકા પ્રશ્ન હૈ. આહાહા..!

ભગવાન આત્મા અસંખ્યપ્રદેશી હૈ. ઉસમેં પ્રદેશગુણકે કારણસે આકાર હૈ. તો આકાર અર્થાત્ અસંખ્ય પ્રદેશકે ઉપર હી કેવલ આકાર હૈ ઐસા નહીં. ક્યા કહા સમઝમેં આયા? છહ સામાન્ય ગુણ આતે હૈં ન? અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, પ્રમેયત્વ, દ્રવ્યત્વ, અગુરુલઘુત્વ, પ્રદેશત્વ—છહ. તો ઉસમેં પ્રદેશત્વ ગુણકે કારણ છહોં દ્રવ્યમેં આકાર હૈ. ભાઈ! યહ વિષય અલૌકિક હૈ. યહ આકારકી પરિભાષા ઐસી નહીં કિ યહ જીવ હૈ ઉસકે અસંખ્ય પ્રદેશકે ઉપર આકાર હૈ. ઐસા નહીં. પ્રત્યેક પ્રદેશકા આકાર હૈ. હિંમતભાઈ! ઐસી બાત! ઐસે આકાશમેં જો આકાર હૈ પ્રદેશગુણકે કારણસે, વહ ઉપર હૈ ઇતને મેં નહીં. પ્રત્યેક પ્રદેશસે લેકર અનંત પ્રદેશમેં ઉસકા આકાર વ્યાપક હૈ. અરેરે..!

શ્રોતા – પ્રત્યેક પ્રદેશકા આકાર અલગ હૈ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – યહ પ્રદેશત્વ ગુણ હૈ કિ નહીં? તો પ્રદેશત્વગુણ અસંખ્ય પ્રદેશસે ઉપર હી આકાર હૈ ઐસા નહીં. સૂક્ષ્મ બાત આ ગઈ હૈ ભાઈ! યહ તો એકકા પ્રશ્ન આયા હૈ ઇસલિયે, વરના યહ બાત તો હમારે કઈ બાર હો ગઈ હૈ. આહાહા..! પ્રભુ! યહ તો અલૌકિક બાતે હૈં બાપા! આહાહા..!

ભગવાન આત્મા... પ્રદેશત્વગુણ હૈ ઉસમેં. તો ઉસકે કારણસે ઉસમેં આકાર હૈ. યહ કોઈ જડકા આકાર નહીં. નિરંજન નિરાકાર ઐસા કહકર પરકા આકાર નહીં (ઐસા કહા). પરંતુ સ્વકે આકાર બિના વસ્તુ હોતી નહીં. આહા! ઔર વહ આકાર, ઉપર હી આત્માકા એક આકાર હૈ ઐસા નહીં. યહ બાત કોઈ ગજબ બાત હૈ. પ્રદેશમેં દરેક પ્રદેશસે લેકર સારા આકાશમેં ભી આકાર હૈ. યહ તો કભી સુના નહીં ઐસી બાત હૈ. આહાહા..! યહાં તો યહ બાતકી ચર્ચા બહોત હો ગઈ હૈ. પરંતુ યહ તો પ્રશ્ન આયા હૈ. મેરે કો શ્રદ્ધા હો ગઈ જૈનધર્મકી. યહ અલૌકિક બાત હૈ. પરંતુ ઐસી બાત સુની, પઠી આત્મધર્મમેં, તો બાત તો ભૈઠી હૈ. બાત તો સચ્ચી હૈ. પરંતુ મુઝે ત્રીન શંકા હૈ કિ યહ આકાશમેં આકાર કહતે હૈં જૈન લોગ, તો આકાર કહાંસે આયા? પ્રભુ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ.

सारे आत्मा उपर डरेक प्रदेशमें व्यंजनपर्याय है. हिंमतभाई! दूसरा प्रश्न उसमें यह है कि यह जव जितने मुक्ति पावे तो यहां संसारकी राशि घटे, तो नये उत्पन्न होते हैं न संसारमें? वरना संसारकी राशि घट जाये. वह उसको जबर नहीं. संसारराशि घटती है तो अनंतवे भागमें घटे. द्रव्यकी-जवद्रव्यकी संख्या घटनी है कि अक शरीरमें जो अनंता जव हैं उससे अनंतवे भागमें मोक्ष गये हैं और त्रिकालमें भी जब जायेंगे तब अक शरीरमें (रहे अनंता जवके) अनंतवे भागमें जायेंगे. आडाडा..! अक शरीरमें जितने जव हैं उसके असंख्यवे में भागमें कभी मोक्ष नहीं जायेंगे. अये..! पंडितज! यह तो प्रभुका मार्ग है, बापा! आडाडा..! अरेरे..!

असंख्य औदारिक शरीर.. अक अंगुलके असंख्यवे भागमें असंख्य तो औदारिक शरीर हैं और अक-अक शरीरमें अनंत जव हैं. जैसे सारे लोकमें भरे हैं ठसोठस. यहां भी, अंगुलके असंख्यवे भागमें यहां भी अनंत जव हैं. शरीर असंख्य हैं, जव अनंत हैं अंगुलके असंख्यवे भागमें. जैसे सारा लोक... आडाडा..! उसमेंसे मोक्ष जायेंगे... मोक्ष गये और जायेंगे, वे अक शरीरमें (रहे अनंता जवके) अनंतवे भागमें जायेंगे. आडाडा..! समझमें आया? वे अनंतवे भागमें जायेंगे, फिर भी यहां कम होता नहीं. यह तो अनंतगुना.. अनंतगुना.. हैं उसमें घटना कम हो उसकी क्या गिनती? यह सारा लोक भरा है असंख्य निगोद शरीरसे. भगवान बिराजते हैं यहां भी निगोद भरा है. तो अक-अक निगोद शरीरमें अनंत जव हैं. जैसे असंख्य शरीर (अक) अंगुलमें. जैसे सारे लोकमें निगोदके जव सारे लोक प्रमाशसे ठसठास कर भरे हैं. ज्ञानयंदज! यहां कोई कैसे .. मिले ऐसा नहीं है. क्यों भाई! यह सुनना मुश्किल पडे ऐसा है. यह तो वीतरागमार्ग है बापा! क्या कडीअे?

घटने असंख्य निगोदके शरीरसे भरा लोकालोक. अंगुलके असंख्यवे भागमें असंख्य प्रदेशमें अनंता जव अक-अक शरीरमें और अक-अक शरीर, जव अनंत. अनंतमें अक-अक जव के साथ दो-दो शरीर. यह अंगुलके असंख्यवे भागमें घटना है. सारा लोक प्रमाश भरा है. उसमें से मुक्ति गये... उसने पूछा कि छह मास और आठ समयमें ६०८ मुक्ति पाते हैं तो (जव) घट जायेंगे. तो घटना तो यहां नया संसार.. नये उत्पन्न होंगे है कि नहीं? यह जूही बात है. घटने अनंतवे भागमें कम हो जरा, तो भी अनंत अनंतगुना यहां पडा डी है. आडाडा..! समझमें आया? आडाडा..!

श्रोता - अनंत, उसमें भी अनंत है?

पूज्य गुरुदेवश्री - अनंत हैं अनंत. आडाडा..!

अक-अक निगोदमें अनंत जव और अक-अक जव... आकाशके प्रदेशका माप नहीं. उसके प्रदेशकी संख्यासे अनंतगुने अक जवमें गुण हैं. जैसे अक परमाशुमें भी घटने डी गुण जड हैं. आडाडा..! यह वस्तुका स्वरूप डी ऐसा है. यह कोई भगवानने बनाया नहीं है. तो दूसरा प्रश्न यह था. और तीसरा प्रश्न है उसका कि अभव्यने क्या ऐसा पाप किया कि अभवि हुआ? ऐसा प्रश्न है. भव्य, अभव्य तो प्रभु! उसकी पर्यायमें योग्यता है. यह भव्य, अभव्य.. आयेगा न? वह तो पर्यायकी योग्यता है. दोनोंका द्रव्यस्वभाव तो शुद्ध पूर्णानंद सिद्ध समान है. भवि और अभवि—दोनोंका स्वभाव सिद्ध

સમાન સદા પદ હૈ. જ્ઞાની જબ જાનતે હૈં તબ ઐસા માનતે હૈં કિ સબ જીવ 'સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો.' મૈં તો સિદ્ધ સમાન હૂં, પર્યાયમેં ઐસે અનુભવમેં આતા હૈ. આહાહા...! યહાં કહતે હૈં કિ ઇતને જીવ અભવિ-ભવિ ક્યોં?

'ભગવાન પરમાત્માકો શુદ્ધનિશ્ચયનયસે...' યહ સબ ભેદ હૈ નહીં. બાદમેં કહતે હૈં કિ યહ કહા કિસને? કિ 'ઐસા ભગવાન સૂત્રકર્તા કા (શ્રીમદ્ ભગવત્ કુંદકુંદાચાર્યદેવકા) અભિપ્રાય હૈ.' સમજમેં આયા? ઉસકી દેના. 'ઇસપ્રકાર (આચાર્યદેવ) અમૃતચંદ્રસૂરિને (શ્રી સમયસારકી) આત્મખ્યાતિ નામક ટીકામેં ૩૫-૩૬ વેં શ્લોક દ્વારા) કહા હૈ -' સમયસારમેં.

(માલિની)

“સકલમપિ વિહાયાહાય ચિચ્છક્તિરિત્તં

સ્ફુટતરમવગાહ્ય સ્વં ચ ચિચ્છક્તિમાત્રમ્।

ઇમમુપરિ ચરંતં ચારુ વિશ્વસ્ય સાક્ષાત્

કલયતુ પરમાત્માત્માનમાત્મન્યનન્તમ્ ॥”

આખિરમેં તો ઐસા કહા, ભાઈ! કિ ઇસ સમયસારમેં, શુદ્ધ ચૈતન્યમાત્ર આત્મા હૈ વહ કથન પૂરે સમયસારમેં ક્રિયા હૈ. આખિરકા શ્લોક હૈ ન? આખરી શ્લોક હૈ ન? અલમ્.. અલમ્.. પૂર્ણ હો. વહાં હૈ. સમયસારમેં હોં. સમયસારમેં હૈ ન આખિરકા? .. હૈ ન? કિતના હૈ? સ્યાદ્વાદકે પહલે હોં. યહ આયા ૨૪૬ કલશ. 'ઈતીદમાત્મનસ્તત્ત્વં જ્ઞાનમાત્રમવસ્થિતમ્।' બસ. યહ સમયસારમેં... ૨૪૬ કલશ. આહાહા..!

‘ઈતીદમાત્મનસ્તત્ત્વં જ્ઞાનમાત્રમવસ્થિતમ્।

અલ્પાન્દમેકમચલં સ્વસંવેદ્યમબાધિતમ્ ॥ ૨૪૬ ॥’

આહાહા..! ૨૪૪. 'અલમલમતિજલ્પૈ' ઉસમેં આયા ન? 'યહાં માત્ર ઇતના હી કહના હૈ કિ ઇસ એકમાત્ર પરમાર્થકા હી નિરંતર અનુભવ કરો; ક્યોંકિ નિજરસકે પ્રસારસે પૂર્ણ જો જ્ઞાન ઉસકે સ્ફુરાયમાન હોનેમાત્ર જો સમયસાર (-પરમાત્મા) ઉસસે ઉચ્ચ વાસ્તવમેં દૂસરા કુછ ભી નહીં હૈ...' જ્ઞાનમાત્ર આત્મા, ઐસા કહા હૈ. ઇસમેં આયા હૈ. કેવલ શુદ્ધ જ્ઞાનમાત્ર આત્મા, પૂરે સમયસારમેં કહના હૈ તો યહ કહના હૈ. પર્યાય ભી નહીં ઔર રાગ ભી નહીં ઔર પરવિષય.. આહાહા..! કેવલ ભગવાન શુદ્ધજ્ઞાનમાત્ર પ્રભુ બસ. વહ જ્ઞાનમાત્રમેં... સ્યાદ્વાદમેં પીછે લિયા હૈ. વહ જ્ઞાનમાત્રમેં એકાંત નહીં હો જાતા હૈ? કિ જ્ઞાનમાત્રમેં સાથમેં અનંત ગુણ આ ગયે.

જ્ઞાનમાત્ર કહતે હૈં કિ હૈ ઐસા કહતે હૈં (ઉસમેં) અસ્તિત્વગુણ આ ગયા, વસ્તુત્વગુણ આ ગયા, પ્રમેયત્વગુણ આ ગયા—સબ ગુણ આ ગયા ઉસમેં. એક જ્ઞાનમાત્ર કહને સે એકાંત હો જાયે ઐસા નહીં. યહાં યહ કહતે હૈં.

‘શ્લોકાર્થ – ચિત્શક્તિસે રહિત...’ લ્યો! પ્રભુ જ્ઞાનશક્તિ, જ્ઞાનસામર્થ્ય હૈ ઉસમેં. આહાહા...! અમૃતચંદ્રાચાર્યકા પોકાર હૈ. પ્રભુ! તુમ ચિત્શક્તિ, જ્ઞાનશક્તિ.. બસ. જ્ઞાનસ્વરૂપ, આનંદસ્વરૂપ (ઉસમેં) અનંત અવિનાભાવી સાથમેં હૈ. ‘ચિત્શક્તિસે રહિત અન્ય સકલ ભાવોંકો મૂલસે છોડકર...’ આહાહા...! દૂસરા ભાવ હૈ, પર્યાયનયકા વિષય હૈ. દ્રવ્ય હી માને, પર્યાય ન માને તો વહ મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ. આહાહા...! યહ ... ચૌદહ પર્યાયકો ન માનના... વહાં તો યહાં તક કહા હૈ... સૂક્ષ્મ ભાત આપી હૈ. પર્યાયકો ન માને વહ છહ દ્રવ્યકો માનતા નહીં. ક્યોંકિ પર્યાય તો છહ દ્રવ્યકો જાનતી હૈ. અપને દ્રવ્યકો તો એક ઓર રખો, પરંતુ પર્યાય છહ દ્રવ્યકો જાનતી હૈ. તો જિસને પર્યાયકો નહીં માના, ઉસને છહ દ્રવ્યકો નહીં માના. એસા પાઠ હૈ કલશટીકામેં. ભાત પહલે હો ગઈ હૈ. સમઝમેં આયા? ક્યા કહા? કિ સિર્ફ દ્રવ્યકો હી માને ઓર પર્યાયકો ન માને, પર્યાયમેં છહ દ્રવ્ય જાનને લાયક હૈ તો છહ દ્રવ્યકો હી નહીં માના.

શ્રોતા – જાનનેવાલેકો નહીં જાના?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – જાનનેવાલેકી પર્યાયકો નહીં માના તો છહ દ્રવ્યકો માના નહીં. આહાહા...! કલશટીકામેં હૈ. સમઝમેં આયા? વહાં સેકા ગોટા ઉઠા હૈ ઉસમેં સે. કિ જિસને પર્યાયકો નહીં માના... પર્યાય દ્રષ્ટિકા વિષય નહીં. પર્યાયદ્રષ્ટિ.. પર્યાયદ્રષ્ટિ વિષય કરતી હૈ દ્રવ્યકો. પર્યાય વિષય કરતી હૈ, પર્યાય હૈ. વહ પર્યાય છહોં દ્રવ્યમેં પર્યાય હૈ તો ભગવાનમેં ભી પર્યાય તો હૈ, અસ્તિરૂપ હૈ. જૂઠી નહીં. પરંતુ ઉસ પર્યાયમેં, આહાહા...! જો જાનને લાયક છહ દ્રવ્ય હૈ, જો પર્યાય ન માને તો ઉસને છહ દ્રવ્યકો નહીં માના. આહાહા...! કેવલ આત્મદ્રવ્ય માના વહ પર્યાયમેં.. પર્યાયમેં. આહાહા...! ક્યા કહતે હૈ?

કિ જો પર્યાય હૈ અપની એક સમયકી, વહ પર્યાય નહીં હૈ એસા માને, હૈ હી નહીં, જૂઠી હૈ, તો ઉસ પર્યાયમેં છ દ્રવ્યકો જાનનેકી લાયકાત... છહ દ્રવ્ય જાનતી હૈ પર્યાય, જો વહ પર્યાય ન માને તો ઉસને છહ દ્રવ્યકો નહીં માના. આહાહા...! કઠીન ભાત હૈ બાપુ! યહ તો વીતરાગમાર્ગ હૈ બાપુ! સર્વજ પરમાત્મા... વહ યહાં કહતે હૈ. ‘ચિત્શક્તિસે રહિત...’ પરંતુ વહ ચિત્શક્તિસે રહિત કહી વસ્તુ, પરંતુ ચિત્શક્તિસે રહિત જો ચીજ હૈ વહ અંદર પર્યાયમેં તો હૈ. આહાહા...! સમઝમેં આયા?

‘ચિત્શક્તિસે રહિત...’ વહ જાનતા હૈ કૌન? ચિત્શક્તિસે રહિત મૈં હૂં, વહ જાનતા હૈ કૌન? કિ પર્યાય. આહાહા...! પર્યાય જાનતી હૈ કિ યહ ચિત્શક્તિસે રહિત મૈં હૂં, દ્રવ્ય તો જાનતા નહીં, દ્રવ્ય તો ધ્રુવ હૈ. આહાહા...! સમઝમેં આયા? અનેકાંત માર્ગ સૂક્ષ્મ બહોત હૈ ભાઈ! ‘ચિત્શક્તિસે રહિત અન્ય સકલભાવોં કો...’ ભાવકી-પર્યાયકી અસ્તિ કહી. ચિત્શક્તિસે રહિત જો ભાવ વહ હૈ તો સહી. પરંતુ ઉસ ભાવકો મૂલસે ઉખેડકર... દ્રષ્ટિમેં ચિત્શક્તિ લેને સે, ચિત્શક્તિસે રહિત જિતને ભાવ હૈ (ઉનહેં) ‘મૂલ સે છોડકર...’ ઉનકા સર્વથા લક્ષ છોડકર. આહાહા...! એસા હૈ. ક્યા હૈ? આહાહા...!

‘ચિત્શક્તિમાત્ર એસે નિજ આત્માકા અતિ સ્ફુટરૂપસે અવગાહન કરકે,...’ ચિત્શક્તિ જ્ઞાનસામર્થ્ય, જીવત્વશક્તિ આદિ સામર્થ્ય પૂર્ણ વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસસે રહિત ભાવ કો છોડકર, ‘ચિત્શક્તિમાત્ર એસે નિજ આત્માકા અતિ સ્ફુટરૂપસે અવગાહન...’ આહાહા...! ક્યા કહા? ‘ચિત્શક્તિમાત્ર એસે નિજ આત્મા...’ ઉસમેં ‘અતિ સ્ફુટરૂપસે અવગાહન...’ અંદર પ્રવેશકર. આહાહા...!

समुद्र में जैसे डूबकी मारते हैं अंदर, अवगाहन करते हैं अवगाहन, ऐसा चित्शक्ति रहित.... ऐसा आत्मा... चित्शक्तिसे रहित... चित्शक्तिसे रहित जो चीज है उसे छोड़कर चित्शक्तिमें अवगाहन कर. चित्शक्तिसे रहित पृथक्भाव जो है उसको छोड़कर चित्शक्तिस्वरूप आत्मा उसमें अवगाहन कर. आडाडा..! है? अवगाहन करनेवाली पर्याय है. आडाडा..! ऐसी बातें हैं.

‘चित्शक्तिमात्र...’ लिया न? चित्शक्तिमात्र कलनेसे दूसरे गुण नहीं हैं ऐसा नहीं. परंतु चित्शक्तिमात्र ऐसा कलने से, चित्शक्तिमें आनंदशक्तिसे विपरीत जो रागादि पर्याय है उससे रहित चित्शक्तिमात्र ऐसा कलना है. चित्शक्तिमात्र ही लिया है. तो यहाँ तो अकांत हो जाये. कोई कहे, चित्शक्ति मात्र केवल ज्ञानगुण है अंदर? चित्शक्तिमात्रका अर्थ ही यह है कि चित्शक्तिके साथमें जितने अनंता गुण ध्रुव हैं वह चित्शक्तिमात्रमें आ जाते हैं. आडाडा..! समझमें आया? ऐसा कहां निर्णय करे? दुनिया को बाहरमें मजा पडे. उसमें दो, पांच, दस करोड रुपये हो जाये और श्री, लडके कुछ ठीक हो तो आडाडा..! लुट गया भियारा वहां. आडाडा..!

सिद्धांतमें उसको वराका कडा है. वराका अर्थात् भिजारी. अपनी चीजकी लक्ष्मी की तो जबर नहीं और बाहरकी लक्ष्मीको मागे कि मुझे दो.. मुझे दो.. मुझे दो... मेरे में... यह मेरा... यह मेरा... यह मेरा.. बडा भिजारी है, ऐसा कहते हैं. अये..! यहाँ तो दरबार आये थे. करोडोंकी पेदाश है न? भावनगर दरबार. अक करोडकी ठीपज है. दरबार भावनगर. आये थे. दरबार आते हैं और ... आते हैं, सब आते हैं. दरबार श्रीकृष्णकुमार आये थे. तो उसको कडा, दरबार! अक मडिनेमें लाभ मांगे वह छोटा भिजारी है और पांच लाभ मागे, करोड मागे वह बडा भिजारी है. अक करोडकी ठीपज है उसकी. पाविताशासे आये थे. मानस्तंभका जल .. था न तब आये थे. आडाडा..!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - क्या कहते हैं? नरम ठन्सान था. परंतु हमारे कहां पैसेवालेको ... करना है कि राजा आये तो मकजन लगाये, उसको अनुकूल हो? दरबार! ऐसा कडा, करोड मांगे... अक लाभ, पांच लाभ, करोड मागे वह बडा भिजारी है. अये..! दरबार! कडे, डा मडाराज! आडाडा..!

श्रोता - वह कहां मांगता है?

पूज्य गुरुदेवश्री - वह मांगकर लाये नहीं, पर करोड आये तो राजा होता है कि नहीं? भुशी होता है कि नहीं? तो भिजारी है वह. परचीज मेरी (माने) वह तो भिजारी होता है, राजा होता है, वह तो अज्ञानी है, मूढ है. आडाडा..!

यहाँ तो कहते हैं कि अपनी ‘चित्शक्तिमात्र ऐसे निज आत्माका अति स्फुटरूपसे प्रगटरूपसे प्रत्यक्ष अवगाहन करके...’ प्रत्यक्ष अंदर अवगाहन करके. आडाडा..! ‘आत्मा समस्त विश्वके ठीपर प्रवर्तमान...’ तिरता हुआ. ठीपर तिरता ऐसा लिया है न? ‘चारुविश्वस्य साक्षात् कलयतु’.. ठीपर तिरता है. ‘विश्वके ठीपर...’ सारी दुनिया—विकल्प और छ द्रव्य, उससे ठीपर तिरते हैं अर्थात् भिन्न

डी है. भिन्न हुआ तो उपर तिरते हैं, अंदरमें प्रवेश नहीं करता. पर्यायसे, रागसे और परसे अत्यंत परसे भिन्न तिरता है. आडाडा..!

‘केवल (अेक) अविनाशी आत्माको आत्मामें साक्षात् अनुभव करो.’ यह आभिरी सार कडा. अैसा भगवान राग और पर—सारे विश्वसे उपर तिरता है, भिन्न है. उसमें प्रवेश नहीं. अैसा आत्माका अंतर्भुज डेकर अनुभव करो. यह यीज है सारे बारड अंगमें. विशेष कहेगे.

(श्रोता – प्रमाश वचन गुरुदेव!)

શ્રાવણ સુદ ૯, ગુરુવાર, તા. ૨-૮-૧૯૭૯

શ્લોક-૬૦, ૬૧ પ્રવચન-૧૩

નિયમસાર. ૪૨ (ગાથા)કા કલશ હૈ ન? સમયસારકા કલશ હૈ. હૈ? દૂસરા કલશ હૈ. ‘ચિત્શક્તિસે રહિત...’ કે બાદમેં. યહ શ્લોક આ ગયા હૈ. હૈ? કૌન-સા પન્ના? ૮૮.

(અનુષ્ટુભ)

“ચિચ્છક્તિવ્યાપ્તસર્વસ્વસારો જીવ ઇયાનયમ્।

અતોડતિરિક્તાઃ સર્વેડપિ ભાવાઃ પૌદ્ગલિકા અમી ॥”

‘શ્લોકાર્થ – ચૈતન્યશક્તિસે વ્યાપ્ત...’ સૂક્ષ્મ વિષય હૈ ભગવાન! યહ આત્મા જો હૈ ચૈતન્યશક્તિ શાયક આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ હૈ. ચૈતન્યશક્તિ લી હૈ. ચૈતન્યસ્વભાવ કહો, ચૈતન્ય શક્તિ કહો, ચૈતન્ય ગુણ કહો, ચૈતન કા ચૈતન્યપના કહો. આહાહા...! ભાવ ઔર ભાવવાન. ભગવાન આત્મા ભાવવાન ઔર ચૈતન્યપના વહ ભાવ-ગુણ હૈ. વહ ‘ચૈતન્યશક્તિસે વ્યાપ્ત...’ ઇતને મેં રહા હુઆ. ચૈતન્યશક્તિમેં વ્યાપ્ત. આહાહા...! જિસકો સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરના હો પ્રથમ ધર્મકી શરૂઆત, તો ઇસકા વિષય ક્યા? આહાહા...!

તો કહા, ‘ચૈતન્યશક્તિસે વ્યાપ્ત જિસકા સર્વસ્વ-સાર હૈ...’ આહાહા...! શરીર, વાણી, મન તો નહીં, પુણ્ય-પાપકા ભાવ ભી જિસમેં નહીં, જિસમેં એક સમયકી પર્યાયકા ભી અભાવ હૈ. આહાહા...! ઐસા ચૈતન્યશક્તિસે વ્યાપ્ત અર્થાત્ ચૈતન્યશક્તિસે સંપન્ન... આહાહા...! ઐસા સર્વસ્વ-સાર હૈ. ‘ઐસા યહ જીવ...’ ‘ઐસા યહ જીવ ઇતના હી માત્ર હૈ;...’ આહાહા...! સમ્યગ્દર્શન પાનેકી ચીજ, જો સમ્યગ્દર્શનકા વિષય.. ચૈતન્યશક્તિમાત્ર ઇતના જીવ વહ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ. આહાહા...! ... ઐસા હૈ ભગવાન! આહાહા...! ચક્રવર્તી! ભરત ચક્રવર્તી ઉસકા નામ હૈ. નામ હૈ ભરત ચક્રવર્તી. બહોત પ્રેમ હૈ. આહાહા...! યહ ચીજ બાપુ!

શ્રોતા – ભરત ચક્રવર્તી આદિનાથ ભગવાનકે સમવસરણમેં થે, વૈસે આપ ભી ભગવાન હો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – યહ હૈ ન? .. કા આત્મધર્મ હૈ ન? સારા ... આહાહા...!

કહતે હૈં કિ જિસકો ભવકા અંત લાના હો... ચોર્યાસી લાખ યોનિમેં અવતાર... એક એક યોનિ મેં પ્રભુ! અનંત બાર અવતાર કિયા. કલ કહા થા ન? વાદીરાજમુનિ. કોઢ થા શરીરમેં. મુનિ ભાવલિંગી સંત. અતીન્દ્રિય આનંદકે સ્વાદમેં પ્રચુર સ્વસંવેદન વહ મુનિપના. ! આહાહા...! ઉસ મુનિકો કોઢ થા. વહ પ્રભુકે પાસ પ્રાર્થના કરતે થે. પ્રભુ! મૈં શરીરકે દુઃખકો યાદ કરતા હૂં પ્રભુ! આહાહા...! મૈં પરકી નહીં. મૈં અનંત ભવમેં પૂર્વ ભવકે નરક-નિગોદકે.... મુનિ હૈ, ભાવલિંગી સંત હૈ. પ્રભુકો પ્રાર્થના કરતે હૈં. ચંદુભાઈ! વહ કોઢ .. કિયા થા ન કિ મેરે મહારાજ કો કોઢ નિકલા. કોઢ થા. પરંતુ શ્રાવકને ઐસા કહ

દિયા રાજાકો કિ હમારે મુનિકે કોઠ નહીં. શ્રાવક આયા. પ્રભુ! મૈને દરબારકો ઐસા કહા કિ આપકો કોઠ નહીં. શાંતિ રખો, બાપુ! શાંતિ રખો.

ભગવાનકે માર્ગમે અસ્થા હોગા. કોઠ તો હૈ. શ્રાવકને નહીં હૈ ઐસા દરબારકો કહા. ઐર યહાં આકર ઐસા કહા કિ અરે..! આપકો કોઠ હૈ મુઝે ખ્યાલ થા. મેરે મુનિકો કોઠ ઐસા હમ સુન ન સકે. આહાહા..! તો મૈને દરબારકો તો ઐસા કહા. ભાઈ! શાંતિ રખો પ્રભુ! ભગવાનકા પ્રતાપ, આત્માકા પ્રતાપ ઐસા હૈ કોઈ. પ્રાર્થના કરતે કરતે.. આહાહા..! પ્રભુ! મૈ નરક ઐર નિગોદકા દુઃખ યાદ કરતા હૂં તો આયુધ લગતા હૈ, છરા લગતા હૈ. મુનિ હૈ, ભાવલિંગી સંત હૈ, પરમેષી પદમે હૈ. આહાહા..! પરંતુ વિકલ્પ ઐસા આયા ઐર બાત તો યહ થી કિ યહ કોઠ હૈ વહ કોઠ મિટ જાયેગા. પ્રભુકો પ્રાર્થના, પ્રભુ! આપ જહાં અવતરતે હૈં વહાં નગરમે સોનેકે દરવાજે ઐર રત્નના કાંગરા.... પ્રભુ! આપ જહાં ગર્ભમે આતે હો તો વહાં ઇન્દ્ર આકર સાફ કરતે હૈં. પ્રભુ! મૈ તો આપકી પ્રાર્થના કરતા હૂં. મૈને અનંત કાલમે દુઃખ ભોગે વહ યાદ કરતા હૂં તો ચોટ લગતી હૈ, આયુધ લગતા હૈ. ઉસકા અર્થ હૈ કિ અનંત કાલમે જો દુઃખ હુઆ વહ દુઃખ (અબ) નહીં હોગા. સમઝમે આયા? એક-દો ભવમે કેવલજ્ઞાન લેકર મોક્ષ હો જાયેગે. આહાહા..!

યહાં કહતે હૈં.. યહ પદ્મપ્રભમલધારિ મુનિ કહતે હૈં. આહાહા..! ‘ચૈતન્યશક્તિસે વ્યાપ્ત જિસકા સર્વસ્વ-સાર...’ સારા જ્ઞાન, અનંત શાંતિ, વીતરાગતા, આહાહા..! ઐસા ભરા પડા હૈ પ્રભુ ચૈતન્ય વહ જીવ હૈ. શરીર, વાણી, કર્મ યહ તો નહીં, પરંતુ પુણ્ય-પાપકે પરિણામ વહ જીવ નહીં. વહ તો નહીં પરંતુ એક સમયકી પર્યાય ભી વ્યવહારજીવ હૈ. નિશ્ચયજીવ યહ હૈ. આહાહા..! ઐસી બાત હૈ. આહાહા..! ઐસી ચૈતન્યશક્તિસે વ્યાપ્ત પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, જિસકા સર્વસ્વ... સર્વસ્વ-અપના સાર હૈ. આહાહા..! ‘ઐસા યહ જીવ...’ ઐસા યહ જીવ ‘ઇતના હી માત્ર હૈ;...’ યહાં તો સ્ત્રી, બચ્ચે, પૈસે, ધૂલ, હમારે હૈં... હમારે હૈં... માર ડાલા જીવકો. સમઝમે આયા? માર ડાલા કા કયા અર્થ? કિ અપની ચૈતન્યશક્તિ સંપન્ન પૂર્ણાનંદકા નાથ, ઉસમે, પર્યાય ભી દ્રવ્યમે નહીં. દયા, દાન, વ્રતાદિ કા વિકલ્પ તો નહીં, તો યહ સંયોગીચીજ મેરી હૈ ઐસી માન્યતામે ચૈતન્યકા—જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા ચૈતન્ય સર્વસ્વ ઉસકા—ઉસને અનાદર કિયા. આહાહા..! કઈન બાત બાપુ! જૈનધર્મકા સમ્યગ્દર્શન ઐર સમ્યગ્દર્શનકા વિષય અલૌકિક ચીજ હૈ ભાઈ! આહાહા..! ઐર સમ્યગ્દર્શન બિના બાહરમે દિખાવ જિતના કરે કિ ઇતના મૈ ત્યાગી હૂં, મૈને ભોગ છોડા હૈ, વહ સબ મિથ્યાત્વકા પોષણ હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! આહાહા..!

‘જીવ ઇતના હી માત્ર હૈ;...’ ઐસા લિખા હૈ ન? ‘ઐસા યહ જીવ ઇતના હી માત્ર હૈ;...’ પર્યાય હૈ, રાગ હૈ, પરંતુ વહ જીવ નહીં. આહાહા..! યહ તો પહલે આ ગયા ન? પહલી ૩૮વીં ગાથામે. શુરુ વહાંસે કિયા. નિશ્ચય આત્મા, વાસ્તવમે આત્મા પૂર્ણાનંદકા નાથ ધ્રુવસ્વરૂપ ચૈતન્ય અખંડાનંદ વહી વાસ્તવમે આત્મા હૈ. નિશ્ચય આત્મા. આહાહા..! જિસમે પર્યાયકા અભાવ હૈ. પર્યાય હૈ સહી, પરંતુ જિસમે પર્યાયકા અભાવ હૈ ઐસા ધ્રુવ ચિદાનંદ મેરા પ્રભુ, આહાહા..! વહી વાસ્તવમે આત્મા હૈ ઐર

ઉસ આત્માકે અવલંબનસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. બાકી લાખ ક્રિયાકાંડ કરે, મર જાયે, સૂક જાયે, પર સમ્યગ્દર્શન નહીં હોગા, મિથ્યાત્વકા પોષણ હોગા. આહાહા..!

‘ઐસા યહ જીવ...’ ઐસા યહ જીવ કયા? ‘ચૈતન્યશક્તિસે વ્યાપ્ત...’ રહા હુઆ ‘જિસકા સર્વસ્વ-સાર હૈ ઐસા યહ...’ આત્મા. આહાહા..! ‘ઇતના હી માત્ર હૈ;...’ ઐર ‘હી’ લિયા. ‘ઇતના હી માત્ર હૈ;...’ પરમાર્થસે આત્મા ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ચૈતન્યશક્તિકા ભાવકા પિંડ હૈ, જિસ મેં કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટ હો ઐસી અનંતી પર્યાયકા પિંડ વહ જ્ઞાનગુણ હૈ, ઐસા અનંત ગુણકા પિંડ ચૈતન્યશક્તિ સંપન્ન પ્રભુ હૈ. આહાહા..! ઓહોહો..! ઉસકો મૂલ ચીજ કયા હૈ...? ઐર મૂલ ચીજ પર ઉસકા લક્ષ હી નહીં અનાદિસે. યહ ત્યાગ ક્રિયા, યહ ક્રિયા, યહ છોડા, કપડે છોડે, માર ડાલા. સમઝમે આયા?

યહાં તો કહે કિ ‘ઐસા યહ જીવ...’ ભાષા દેખો! અમૃતચંદ્રાચાર્યકી. ‘ઇતના હી...’ ‘ઇતના હી માત્ર...’ આહાહા..! ‘ચિત્શક્તિસે શૂન્ય...’ ચાહે તો ભગવાનકી ભક્તિ, વિનય, ત્યાગ આદિ શુભ હો, વહ સબ ચૈતન્યશક્તિસે શૂન્ય હૈ. આહાહા..! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, ભગવાનકા સ્મરણ, ભક્તિ, મંદિર બનાના, ઉસમેં શુભભાવ હૈ. લક્ષ્મીચંદભાઈ! એય..! જેઠાલાલભાઈ! દેખો! યહ બડે સેઠિયા હૈ. મંદિર બનાયા ન ૧૫ લાખ, ૨૦ લાખકા . નાઈરોબી. સેઠ આયે હેં યહાં વિનંતી કરને કો. કરોડપતિ હેં દોનો. ધૂલ-ધૂલ. આહાહા..!

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ધૂલ ભી નહીં વહાં. હેરાન હોનેકા રાસ્તા હૈ.

પ્રભુ! આત્મામેં લક્ષ્મી તો નહીં, પરંતુ લક્ષ્મી કા પ્રેમ-રાગ વહ ભી નહીં ઐર તીન લોકકે નાથકી ભક્તિકા રાગ વહ ભી નહીં ઐર ઉસ રાગકા જ્ઞાન કરનેવાલી એક સમયકી પર્યાય વહ ભી ઉસમેં નહીં. આહાહા..! ઇસકો દ્રષ્ટિમેં લેના... રાગકે વિકલ્પસે હટકર જો વર્તમાન પર્યાય રાગ સન્મુખ હૈ, સ્વભાવસે વિમુખ હૈ ઉસ પર્યાયકો રાગસે વિમુખ કર સ્વભાવકે સન્મુખ કરના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. ધર્મકી પહલી સીઠી અભી તો હોં! પંચમ ગુણસ્થાનકી દશા તો કોઈ અલૌકિક બાત હૈ. પડિમા. યહ કહા, લોગોં લેકર બૈઠ ગયે હેં વહ પડિમા-ફૂડીમા નહીં. આહાહા..!

યહાં કહતે હેં ‘ઇસ ચિત્શક્તિસે શૂન્ય...’ આહાહા..! અરે..! વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધાકા વિકલ્પ, પંચ મહાવ્રતકા વિકલ્પ, શાસ્ત્રજ્ઞાન કરના, પઢનેકા વિકલ્પ, આહાહા..! વહ ચૈતન્યશક્તિસે શૂન્ય ચીજ હૈ. યહ વિકલ્પ જો હૈ વહ ચૈતન્યશક્તિસે શૂન્ય હૈ. ઐસી બાર્તે હેં પ્રભુ! તો હૈ કયા? ‘શૂન્ય જો યહ ભાવ હૈ...’ દેખા! હૈ, અસ્તિ હૈ. ચૈતન્યશક્તિસે શૂન્ય ઐસે દયા, દાન, રાગાદિ ભાવ હેં, પરંતુ વહ ચૈતન્યશક્તિસે શૂન્ય હેં. આહાહા..! તો પીછે હમ ઉસકો પુદ્ગલ કહતે હેં. આહાહા..!

‘યહ ભાવ હેં વે સબ પૌદ્ગલિક હેં.’ અરેરે..! જિસ ભાવસે તીર્થકરગોત્ર બંધે વહ ભાવ પુદ્ગલ હૈ.

શ્રોતા - પુદ્ગલ હૈ તો સ્પર્શ, રસ, ગંધ, વર્ણ હોગા?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ક્યા કહતે હૈં? વર્ણ, ગંધ, રસ, રૂપ ભલે ન હો, પરંતુ ચૈતન્યસે શૂન્ય હૈ ઇસલિયે પુદ્ગલ કહતે હૈં. વહ તો પ્રશ્ન આતા હૈ, નયા નહીં હૈ. વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શવાલા ભી પુદ્ગલ ઓર એક વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ બિનાકી પર્યાય વહ ભી પુદ્ગલ. સમઝમે આયા? ઓર તીસરે કલશમે કહેંગે કિ વિકલ્પ હૈ વહ તો ઘોર સંસારકા મૂલ હૈ. આહાહા..! શુભ રાગ આયા.. હૈ, હો, પરંતુ કહતે હૈં કિ યહ તો ઘોર સંસારકા મૂલ હૈ. ભગવાન આત્મા તો મુક્તિકા મૂલ હૈ. આહાહા..! હૈ કા અર્થ યહ કિ હૈ. યહ ભાવ હૈ એસા તો કહા. પરંતુ હૈ વહ ક્યા હૈ? ભગવાન ચૈતન્યશક્તિ સંપન્ન પ્રભુ હૈ, યહ (વિકાર) ચૈતન્યશક્તિસે શૂન્ય હૈ. હૈ, તો હૈ ક્યા? ચૈતન્યશક્તિસે શૂન્ય હૈ ઇસલિયે પુદ્ગલ હૈ. આહાહા..!

વ્યવહારરત્નત્રયકા ભાવ પુદ્ગલ હૈ, એસા કહતે હૈં. ઓર યહાં કહતે હૈં કિ વ્યવહાર કરતે કરતે ધર્મ હોગા. મિથ્યાત્વ હોગા. અનંત સંસાર કરનેવાલા મિથ્યાત્વ. મિથ્યાત્વકે ગર્ભમે અનંત સંસાર પડા હૈ. આહાહા..! ‘ઇસ ચિત્શક્તિસે શૂન્ય જો યહ ભાવ હૈં વે સબ પૌદ્ગલિક હૈં.’ ભગવાન અમૃતચંદ્રાચાર્ય. વસ્તુકા સ્વરૂપ દ્રષ્ટિકા વિષય બતાતે હૈં આહાહા..! સમ્યગ્દર્શનકા વિષય સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ભી નહીં ઓર વિષય કરના—યહ હૈ એસા નિર્ણય—વહ પર્યાય હૈ. પરંતુ વહ પર્યાય વસ્તુમેં નહીં. આહાહા..! તબ એસા કહા કિ જો પર્યાય હૈ ઉસે યહાં પુદ્ગલ કહા. તો પુદ્ગલસે નિર્ણય હોતા હૈ? પુદ્ગલ કહા તો ઉસકી પર્યાય અંદરમે સન્મુખ ગઈ. ઉસ પર્યાયમે આત્મા જાનનેમે આયા ઓર વહ પર્યાય ચૈતન્ય હુઈ. આહાહા..! ચૈતન્યકી પર્યાય યહ હુઈ. સમઝમે આયા? સમ્યગ્દર્શન પર્યાય ચૈતન્યકી પર્યાય હૈ. રાગાદિ પર્યાય સંસારકી—ઘોર સંસારકી પર્યાય હૈ. હૈ સહી. આહાહા..! એસા માર્ગ હૈ. આજ યહાં લોગ આયે હૈં. .. લિખા હૈ ન ભાઈ! હજારકે ઉપર લોગ હુએ. ખીચોખીચ ભર ગયા. અભી તો બહનકા (જન્મ)દિન આયેગા તબ... વહ ગુરૂવાર હૈ. ... પર યહાં દિવ્યધ્વનિ...

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - હો .. હૈ. આહાહા..!

યહાં કહતે હૈં, સુન તો સહી પ્રભુ! તું કિતના કિતના ઓર કિતના હૈ? કિ તું હૈ એક. પરંતુ એક કેસા હૈ? કિ ચૈતન્યશક્તિ, આનંદશક્તિ... ચૈતન્યશક્તિકે સાથ અનંત શક્તિ ભાવવાન, વહ ભાવવાન જો જીવ હૈ ઇતના હી જીવ હૈ. અનંત ચૈતન્યશક્તિ, અનંત આનંદશક્તિ, અનંત વીતરાગશક્તિ, અનંત સ્વચ્છત્વશક્તિ, અનંત જીવતરશક્તિ—એસી અનંતી શક્તિ જો ચૈતન્યમય હૈ વહ જીવ હૈ. ઇતના હી જીવ હૈ. એસા યહ જીવ હૈ. ઇતના હી જીવ હૈ. આહાહા..! તો ... હૈ. તો ... હૈ. આહાહા..! સમઝમે આયા? હૈ કિ નહીં અંદર?

‘ઓર (૪૨વીં ગાથાકી ટીકા પૂર્ણ કરતે હુએ ટીકાકાર મુનિરાજ દો શ્લોક કહતે હૈં)-’ વહ શ્લોક તો અમૃતચંદ્રાચાર્ય કા થા સમયસારકા. અબ યહ શ્લોક મુનિરાજ કહતે હૈં. .. હૈ ન?

(मालिनी)

अनवरतमखण्डज्ञानसद्भावनात्मा

व्रजति न च विकल्पं संसृतेर्घोररूपम्।

अतुलमनघमात्मा निर्विकल्पः समाधिः

परपरिणतिदूरं याति चिन्मात्रमेषः ॥ ६० ॥

आडाडा..! 'श्लोकार्थ - सततरूपसे अंजं ज्ञानकी सद्भावनावाला आत्मा...' आडाडा..! ढो
भात कडते हैं. अंजं-सततरूपसे अंजं प्रभु है. निरंतर अंजं वर्तमान अंजं परमात्मा स्वयं है.
आडाडा..! 'सततरूपसे अंजं ज्ञानकी...' वहां तक सिद्ध किया. क्या कडा? वहां तक तो यीज कडी ध्रुव.
आडाडा..! अब यड 'सद्भावनावाला आत्मा...' वड पर्याय कडी. अलौकिक भाते है बापु! धर्म,
द्विगंवर धर्म अर्थात् पक्ष नहीं. आडाडा..! यड वस्तुका स्वरूप है. कडते हैं 'सततरूपसे अंजं
ज्ञानकी...' प्रभु तो अंजं-सतत-निरंतर अंजं अंकरूप है. आडाडा..! वर्तमानमें भी अंजं अंकरूप
है. त्रिकाली कडना वड पीछे. वर्तमानमें अंजं अंकरूप विद्यमान वस्तु है. आडाडा..!

'सततरूपसे अंजं ज्ञान...' अर्थात् आत्मा. ज्ञान अर्थात् आत्मा. अनंत गुणसंपन्न ज्ञान(वान)
आत्मा. उसकी सद्भावना, यड वस्तुकी अंकाग्रता. आडाडा..! सद्भावना वड पर्याय है. पडले कडा
था कि ँसके सिवा सर्व पुद्गल है और यहां कडते हैं अंजं ज्ञेय सततं अंजं भगवान आत्मा, उसकी
अंकर अंकाग्रतारूपी भावना, वड भावना उपशम, क्षयोपशम और क्षायिकरूप है. समझमें आया?
और वस्तु है वड परिणामिकस्वभाव है. वस्तु है सडज परमस्वभावभाव भगवान, ज्ञायकभावका
पिंड प्रभु, उसकी भावना.. सद्भावना-सत् है उसकी भावना. जैसा पूर्ण सत् है उसकी अंकाग्रतारूपी
भावना. आडाडा..! अैसी भाते हैं.

'सद्भावनावाला आत्मा...' सद्भावनावाला आत्मा... अंकर तरङ्ग आत्मा पर्याय बिनाका कडा.
समझमें आया? यहां कडा, सद्भावनावाला आत्मा... आडाडा..! जिसने त्रिकाली ज्ञायकभावकी
अंकाग्रता की स्वसन्भुज करके, अैसी सद्भावनावाला आत्मा.

श्रोता - यहां क्षायिकज्ञानसे भी रडित भोलते हैं...

पूज्य गुरुदेवश्री - नहीं, नहीं. वड क्षायिकज्ञान... सद्भावनावाला क्षायिक, उपशम और
क्षयोपशमज्ञान है. पर्यायवाला. पर्यायवाला कडते हैं. यड तो प्रभुका मार्ग बापु! आडाडा..! समझमें
आया?

'सततरूपसे अंजं ज्ञान...' अर्थात् आत्मा, उसकी सद्भावनावाला. उसकी सद्भावना अंतर
सन्भुज डोकर... आडाडा..! पर्यायसे विमुक्त डोकर, स्वभावसे सन्भुज डोकर जो भावना डुई. यड तो
रागका मार्ग स्याद्वाद कौन-सी अपेक्षासे है...? 'सद्भावनावाला आत्मा (अर्थात् "मैं अंजं ज्ञान हूं.")

ઐસી સચ્ચી ભાવના જિસે નિરંતર વર્તતી હૈ વહ આત્મા) આહાહા...! જૈસે ભગવાન નિરંતર અખંડ આત્મા હૈ, ઉસ તરફકી એકાગ્રતાકી ભાવના જિસકો નિરંતર વર્તતી હૈ સમકિતીકો. આહાહા...!

જૈસે વસ્તુ નિરંતર જ્ઞાન ચૈતન્યસ્વરૂપ ભગવાન, ચૈતન્યશક્તિ સર્વસ્વ જિસકા સાર અખંડ એકરૂપ નિરંતર હૈ, જિસકી સન્મુખ હોકર જો સદ્ભાવના પર્યાય પ્રગટ હુઈ વહ સદ્ભાવનાવાલા આત્મા... આહાહા...! હૈ કિ નહીં અંદર? યહ તો પ્રભુકી વાણી હૈ બાપુ! દિગંબર સંતોકી વાણી અર્થાત્ સર્વજ્ઞકી વાણી હૈ. કેવલીકે અનુસાર વાણી હૈ. આહાહા...! યહ તો ગૃહસ્થને લિખા હૈ ન...? પરમાર્થવચનિકામે લાલચંદભાઈ! પરમાર્થવચનિકા. બનારસીદાસ. કેવલી અનુસાર... આહાહા...! અરે.. પરંતુ આપ ગૃહસ્થ હો ન? પરંતુ સમ્યગ્દર્શન તો તિર્યચકા ઔર સિદ્ધકા સમાન હૈ. સમઝમે આયા? આહાહા...!

તો કહતે હૈ કિ સમ્યગ્દર્શનમે... આહાહા...! વહ સદ્ભાવના હુઈ, વહ પર્યાય હૈ. યહ સદ્ભાવના વહ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. વહ મોક્ષકા માર્ગ અખંડ જ્ઞાયકભાવકી એકાગ્રતાસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. સમઝમે આયા? આહાહા...! તીર્થકરદેવ ત્રિલોકનાથકી વાણી યહ હૈ બાપા! ... જગતકો આહાહા...! .. છહ ખંડકે નાથ ચકવર્તી ઔર ઇન્દ્રો જિનકે પાસ સુનનેકો કુત્તેકા બચ્યા પિલ્લા જૈસે બૈઠે. ગલુડિયાકો ક્યા કહતે હૈ? પિલ્લા-પિલ્લા. આહાહા...! ઔર રાગ ઔર પુણ્ય... જગતમે જગત.. જંગલમે સે ચલે આયે સિંહ, કેસરી સિંહ, સેર ઔર કાલે નાગ, ૨૫-૨૫ હાથકે લંબે કાલે નાગ જંગલમે સે ચલે આયે પ્રભુકી વાણી સુનનેકો. આહાહા...! બાપુ! વહ વાણી કૈસી હોગી! આહાહા...!

કિ જો વાણી (સુનને) સર્પ બૈઠા હો ઔર સાથમે ચૂહા ભી હો. પરંતુ નજર ભી નહીં, ખબર ભી નહીં કિ યહ ચૂહા હૈ કિ નહીં? આહાહા...! ઇતના સુનનેમે એકાગ્ર હોતે હૈ. આહાહા...! બિલ્લી ઔર સિંહ સાથમે બૈઠે હો. બિલ્લીકો ખબર નહીં કિ યહ સિંહ હૈ, સિંહકો ખબર નહીં કિ બિલ્લી મેરે બાજુમે બૈઠી હૈ. ડર નહીં હૈ. ઐસી સભા કરોડ મનુષ્યો, કરોડો તિર્યચો, જીવો આહાહા...! નારકી તો આ સકે નહીં. તિર્યચ, મનુષ્ય... આહાહા...! યહ વાણી યહ હૈ.

કહતે હૈ કિ પ્રભુ! એક બાર સુન તો સહી, નાથ! તેરી મોટપકી-માહાત્મ્યકી તુઝે ખબર નહીં. તેરી મોટપ ઇતની હૈ કિ સિદ્ધકી પર્યાય ભી ઇસકે સામને કુછ ગિનનેમે આયે નહીં. ઐસા અંદર ભગવાન ચિત્શક્તિ સંપન્ન ભગવાન મહાન, મોટપ મહાન, મહિમા મહાન. આહાહા...! ઐસી ચીજમે જિસને દ્રષ્ટિ દી, ઉસકી જિસને ભાવના પ્રગટ કી. આહાહા...! વહ સદ્ભાવનાવાલા આત્મા... દેખો! વાલા તો કહા યહાં.

‘અર્થાત્ મેં અખંડ જ્ઞાન હૂં ઐસી સચ્ચી...’ એકાગ્રતા જિસમે નિરંતર વર્તતી હૈ. આહાહા...! સમ્યગ્દ્રષ્ટિ તો ઉસકો કહીએ ચૌથા ગુણસ્થાન. આહાહા...! અભી તો ચૌથા હૈ, પાંચવે કી તો બાત નહીં. જિસકો નિરંતર.. સચ્ચી ભાવના નિરંતર વર્તતી હૈ. ભેદજ્ઞાન કરના પડતા નહીં ઉસકો. કરના યહ હૈ. ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ શુદ્ધ પ્રભુ ઉસકા આશ્રય લેના એક હી બાત હૈ. બાકી પર્યાય હૈ, રાગ હૈ, હો. હૈ, પરંતુ આશ્રય કરને લાયક નહીં. જિસકા આશ્રય કરના હૈ વહ ત્રિકાલી જ્ઞાયક આનંદકંદ પ્રભુ હૈ. ઉસકા

आश्रय करके जो भावना उत्पन्न हुई वह सद्भावनावाला आत्मा 'घोर विकल्पको नहीं पाता,...' आडाडा..! ज्ञानयंदृष्ट!

जिस भावसे तीर्थकरगोत्र बंधे वह भी घोर संसार है. समकित्तीको भावनामें अंदर है, निरंतर है. भले विकल्प हो, परंतु वह तो निरंतर अंतर भावनावाला है. आडाडा..! समझमें आया? सतत निरंतर अजंडानंद प्रभु उसकी भावना तो निरंतर उसमें चलती है. आडाडा..! इसको घोर संसारका कारण विकल्प नहीं होता. विकल्पको प्राप्त नहीं होता. आडाडा..! ऐसा कडकर क्या कडा? विकल्प होते हैं, परंतु विकल्पको प्राप्त नहीं होता. उसका ज्ञाता-द्रष्टा रहकर अपनी भावना ध्रुव पर पडी है. आडाडा..! अरे..! साधारण मनुष्यने सुनी न हो और धर्मी हम हो गये. अरेरे..! अनंत कालसे उसने अपना बिगाडा है. सुधारने के रास्तेमें स्थान मिले उसकी दरकार नहीं. आडाडा..!

'संसारके घोर विकल्पको नहीं पाता,...' विकल्प आता है तो भी स्वभावकी अेकाग्रता की भावनामें विकल्पकी अेकता उसमें है नहीं. समझमें आया? आडाडा..! 'किंतु निर्विकल्प समाधिको प्राप्त करता हुआ...' सद्भाव.. अंदरमें वस्तु निर्विकल्प समाधिकी भावना. आडाडा..! निर्विकल्प समाधि, शांति, वीतरागता. निर्विकल्प वीतरागताको प्राप्त करता हुआ. आडाडा..! 'परपरिणतिसे दूर,...' यह परिणति नहीं. अंतर द्रव्यसन्मुख होकर सद्भावना हुई वह निर्विकल्प समाधिऽपी पर्याय हुई. समझमें आया? ऐसी बातें. वह परपरिणतिसे दूर...

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - नहीं है. ठीक. यहां तो देखा है उसको. आडाडा..!

'घोर विकल्पको नहीं पाता,...' आडाडा..! 'किन्तु निर्विकल्प समाधिको प्राप्त करता हुआ परपरिणतिसे दूर,...' परपरिणति है सही, परंतु दूर है. भगवानके समीप और परपरिणतिसे दूर. आडाडा..! अरे..! ऐसी बातें. आडाडा..! अरे..! सुननेको मिले नहीं, उसको कब विचारमें लेकर अंदरमें रहे? समझमें आया? आडाडा..! निर्विकल्प शांतिको, वीतरागताको प्राप्त करता हुआ, परपरिणतिसे दूर... आडाडा..! विकल्पकी परिणति जो घोर संसारका कारण है उससे तो दूर परिणति अंदरमें है. आडाडा..! भगवानके सन्मुख अर्थात् समीपता की परिणति है और विकल्पकी परिणति से दूर परिणति है. आडाडा..! ऐसा मार्ग है. लोगोंको ऐसा लगे यह तो अेकांत निश्चय... निश्चय... निश्चय... निश्चय... है. व्यवहारसे भी होता है ऐसा अनेकांत तो आता नहीं, ऐसा कडते हैं. व्यवहार हो, परंतु उससे होता है ऐसी बिलकुल बात नहीं. आडाडा..! व्यवहार है भीयमें. सम्यग्दर्शनमें अेकाग्रता हुई, निर्विकल्प उसकी परिणति हुई, (साथमें) विकल्प है, परंतु विकल्पकी अेकता को प्राप्त नहीं होता. उससे दूर परिणति है. परपरिणतिसे दूर परिणति है. आडाडा..! ऐसा मार्ग.

पाठ यह लिया न? 'किन्तु निर्विकल्प समाधिको प्राप्त करता हुआ...' निर्विकल्प परिणति कडो या निर्विकल्प समाधि कडो. वह 'परपरिणतिसे दूर,...' आडाडा..! ऐसा कठिन मार्ग. 'अनुपम, अनघ यिन्मात्रको...' अनुपम-जिसको कोई उपमा नहीं ऐसा नाथ प्रभु अंदर. आडा! जैसे बईकी ५०-५०

मणकी पाट डोती है मुंभई में. बईकी ढंडी... ढंडी... ढंडी... ढंडी... ढंडी... ५०-५० मणकी. डमने तो बडोत बार देभी है न. जैसे यह भगवान शीतल, शांति-अविकारी शांतिका पिंड है. आडाडा..! समाधि कडा है न? तो समाधि आधी कडांसे? यह अविकारी शांति है उसमेंसे समाधि आयी. आडाडा..! समझमें आया? शांति... शांति... शांति... अविकारी परिणाम. आडाडा..! वह शांतिके कारण समाधिको प्राप्त करता हुआ, जैसे. 'समाधिको प्राप्त करता हुआ...' विकल्पको प्राप्त करता हुआ नहीं. आडाडा..!

'परपरिणतिसे दूर प्रभु अनुपम, अनघ यिन्मात्र...' आडाडा..! अनघ है न? 'दोष रडित; निष्पाप; मल रडित,' वास्तवमें तो अनघ अर्थात् पुण्य और पाप दोनों पाप हैं. उससे रडित. अनघ. अघ. अघ अर्थात् पुण्य और पाप, शुभ-अशुभभाव. आडाडा..! कडा न योगीन्द्रदेवने? 'पाप पापको तो सडु कडे, परंतु अनुभववीजन पुण्यको पाप कडे.' योगीन्द्रदेव. उनका दोडरा है. द्विगंभर संत. 'पाप पापको तो सडु कडे, परंतु अनुभववी तो पुण्यको पाप कडे.' अनघ में पाप और पुण्य दोनों आये. आडाडा..! अनघ अर्थात् पुण्य और पापसे रडित. अनघ है न?

'अनुपम, अनघ यिन्मात्रको (यैतन्यमात्र आत्माको) प्राप्त डोता है.' अर्थात् मोक्ष. पूर्ण दशाको यह भावनासे, पूर्ण दशाको-सिद्धपदको प्राप्त डोता है. आडाडा..! अक कलशमें कितना भरा है! ऐसी बात कडां है? आपु! द्विगंभर सिवा-द्विगंभर संत सिवा कडीं नहीं है. आडाडा..! ँसलिये दूसरेको दुःख लगे. आडाडा..! पद्मनंदि-पंचविंशतिमें कडा है... पद्मनंदि मुनि हैं, भावसिंगी संत हैं. अक भव करके मोक्ष जानेवाले हैं. वह ब्रह्मचर्यके रुपका वर्णन किया. ब्रह्मचर्य, शरीरसे ब्रह्मचर्य पालना वह ब्रह्मचर्य नहीं.

ब्रह्म अर्थात् आनंदका नाथ प्रभु, उसमें यरना, रमना वह ब्रह्मचर्य. उसकी परिभाषा करी. पद्मनंदि-पंचविंशतिमें २५ वां अधिकार है. नाम तो पद्मनंदि-पंचविंशति है. २५ वां अधिकार ब्रह्मचर्यका है. बडोत अधिकार दिया है. पीछे कडा मुनिराजने. आडाडा..! डे युवानो! तुम बाडरके विषयके रसके प्रेमी डो, यह बात तुमको न रुये तो माफ़ करना. डमारे पास क्या आशा रभोगे? मुनिराज ऐसा कडते हैं. अेय.. धन्नालालज्ज! कठिन बात लगे प्रभु! ऐसी स्त्रीको देभकर रस आये, उसके विषयमें रस आये, उसमें मैं कडता डूं कि यह तो पाप है, अधर्म है और अंतरके आनंदमें, ब्रह्म अर्थात् आनंदमें यरना अर्थात् रमना वह ब्रह्मचर्य है. शरीरसे ब्रह्मचर्य पालना वह भी ब्रह्मचर्य नहीं. यह भी अक शुभभाव है. आडाडा..! ऐसा तो अनंत बार ऐसा शरीरसे ब्रह्मचर्य पावा है. परंतु ब्रह्म अर्थात् भगवान आत्मा आनंदस्वरूप उसमें यरना, रमना वह ब्रह्मचर्य है. प्रभु! तुंने कभी किया नहीं. परंतु जिनको उस विषयका रस है जैसे युवानो! ऐसा कडा है. डे युवानो! यह मेरी बात आपको न रुये, मैं तो मुनि डूं, माफ़ करना. डमारे पास क्या उपदेश है? आडाडा..!

श्रोता - माई मांगकर...

पूज्य गुरुदेवश्री - अभिमान छोड दिया. ऐसा कडा, मैं ऐसा कडता डूं और तुमको न रुये तो माफ़ करना प्रभु! क्या करें? डमारे पासमें तो यह है. आडाडा..! समझमें आया? डलवाईकी दुकान पर

क्या अझीश मिलेगा? कंदोई समजे? क्या कडते हें? डलवाई. यड मावा है. वडां मावा मिलता है. तो अझीशका मावा वडां मिले? दूधका मावा मिले. आडाडा..!

यडां मुनिराज औसा कडते हें, प्रभु! डमारे पास तो आनंदके मावाकी भात है. ब्रह्मचर्यकी भात है प्रभु! तुने न रुये, न पसंद आये तो माङ् करना. डमारे पास तुम लेने आये डो, परंतु डमारे पास और कुछ है नडीं. राग तो विष है. अररर..! पंच मडाव्रतके परिणाम विष है. आडाडा..! पंच मडाव्रतमें यौथा व्रत आ गया कि नडीं? यौथा (ब्रह्मचर्य) व्रत आया कि नडीं पांच में? वड विष है. व्रत, व्रत यौथा वड राग है. आडाडा..!

श्रोता - ... ब्रह्मचर्यका उपदेश...

पूज्य गुरुदेवश्री - यड ब्रह्मचर्यका उपदेश. वड नडीं. आडाडा..! ब्रह्म अर्थात् आनंदका नाथ प्रभु प्रज्ञा ब्रह्मस्वरूप, ज्ञान और आनंदस्वरूप, अतीन्द्रिय आनंदकी मूर्ति प्रभु. उसकी द्रष्टि करके ध्येय बनाकर उसमें रमना, आनंदका भोजन करना. आडाडा..! उसका नाम ब्रह्मचर्य है. वड ब्रह्मचर्य मुक्तिका कारण है. बाकी शरीरसे स्त्रीका सेवन न किया, बालब्रह्मचारी है इसलिये ब्रह्मचर्य है सख्या. वड सख्या ब्रह्मचर्य है डी नडीं.

श्रोता - व्यवहारसे...

पूज्य गुरुदेवश्री - व्यवहारसे भी नडीं उसको. व्यवहारात्मास कडनेमें आता है. निश्चय डो तो व्यवहार कडनेमें आता है. आडाडा..! ब्रह्म अर्थात् आनंदमें रमना डो तो पंच मडाव्रतके परिणाममें यौथे व्रत को राग कडनेमें आता है, व्यवहारसे कडनेमें आता है. आडाडा..! गजब भात है प्रभु! अरेरे..! गर्व उतर जाय औसा है. यड मैंने किया, यड मैंने किया. आडाडा..! प्रभु! क्या किया तुने? विष पिया. राग किया, यड किया, वड तो विष पिया प्रभु! अमृतके सागरमेंसे थोडा अमृत लेकर पीया नडीं तुने. आडाडा..!

‘परपरिश्रुतिसे दूर, अनुपम, अनघ यिन्मात्रको प्राप्त होता है.’ केवल आत्मा ज्ञानमात्र. अजंड ज्ञानमात्रके सद्भावनासे विकल्पकी घोर पर्यायको नडीं प्राप्त डोकर, यिन्मात्र पर्याय पूर्ण आत्माको प्राप्त डोता है. आडाडा..! डोता है पर्यायको प्राप्त. द्रव्य तो द्रव्य है. वड सद्भावनासे पूर्ण पर्यायको प्राप्त डोता है. आडाडा..!

दूसरा श्लोक. मुनिराजका है.

(स्रग्धरा)

इत्थं बुद्ध्वोपदेशं जननमृतिहरं यं जरानाशहेतुं

भक्तिप्रह्वामरेन्द्रप्रकटमुकुटसद्रत्नमालार्चितांग्रेः।

वीरात्तीर्थाधिनाथाद्दुरितमलकुलध्वांतविध्वंसदक्षं

एते संतो भवाब्धेरपरतटममी यांति सच्छीलपोताः ॥ ६१ ॥

આહાહા...! ક્યા કહતે હૈં ? તીન લોકકે નાથ તીર્થંકર ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા જિનકી ‘ભક્તિસે નમિત દેવેન્દ્ર મુકુટકી સુંદર રત્નમાલા...’ ઇન્દ્ર જિનકો નમસ્કાર કરતે હૈં તો રત્નમાલા... ઝુકતે હૈં તો રત્નમાલા સાથમે ઝુકતી હૈ. આહાહા...! ઇન્દ્રો એકાવતારી-એકભવતારી. સુધર્મ ઇન્દ્ર એકભવતારી-એક ભવકે બાદ મોક્ષ જાના હૈ મનુષ્ય હોકર. ઉસકી ઇન્દ્રાણીકો એક ભવકે બાદ મોક્ષ જાના હૈ. આહાહા...! વહ જબ પ્રભુકો વંદન કરતે હૈં, કહતે હૈં.

‘ભક્તિસે નમિત...’ એસા હોં. એસે હી ઝુક ગયે એસા નહીં. ‘ભક્તિસે નમિત દેવેન્દ્ર મુકુટકી સુંદર માલા...’ ઉપર જો મુકુટ હૈં ઉસમે રત્નકી માલા લટકતી હૈ. આહાહા...! વહ ‘રત્નમાલા દ્વારા જિનકે ચરણોકો પ્રગટરૂપસે પૂજતે હૈં...’ ઉસ રત્નમાલા સે પ્રભુકો પૂજતે હૈં અર્થાત્ ઝુકતે હૈં. ઝુકતે હૈં વહ પૂજતે હૈં. ‘એસે મહાવીર તીર્થાધિનાથ દ્વારા...’ ભગવાન ‘તીર્થાધિનાથ દ્વારા યહ સંત...’ આહાહા...! મુનિકી મુખ્યતાસે બાત કહી હૈ.

‘સંત જન્મ-જરા-મૃત્યુકા નાશક...’ ભગવાનકા યહ ઉપદેશ હૈ. આહાહા...! રાગ કરના ઔર રાગકા ભોગના વહ ભગવાનકા ઉપદેશ હૈ નહીં. આહાહા...! સમઝમે આયા ? ‘મહાવીર તીર્થાધિનાથ દ્વારા યહ સંત જન્મ-જરા-મૃત્યુકા નાશક તથા દુષ્ટ પાપસમૂહરૂપી અંધકારકા ધ્વંસ કરનેમે ચતુર...’ આહાહા...! રાગકા યહ ઉપદેશ હૈ. પુણ્ય કરો તો એસા હોગા, વહ ઉપદેશ હી નહીં. આહાહા...! ‘દુષ્ટ પાપસમૂહરૂપી અંધકારકા ધ્વંસ કરનેમે ચતુર એસા ઇસપ્રકારકા ઉપદેશ સમઝકર...’ પરિભાષા ક્યા કી ? ઉપદેશમે ક્યા આતા હૈ ? આહાહા...! યહ ઉપદેશ. પરમાત્મા ત્રિલોકનાથકો ઇન્દ્રો ઝુકતે હૈં રત્નમાલા... એક-એક રત્નકી કિંમત ક્યા ? આહાહા...! ભગવાનકા ઉપદેશ ક્યા હૈ ? આહાહા...!

ઉનકે ઉપદેશ દ્વારા... ઉપદેશ કેસા ? કિ ‘દુષ્ટ પાપસમૂહરૂપી અંધકારકા ધ્વંસ કરનેમે ચતુર...’ અર્થાત્ વીતરાગીપર્યાય. આહાહા...! વીતરાગ ભગવાન વીતરાગીપર્યાય પ્રગટ કરને કો કહતે હૈં. સમઝમે આયા ? ક્યોંકિ ચારો અનુયોગ કા સાર... પંચાસ્તિકાય કી ૧૭૨ ગાથામે (કહા કિ), ચારો અનુયોગ ભગવાનકે શ્રીમુખ સે નિકલે, પરંતુ સાર ક્યા ? તાત્પર્ય ક્યા ? વીતરાગતા. આહાહા...! ભગવાનકા ઉપદેશ ઉસકા તાત્પર્ય વીતરાગતા. આહાહા...! વહ આત્માવલોકનમે હૈ ગાથા. મુનિયો મુહુ.. મુહુ.. બારંબાર વીતરાગપનેકા ઉપદેશ દેતે હૈં.—એસા પાઠ હૈ. સમઝમે આયા ? તો ભગવાનકા ઉપદેશ યહ હૈ. આહાહા...!

‘ઇસપ્રકારકા...’ ઇસપ્રકાર ક્યા ? ‘દુષ્ટ પાપસમૂહરૂપી અંધકારકા ધ્વંસ કરનેમે ચતુર એસા...’ જો ઉપદેશ... ચતુર એસા ઉપદેશ... આહાહા...! રાગ કરો ઔર દયા કરતે કરતે ધર્મ હો જાયેગા. વ્યવહાર કરતે... વહ ભગવાનકા ઉપદેશ હૈ નહીં. આહાહા...! સમઝમે આયા ? બાપુ! યહ તો અલૌકિક બાર્તે હૈં. આહાહા...! આહાહા...! તીર્થાધિનાથ મહાવીર પરમાત્મા ઉનકા ઉપદેશ ક્યા હૈ ? કિ ‘જન્મ-જરા-મૃત્યુકા નાશક...’ જન્મોંકા નાશક, અવતાર લેના સ્વર્ગાદિમે ઉસકા નાશક. આહાહા...! જરાકા નાશક- શરીરકી અવસ્થા. મૃત્યુકા નાશક-દેહ છૂટના દૂસરા અવતાર લેના એસા મૃત્યુ ઉસકા નાશક. આહાહા...! જન્મ

ઔર મૃત્યુકા નાશક. જરા તો બીચમેં હૈ. આહાહા..! ભવમેં જન્મના ઔર ભવકા નાશ હોના, ઉસસે રહિત ભગવાનકા ઉપદેશ હૈ. આહાહા..! ઐસી બાત હૈ ભાઈ! આહાહા..!

‘દુષ્ટ પાપસમૂહરૂપી અંધકારકા ધ્વંસ કરનેમેં ચતુર ઐસા ઇસપ્રકારકા (પૂર્વોક્ત)...’ પૂર્વમેં કહા ઐસા ઉપદેશ... યહ ઉપદેશ ઐસા હૈ, ઐસા સમઝકર. વહ ઉપદેશમેં રાગ કરના, રાગસે લાભ ઐસા ઉપદેશ હૈ નહીં. તો ઉસકો સમઝકર... આહાહા..! વીતરાગવાણીમેંસે યહ નિકાલના. વીતરાગપના પ્રાપ્ત હો યહ નિકાલના. સમજનમેં યહ લેના કિ ભગવાનને રાગ કહા હૈ ઔર રાગસે લાભ હોગા વહ ભગવાનકા ઉપદેશ હૈ હી નહીં. આહાહા..! સમઝમેં આયા ?

યહ તો ઐસા કહતે હૈં કિ ‘દુષ્ટ પાપસમૂહરૂપી...’ પાપ અર્થાત્ પુણ્ય ઔર પાપ દોનોં. ‘અંધકારકા ધ્વંસ કરનેમેં ચતુર...’ ભગવાનકા ઉપદેશ. આહાહા..! ‘ઐસા ઇસપ્રકારકા ઉપદેશ...’ જિસમેં જન્મ-જરા-મરણ કા ઔર પાપ-પુણ્યકા નાશ હો—ઐસા ભગવાનકા ઉપદેશ હૈ. યહ .. વીતરાગતા ઉત્પન્ન હો ઐસા ભગવાનકા ઉપદેશ હૈ. ઐસી બાત હૈ. ઐસે ભગવાનકો ઉપદેશ કો છોડકર ઔર ઐસા ઉપદેશ દેના કિ વ્રત કરો, તપસ્યા કરો, વ્રત કરો, દાન કરો, દયા કરો. ‘દાન શીલ તપ ભાવના. ધર્મકે ચાર પ્રકાર.’ શ્વેતાંબરમેં બહોત લેતે હૈં. ધર્મકે ચાર પ્રકાર હૈં—દાન, શીલ, તપ, ભાવના. આતા હૈ ન? સબ માલુમ હૈ. આહાહા..!

યહાં કહતે હૈં કિ ભગવાનકા યહ ઉપદેશ હૈ હી નહીં. દાન પરકો દેના, શરીરસે બ્રહ્મચર્ય પાલના, આહાહા..! યહ તો સબ શુભભાવ હૈ. આહાહા..! સમઝમેં આયા ? વહ શુભભાવકા..., શુભભાવ, જન્મ-મૃત્યુકા કારણ અઘકો નાશ કરનેવાલા ભગવાનકા ઉપદેશ... આહાહા..! સારે સિદ્ધાંતમેંસે વીતરાગતા ઉત્પન્ન હો વહ નિકાલના. રાગસે લાભ હોના ઐસા છોડ દેના. સમઝમેં આયા ? આહાહા..! જ્ઞાનચંદ્રજી! મુનિયોંકી ગાથા અલૌકિક હૈ. આહાહા..!

જિસકા ઉપદેશ સમઝકર... ભગવાનકા ઉપદેશ ઐસા હૈ ઐસા સમઝના. દૂસરા ઉપદેશ ભગવાનકા ઐસા નહીં. વ્યવહાર કરતે નિશ્ચય હોગા, દયા, દાન, વ્રત પાલતે પાલતે તુઝે સમકિત હોગા. બહોત પરિષહ, ઉપસર્ગ સહન કરતે કરતે તુઝે... એક આયા થા બુદ્ધિસાગર સાધુ. યહાં આયા થા. ... એક તો દો બાર આયા થા. ક્ષુલ્લક હો ગયા. વહાં આયા થા. ...

શ્રોતા - ...કુરાવડ

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - કુરાવડ.. કુરાવડ.. બાલબ્રહ્મચારી હૈ ન? ઉસકા ગાંવ કુરાવડ આયા થા. ક્ષુલ્લક હો ગયા તો ઇતના અહંકાર હો ગયા. બસ ઐસા કરતે કરતે ક્ષયોપશમ સમકિત હો જાયેગા. ઐસા પરિષહ સહન કરતે કરતે હો જાયેગા. સાધુ ઇતના ઇતના પરિષહ સહન કરે તો નિશ્ચય સમકિત હોગા. અરે..! પ્રભુ! શાંત હો. ઉસકા મગજ ઘુમ ગયા હૈ. મગજ ઘુમ ગયા હૈ ઐસા સુના હૈ. અસ્થિરતા. યુવાન આદમી હૈ યુવાન. બહોત યુવાન. આહાહા..! ઇતના ઇતના પરિષહ સહન કરે ઔર તુમ કહો કિ સમકિત નહીં? સાધુ નહીં? અરે..! પ્રભુ! સુન તો સહી! આહાહા..! વહ સબ પંચ મહાવ્રતાદિકા સાધન

वह तो क्लेश है. राग है तो क्लेश है. आडाडा..! निर्जरा अधिकारमें है न? क्लेश. श्लोक है. आडाडा..!
प्रभु! मार्ग कठिन है भाई!

‘दृष्ट पापसमूह३पी अंधकारका ध्वंस करनेमें यतुर औसा ँसप्रकारका उपदेश समझकर, सत्शील३पी नौका द्वारा...’ क्योंकि उपदेशमें यह कडा है. सत्शील३पी नौका... अपने शुद्धस्व३पकी परिणति निर्मलधारा वह सत्स्व३पी नौका. सत्शील३पी नौका—सत् भगवान आत्मा उसकी ओकाग्रता, शुद्ध परिणति वह सत्शील३पी नौका. आडाडा..! व्यवहाररत्नत्रय वह सत्शील३पी नौका नहीं. आडाडा..! ‘सत्शील३पी नौका द्वारा भवाब्धिके सामने किनारे पहुंच जाते हैं.’ भव३पी अब्धि—समुद्र. आडाडा..! यह समाधि द्वारा और सत्शीलकी नौका द्वारा... नौकासे समुद्रसे पार उतरते है न? तो सत्शील३पी नौका द्वारा संसारसमुद्रको पार करते हैं.

(श्रोता – प्रमाश वचन गुरुदेव!)

श्रावण सुद १०, शुक्रवार, ता. ३-८-१९७८

गाथा-४८, प्रवचन-१४

४८. नियमसार, (गाथा) ४८. थोड़े दिन (भाकी) हैं न यह शिक्षण शिबिरके. इसलिये यह जरा सार ४८-५०. सार है. गाथा. एदे सव्वे भावा.. 'एदे' अर्थात् क्या? कि जो यार भाव हैं उदयभाव, उपशमभाव, क्षयोपशमभाव, क्षायिक पर्यायमें. तो उदयभावमें, भगवानकी पूजा, प्रतिमाकी पूजा, भगवानका दर्शन साक्षात् समवसरणमें सब राग-शुभभाव उदयभावमें आता है. आडाडा..! तो यह उदयभाव है. जैसे उपशम, क्षयोपशम (आदि) यार पर्यायमें हैं. यह कडते हैं देओ!

एदे सव्वे भावा ववहारणयं पडुच्च भणिदा हु।

सव्वे सिद्धसहावा सुद्धणया संसिदी जीवा ॥ ४९ ॥

व्यवहारनयसे हैं कडे सब जवके डी भाव ये,

है शुद्धनयसे जव सब भवलीन सिद्ध स्वभावसे. ४८.

भले भवमें लीन डो, परंतु वस्तु सिद्ध समान है. आडाडा..!

'टीका - यह, निश्चयनय और व्यवहारनयकी उपादेयता का प्रकाशन है.' आडाडा..! (व्यवहार) डेय है, परंतु व्यवहारसे व्यवहार उपादेय. उपादेयका अर्थ व्यवहारनयसे जो विषय है वह जानने लायक बराबर है. जानना छोड दे तो द्रष्टि विपरीत डो जाती है. आडाडा..! समझमें आया? 'निश्चयनय और व्यवहारनयकी उपादेयताका प्रकाशन है.' नीये अर्थ है. नीये नोट. 'प्रमाणभूत ज्ञानमें...' नोट में... 'शुद्धात्मद्रव्यका...' प्रमाणभूत ज्ञान जो है द्रव्य और पर्याय दोनों को जाननेवाला. आडाडा..!

'शुद्धात्मद्रव्यका तथा उसकी पर्यायोंका...' शुद्धात्मद्रव्य और उसकी पर्याय, याडे तो उदयकी डो, क्षायिक डो आदि पर्याय. उदयमें शुभरागादि अनेक प्रकारका नौ देव को वंदन, स्तुति. आडाडा..! जिनभगवंतकी स्तुति आती है शास्त्रमें. और शास्त्रमें पाठ है कि जिनभवन है. अष्टपाडुडमें है. जिनभवन है, मंदिर है. शाश्वत तो है डी, परंतु प्रतिमा... वह पाठ है अष्टपाडुडमें. जिनमंदिर है, जिनप्रतिमा है और जिनभवन में संतो रहते हैं. ऐसा आया है अष्टपाडुडमें. समझमें आया? तो व्यवहारनयसे वह यीज है. तो व्यवहारनय से उपादेय उसका अर्थ? कि व्यवहारनयसे जानने लायक है. जानने लायक छोड दे कि है डी नडीं, तो अंकांत मिथ्यात्व डो जायेगा. आडाडा..! ऐसी बातें हैं.

नीये. 'शुद्धात्मद्रव्यका तथा उसकी पर्यायोंका...' निश्चय और व्यवहार आया न उपर? 'दोनोंका सम्यग्ज्ञान डोना याडिये.' दोनोंका सम्यग्ज्ञान डोना याडिये. 'स्वयं को कथंचित् विभावपर्यायें विद्यमान है...' आडाडा..! आत्मामें राग है. आडाडा..! अर्थात् उन यारों पर्यायको विभावपर्याय

कलनेमें आता है. विशेष है न? आडाडा...! कथंयित् विद्यमान है पर्यायकी अपेक्षासे. त्रिकालकी अपेक्षासे पर्यायका आश्रय करने लायक नहीं. आश्रय तो, त्रिलोकनाथ द्रव्यस्वभाव उसके आश्रयसे ही सम्यग्दर्शन होता है. परंतु वल आश्रय करनेवाला पर्यायको बराबर जानता है. १४वीं गाथा है समयसारमें. अबद्धस्पृष्ट कडा है न? ज्ञानमें, लक्षमें लेना है कि पर्याय है, बद्ध है, रागादि. उसका ज्ञान लक्ष करके निषेध करना. १४ गाथामें समयसारमें. अर्थमें. समझमें आया?

है, देव, गुरु, शास्त्र, जिनभवन, जिनप्रतिमा, जिनदेव, जिनवाणी उसमें सब आ गया—यल सब है और वल व्यवहारसे पूज्य भी है. आडाडा...! परंतु है वल पुण्यबंधका कारण. पुण्यबंधका कारण है उस कारणसे उसका ज्ञान करना ही नहीं, व्यवहार है ही नहीं—ऐसा नहीं. और व्यवहार है तो व्यवहारसे निश्चय होता है ऐसा भी नहीं. आडाडा...! ऐसी बातें हैं. वीतराग मार्ग अलौकिक है. जैनदर्शनके सिवा कहीं ऐसी चीज है नहीं. आडाडा...!

‘स्वयं को कथंयित् विभावपर्यायें विद्यमान है.’ अपनी पर्यायमें देव-गुरु-शास्त्रकी भक्ति, देव-गुरु-शास्त्रका विनय, पंच मखाव्रतके परिणाम आदि उसकी पर्यायमें विद्यमान राग है और रागका उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक वल भी पर्यायमें है. आडाडा...! सूक्ष्म बात है बापु! वीतरागमार्ग तीनलोकके नाथ अक अक्षर... सूत्रपाडुमें तो ऐसा कडा अष्टपाडुमें. सिद्धांतमेंसे जो अक अक्षर जो विपरीत बोले, माने तो मिथ्याद्रष्टि है. आडाडा...! है ऐसा बराबर जानना. इसमें कडा न अध्यात्म पंचसंग्रहमें? कि व्यवहार निषेध है, परंतु बलित निषेध करने जाता है तो व्यवहारसे व्यवहार पूज्य है. वल पद्मनंदिमें आया है. पद्मनंदिमें आया है कि व्यवहारसे व्यवहार पूज्य है. पद्मनंदिमें पाठ है, श्लोक है मूल पाठ है. ऐसी बात है.

यल कलते हैं, ‘ऐसा स्वीकार ही जिसके ज्ञानमें न डो...’ जिसके ज्ञानमें रागादि, प्रभुकी भक्ति आदि, पूजा आदि और जिनभवनमें वृत्ति आदिमें उसका लक्ष जाये ऐसी चीज ही न डो, उसका जिससे ज्ञान भी न डो... उससे मोक्ष होता है और धर्म होता है ऐसा प्रश्न नहीं. परंतु है. धर्म नहीं होता इसलिये है नहीं (ऐसा नहीं). आडाडा...! ‘जिसके ज्ञानमें न डो ऐसा स्वीकार...’ व्यवहारनयके विषयका जिसके ज्ञानमें स्वीकार न डो कि पर्याय है ही नहीं, राग, दया, दान, व्रतादिका विकल्प व्यवहार वल है ही नहीं और देव-गुरु-शास्त्रकी भक्तिका राग है ही नहीं और रागके विषय भगवानकी मूर्ति-प्रतिमा, जिनभवन वल है ही नहीं. ऐसे माननेवाला सम्यग्ज्ञानसे रलित मिथ्याद्रष्टि है. अरेरे...! ऐसी बातें हैं. समझमें आया?

अक तरङ्ग कले कि अपनी निर्मल पर्यायका आश्रय करनेसे भी राग होता है. यल तो निश्चयकी यथार्थ वस्तु है. परंतु वल निश्चय के यथार्थमें, पर्यायमें भक्ति आदि, पंच मखाव्रतादि का विकल्प उठता है वल व्यवहारनयसे जानने लायक है. जानने लायक है ही नहीं (ऐसा माने तो) वल मिथ्याज्ञान डो जाये. आडाडा...! और है तो उसका आश्रय करनेसे सम्यग्दर्शन होता है वल भी मिथ्यात्व है. आडाडा...! गजब बात है भाई! आडाडा...! क्यों लक्ष्मीचंदभाई! आपने उओ लाजका मंदिर बनाया

३० लाभका . तो उसमें धर्म होता है ऐसा नहीं. परंतु उसमें जो शुभभाव है उसका विषय नहीं है
ऐसा नहीं. ३० लाभका बनाया, नाईरोबी.

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - १५ का ३० छो गया. उसने बात कही. अपनेको कहां भबर है? वह तो
प्रभुभ है न वहां? उसका भाई करोडपति है. दोनों हैं. बड़ोत पैसे करोडपति है. प्रभुभ है, शांत है,
यहांका प्रेम है. और वहां वांचन हमेशासे चलता है ३० सालसे. नाईरोबी. यहां के शास्त्रका वांचन
चलता है. प्रतिमा ले गये यहांसे. पंच कल्याणक (क्रिया). प्लेन में नाईरोबी प्रतिमा ले गये. मंदिर है,
मकान है. ढाई लाभका मकान है न. वहां वांचन चलता है. ढाई लाभका मकान है. मंदिर तो नया
बनाया है ३० लाभका . उसके लिये विनंती करने को आये हैं वहां ले जाने को. तो हमारे सेठ हैं वह भी
कहते हैं कि हमें भी जाना है वहां. वहां आनेवाले हैं. आडाडा...! रतनलालज्ज! सबसे ज्यादा पैसे उसके
पास है. रतनलालज्ज. पांच-छह करोड रुपये हैं. यहां सभामें बैठे हैं उसमेंसे सबसे ज्यादा पैसा है.
पांच-छ करोड रुपये है. आज आया न. परंतु वह रुपये आत्माके हैं ऐसा नहीं. और उस रुपये अर्घ्य
करनेका (भाव) मंदिर आदिमें होता है तो वह शुभभाव है.

श्रोता - ...मनुष्यका तो है.

पूज्य गुरुदेवश्री - मनुष्यका नहीं. मनुष्यपना अपना नहीं न. यह शरीर तो जड है. यह कोई
मनुष्यपना नहीं है. अंदर मनुष्यगति(की योग्यता) जो है वह मनुष्यपना. वह भी आत्माके स्वभावमें
नहीं. आडाडा...! परंतु वह गति है ऐसा ज्ञान भी न करे. अंदर नहीं, इसलिये व्यवहारका ज्ञान गतिका
न करे तो वह ज्ञान जूटा है. आडाडा...! कान्तिभाई! यह सब पैसेवाले हैं बडे बडे जवेरी. २०-२५ लोग
तो काम करते है वहां जवेरातमें. डीरा-डीरा. ... आडाडा...!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - .. करने. यह तो पैसे जहां जानेवाला है वहां जायेगा. आत्मा पैसा दे सके वह
भात तीन कालमें है नहीं. उसमें भाव होता है शुभ, वह भात होती है.

श्रोता - पैसे कमाता छो तब भाव होता है न?

पूज्य गुरुदेवश्री - कौन कमाता है? धूल? राग है, मैं कमाऊं वह तो राग होता है. और पैसे
मिलते हैं तो व्यवहारसे कड़नेमें आता है. शातावेदनीयके उदयसे. परंतु वह उदय निमित्त है तो पैसा
आया ऐसा भी नहीं. आडाडा...! पैसे तो पैसेके कारणसे आया है. परमाशु द्रव्य है वह. वह द्रव्यकी
पर्याय क्षेत्रांतर छोकर जहां जानेवाली है उसकी पर्यायका कर्ता वह परमाशु है. कठिन भात भाई!
आडाडा...! वीतरागमार्ग.

श्रोता - कठिन भात..

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – સંસાર રહે હી નહીં. બાત સચ હૈ. યહાં તો શુભભાવ હૈ ઇતના જાનના. બાકી શુભભાવ હૈ વહ સંસાર હૈ. પરંતુ જાનનેલાયક હૈ ઐસા ન જાને ઔર હૈ હી નહીં, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા..! યહ યહાં કહતે હૈં.

‘ઐસા સ્વીકાર હી જિસકે જ્ઞાનમેં ન હો ઉસે શુદ્ધાત્મદ્રવ્યકા ભી સચ્ચા જ્ઞાન નહીં હો સકતા.’ ક્યા કહા? કિ મંદિર, મંદિરકી પ્રતિમા, દેવ, ભગવાનકી વાણી, યહ દેવ હૈ—ઉસકે ઉપર લક્ષ જાયેગા તો શુભભાવ હોગા. પરંતુ વહ શુભભાવ હૈ હી નહીં ઔર મંદિર આદિ હૈ હી નહીં—ઐસા જ્ઞાન કરેગા તો ઉસકો શુદ્ધાત્મદ્રવ્યકા જ્ઞાન હૈ હી નહીં. કહો, ધન્નાલાલજી! અટપટી બાત આઈ. આહાહા..!

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – જાનને લાયક હૈ ઐસા બતાયા હૈ. જાનને લાયક હૈ ઐસા જ્ઞાનમેં ન જાને, તો મિથ્યાજ્ઞાન હૈ.

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – દોનોં તરફસે ઐસા હૈ. આહાહા..! જાનને લાયક યહ વિષય હૈ. ભગવાનકી પ્રતિમા, જિનભવન, વીતરાગકી વાણી ભી પૂજ્ય હૈ. વાણી તો જડ હૈ. પરંતુ વ્યવહારનયસે શુભભાવ આતા હૈ તો લક્ષ જાતા હૈ ઇતના. ઐસે ભગવાનકી પ્રતિમા પર ભી, શુભભાવ આતા હૈ તો વહાં લક્ષ જાતા હૈ. તો વહ શુભભાવ ઔર ઉસ પર લક્ષ જાના, ઉસકા જ્ઞાન ભી ન કરે કિ ઐસા કોઈ હૈ હી નહીં, તો શુદ્ધાત્મદ્રવ્યકી શ્રદ્ધા ભી ઉસકી સચ્ચી નહીં. સમઝમેં આયા? આહાહા..! ઐસી બાત હૈ. બાકી તો ૪૯ ગાથા. હૈ?

જિસકી પર્યાયમેં રાગકી મંદતા ઔર ઉદયભાવ આદિ હૈ હી નહીં પર્યાયમેં. ઐસા સ્વીકાર હી જિસકે જ્ઞાનમેં ન હો કિ હૈ, પર્યાયમેં રાગ હૈ, ભક્તિકા રાગ હૈ, ઇતના. પરંતુ ઉસ રાગસે આત્માકા કલ્યાણ હોગા ઐસા હૈ નહીં. આહાહા..! સમઝમેં આયા? તો ‘સ્વીકાર હી જિસકે જ્ઞાનમેં ન હો...’ કિ મેરી પર્યાયમેં રાગ હૈ ઔર રાગકા વિષય વહ હૈ. રાગકા વિષય... રાગ દશા હૈ, તો ઉસકી દિશા પર તરફ જાતી હૈ. વીતરાગી પર્યાય દશા હૈ, ઉસકી દિશા સ્વ તરફ જાતી હૈ. અરર યહ ક્યા હૈ?

આત્મામેં જો વીતરાગી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ વહ દશાકી દિશા દ્રવ્ય(કી ઓર) હૈ ઔર જો રાગદશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ચાહે તો શુભ યા અશુભ, વહ દશાકી દિશા પર(કી ઓર) હૈ. ક્યોંકિ ઉસકા લક્ષ પરકે ઉપર હૈ. પરંતુ યહ હૈ. આહાહા..! જો ઇતના ન હો તો તો કેવલજ્ઞાન હો જાયે. સમઝમેં આયા? ઔર હૈ ઐસા ન જાને તો શુદ્ધાત્મદ્રવ્યકા ભી જ્ઞાન સચ્ચા નહીં. આહાહા..! ઐસા હૈ, પ્રભુ! .. ગયે કિ નહીં તુમહારે? અચ્છા.

દેખો! ‘ઇસલિયે વ્યવહારનયકે વિષયોંકા ભી જ્ઞાન તો ગ્રહણ કરને યોગ્ય હૈ...’ હૈ? આહાહા..! ‘ઇસલિયે વ્યવહારનયકે વિષયોંકા...’ વ્યવહારનયકા વિષય, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર વ્યવહારનયકે વિષય હૈં. આહાહા..! વહ ‘વિષયોંકા ભી જ્ઞાન તો ગ્રહણ કરને યોગ્ય હૈ...’ ઉપાદેયકા અર્થ યહ. ઉપાદેય ઉપર

कहा न, व्यवहारनयको. तो उपादेयका अर्थ उसका ज्ञान ग्रहण करने लायक है, जानने लायक है. उपादेयका अर्थ आदरणीय है ऐसा नहीं. आडाडा..! ऐसी बात है.

‘व्यवहारनयके विषयोंका भी ज्ञान तो ग्रहण करने योग्य है...’ अंक तो पर्याय व्यवहारनयका विषय है और यह पर्यायमें रागादि है उसका विषय पर है. तो अंक परकी चीज भी है. ज्ञानमें पर जाननेमें आता है वह वास्तवमें तो ज्ञानकी पर्याय है, परंतु ज्ञानकी पर्यायमें जो निमित्त सामने है वह भी विषय है. आडाडा..! जैसे व्यवहारके विषयको जो न जाने. है? उसका ‘विषयोंका भी ज्ञान तो ग्रहण करने योग्य है ऐसी विविक्षासे ही यहां...’ विविक्षा अर्थात् कथन. ‘यहां व्यवहारनयको उपादेय कहा है,...’ जैसे कथनकी अपेक्षासे व्यवहारनयको उपादेय अर्थात् आदरणीय कहा है. इस अपेक्षासे. उसको ज्ञानमें जानने लायक है. आडाडा..!

‘व्यवहारनयके विषयोंका आश्रय (आलंबन, लुकाव, संभ्रुजता, भावना) तो छोड़नेयोग्य हैं ही...’ अरे..! समझमें आया? बड़ोत कठिन. ‘ऐसा समझने के लिये प०वीं गाथामें व्यवहारनयको स्पष्टरूपसे लेय कहा जायेगा.’ प० में लेय कहा. पर्यायमात्र.. रागका विषय और पर्याय वह परद्रव्य है, परभाव है तो लेय है. आडाडा..! क्षायिकभावकी पर्याय भी परद्रव्य है, परभाव है, लेय है. जैसे भगवानका दर्शन आदिका भाव शुभ है. है. पण निश्चयमें लेय है. लेय है इसलिये नहीं है, तो किसका ज्ञान किया? लेय का भी ज्ञान तो है कि नहीं? समझमें आया? वह ज्ञान भी जूठा हो तो उसको शुद्ध आत्माकी श्रद्धा भी जूठी है. आडाडा..! कठिन बात है, आपु! यह तो वीतराग मार्ग है. आडाडा..!

अकभवतारी इन्द्रों जब स्वर्गमें उपजते हैं.. उपजते हैं. क्योंकि उसको माता-पिता है नहीं. कुलकी शैया है. शैयामें अकदम उर सालके युवान जैसा शरीर उत्पन्न हो जाता है. वहांसे समकित्ती ज्ञानी आत्मज्ञान सडित गये, जब लुअे वहां अकदम उसको विकल्प उठे, अरे..! देवो! भगवानकी प्रतिमाका दर्शन करने को तैयारी करो. आडाडा..! देव छाथी बनते हैं. देव छाथी बनते हैं तो सवारी करते हैं इन्द्रों. आडाडा..! पुण्यवंत है न देव?

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेव - हा, छाथी. साधारण देव है वह छाथी बनता है, घोडा बनता है, उसके उपर सवारी करते हैं. परंतु लुकम करते हैं. सम्यग्द्रष्टि है और जहां स्वर्गमें उत्पन्न हुआ, .. परमात्माके मंदिरका दर्शन करना है तो यलो. तैयारी करते हैं लाभो, करोडो देवो छाथी, घोडा बनकर. आडाडा..! परंतु वह है शुभभाव. और वह नहीं है ऐसा भी नहीं. आडाडा..! और है तो वह धर्म है, ऐसा है नहीं. ऐसी बात है. बड़ोत मार्ग आपा! ऐसा. वीतराग तीन लोकके नाथ मडाविदेहमें तो बिराजते हैं, उनकी यह ध्वनि है. आडाडा..!

‘व्यवहारनयका आश्रय (आलंबन, लुकाव, संभ्रुजता, भावना) तो छोड़नेयोग्य हैं ही. ऐसा समझने के लिये प०वीं गाथामें व्यवहारनय को स्पष्टरूपसे लेय कहा जायेगा.’ वहां तो व्यवहारनय जानने लायक है ऐसा उपादेय कहा, तो प० में तो लेय कहते हैं. जानने लायक है इतना कहना है.

उपादेयका अर्थ आदरणीय है ऐसा नहीं. व्यवहारनयका विषय है वह जानने लायक है. आडाडा...! समझमें आया? आडाडा...!

‘जिस जवके अभिप्रायमें शुद्धात्मद्रव्यके आश्रयका ग्रहण...’ भगवान त्रिकाली परमात्मा उसका आश्रय, ग्रहण ‘पर्यायोके आश्रयका त्याग डो,...’ पर्याय है ऐसा जानना है, परंतु आश्रय करनेका त्याग है. आडाडा...! ऐसी अटपटी बातें हैं. पंचसंग्रहमें तो ऐसा कहा है कि तुम बडोत व्यवहारका निषेध करेगा तो साक्षात् तीन लोकके नाथ समवसरणमें बिराजते हैं उसकी भक्ति भी अके राग है, व्यवहार है, यह कोई धर्म नहीं. आडाडा...! वह भी निषेध डो जायेगा. अनंत बार समवसरणमें गया, मछाविदेह क्षेत्रमें विहरमान तीर्थकरकी स्थिति कायम है. तीर्थकरका विरह मछाविदेहमें डोता नहीं. सदा तीर्थकर डोते हैं. तो मछाविदेहमें भी अनंत बार उपजा है. अनंत पुद्गल परावर्तन. अके पुद्गल परावर्तनमें अनंतवे भागमें अनंती यौभीसी जाये, अनंते भव जाये. आडाडा...! ऐसा ऐसा अनंत बार तो मछाविदेहमें जन्म लिया है. और जन्म लेकर भगवानके समवसरणमें अनंत बार गया है और भगवानका दर्शन किया है और मणिरत्नके दीये, डीरेके थाल, और कल्पवृक्षका फूल जय नारायण, जय प्रभु ऐसी आरती भी अनंत बार उतारी है. शुभभाव पर लक्ष गया, परंतु स्वभावकी द्रष्टि की नहीं. समझमें आया?

समवसरणमें गया, दर्शन किया, इससे धर्म है ऐसा नहीं. तो धर्म नहीं है तो वह यीज है डी नहीं, ऐसा नहीं. ऐसी बात है. ..लालज! समझमें आता है कि नहीं बराबर? आडाडा...!

‘जिस जवके अभिप्रायमें शुद्धात्मद्रव्यके आश्रयका ग्रहण और पर्यायो के आश्रयका त्याग डो, उसी जवको द्रव्यका तथा पर्यायोका ज्ञान सम्यक् है...’ आडाडा...! समझमें आया? अके तरफ़ क्षायिकभावको छोडनेलायक कहे और अके तरफ़ भगवानकी प्रतिमा और भगवानकी पूजा, भक्तिका भाव डोता है, परंतु समकित्तिको कर्तृत्वबुद्धि में करने लायक है ऐसा नहीं. परंतु आता है, डोता है तो कर्ता भी कडनेमें आता है. परिणामन उसका है न? परिणामनकी अपेक्षासे कर्ता कडनेमें आता है. परंतु करनेलायक है उस अपेक्षासे डेय है. ऐसी बातें. वीतरागमार्ग अनेकांत स्याद्वाद(मय) है. स्याद्वाद को समझना वह अनंत कालसे कभी सुना नहीं. कभी किया डी नहीं. आडाडा...! गधामजूरी की सारी. गधामजूरी समजते डों? यह गधामजूरी करते हैं न गधे. यह गधामजूरी है लौकिक की सब. आडाडा...! और वह भी आत्मज्ञान बिना यह भी शुभराग जानने लायक है. परंतु भान बिना मात्र मजूरी है. आडाडा...! स्वके भान बिना व्यवहारका ज्ञान भी सख्या डोता नहीं. आडाडा...! है न?

‘जवको द्रव्यका तथा पर्यायोका ज्ञान सम्यक् है ऐसा समझना,...’ याडिये. क्या? कि त्रिकाली भगवान शुद्धात्मद्रव्य आश्रय करने लायक है, सन्मुभ डोने लायक तो यडी यीज है. पर्याय आश्रय करने लायक नहीं, जानने लायक है. समझमें आया? पर्यायका आश्रय त्याग डो, पर्यायका आश्रय त्याग डो, द्रव्यका आश्रय ग्रहण डो. आडाडा...! तो उसी जवको द्रव्यका और पर्यायका ज्ञान सम्यक् है ऐसा समझना ‘अन्य को नहीं.’ आडाडा...! यहां ‘पडले जो विभावपर्याये विद्यमान नहीं हैं ऐसी

प्रतीपादित की गઈ हैं वे सब विभावपर्यायें वास्तवमें व्यवहारनयके कथन से विद्यमान हैं.' आडाडा...! पर्याय नहीं है, वड त्रिकालमें नहीं ऐसा कडा. पर्याय तो विद्यमान है. नहीं ऐसा कडा तो द्रव्यमें नहीं ऐसा कडा, परंतु पर्यायमें पर्याय है. आडाडा...! है? विभावपर्याय नहीं है ऐसा कडा था.

'ऐसी प्रतिपादित की गई है वे सब विभावपर्यायें वास्तवमें व्यवहारनये कथन से विद्यमान हैं.' जानने लायक व्यवहारनयका विषय है. नय है न? नय है वड विषयी है और उसका विषय है वड परपदार्थ है. अपनी ज्ञानकी पर्यायकी अपेक्षासे. आडाडा...! नय है वड जानने लायक विषयी है और उसका विषय व्यवहार, पर्याय आदि, निश्चय, त्रिकाली है. है तो नय पर्यायज्ञान. परंतु उस ज्ञानमें दो प्रकार हैं. अक त्रिकाली उपर लक्ष जाता है और व्यवहार जानने लायक हो जाता है. जानने लायक है. आडाडा...! ऐसी बात है. बडोत निश्चय-निश्चयकी बात सुनकर व्यवहार नहीं है और व्यवहार करते करते निश्चय हो जायेगा—(ऐसा माने तो) सब जूठ है. आडाडा...! ऐसी बात है.

श्रोता – तलवारकी धार पर यलना.

पूज्य गुरुदेवश्री – तलवारकी धार पर. आनंदघनञ्ज कडते हैं. 'धार तलवारनी सोह्वली दोह्वली, यौदमा जिनतशी यरशसेवा.' आनंदघनञ्ज श्वेतांबरमें हो गये. 'धार तलवारनी...' यड तो डमारे पंडितञ्जने तलवार कडा न. 'धार तलवारनी सोह्वली...' तलवारकी धार पर यलना कठिन. 'धार तलवारनी सोह्वली, दोह्वली जिनतशी यरशसेवा.' जिननी आज्ञाको यथार्थ मानना वड मडामुश्किल है. तलवार पर यलना आसान है. आडाडा...! जिसको ऐसी लब्धि हो तो वड तलवार उपर भी यलता है. और लब्धि न हो तो भी जैसे सूक्ष्मपने यले. वड तो आसान है. परंतु 'दोह्वली जिनतशी यरशसेवा.' आडाडा...! 'धार तलवारनी सोह्वली दोह्वली, यौदमा जिनतशी यरश सेवा.' आडाडा...!

'धार पर नायता देभ बाज्जगरा...' यड सब तो ७८ में देभा है. विंछीयामें सब देभा था बाडर. गांवके बाडर. 'धार तलवारनी सोह्वली दोह्वली, यौदमा जिनतशी यरश सेवा.' उसकी आज्ञा यथार्थ क्या है उसकी .. कठिन है. 'धार पर नायता देभ बाज्जगरा.' बाज्जगर है वड किनार पर नायता है. वड किनार पर नायता है. 'धार पर नायता देभ बाज्जगरा, सेवना धार पर रडे न देवा.' दो अर्थ हैं. 'सेवना धार पर रडे न देवा.' देव सेवना धार पर रड सके नहीं और अज्ञानी. 'सेवना धार पर रडे न देवा.' १०८ पद है. तीर्थकरकी स्तुति है. १०८ पद है न. सब देभा है सारा. ७८की साल. अपवास जब करते थे, तभ सुबडमें व्याभ्यान देकर जंगलमें यले जाते थे. ७८की साल. विंछीया. बाडर वृक्ष बडोत हैं नदीके पास. वडां यले जाते थे. सुबड साडे नौ बजेसे शामको पांच. पानी-बानी पीते नहीं थे, अपवास करते थे. तभ यड आनंदघनञ्जका सब देभा था. आडाडा...!

वड ऐसा कडते हैं कि 'धार पर नायता देभ बाज्जगरा.' धार पर नायना तो बाज्जगर .. देभता है. आडाडा...! अक है न के.लाल. कौन वड? कान्तिलाल है. जादुगर है. बडोत (बडा) जादुगर. यडां आता है डमारे पास. मैं बडा जादुगर हूं. बडोत उल्लास. अकबार .. जापानमें देभा, अमुक दिन में तीन लाभ.... बडा जादुगर. श्री को काट डाले और देभे लोग. काट डाले और बुलाये, अरे.. बडेन यलो. वडां

वह आये. कितनी उम्र है? अभी आया था नहीं अपने यहाँ मुंबईमें. पहले आया था राजकोट. बाहर बड़ा अके रात्रीमें पांच उज्जरकी पेदाश. कायमी पेदाश बड़ी है. आया था हमारे पास. जैन है श्वेतांबर है. उसकी बडेनकी लडकी यहाँ पर ब्रह्मचारी है.

तो आया, कडा, मडाराज! यह हमारा धर्तीग है सब. लाजो पेदा करते हैं. अके अके रात्रीके पांच-पांच उज्जर. एतनी विचिक्षाता है. यहाँ भी बताते थे. .. हमारे पंडितज. डायकी चालाकी. गांठ बांधे उपर और उपरसे तो धागा काट डाला और धागा काटकर पूरा धागा बताये. तो वह आया. मडाराज! हमारा सब धर्तीग है. मर जाओगे, कडा, एस पुण्यको लेकर. पुण्यको लेकर यह कैसे-बैसे मिलता है, मर जाओगे.

आत्मसिद्धि देना उसको. आत्मसिद्धि पढता है. श्रीमद् की आत्मसिद्धि है न? यहाँ बडोत पांच-छह उज्जर छप गई है. कडा, पढना, मर जायेगा एसमें. पांच-पांच उज्जरकी उपज अके रातमें. उसमें तेरे क्या आया? मडापाप है. हमारे कडां किसीकी पडी है? सेठिया डो तो क्या? नरम माणस छे. मडाराज! बापु! यह डित का मार्ग है. यह सब करके मर जायेगा. दस-बीस लाज पैदा किया, पर्यास लाज-करोड, दो-पांच करोड, उसमें तेरे आत्मामें क्या आया? वह पैसा मेरा है वह मिथ्यात्मम मिथ्यात्व है. आडाडा..! जड मेरा है, जवका जड है... जडका जड नहीं और जवका जड है यह (मान्यता) मिथ्याद्रष्टि है. आडाडा..!

यहाँ कडते हैं कि व्यवहारसे व्यवहार है ऐसा यथार्थ ज्ञान छे, उसको शुद्धात्माद्रव्यका यथार्थ ज्ञान छे. व्यवहारका ज्ञान भी नहीं और व्यवहारको उडा दे तो उसको शुद्धात्मद्रव्यका ज्ञान छे सकता नहीं. यहाँ अंदर मूल पाठमें. 'पहले जो विभावपर्याय विद्यमान नहीं है ऐसी प्रतिपादित की गई है वे सब विभावपर्यायें वास्तवमें व्यवहारनयके कथन से विद्यमान हैं.' राग विद्यमान है, शुभराग विद्यमान है, मिथ्यात्व भी पर्यायमें विद्यमान है. आडाडा..!

'और जो (व्यवहारनयके कथनसे) चार विभावभावरूप परिणत छेनेसे...' आडाडा..! देजो! चार विभावभाव... केवल राग नहीं. उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक भी विभावभाव है. पर्याय है न? विशेषभाव है न? आडाडा..! त्रिकाली भगवान नहीं है वह. आडाडा..! 'चार विभावभावरूप परिणत छेनेसे संसारमें भी विद्यमान हैं...' क्या कडते हैं? संसारमें भी चार पर्याय विद्यमान हैं. आडाडा..! 'वे शुद्धनयके कथन से शुद्धगुण पर्याय द्वारा सिद्ध भगवंत समान हैं...' विभाव परिणति-पर्याय संसारमें भी विद्यमान है. फिर भी वह जव 'शुद्धनयके कथन से शुद्धगुण पर्याय द्वारा सिद्ध भगवंत समान हैं...' द्रष्टिकी अपेक्षासे तो सिद्ध समान भगवान है. निश्चयकी अपेक्षासे शुद्ध भगवान समान है. व्यवहारकी अपेक्षासे चार भाव विद्यमान हैं. आडाडा..! समझमें आया? ऐसी बात है सूक्ष्म बापु! संसार कि लाजो और करोडों किताबें पलटे धूल की. यह भगवानका पुस्तक क्या कडता है उसकी जबर नहीं.

એક નયકો બતાવે કે લિયે દૂસરી નયકા નિષેધ કર દે. જાનને લાયક હૈ. ઉસકા નિષેધ હૈ, આશ્રય કરનેકી અપેક્ષાસે નિષેધ હૈ. પરંતુ વહ હૈ હી નહીં ઉસ અપેક્ષાસે નિષેધ નહીં. વિદ્યમાન હૈ. ‘સબ શુદ્ધનયકે કથન સે શુદ્ધગુણપર્યાયો દ્વારા...’ સંસારી કો પર્યાયમે ચાર ભાવ હૈ. વિદ્યમાન હૈ. ફિર ભી ‘સબ શુદ્ધનયકે કથન સે શુદ્ધગુણપર્યાયો દ્વારા સિદ્ધભગવંત સમાન હૈ...’ આહાહા...! વસ્તુ જો હૈ વહ તો સિદ્ધ ભગવાન સમાન હૈ. પર્યાયમે ચાર ભાવ હૈ. પર્યાય વહ વિદ્યમાન હૈ. આહાહા...! ઐસી અટપટી બાતે. હૈ?

‘(અર્થાત્ જો જીવ વ્યવહારનયકે કથન સે ઔદયિકાદિ વિભાવભાવોવાલે હોનેસે...’ ઉદયાદિ ભાવવાલા ‘સંસારી હૈ.’ આહાહા...! ‘વે સબ શુદ્ધનયકે કથન સે શુદ્ધ ગુણ તથા શુદ્ધ પર્યાયોવાલા હોનેસે સિદ્ધ સદૃશ હૈ.’ શુદ્ધ પર્યાય લી હૈ. પ્રગટ હૈ ન? ફિર ભી સિદ્ધકે જૈસે ગુણપર્યાય ઐસે હી હોતે હૈ. પર્યાય પ્રગટ નહીં, પરંતુ શક્તિરૂપસે હૈ. આહાહા...! સમઝમે આયા? સિદ્ધકો પ્રગટ પર્યાય હૈ ઐસા પ્રગટ સંસારીકો નહીં. પરંતુ શક્તિરૂપસે અંદર હૈ. ગુણ ઔર ગુણકી પર્યાય નિર્મલ વહ શક્તિરૂપ હૈ, ઉસમે યહ જીવ સિદ્ધ સમાન હૈ. આહાહા...!

‘સર્વ જીવ છો સિદ્ધસમ’ શ્રીમદ્મં આતા હૈ. ‘સર્વ જીવ છો સિદ્ધસમ, જે સમજે તે થાય.’ જો અંતર્મુખ હોકર સમઝકર આનંદકા વેદન કરે, અંતરકા આશ્રય કરકે આનંદકા વેદન કરે વહ સમજે વહ મુક્ત હોગા. બાકી સિદ્ધ સમાન હૈ ઐસે સમજે બિના અંદર આશ્રય લે તો શુદ્ધ પર્યાય પ્રગટ હોતી નહીં. આહાહા...! ક્ષણમે પર્યાય હૈ, ક્ષણમે પર્યાય હેય હૈ. બાપુ! માર્ગ ઐસા હૈ. આહાહા...!

શ્રોતા – વસ્તુકા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – સ્વરૂપ ઐસા હૈ. ભગવાનને ક્રિયા નહીં, ભગવાનને તો જૈસા જાના ઐસા કહા. ક્રિયા નહીં, ભગવાનને કુછ ક્રિયા નહીં પરકા. આહાહા...! વહ તો વીતરાગભાવરૂપ પરિણમન હો ગયા. સર્વજ્ઞ વીતરાગ પર્યાયરૂપ હો ગયે. તો ભી કહતે હૈં કિ નિશ્ચય શુદ્ધજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે વહ વીતરાગ પરિણતિરૂપ પરિણમા વહ વ્યવહાર હૈ. પર્યાય હૈ તો વ્યવહાર હૈ શ્રુતજ્ઞાનમે. ઉનહેં (-ભગવાનકો) કુછ વ્યવહાર હૈ નહીં. ક્યોંકિ નય હૈ વહ તો શ્રુતજ્ઞાનકા ભેદ હૈ ન? કેવલજ્ઞાન કો સદ્ભુત વ્યવહારનય કહા, પરંતુ વહ કિસકો? શ્રુતજ્ઞાનીકો. છદ્મસ્થ હૈ, શ્રુતજ્ઞાન હૈ, આત્માકે અવલંબનસે સમ્યક્ આનંદ દશા પ્રગટ હુઈ હૈ વહ સમ્યગ્જ્ઞાનીકો. આહાહા...! સમઝમે આયા? વહ સદ્ભુત વ્યવહારનય..., કેવલજ્ઞાન હૈ વહ સદ્ભુત વ્યવહારનય હૈ. આહાહા...! ક્યોંકિ સદ્ભુત અર્થાત્ પર્યાય હૈ. પરંતુ ભેદરૂપ હૈ તો વ્યવહાર હૈ. સદ્ભુત વ્યવહાર. ઐસા કૌન જાનતા હૈ? નયવાલા. નય કિસકો હોતી હૈ? સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો શ્રુતજ્ઞાન હોનેસે શ્રુતજ્ઞાનમે નય હોતા હૈ. સમઝમે આયા? આહાહા...!

યહ બાત બહોત સાલ પહલે ૮૩ કી સાલ હોગી. .. ૮૩. કિતને વર્ષ હુએ? ૧૭ ને ૨૨ ને ૩૦, પર હુએ. તો પર સાલ પહલે ઐસા પ્રશ્ન ઉઠા. સ્થાનકવાસીમે થે ઉસ વક્ત. સેઠ થા દામનગર. દસ લાખ રૂપયે તબ ૬૦ સાલ, ૭૦ સાલ પહલે. ઉસ સમય પૈસેવાલે બહોત નહીં થે. દસ લાખ રૂપયે, ૪૦ હજારકી ઉપજ, એક ગાંવ દસ હજારકા. ઐસી બાત સુનકર ખાનગીમે ઐસા કહા કિ પ્રતિમાકી પૂજન

કા ભાવ મિથ્યાદ્રષ્ટિ હો તબ હોતા હૈ, સમ્યગ્દ્રષ્ટિ હોને કે બાદ પ્રતિમાકા પૂજન નહીં હોતા. ઐસા કહા ઉસને. યહ તો પર સાલ પહલેકી બાત હૈ. તો ઉસકે સાથ તો હમ બાત નહીં કરતે થે. ક્યોંકિ વહ મુઝસે ડરે. કિ જો મૈને કહા ઉસમેં સંમત નહીં હોઉંગા તો સંપ્રદાય છોડ દેંગે. મૈ યહા આ ગયા હું ઇસલિયે યહ સંપ્રદાય કો માનું (ઐસા હૈ નહીં). સમઝમેં આયા ?

સુનો! કહા. ઉસકો નહીં, પરંતુ દૂસરેકો કહા. વહ બાત તો વહાં ગઈ. કિ જબ સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, આત્માકે અવલંબનસે અનુભવ હોતા હૈ તબ શ્રુતજ્ઞાન હોતા હૈ ઔર શ્રુતજ્ઞાનકા ભેદ નય હૈ. નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર વહ શ્રુતજ્ઞાનકે ભેદ હૈ. શ્રુતજ્ઞાન ભાવ અવયવી હૈ, નય અવયવ હૈ. તો શ્રુતજ્ઞાનવાલે કો વ્યવહારનય હૈ ઔર ઉસકો હી, વ્યવહારનયકા વિષય ભગવાન કી સ્થાપના ઉસકે હી બરાબર હૈ. મિથ્યાદ્રષ્ટિકો પ્રતિમા હૈ ઐસા હૈ નહીં. સમઝમેં આયા ? યહ તો પર સાલ પહલે... ભાઈ! ઇસમેં મૈ આ ગયા ઇસલિયે મૈ યહ માનું ઐસા નહીં. યહાં તો સત્ય હો ઉસકો માનેંગે. ડરતે થે. સામને મના ન કરે. સુને કિ મહારાજ ઐસા કહતે થે. સામને કુછ ન કહ સકે. ક્યોંકિ હમેં જો કહને કો જાયે તો હમ સંપ્રદાય છોડ દેંગે. મુહપતિ છોડકર ચલે જાયેંગે.

શ્રોતા - .. કબ છોડી ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - વહ તો પીછે. યહ તો ઉસ સમય ડર લગતા થા લોગોંકો...

યહાં કહા કિ તુમ ઐસા કહતે હો કિ મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ તબ તક પ્રતિમાકી પૂજા હૈ. મૈ તો ઐસા કહતા હું કિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિ હુએ પીછે હી પ્રતિમાકી પૂજા સચ્ચી હૈ. ક્યોંકિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો ભાવશ્રુતજ્ઞાન હુઆ ઔર ભાવશ્રુતજ્ઞાનકા અવયવ વહ વ્યવહારનય હૈ. નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર વહ શ્રુતજ્ઞાનકે પેટાભેદ હૈ. તો વ્યવહારનય ઉસકો હૈ. તો વ્યવહારનયકા વિષય પ્રતિમા ભી ઉસકો હૈ. યહ તો પર સાલ પહલેકી બાત હૈ. હમ યહાં આ ગયે ઇસલિયે ... હમેં તો અંતરસે ન્યાય જો લગેગા વહ માનેંગે. ભાવમેં ભાસન હોગા વહ માનેંગે, કહા.

તો ભગવાનકી પ્રતિમા ઔર જિનભવનકી પૂજા (આદિ) વ્યવહાર સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો હી સચ્ચી હૈ. વ્યવહાર તરીકે ઉસકો હી સચ્ચી આતા હૈ. ક્યોંકિ નયકા ભેદ વ્યવહાર હૈ. નિશ્ચય-વ્યવહારનય. ઔર જ્ઞેય કા ભેદ પ્રતિમા હૈ. નિક્ષેપ ચાર હૈં ન ? નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય ઔર ભાવ. સ્થાપનાનિક્ષેપ વહ જ્ઞેય કા ભેદ હૈ ઔર યહ વ્યવહારનય શ્રુતજ્ઞાનકા ભેદ હૈ. તો ઉસકો યથાર્થ મેં, ભગવાનકી પ્રતિમા માનના યથાર્થમેં ઉસકો હૈ. મનુભાઈ! હમ કિસી સે બંધે હુએ નહીં. કોઈ સેઠિયે-બેઠિયે તુમ દસ લાખ વાલે.... દસ લાખ તબ ૬૦ સાલ પહલે. ઇતને સાલ પહલે દસ લાખ. તબ તો ઇતને પૈસે કહાં થા ? ઉસ સમયકે એક લાખ ઔર અબ કે ૨૫ લાખ.. ઉસ સમય કે એક લાખ ઔર ઇસ સમય કે ૨૫ લાખ સમાન હૈ. જેઠાલાલભાઈ! ઉસ સમયકે ચાર લાખ ઔર અબકે કરોડ. ભાવ સબકે બઢ ગયે ન ? ઢાઈ રૂપયે મન ચાવલ થા. ચાવલ.. ચાવલ.. ઢાઈ, સવા દો.

આખિરમેં, જબ દીક્ષા લેનેકા ભાવ થા, ઉસસે પહલે મુંબઈ માલ લેને કો ગયે. ૬૮ કે મહા વદ મેં. ૬૮ કે માહ મહિને મેં તો ચાર સો મન ચાવલ લિયા થા. ઉસ ઉમ્રમેં ૨૨ સાલકી ઉમ્ર. ઘર કા ધંધા થા

तो डम जाते थे. यारसो मन यावल पडले लिया. यारसो मन तब तो सवा दो रुपये मन था. अेक सेर. परंतु पैसे बढ गये है न? भावके सामने पैसे कि किंमत घट गई है. बाजरी, यावलके भाव बढ गये हैं तो पैसे की किंमत घट गई. आडाडा...! तब तो अेक पाई बर्या लेकर जाता थे तो गोली देते थे. सक्कर की गोली आती है न. अेक पाईकी गोली देते थे. अम्मी तो यार पैसेमें ली न मिले. उस समय पैसे कहां थे?

कडा कि जब तक सम्यग्दर्शन न हो तब तक भावश्रुतज्ञान नहीं और भावश्रुतज्ञान नहीं तब तक प्रतिमाका पूजन नहीं (होता). उसको व्यवहार नहीं आता. परंतु सम्यग्दर्शन हुआ, भावश्रुतज्ञान हुआ, उसको व्यवहारनय हुआ, तो शेषका भेद-स्थापना, प्रतिमाकी पूजा उसको ही होती है. है शुभभाव. आडाडा...!

श्रोता - ... पूजन करते हैं वड सम्यग्द्रष्टि हैं?

पूज्य गुरुदेवश्री - नहीं, अैसा है नहीं. यड भात जूठी है. प्रतिमाकी पूजा करे, भवन बनाये इसलिये सम्यग्द्रष्टि है, यड जूठ है. अेय...! यड सेठिये रहे. उ० लाजका मंदिर बनाया है इसलिये समकित्ती है? समझमें आया? परंतु वड बना सकता ही नहीं निश्चयसे. वड तो परमाशुकी पर्याय जब बननेकी थी तब बनी है. उसमें सेठियाका भाव शुभ है वड निमित्त कडनेमें आता है. परंतु शुभभावसे मंदिर बने (अैसा है नहीं). आडाडा...! अैसी भात! वड प्रतिमाको स्थापनेकी क्रिया आत्मा कर सकता है, भगवानकी प्रतिमा... उसको शुभभाव है. क्रिया होती है वड जडसे होती है. आडाडा...! अैसा कौन माने?

झिर ली राग और रागका विषय वड व्यवहारनयका विषय जानने लायक है. ना कडे कि अैसा है नहीं, तो शुद्धात्मद्रव्यका अैसा ज्ञान है ही नहीं. मण्डीभाई! अैसा है बापु! अरेरे...! परमात्मा, तीर्थकर परमात्माका विरड हो गया. डम तो वहां थे. प्रभुका विरड हुआ और यहां आ गये हैं. आडाडा...! साक्षात् तीन लोकके नाथ (के पास) समवसरणमें जाते थे डम. आडाडा...! आभिरमें स्थिति बराबर रही नहीं. भरतक्षेत्रमें आ गये हैं. आडाडा...! उपादानकी तैयारी हो तो निमित्त अैसा आता है. आडाडा...!

क्या कडा? कि संसारीज्जव विभावपर्यायवाला पर्यायसे है. 'वे सब शुद्धनयके कथन से...' निश्चयनयका कथन जब आता है, तब तो वड शुद्ध गुणपर्याय होने सिद्ध सदृश है. द्रव्यकी द्रष्टि करनेसे सिद्ध सदृश है. पर्यायमें यार भाव हैं वड संसार अवस्था है अैसा कडते हैं. तेरडवें गुणस्थानमें केवली हैं और यौदडवे गुणस्थानमें अयोगी हैं, झिर ली प्रभुने तो अैसा कडा कि वड असिद्ध है. सिद्ध तो देड छूटकर जब यारों कर्मोंका नाश होगा तब सिद्ध (कडलायेंगे). अम्मी असिद्ध हैं. अेय...! आडाडा...! अर्थात् वहां संसारी है अैसा कडना है डमारे तो. अम्मी तो तेरडवें और यौदडवेंमें संसारी है. एतनी पर्याय मदिन है न? आडाडा...! मिथ्यात्व संसार राग वड नहीं. आडाडा...!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री – वड असिद्ध हैं. यौदह गुणस्थानमें है, अत्मी यार कर्मोंका नाश नहीं हुआ, एतनी अपनी योग्यता से विकार है. तब तो यौदह गुणस्थानमें असिद्ध कडा. यौदहवा गुणस्थान छूट जाता है तब सिद्ध होता है. तो पडलेसे यौदहवे गुणस्थान तक असिद्ध हैं.. असिद्ध हैं-सिद्ध नहीं. वड कडते हैं यडां. आडाडा..!

‘शुद्धनयके कथन से शुद्ध गुण तथा शुद्ध पर्यायोवाले डोनेसे सिद्ध सदृश्य हैं.’ संसारी को भले पर्याय प्रगट नहीं हुआ, परंतु शक्तिमें सिद्धसमान है और भगवानको भी पर्याय प्रगट हुआ तो उसकी पर्यायमें अशुद्धता है, यड श्रुतज्ञानीको जानने लायक है. केवलज्ञानी तो जानते डी हैं, उनको तो प्रमाशज्ञान डो गया. परंतु श्रुतज्ञानीको जानना कि केवलीको भी अत्मी अशुद्ध कडनेमें आया है. व्यवडारसे है. आडाडा..! नय तो केवलज्ञानमें नहीं है न? नय तो श्रुतज्ञानमें है. अत्मी साधक श्रुतज्ञानी हैं वड व्यवडारनयसे ‘केवली हैं’ ऐसा जानते हैं. उनको (नयसे) जानना नहीं रडा, वड तो पूर्ण डो गये. उनको प्रमाशज्ञान है. आडाडा..! केवलज्ञानको छन्नस्थ समकित्ती ऐसा जानता है कि केवलज्ञानकी पर्याय सदृभुत व्यवडारनयसे है, निश्चयसे नहीं. आडाडा..!

श्रोता – पर्याय है.

पूज्य गुरुदेवश्री – पर्याय है न. उसमें है तो सदृभुत है. आडाडा..! रागादि और परादिका तो अभाव है, परंतु रागका भी अभाव है त्रिकालकी अपेक्षासे. परंतु पर्यायमें राग है. आडाडा..! जब तक संसारीको राग है तब तक उसको जानने लायक बराबर जानना. तब शुद्धात्मद्रव्यका ज्ञान सख्या डोता है. आडाडा..! केवल शुद्धात्मद्रव्यका ज्ञान सख्या डो और पर्यायमें राग है, पर्याय है, यार भाव है उसको न जाने तो व्यवडारनयका ज्ञान नहीं, वड तो ज्ञान सख्या नहीं. आडाडा..! पंडितज्ज! ऐसी बात है. ४८. अत्मी तो ५० में अलौकिक आयेगी बात.

श्रोता – व्यवडारका ज्ञान कराने....

पूज्य गुरुदेवश्री – ड, नय है कि नहीं? नय है तो विषयी है. विषयी का विषय है कि नहीं? ११वीं गाथामें तो ऐसा कडा के ‘ववहारोऽभूदत्थो’ वड तो गौश करके, पर्यायको गौश करके असत् कडा है. गौश करके... पर्याय नहीं है तो वेदांतवाद-मिथ्याभास डो जाये. गौश करके द्रष्टि मुष्यमें लगाने को मुष्य निश्चय है और पर्याय गौश करके व्यवडार कडकर नहीं है ऐसा कडा. आडाडा..!

यडां तो दूसरा कडना है. ‘ववहारोऽभूदत्थो’ कडा. दूसरे पदमें ऐसा कडा ‘भूदत्थो देसिदो दु सुद्धणओ’ भूतार्थ वस्तु डी शुद्धनय है. नय और नयके विषय के भेद छोड दिये वडां. यंदुभाई! ‘भूदत्थो देसिदो’ त्रिकाली भूतार्थ भगवान वड शुद्धनय है. ‘भूदत्थो देसिदो’ भूतार्थको भगवानने शुद्धनय कडा. तो नय और नयके विषय वडां अके डो गये. आडाडा..! ऐसी बातें हैं. पीछे तीसरे पदमें लिया ‘भूदत्थमस्सिदो खलु समादिट्ठी हवदी जीवो’ आडाडा..! अके पदमें अत्मीको असत्पार्थ कडा गौश करके. दूसरे पदमें त्रिकालको शुद्धनय कडा वड अभेद करके. यौथे में ‘भूदत्थमस्सिदो खलु’ जो त्रिकाली ज्ञायकभाव है उसका आश्रय करनेसे सम्यग्दर्शन डोता है. वडां भेद कर दिया. भूतार्थका आश्रय

करनेसे. भूतार्थ शुद्धनय है, तो यहाँ कड़ते हैं कि भूतार्थका आश्रय करना. शुद्धनय जो है भूतार्थ त्रिकाल, उसका आश्रय करनेसे सम्यग्दर्शन होता है. आडाडा..!

श्रोता -

पूज्य गुरुदेवश्री - शुद्धनय वस्तु है उसको यहाँ... पडली भूतार्थ वस्तुको शुद्धनय कडा. बादमें छोड दिया. पीछे कडा कि भूतार्थ के आश्रयसे सम्यग्दर्शन होता है. तो शुद्धनयका आश्रय करनेसे... शुद्धनयको भूतार्थ कडा है. उसका आश्रय करनेसे सम्यग्दर्शन होता है. आडाडा..! 'भूदत्थमस्सिदो खलु समादिट्ठी हवदी जीवो' अक-अक पद यड तो समयसार... आडाडा..! कुंढकुंढार्यका शास्त्र अजब भाते, गजब भाते! आपु! अैसी भात है नडीं कडीं. आडाडा..! यड यहाँ कडा. अब उसका द्रष्टांत देकर कडेंगे..

(श्रोता - प्रभाश वचन गुरुदेव!)

શ્રાવણ સુદ ૧૧, શનિવાર, તા. ૪-૮-૧૯૭૯
ગાથા-૪૯, ૫૦, શ્લોક-૭૩, પ્રવચન-૧૫

નિયમસાર, ૪૯ ગાથા. કૌંસ આ ગયા? કૌંસ હૈ ન આખિરમે? ૪૯ કી ટીકા, ઉસકા કૌંસ.

ટીકા. ‘જો જીવ વ્યવહારનયકે કથન સે ઔદયિકાદિ વિભાવભાવોંવાલે હોનેસે સંસારી હૈ...’ આહાહા...! જિસકો ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિક—ચાર ભાવ હૈ. આહાહા...! તબ તક સંસારી હૈ. ચૌદહવે ગુણસ્થાન તક ઉદયભાવ હૈ તો વહ સંસારી હૈ. આહાહા...! અસિદ્ધ આયા ન ઉદયભાવમે? ૨૧ બોલમે અસિદ્ધભાવ. બાત સૂક્ષ્મ હૈ ભાઈ! સંસારીકા અર્થ કુછ ભી પર્યાયમે વિકલ્પ કિ આત્માકી પ્રતિકૂલ દશા હોં વહાં તક અસિદ્ધ અર્થાત્ સંસારી કહનેમે આતા હૈ. આહાહા...! તો કેવલી ભગવાન ભી સંસારી હૈં ઐસા કહતે હૈં. અરરર...! ક્યોંકિ ઉનકો ભી અસિદ્ધભાવ હૈ, ઉદયભાવ હૈ યોગ કા. આહાહા...!

મિથ્યાદ્રષ્ટિસે લેકર ચૌદહવે ગુણસ્થાન તક જબ જિસ ગુણસ્થાનમે વર્તતા હૈ વહ અસિદ્ધ હૈ, સિદ્ધ નહીં. આહાહા...! હૈ? ‘વે સબ શુદ્ધનયકે કથન સે શુદ્ધગુણ તથા શુદ્ધ પર્યાયોંવાલે હોનેસે સિદ્ધ સદૃશ હૈ.’ યહ ભી અંતરમે તો વસ્તુ... પર્યાયમે હૈ, અસિદ્ધપના, ઉદયભાવપના મિથ્યાદ્રષ્ટિસે લેકર ચૌદહવે ગુણસ્થાન તક. આહાહા...! ઉદયભાવ હૈ, ફિર ભી સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવ અંતરમે... આત્મા શુદ્ધ દ્રવ્ય-ગુણપર્યાયસે શુદ્ધ હૈ, પર્યાયસે અર્થાત્ ગુણકે ભેદસે શુદ્ધ હૈ. ઐસે શુદ્ધનયસે જબ અંતર વિચાર કરે તો પરમાત્મા પર્યાયમે ભલે અસિદ્ધ હો, તો ભી વસ્તુ હૈ વહ તો પરમાત્મસ્વરૂપ હૈ. ઉસકા અનુભવ કરના, અતીન્દ્રિય આનંદકા વેદન કરના, યહ અતીન્દ્રિય આનંદકે વેદનમે અભી રાગ બાકી હૈ, ઉદય બાકી હૈ તો ઉસકો અસિદ્ધ કહતે હૈં. આહાહા...! સૂક્ષ્મ બાતે હૈં ભાઈ!

શુદ્ધનયકે બલસે શુદ્ધગુણ ને શુદ્ધપર્યાયવાલા. શુદ્ધપર્યાય તો ઉસકો (પૂર્ણ) નિર્મલતા પ્રગટ હૈ નહીં, પર્યાયમે અલ્પ (શુદ્ધતા) પ્રગટ હૈ. આહાહા...! ઉસસે સિદ્ધ સદૃશ હૈ. પર્યાયમે ભલે ઉદયભાવ ગતિકા, રાગકા... ગતિકા ઉદય હૈ ન? કેવલીકો મનુષ્યગતિકા ઉદય હૈ. ક્યા? કેવલીકો મનુષ્યગતિકા ઉદય હૈ, વહ જીવકી પર્યાય હૈ. સમઝમે આયા? યહ ગતિકા ઉદય હૈ તબ તક સંસાર અસિદ્ધદશા કહનેમે આતી હૈ, પરંતુ અંદર શુદ્ધનયસે દેખો તો ભગવાન સિદ્ધ સમાન સદા હૈ. આહાહા...! ‘સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો.’ યહ તો કહા થા ન થોકા, નહીં? રાત્રી કો કહા થા. ‘પ્રભુ! મેરે તુમ સબ વાતે પૂરા.’ પર્યાયમે ભલે (અલ્પતા) હો, પરંતુ વસ્તુ તરીકે સમ્યગ્દર્શનકા જો વિષય ઉસ તરીકેસે ‘પ્રભુ! મેરે તુમ સબ વાતે પૂરા.’ પ્રભુ! તુમ પૂર્ણ બાતમે પૂરા હો ન નાથ! આહાહા...! ‘પરકી આશ કહાં કરે પ્રિતમ. પરકી આશ કરે કહાં પ્રિતમ. કઈ વાતે તુમ પ્રભુ અધૂરા. કઈ વાતે નાથ તું અધૂરા? પ્રભુ! મેરે તુમ સબ વાતે પૂરા.’ આહાહા...!

द्रष्टिके विषयमें तो द्रव्यस्वभाव परिपूर्णा, परिपूर्णा ध्रुव. आडाडा..! पर्यायमें भले (अल्पता) डो, तो यड ज्ञान करने लायक है—जानने लायक है. परंतु वस्तु तरीके देओ तो आदरणीय तो त्रिकाली ज्ञायकस्वभाव, परिपूर्णा अनंत गुण.. अनंत गुण परिपूर्णा हैं. गुणमें कुछ घिस गया है या कमी हुई है (ऐसा है नहीं). आडाडा..! वड निगोदमें भी पर्याय मत देओ, छोड दो पर्यायको, तो वस्तु है तो सिद्ध सदृश वस्तु है. आडाडा..! अनंत गुणमें कुछ भी कमी होती नहीं, घसारा होता नहीं. आडाडा..! घसारा समजते डो? आडाडा..! ऐसे शुद्धनयसे सिद्ध समान है. ऐसी द्रष्टिसे भावका अनुभव करने लायक है. भाकी सब भात ठीक है. आडाडा..!

‘ईसीप्रकार (आचार्यदेव) श्रीमद् अमृतयंद्रसूरिने (श्री समयसारकी आत्मज्याति नामक टीकामें पांयवे श्लोक द्वारा) कडा है कि -’

‘व्यवहारणनयः’ व्यवहार शब्द नहीं लिया है. ‘व्यवहारणनयः’ ‘रणनयः’ भेद पाडता है ऐसा विषय करनेवाला नय. आडाडा..! यड तो समयसारका श्लोक है. **व्यवहारणनयः स्याद्यद्यपि प्राक्पदव्या-** निश्चयपदमें व्यवहारनयका विषय है. समझमें आया? रागादि या गति आदि है. नीयली दशा में रागादि है, उपरकी दशा में गति आदि है. आडाडा..! वड पर्याय अपनी है. परंतु वड पर्यायनयसे देभनेसे ऐसा है. आडाडा..!

(मालिनी)

“व्यवहारणनयः स्याद्यद्यपि प्राक्पदव्या-

मिह निहितपदानां हंत हस्तावलम्बः।

तदपि परममर्थं चिच्चमत्कारमात्रं

परविरहितमन्तः पश्यतां नैष किंचित् ॥”

आडाडा..! सूक्ष्म भात है भगवान! कडते हैं, ‘श्लोकार्थ – यद्यपि व्यवहारनय ईस प्रथम भूमिकामें जिन्होंने पैर रभा है ऐसे जवों को...’ ईसकी पर्याय समझना है, गुण समझना है, द्रव्य समझना है तो वड समझनेकी पर्यायमें व्यवहार आता है. अरेरे..! आचार्य कडते हैं... आडाडा..! व्यवहारनयका विषय डो, परंतु अनुभवमें वड व्यवहारनयका विषय आता नहीं. आडाडा..!

‘अरे रे!’ ऐसा कडा है न? भेद बताते हैं. आडाडा..! मुनिराजको पर्यायमें आनंदकी भाढ आती है. आनंदकी भाढ आती है. भाढ आती है. तो भी कडते हैं कि मेरी पर्यायमें तो कमी है वड तो मैं जानता हूं, परंतु मेरी यीज जो है उसमें, कोई पर्यायमें कमी है तो वस्तुमें कमी है या गुणमें कमी है ऐसा नहीं. आडाडा..! ऐसे व्यवहारनय प्रथम भूमिकामें अर्थात् जानना है ऐसी भूमिकामें... पैर रभा है अर्थात् वडां लक्ष है नहीं. ‘जवों को अरे रे! उस्तावलंब्रुप...’ भले डो. जाननेमें विकल्प आता है तो डो. आडाडा..!

अेक श्लोक ४२वीं गाथामें कडा न? समयसार. कि पर्याय तो ठीक, व्यवहार तो ठीक, वड तो निषेध करते आये हैं, परंतु है उसको. जो आत्मा अंभंड है, अमेद है, परिपूर्णा है ऐसा विकल्प उठा तो डो तब तक इससे क्या? इससे तेरे लाभ क्या? आडाडा...! परिपूर्णा परमात्मा हूं, शुद्ध चैतन्यघन हूं, अनंत गुण (३५) परिपूर्णासे भरा पडा मेरा द्रव्य है, ऐसा मैं अबद्ध और शुद्ध हूं—ऐसे विकल्प उठते हैं राग, तब तक आत्माका अनुभव नहीं. आडाडा...! समझमें आया? तो उस विकल्पको छोडकर... तेथी शूं? उससे क्या? यहां तक आया उससे तुजे लाभ क्या हुआ? आडाडा...!

वड विकल्पको छोडकर निर्विकल्प वस्तु जो है उसका निर्विकल्प पर्यायमें वेदन डो, अनुभव. तब तेरे आत्माको लाभ हुआ. आडाडा...! पर्यायमें.. आत्माकी जैसी ताकात है, परिपूर्णा जितना सामर्थ्य है वड पर्यायमें उसके ज्ञानमें आ गया, अनुभवमें आ गया. वड यीज है वड अनुभवकी पर्यायमें नहीं आती. अनुभव है वड पर्याय है. आडाडा...! समझमें आया? परंतु वड पर्यायके उपरसे लक्ष छोडकर अनुभव किया, तब तो द्रव्यके उपर द्रष्टि है, तब आनंदका अनुभव डो, तब आत्माकी प्राप्ति हुई, तब तुजे शांतिकी प्राप्ति हुई, तब तुजे मोक्षके मार्गकी प्राप्ति का लाभ हुआ. आडाडा...! समझमें आया? कठिन बात है भाई! साधारण प्राणी को ऐसा लगे... बापु! मार्ग तो यड है. आडाडा...! अनुभवमें निर्विकल्पता आयेगी तब वड अनुभव द्रव्यका है. अशुद्धताका लक्ष छूटकर शुद्धताके अनुभवमें शुद्धताका परिणामन डो और अशुद्धताका परिणामन न डो, वड निर्विकल्प अनुभव उसमें आत्माकी प्राप्ति है. आडाडा...!

आत्माकी सत्ता-डोनेपना, वड पर्यायमें जब निर्विकल्पका अनुभव करते हैं तब आता है. बहु मार्ग भिन्न भाई! क्रियाकांड तो कहीं रह गई. डो, भले पर्यायमें डो. भक्ति, पूजा आदि भाव डो, परंतु वड सब विकल्प और बंधका कारण है. वड आये बिना रहे नहीं समझिकीको भी. परंतु वड डेयबुद्धिसे आता है. यड उपादेय तो केवल त्रिलोकनाथ.. आडाडा...! अतीन्द्रिय आनंदका सागर प्रभु... निर्विकल्प दशामें अतीन्द्रिय आनंदका... आनंदका... आनंदका... वेदन डो, तब उसमें आत्माकी प्राप्ति हुई. समझमें आया? आडाडा...! क्योंकि आत्मा अतीन्द्रिय आनंदसंपन्न है, तो पर्यायमें उसकी द्रष्टि करनेसे पर्यायमें अतीन्द्रिय आनंदका वेदन आता है. आडाडा...! ऐसी बात है. समझमें आया?

ऐसा डोनेपर भी... सुभडमें कडा था. कि वेदनमें पर्याय है. वड पर्याय वेदनमें (आया) वड मैं आत्मा हूं. आडाडा...! यंदुभाई! आया था न? डमें तो, आत्मा ध्रुव है ऐसा अनुभव हुआ, परंतु अनुभवमें वेदन आया जो आनंदका यड आत्मा. डमें तो आनंदका वेदन (आया) वड आत्मा. ध्रुव है वड आत्माका स्पर्श नहीं करता. आनंदका वेदन ध्रुवका स्पर्श नहीं करता. आडाडा...! ऐसी बातें समाजमें रचनी. रतनलालज्ज! आडाडा...! बापु! मार्ग तो यड है. अनादि-अनंत तीर्थकरोका पोकार है. त्रिकालमें त्रिकाल जाननेवालेका विरड कभी डोता नहीं. त्रिकाली जो यीज ज्ञेय है, उसको त्रिकालीको जाननेवालेका त्रिकालमें विरड डोता नहीं. अनादिसे केवलज्ञानी है, अनंत काल रहेंगे, अभी हैं.

आडाडा..! वड त्रिकालमें त्रिकाली ज्ञेयको जाननेवालाका लोकमें कभी विरह होता नहीं. वड सर्वज्ञ परमात्माकी ध्वनि है. आडाडा..! समझमें आया?

व्यवहारनय छो, उस्तावलंब है. देजो! उस्तावलंब. जैसे सीढी पर चढ़ते हैं... मेडीको क्या कडते हैं? सीढीके उपर चढ़ते हैं. लकडी छोती है न? जैसे छथ देकर, परंतु चलते हैं तो अपने पैर से. वड लकडी पर छथ दिया तो चलते हैं ऐसा नहीं. जैसे उस्तावलंब व्यवहार आया... वड लकडीको छथ दिया, परंतु चलते हैं तो अपने पैरसे. जैसे व्यवहार आया, तो उसे उस्तावलंब निमित्त तरीके कडा, परंतु अंतरमें आनंदका वेदन अंतरके स्वभावके आश्रयसे होता है, तब उसको निश्चय सम्यग्दर्शन और ज्ञान हुआ. आडाडा..! ऐसा मार्ग! यहां तो कपडे बढले, जरा पडिमा दो-चार ले आठ या दस. ग्यारह ले. उसमें क्या है? हम तो पडिमाधारी श्रावक हैं. अरे..! प्रभु! वड मार्ग त्मिन्न है.

वड यहां कडते हैं, 'तथापि जो जव यैतन्ययमत्कारमात्र, परसे रहित...' जैसे परसे रहित... अरे..! पर्यायसे रहित... पर्याय है, व्यवहारनयका विषय है, असिद्धपना यौदहवें तक है. वड ज्ञान जानता है, फिर भी 'यैतन्ययमत्कारमात्र परसे रहित जैसे परम पदार्थ को अंतरंगमें देजते हैं...' आडाडा..! अंदरकी दशा अर्थात् लोयन... अंतरकी दशाऽपी लोयन से अंतर को देजते हैं. आडाडा..! समझमें आया? अंतरका सम्यग्ज्ञानऽपी लोयन, वड आंभ त्रिकालीको देजती है. आडाडा..! ऐसी बात है प्रभु! आडाडा..!

'उन्हें वड व्यवहारनय कुछ नहीं है.' अनुभव जहां द्रव्यका हुआ तो व्यवहार अंदरमें बिलकुल आया नहीं, व्यवहार दूर रह गया. आडाडा..! सुबडमें तो बडोत सूक्ष्म था. लालचंदभाई! अेक पंक्ति अेक घंटे (यली). रामज्जभाईने कडा, पौना घंटा हुआ तो (अेक) घंटा पूरा करो. आडाडा..!

श्रोता - पराकाष्ठा थी.

पूज्य गुरुदेवश्री - वड पराकाष्ठा थी. भगवानमें ऐसी बात है. भेदज्ञानकी पराकाष्ठा है. आडाडा..!

अरेरे..! दूसरा सब करे परंतु वड न करे. अंदर यैतन्ययमत्कारमात्र भगवान पूर्णानंद... भाषा क्या ली है! यैतन्ययमत्कार... आडाडा..! अपने क्षेत्रमें शरीर प्रमाणसे रहने पर भी लोकालोकको जाननेकी शक्ति रजनेवाला यैतन्ययमत्कार आत्मा है और वड भी लोकालोकको छुअे बिना और लोकालोक है तो लोकालोक जानना हुआ वड भी नहीं. अपनी पर्यायमें ताकात छतनी है. शक्ति में लोकालोक जानने की ताकात-सर्वज्ञपना है, वड जानकर अनुभव करनेसे पर्यायमें भी सर्वज्ञकी प्रतीति हुई, सर्वज्ञकी श्रद्धा हुई कि मैं तो सर्वज्ञ हूं. आडाडा..! समझमें आया? सम्यक् धर्मकी पडली सीढी-धर्मका पडला सोपान. ऐसा कडते हैं, मैं तो त्रिकाली ज्ञायकशुद्ध यैतन्य भगवान हूं ऐसा पर्यायका विषय है. पर्याय ऐसा कडती है मैं तो त्रिकाली निरावरण अण्ड अेक प्रत्यक्ष प्रतिभासमय अविनश्चर शुद्ध पारिष्णामिकभाव लक्षण निज परमात्मद्रव्य.. निज परमात्मद्रव्य सत्ता हूं. पर्याय कडती है कि वड मैं हूं. समझमें आया? क्योकि कार्य-काम और अनुभव तो सब पर्यायमें होता है न? पर्यायमें

अनुभव होता है न? यह द्रव्य सारा पूर्ण है उसका अनुभव और प्रतीत तो पर्यायमें आती है न? या द्रव्य-गुणमें आती है? द्रव्य-गुण तो ध्रुव त्रिकाली है. यह सब समझना पड़ेगा ऋषभकुमारण! वहां धूलमें कुछ है नहीं. आपके घ से-बढ़ेन को प्रेम है तो आये डो. पैसा बढोत. कपास पाके. धूलके कृषिपंडित है. सरकार तरफसे बडा... यह समझे बिना कहीं सुभ नहीं मिलेगा. भाई!

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - भात तो ऐसी है भगवान! यह तो घर पर बढेन है उसको प्रेम बढोत है. उसके घर पर उतरे थे न तब? .. गये थे न .. मढोत्सव था न कुछ मानस्तंभका? डा, मानस्तंभ प्रतिष्ठा थी. वहां बैठे थे. साथमें डम जाते थे. साथमें जाते थे जुल्की मोटरमें. आडाडा..!

अरे..! प्रभु! तुझे अवसर आया है न सब. मोक्षमार्ग प्रकाशकमें टोडरमलने कडा, सब अवसर आ गया है नाथ! यह मिलना मुश्किल है प्रभु! अब तेरी द्रष्टिमें द्रव्य ले ले. ले उतार ले. आडाडा..! द्रष्टिमें तेरा द्रव्य ले ले. द्रष्टिमें पर्याय ली है अनादिसे और पर्यायमें भेल किया है अनादिसे. निगोदसे लेकर नवमी त्रैवेयक गया. परंतु पर्यायमें भेल किया प्रभु! तुंने. परंतु उस पर्यायमें द्रव्यको ले ले अब. ले लेना तो पर्यायमें है. समझमें आया? जहां पर्यायमें अनुभव करनेसे व्यवहार कुछ नहीं. उसको अंतरमें आता नहीं. है? आडाडा..!

‘और (हंस ४८वीं गाथाकी टीका पूर्ण करते डुअे टीकाकार मुनिराज श्लोक कडते हैं) -’ अब पद्मप्रभमलधारिदेव श्लोक कडते हैं.

(स्वागता)

शुद्धनिश्चयनयेन विमुक्तौ

संसृतावपि च नास्ति विशेषः।

एवमेव खलु तत्त्वविचारे

शुद्धतत्त्वरसिकाः प्रवदन्ति ॥ ७३ ॥

आडाडा..! ‘श्लोकार्थ - शुद्धनिश्चयनयसे मुक्तिमें तथा संसारमें अंतर नहीं है;...’ सिद्ध भी पर्याय है और संसार भी पर्याय है. आडाडा..! ‘शुद्धनिश्चयनयसे...’ त्रिकाली ज्ञायकभाव अेकत्रुप शुद्धनिश्चयनयसे ‘मुक्तिमें तथा संसारमें अंतर नहीं है;...’ मुक्ति डो तो भी पर्याय है और संसार है तो भी पर्याय है. अंतर नहीं का अर्थ यह. है तो मुक्ति पूर्ण आनंदकी पर्याय, परंतु वह पर्याय है न? वह द्रव्य नहीं. आडाडा..! कहां मुक्तिकी पर्याय और कहां संसारकी पर्याय! कडते हैं कि दो में अंतर नहीं. दोनों पर्याय हैं. आडाडा..! गजब भात है प्रभु! आडाडा..!

‘मुक्तिमें तथा संसारमें अंतर नहीं है;...’ कौन-सी अपेक्षासे? त्रिकाली द्रव्यकी जहां द्रष्टि डुई तो पर्याय दो हैं वह तो व्यवहारनयका विषय डुआ. आत्मा संसार पर्यायवाला है और मुक्तिकी पर्यायवाला है वह तो व्यवहारनयका विषय डुआ. पर्याय है न? आडाडा..! त्रिकाली द्रव्यकी अपेक्षासे

दोनों पर्यायमें कुछ ईर्ष नहीं ऐसा कहते हैं. वह भी पर्याय है और यह भी पर्याय है. इतना छो! आडाडा..! अनंत आनंद आता है और संसारमें अनंत दुःख है, उस अपेक्षासे (इरे है. परंतु) पर्याय है, तो यह भी पर्याय है और यह भी पर्याय है. बड़ेनों और बेटीयोंको यह सब कुछ समझना पड़ेगा. आडाडा..! यह बड़ेन-बेटीयां कहां हैं? यह तो आत्मा भगवान है न? आडाडा..! भगवान बिराजते हैं अंदरमें प्रभु! तुंने भेटा किया नहीं कभी. त्मिभारी! पर्यायमें रागका भेटा करके मर गया. आत्माको मार डाला. कलशटीकामें ऐसा है. आत्माको मरणातुल्य कर दिया है. कलशमें. आडाडा..!

महाप्रभु अनंतगुणका पिंडका अनादर करके अक समयकी पर्यायका आदर तुंने है, तो वह शीज है ही नहीं तेरी द्रष्टिमें, तो उसका मरण तुंने कर दिया. वह कलशटीकामें है. तीर्थकर तीन लोकके नाथकी वाणीसे भ्रांति मिटेगी. ऐसा दिभा है उसमें. तीन लोकके नाथ सर्वज्ञ परमात्मा, आडाडा..! उनकी वाणी में जो आया उसे सुनकर यह भ्रांति मिटेगी. उसके सिवा दूसरा रास्ता है नहीं. आडाडा..!

‘ऐसा ही, वास्तवमें तत्त्व विचारने पर...’ हेजो! ‘ऐसा ही वास्तवमें तत्त्व विचारने पर...’ वास्तविक द्रव्य-तत्त्व को विचारने पर... विचार पर्याय है. समझमें आया? आडाडा..! प्रभु! यह मार्ग दूसरी तरफ का है. जेठालालभाई! आडाडा..! यह सब नाईरोभी ले जानेको आये हैं. आडाडा..! शरीरकी स्थिति तो, बापु! यह ८० साल हुआ. क्या होता है? आडाडा..!

भगवानमें कोई मुदत है ही नहीं. यह तो मुदत बिनाका अनादि-अनंत है. शरीरकी उम्रमें कठनेमें आता है कि यह ८० हुआ, ८५ हुआ, ८० हुआ, ८५ हुआ. यह तो देहकी-जडकी स्थितिकी पर्याय स्थिति. वह पर्याय तो उसमें है नहीं, परंतु अपनी पर्याय जो अक अंश है, यह तत्त्व का विचार करने पर मुक्तिकी पर्याय और संसारकी पर्याय—दोनोंमें अंतर है नहीं. क्योंकि दोनोंका आश्रय करने लायक है नहीं. आडाडा..! मुक्तिकी पर्याय है नहीं. मोक्षमार्गकी है और उसका कार्य मोक्ष है, तो भी मोक्षमार्गकी पर्याय भी आश्रय करने लायक नहीं. आडाडा..! समझमें आया?

वह तो आ गया न अपने सुबहमें उर० गाथामें. कि आत्मा जो है... अत्मी बाकी है थोडा. आत्मा है वह बंध और मोक्षके कारण को तो करता नहीं, परंतु बंध और मोक्षका परिणाम है उसको करता नहीं. आडाडा..! यहां तो अत्मी परको करूं, ऐसा बनाउं, ऐसा बनाउं... आडाडा..! कडो, शीमनभाई! यह लोहेके कारणना सब अक तरफ पडा रहा. कारणना है लोहेका. अक बार ले गये थे. यह लोटा लो. क्या कहते हैं? स्टील.. स्टील.. उमने कडा, यह लोटे का क्या करे? स्टील.. स्टील का कारणना है. आडाडा..! यह चैतन्यका कारणना है, चैतन्ययमत्कारका कारणना है. आडाडा..! जिसमें आनंद पकता है. आडाडा..! १४८ प्रकृति है वह विषके वृक्ष हैं. १४८ प्रकृतिमें तो तीर्थकर प्रकृति भी आ गई.

श्रोता - उसका भी नाश करना पड़ेगा न?

पूज्य गुरुदेवश्री - तीर्थकरप्रकृति बंधी है वह तो विषवृक्ष है. उसका फल तो तीर्थकरपना जिस भावसे बंधा, उस भावका नाश करके जब केवलज्ञान प्राप्त करते हैं तब यह प्रकृतिका उदय आता है. तो उस प्रकृतिने क्या किया? और जिस शुभभावसे प्रकृति बंधी उस शुभभावने आत्मामें क्या किया?

क्या कछा समझमें आया? तीर्थंकरगोत्र जिस भावसे बंधा वह भाव तो छूट गया, प्रकृति रह गई. तो प्रकृति को भी भगवान विषका वृक्ष कहते हैं. क्यों? कि शुभभाव गया तो शुभभावने आत्माको क्या किया? शुभभावसे तीर्थंकर प्रकृति बंधी. तो बंधी प्रकृति उसने आत्माको क्या किया? जो अभी बंधी वह उदयमें तो आयी नहीं. तो जिस भावसे बंधा वह भावका नाश करके वीतरागभाव जब होता है और केवलज्ञान जब होता है, तब जो प्रकृति बंधी थी तीर्थंकरकी उसका केवलज्ञानमें उदय आता है. आडाडा..! तब समवसरण और एन्द्रो, ढाठमाठ.. आडाडा..! उसके शरीरमें कांति, करोडो सूर्यकी कांति जैसा तो भगवानका शरीर है. वह सब प्रकृतिका उदय तेरहवेंमें आया है. वीतरागता और केवलज्ञान हुआ बादमें प्रकृतिका झल आया. उसमें उसने क्या किया? आडाडा..!

श्रोता – ज्यादा ... तीर्थंकर...

पूज्य गुरुदेवश्री – ना, ना, बिलकुल काम नहीं. बांधते हैं समय-समयमें. अंतरका स्वभावका आश्रय करके अनुभव करते हैं एतनेका लाभ है. आडाडा..! ज्ञानयंदृष्ट! वर्तमानके पंडितोंको कितनोंको कठिन लगे. क्योंकि व्यवहारसे करो, यह करो, यह करो... समझमें आया? बस, ऐसा मानस्तंभ बनाया, उसकी पंचकल्याणक प्रतिष्ठा की, परंतु उसमें तुझे क्या हुआ? उसमें २५ उजार दिया. तुझे क्या लाभ हुआ उसमें? पाप हुआ.

श्रोता – धर्म माना तो पाप..

पूज्य गुरुदेवश्री – मैं यह करता हूँ, यह कर सकता हूँ, पैसा दे सकता हूँ—यह मान्यता ही मिथ्यात्व है. आडाडा..! और पैसे दिया तो मुझे शुभभाव हुआ वह भी जूठ है. और शुभभाव हुआ तो पैसा जाता है वह भी जूठ है. अरेरे..! जडतत्त्व और पुण्यतत्त्व यीज ही भिन्न है. आडाडा..! पुण्यतत्त्वसे जडतत्त्व बंधता है ऐसा भी नहीं और जडतत्त्वसे आत्माको झल आया केवलीको, वह तो समवसरण और वाणी यह आया, उसमें आत्माको क्या हुआ? वह गाथा है प्रवचनसारमें. पुण्यझला अर्हता. तो पंडित लोग ऐसा कहे, देजो! उसमें लिखा है कि पुण्यझला अर्हता. क्या कहते हो प्रभु? पुण्यके झल अरिहंत है अर्थात्? यह वाणी, शरीर, वह पुण्यका झल है. अरिहंतपना पुण्यका झल नहीं. पाठमें ऐसा है. प्रवचनसार है? ४५ न? कौन-सी गाथा? ४५. देजो.

‘अथैवं सति तीर्थंकरतां पुण्यविपाकोऽकिंचित्कर’ उपर तो ऐसा कछा, तीर्थंकर को, अरिहंतको **पुण्यविपाको**... पुण्यका विपाक अकिंचित्कर है. आडाडा..! पुण्यविपाक कुछ करता नहीं. आत्मामें क्या है? यह तो कहते हैं, पुण्यझला अर्हता. पुण्यसे अरिहंत पद मिलता है. ऐसे अर्थ निकालते हैं. गाथा ऐसी है न? (प्रवचनसार गाथा-४५)

**पुण्यफला अरहंता तसिं किरिया पुणो हि ओदइया।
मोहादीहिं विरहिदा तम्हा सा खाइग ति मदा ॥ ४५ ॥**

वह उदयक्रिया को पुण्यका झल कहते हैं. खिलना, यलना, बोलना जो उदय कछा है न? उसको यहां पुण्यझल कहते हैं. अंतर प्रगट हुआ केवलज्ञान वीतराग, वह तो अपने द्रव्यके अवलंबनसे हुआ

है. और निश्चयसे कछो तो केवलज्ञान जो हुआ मोक्षपर्याय, केवलज्ञान वल भावमोक्ष है, वल पूर्व में मोक्षमार्ग था तो मोक्षपर्याय दुई ऐसा भी नहीं. आडाडा..! समझमें आया?

मोक्षपर्याय उत्पन्न होती है वल मोक्षमार्गसे नहीं. मोक्षमार्गका तो व्यय होता है. तो भाव उत्पन्न हुआ किससे? व्यय के आश्रयसे हुआ है? अभावके आश्रयसे भाव हुआ है? भाववान परमात्मा त्रिलोकनाथ पूरुषानंदसे भरा है उसका आश्रय और अवलंबनसे केवलज्ञान उत्पन्न होता है. समझमें आया? वल भी व्यवहारसे कलनेमें आता है. निश्चयसे तो केवलज्ञानकी पर्याय षट्कारकसे परिणमती प्रगट होती है. केवलज्ञानकी पर्याय अपनेसे कर्ता, कर्म, करण, संप्रदान, अपादान, अधिकारण—छल करकसे परिणमती उत्पन्न होती है. आडाडा..! पुण्यइला अर्हता की ऐसी परिभाषा यली है ँसमें. पुण्यके इलमें अरिहंत पद मिलता है और सोनगढवाले निषेध करते हैं.

श्रोता – ऐसा तो मुनि भी उपदेश देते हैं मडाराज!

पूज्य गुरुदेवश्री – यल देते हैं. ऐसा करो.. ऐसा करो.. व्रत करो, अपवास करो, मंदिर बनावो, गजरथ निकालो, पांय-दस लाभ भरयो, तुम्हारा कल्याण डोगा. यलं कलते हैं कि धूलमें तुंने परका किया नहीं. तेरेमें कदाचित शुभभाव आया डो तो वल बंधका कारण विष है. शुभभाव वल विषकुंभ है. मोक्ष अधिकारमें है न? शुभभाव विषकुंभ है. प्रभु अमृतका सागर है. आडाडा..! शुभभाव वल अमृतके सागरसे विरुद्ध है. ... अमृततुल्य है, तो शुभभाव विष है. आडाडा..! अररर..! यलं शुभभाव करते करते कल्याण डोगा... भाई! (ऐसा) मार्ग नहीं बापु! ऐसा अवसर मिला मनुष्यपना... आडाडा..!

छल ढालमें तो ऐसा कल. अरेरे..! निगोदके जव अनंत पडे हैं. अक शरीरके अनंतवे भागमें बाहर आये हैं. ऐसे असंष्य निगोद शरीर(रूपी) जेवमें पका रहेगा, त्रस नहीं डोगा. आडाडा..! प्रभु! तुंने मनुष्यपना मिला. मनुष्यगति डीं. मनुष्यपना अर्थात् शरीर नहीं. उदयभाव जो मनुष्यगति, वल गति मिली, छल ढालमें तो कलते हैं कि निगोदमें से त्रस डो. ँयल क्या कलते हैं? लट.. लट डो तो चिंतामणि जैसी बात है. आडाडा..!

श्रोता – दुर्लभ लडी ज्यों चिंतामणी, त्यो पर्याय लडी त्रस तणी.

पूज्य गुरुदेवश्री – त्यो पर्याय.... अनंत अनंतकाल (गया) प्रभु! तुंने विचार नहीं किया. अनंत अनंत काल जलं निगोदमें रल, अभी अनंतकाल वलं डी रहेगा. कोई जव तो भविष्यमें अनंत काल तक त्रस भी नहीं डोगा. अरर..! ँसमेंसे तुंने मनुष्यपना मिला तो तुंने ँसमें यल करना है. मनुष्य अर्थात् ज्ञायकति ँति मनुष्यः. अपना ज्ञायकभाव को जानना और अनुभवना वल मनुष्य है. आडाडा..! बाकी तो पशु है. आडाडा..! यौदल डोल में आता है न? समयसारमें पीछे. अनेकान्त... अनेकान्तके यौदल डोल में. सब में पशु... यौदल डोलमें सबको पशु लिया. पशु का अर्थ अेकान्तवादी ऐसा लिया है. रागसे धर्म माननेवाला, पुण्यकी क्रियासे धर्म (माननेवाला) अेकान्त मिथ्याद्रष्टि है. आडाडा..! समझमें आया? जिसका इल निगोद है. आडाडा..! भले अेकाद भव बीयमें व्यंतर आदिका डो, आभिरमें तो निगोदमें जायेगा आराम से.

यहां कड़ते हैं कि चैतन्ययमत्कारमात्र प्रभु.. आडाडा..! है? अंतरंगमें देजते हैं. आडाडा..! पूरुषानंदस्वरूप प्रभु अपनी पर्यायमें तत्त्वविचारकालमें देजते हैं. आडाडा..! समजमें आया? ... व्यवहारमें कुछ नहीं. अपने तो यह लिया है. 'शुद्धनिश्चयनयसे मुक्तिमें तथा संसारमें अंतर नहीं है;...' आडाडा..! 'ऐसा ही वास्तवमें तत्त्व विचारने पर...' तत्त्व-वास्तविक वस्तु जो त्रिकाली चैतन्य प्रभु, उसको विचारने पर '(-परमार्थ वस्तुस्वरूपका विचार अथवा कथन करने पर),...' .. तो ठीक है. 'शुद्ध तत्त्वके रसिक पुरुष कड़ते हैं.' त्रिकाली वस्तुका विचार करने पर वह खीज है, (जिसमें) बंध और मोक्ष, संसार और मोक्ष पर्याय दोनों नहीं. ऐसे तत्त्वके अनुभवही कड़ते हैं. तत्त्वके रसिक ज्यों जैसे कड़ते हैं. जैसे अनुभवते हैं और ऐसा कड़ते हैं. आडाडा..! कठिन लगे. .. अभी अभ्यास भी न हो, झुरसद भी न मिले. आडाडा..! उसमें इस मार्ग को पहुंयना.

'(वस्तुस्वरूपका विचार अथवा निरूपण विचार करने पर), शुद्ध तत्त्वके रसिक पुरुष कड़ते हैं.' वह ४८ छुई. अब ५०.

पुव्वत्तसयलभावा परदव्वं परसहावमिदि हेयं।
सगदव्वमुवादेयं अंतरतच्चं हवे अप्पा ॥५०॥

'टीका - यह, डेय-उपादेय अथवा त्याग-ग्रहणके स्वरूपका कथन है.' डेय अर्थात् छोडने लायक, उपादेय अर्थात् ग्रहण करने लायक. अथवा परका त्याग और स्वका ग्रहण ऐसा स्वरूपका कथन है. आडाडा..! 'जो कोई विभाव गुणपर्यायें हैं...' ४८ गाथामें आ गया. विभावगुण पर्याय, यार पर्याय— उदय, उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक. आडाडा..! 'विभाव गुणपर्यायें हैं वे पडले व्यवहारनयके कथन द्वारा उपादेयरूपसे कही गई थी...' उपादेय कडा. उसका अर्थ बादमें पंडितजने कडा कि उपादेय, वह जानने लायक है इसलिये उपादेय कडा. वस्तु ऐसी है. समजमें आया? आडाडा..!

व्यवहारका विषय, अनित्य और नित्य—दोनों ही खीज है. वस्तु नित्य है तो अनित्य, त्रिकाल पर्याय अनित्य है. समजमें आया? वह यौदड बोलमें आता है. यौदड बोलमें नित्य-अनित्य... यौदड बोल है न आभिरमें? पशु.. पशु.. पशु अर्थात् अंकांतवादी अर्थात् पशु नाम पश्यति अध्यति इति पशु. जो मिथ्यात्वसे बंधन करता है वह पशु. याडे तो मनुष्य हो, परंतु जो रागसे अपना लाभ मानता है, निमित्तसे अपनेमें लाभ मानता है, पर्यायके आश्रयसे अपना लाभ मानता है उसको पशु कड़नेमें आता है. 'मनुष्या स्वरूपेण मृगा यरन्ति.' यह पडले संसारमें.... मनुष्यके स्वरूपमें मृग है. मृग.. मृग.. है. आडाडा..! लक्ष्मीयंदभाई! ऐसी बातें हैं. आडाडा..! 'मनुष्या स्वरूपेण मृगा यरन्ति.' मृग है, डिरन है.

श्रोता- .. पशुको भी बोलते हैं.

पूज्य गुरुदेवश्री - वह पशुकी परिभाषा दूसरी. अकेन्द्रिय को भी पशु कड़ते हैं. वह मिथ्यात्व करते हैं तो अकेन्द्रिय में, निगोदमें जायेगा तो वह पशु है. पशु, अकेन्द्रियसे पंचेन्द्रिय तकका पशु है.

खंडुभाई! आडाडा...! तो अंकांतवादी को यहाँ निगोदमें जानेवाला पशु कडा है. अकेन्द्रियमें जायेगा यड. आडाडा...! यौदह बोल हैं समयसारमें. आडाडा...!

यहाँ कडते हैं कि विभावगुणपर्यायें हैं. है सडी. अक तरङ्ग त्रिकाली भगवान है, अकतरङ्ग विभावपर्यायें हैं. याडे तो क्षायिकभाव डो तो भी विभावपर्याय है. विशेष है न विशेष? सामान्यमें वड विशेष है नडी. आडाडा...! जो कोई विभावगुण पर्याय है... है अैसा कडा. पर्यायनयका विषय अनित्य विभावपर्याय, क्षायिकपर्याय, यड सभ विषय हैं. आडाडा...!

‘जो (४९ वीं गाथामें) व्यवहारनयके कथन द्वारा उपादेयरूपसे कडी गई...’ आया न? उसमें कडा था न? निश्चयनय और व्यवहारनयकी उपादेयताका प्रकाशन है. उसकी टीका की पडली पंक्ति. ४९की टीका की पडली पंक्ति. ‘निश्चयनय और व्यवहारनयकी उपादेयताका प्रकाशन (-कथन) है.’ लो व्यवहारनयके उपादेयका कथन है. वड ज्ञान करने के लिये. ज्ञानमें जानने लायक है इसलिये कडा ग्रहण करने लायक है. जानने लायक इसलिये ग्रहण करने लायक है. आदरने लायक है इसलिये नडी. आडाडा...! अरेरे...!

स्मशान में.... डम बालक थे न छोटी उम्रमें. तो शरीर बडोत सुंदर था. आज तो ८० साल डुअे. तब १० साल की उम्र में बडोत सुंदर शरीर था. डमारे सगेसंबंधी डमको पुई कडते थे. पुई.. वड पुई डोती है न? ३ई की पुनी. डमारे मित्र शालामें पडते थे वे डमको मडम कडते थे. गोरेकी मेडम डोती है न? गोरा शरीर था तो मडम मित्रो मडम कडे. और माल लेने को डम बालक जाये. .. गोली आती है न सक्करकी गोली नडी? तो वड भी अैसा कडते हैं कि पुई आया, पुई आया. बडोत कोमल शरीर था न. यड तो ८० डो गये. बडोत कोमल शरीर. ४३.

श्रोता – अभी भी अैसा डी है.

पूज्य गुरुदेवश्री – अभी अैसा नडी. अभी तो ८० डुअे.

तो कडते हैं कि यड सभ तो ४३की पर्याय है. आडाडा...! यड कोई आत्मा है नडी. डमारे तो दूसरा कडना था. छोटी उम्रमें दरवाजे के बाडर निकले तो गड है उमराला में. और स्मशान थोडा दूर है. बाडर निकले थे तो स्मशा में यमकता था. डडी डोती है न? डडीकी झेस्करस. यमकता है. मैं बालक था तो मैंने कडा, यड कया है? ओडोडो...! साथमें दूसरा आदमी था उसने कडा, वडं भूत है.. भूत है. आदमें दूसरेको पूछा कि यड भूत कडते हैं? भूत है यड? यड तो झेस्करस है, डडी की झेस्करस है. उसकी यमक हैं. वैसे यड शरीर, वाणी, पैसा, मकान, आभर वड डडीकी यमक है. यड सभ पैसेवाले बडोत दस लाख रुपये.. बडोत दस लाख, अैसे. केवल दस, बीस अैसे नडी. परंतु वड कोई पैसेवाला आत्मा है? यड अभी कडते हैं. अबर है न. आडाडा...!

यड प्रभु, कडते हैं कि विभावनयसे.. आडाडा...! डेय-उपादेय... विभाव गुणपर्यायको व्यवहारनयसे उपादेय कडा गया था. ‘किंतु शुद्धनिश्चयनयके बलसे...’ शुद्ध निश्चय यथार्थ द्रष्टिके बल में वड डेय है. यारों भाव डेय हैं. राग दया, दान, तो उदय है, डिसा, जूठ, योरी वड उदय है और

उपशम, क्षयोपशम, क्षायिक वड निर्मल पर्याय है. परंतु उसको विभावपर्याय कहकर डेय कडा. कुंदकुंदाचार्यका पाठ है. 'पुव्वुत्तसयलभावा' पूर्वे जो सकलभाव कहे, यार भाव बताया. उपशम का दो भेद, क्षायिकका नौ भेद, क्षयोपशमके अठारह भेद, उदय के षट्कीस भोल. यह सब भाव.... पडले आ गया न? आडाडा..!

पूर्वे जो ४८ गाथामें कडा वड 'उपादेयरूपसे कडी गई थी, किन्तु शुद्धनिश्चयनयसे डेय हैं.. वे डेय हैं.' आडाडा..! क्षायिक समकित पर्याय भी डेय है.

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - यह सम्यग्द्रष्टि तब होता है. सम्यग्दर्शनकी पर्याय क्षायिक है वड भी डेय है, त्रिकाली आत्मा उपादेय है. आडाडा..! समझमें आया? किसी के पत्रमें सुभडमें आया था. बडेनका लो. अभी यह चलता है. बडेनका वचनामृत भी लेंगे आभिरमें. किसीका पत्र आया था. जैसे नियमसार छोडकर वचनामृत लो. आभिरमें अेक दिन लेंगे. कदाचित पूनम... अभी तीन दिन तो यह चलेगा. रवि, सोम और मंगल. कितना चले पता नहीं. भाद की गाथा भी अच्छी है परंतु अब थोडा लेते हैं. बडेनके वचनामृत हैं न उसकी मांग की है. वचनामृत भाईने डाला है न? जतुभाईने. गुजराती आत्मधर्म. आत्मधर्म गुजराती आया है न? उसमें बडेनके वचनामृत बडोत लिये हैं. उनके व्याख्यान भी डाले हैं.

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - गुजरातीमें है. मैंने तो देभा है. हिन्दी में है? भबर नहीं. मैंने तो गुजराती आज देभा है. मासिक पढा था वहां.

श्रोता - ...

पूज्य गुरुदेवश्री - ठीक. आडाडा..!

यहां कहते हैं. आडाडा..! भगवान कुंदकुंदाचार्य कहते हैं कि 'पुव्वुत्तसयलभावा' उदयके २१ भोल, क्षयोपशमके १८ भोल, क्षायिकके ८ भोल—केवलज्ञान, केवलदर्शन, अनंत दान, लाभ आदि प्राप्त हुआ. यह पर्याय क्षायिकभावकी है. तो वड क्षायिकभावकी पर्याय... समकित क्षयोपशम, उपशम और क्षायिक पर्याय, यारित्रकी उपशम, क्षयोपशम और क्षायिककी पर्याय और रागकी पर्याय—वड सब भाव, आडाडा..! 'शुद्धनयनिश्चयनयके बलसे डेय हैं.' वड लक्ष करने लायक नहीं. जानने लायक है, परंतु आश्रय करने लायक नहीं. आडाडा..! क्षायिकसमकित आश्रय करने लायक नहीं और छठवें गुणस्थानमें यारित्र, सातवें निर्विकल्प यारित्र.... अभी तो यहां तो कितनें यह कहते हैं कि समकित निश्चय तो सातवें होता है. अरेरे..! भबर कुछ नहीं. जय नारायण.

श्रोता - भबर नहीं है इसलिये ऐसा कहते हैं.

पूज्य गुरुदेवश्री – कडते हैं. अरे..! भगवान! यहाँ तो क्षायिक समकित यौथे होता है और वड समकित सिद्ध समान है. रडस्यपूर्णा चिह्नीमें आता है. जैसा सिद्धका समकित है अैसा तिर्य्यका समकित है. समकितमें कुछ र्क नडीं. अेक उजार योजनका मरुड है, अैसे तो बडोत हैं स्वयंभूरमणसमुद्रमें. बाघ और सिंड हैं. उजारो बाघ और सिंड जंगलमें... असंभ्य तो श्रावक हैं पंयमगुणस्थानवाले. आडाडा..! धन्य अवतार. शेर और बाघ, सर्प और नाग. नाग बडे. और मरुड उजार योजनका मरुड. यार उजार गाउका लंबा. अैसा असंभ्य सिंड, असंभ्य तिर्य्य, समकित्ती और पंयम गुणस्थानवाले हैं ढाई द्वीप बडार आडाडा..!

वडांसे देड छोडकर स्वर्गमें जायेंगे और पीछे मनुष्य डोकर कोई तो मोक्ष जायेगा. आडाडा..! सिंड मरकर स्वर्गमें जायेगा. समकित्ती है. और स्वर्गमें से निकलकर मनुष्य डोकर केवल पाकर मोक्ष जायेगा. और यड सब पैसेवाले, धूलवाले कषायभावमें मरकर पशुमें जायेंगे. मांस-दाड नडीं है तो नरकमें नडीं जायेंगे. धर्म तो नडीं, परंतु सख्या-सत् समागम अेक दिनमें यार-यार घंटे करना, वांयन करना सत्शास्त्र तो पुण्य त्मी डो, तो स्वर्ग और मनुष्य त्मी मिले. साधारण मनुष्य मिले अथवा भोगभूमिका जगलिया मनुष्य डो. आडाडा..! पुण्यसे. एतने पुण्य यार-यार घंटे सुने तो. यड तो अेक घंटा सुने और साधारण में कुछ धर्म किया, तो अेरणकी योरी और सुईका दान है. अेरण समजते डो?. सोनीकी. उसकी योरी और सुईका दान दिया. अरेरे..! प्रभु कठिन भात बापा! आडाडा..!

यडां कडते हैं कि 'शुद्धनिश्चयनयसे) वे डेय हैं. किस कारणसे?' सब कडा न यार भाव? २१, १८, ८ और २. यार भाव... पाठमें पडले सबको परद्रव्य कडा है. परंतु टीकाकारने भुलासा किया कि क्योकि परस्वभाव है. अैसा कडा. समजमें आया? परस्वभाव है एसलिये परद्रव्य है. कुंढकुंढार्यका पद है न? पद है. पदमें तो जैसे शब्ड बैडे अैसा ले लिया. परंतु उनका कडनेका आशय टीकाकारने भोल दिया. आडाडा..!

कडते हैं कि यारभावकी पर्याय जो है, आडाडा..! वड पर किस कारणसे डेय है? 'वे परस्वभाव हैं,...' साथमें 'परद्वं परसहावमिदि हेयं' अैसा कडा. पाठमें अैसा कडा कि यार भाव परद्रव्य हैं, एस कारणसे परस्वभाव हैं, एस कारणसे डेय हैं. टीकाकारने भुलासा किया. परस्वभाव डेय है. परद्रव्य पडले नडीं, परस्वभाव है. तो स्वद्रव्य नडीं, वड परस्वभाव है तो वड परद्रव्य है. समजमें आया? आडाडा..! वड परस्वभाव क्यो डेय है? यार भाव परद्रव्य क्यो डेय है? आडाडा..! समजमें आया? कि वे परस्वभाव है. अपना स्वभाव नडीं. आडाडा..! क्षायिकभावकी पर्याय अपना स्वभाव नडीं. आडाडा..! विशेष कडेंगे...

(श्रोता – प्रमाण वचन गुरुदेव!)

શ્રાવણ સુદ ૧૨, રવિવાર, તા. ૫-૮-૧૯૭૯

ગાથા-૫૦, પ્રવચન-૧૬

‘જો કોઈ વિભાવગુણપર્યાયે હૈ...’ ચાર ભાવ હૈ... બહોત સૂક્ષ્મ બાત હૈ બાપા! ઓહોહો...! ચાર ભાવ જો આત્મામે હૈ, રાગાદિકા ઉદયભાવ, ધર્માદિકા ઉપશમભાવ, ક્ષયોપશમભાવ, ક્ષાયિકભાવ—વહ ચાર પર્યાય હૈ. આહાહા...! વહ ચાર પર્યાય વિભાવગુણપર્યાય હૈ. ‘(૪૮વી ગાથામે) વ્યવહારનયકે કથન શુદ્ધ દ્વારા ઉપાદેયરૂપસે કહી ગઈ થીં કિંતુ શુદ્ધનિશ્ચયનયકે બલસે...’ આહાહા...! પર્યાયનયસે ચાર ભાવ હૈ, તો ઉસકો વ્યવહારનયસે ઉપાદેય કહનેમે આયા. ઉસકા અર્થ—ગ્રહણ કરનેકા અર્થ કિ જ્ઞાનરૂપસે ગ્રહણ કરના, વહ ઉપાદેય કહને કા આશય હૈ. આહાહા...! બહોત સૂક્ષ્મ!

‘(શુદ્ધનિશ્ચયનયસે) વે હેય હૈ.’ આહાહા...! ક્ષાયિકસમકિતભાવ... આહાહા...! નીચેકે (ગુણસ્થાનકી) બાત હૈ ન? પૂર્ણ ક્ષાયિક કિયા તો.... નિશ્ચય ક્ષાયિક સમકિત હો, ક્ષયોપશમ સમકિત હો, ઉપશમ સમકિત હો, ક્ષયોપશમ ચારિત્ર હો—વહ સબ પર્યાય વિભાવપર્યાય હૈ, કહતે હૈ. આહાહા...! ભગવાન આત્મા... યહાં જરા સૂક્ષ્મ બાત હૈ થોડી. ‘હેય હૈ. કિસ કારણસે? ક્યોંકિ વે પરસ્વભાવ હૈ,...’ પર્યાય પરસ્વભાવ હૈ. આહાહા...! વહ ત્રિકાલી ગુણસ્વભાવ નહીં હૈ. આહાહા...! ત્રિકાલી ગુણસ્વભાવ નહીં, ઉસ કારણસે પર્યાય પરસ્વભાવ (કહા) હૈ. મૂલ પાઠમે ‘**પરદવ્વં પરસહાવમિદિ હૈયં**’ કહા. ટીકાકારને પદકી રચના કી. કહને કા આશય જો આગે પાઠ થા વહ ટીકામે ખોલ દિયા. કિ યહ પરસ્વભાવ હૈ ઇસલિયે પરદ્રવ્ય હૈ. આહાહા...! યહ પરદ્રવ્ય કૌન? શરીર, કર્મ (આદિ) પરદ્રવ્યકી યહાં બાત નહીં હૈ. ઉસકી પર્યાય જો જીવકી અસ્તિત્વમે હૈ, જો વ્યવહારનયકા વિષય હૈ... કિતને વ્યવહારનય ઉદયભાવ હૈ ઔર કિતને અસદ્ભુત વ્યવહારનય હૈ અર્થાત્ કિતને ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સદ્ભુત વ્યવહાર હૈ. કહતે હૈ કિ પ્રભુ! ઓહોહો...! પ્રભુ! દેખો તો સહી. જિસકી પર્યાયકો પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા. આહાહા...! ભાઈ! માર્ગ ઐસા હૈ.

‘શુદ્ધનિશ્ચયનયકે બલસે વે હેય હૈ. કિસ કારણસે? ક્યોંકિ વે પરસ્વભાવ હૈ, ઔર ઇસલિયે પરદ્રવ્ય હૈ.’ આહાહા...! પર્યાય, ક્ષાયિકભાવકી પર્યાય ત્રિકાલી ગુણસ્વભાવ નહીં, પર્યાયસ્વભાવ હૈ તો પરસ્વભાવ હૈ. ઔર પરસ્વભાવ હૈ તો પરદ્રવ્ય હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! આહાહા...! પાનીકે એક-એક બિંદુમે અસંખ્ય જીવ હૈ, વહ બિચારે કબ મનુષ્ય હોંગે? આહાહા...! ઐસી બાત કબ સુને? અરેરે...! જિસે મનુષ્યપને કા યોગ મિલા, ઉસકો સુનને કી યોગ્યતા ન મિલે ઔર સુનનેકા યોગ ન મિલે. આહાહા...!

યહાં તો કહતે હૈ કિ પ્રભુ! જો અંદરમે.... શરીર, વાણી, મન, કર્મકી બાત યહાં હૈ નહીં. કર્મકા ઉદયભાવ હૈ વહ તો પરદ્રવ્ય, સ્થૂલ પરદ્રવ્ય હૈ યહ તો. પરંતુ અપની પર્યાયમે જો ક્ષાયિકભાવ સમ્યગ્દર્શન, ક્ષયોપશમભાવ સમ્યગ્દર્શન, ઉપશમભાવ સમ્યગ્દર્શન, ક્ષયોપશમભાવ ચારિત્રભાવ,

उपशमभाव यारित्रभाव, निर्मल वीतरागी पर्याय है, यह पर्याय है वह परस्वभाव है, गुणस्वभाव नहीं. द्रव्यका गुणस्वभाव नहीं, लंमेशा रहनेवाला गुणस्वभाव नहीं. उस कारणसे एक समयका परकी पर्याय है यार भाव. तो उसे परभाव, परस्वभाव कहकर.... आडाडा..! एसलिये परद्रव्य हैं. गजब बात है! अभी तो शरीर, स्त्री, कुटुंब, परिवार या (उनका) आत्मा जड परद्रव्य है वह बात बैठती नहीं है. मेरे पैसे, मेरी स्त्री, मेरे बच्चे. अररर...! प्रभु! तुम कहां जाते हो भाई! तेरी क्या गति होगी उसमें?

यहां तो परमात्माका आभिरका पोकार है कि पर्याय उपरसे द्रष्टि उठानी है एसलिये पर्यायको परस्वभाव गिनकर परद्रव्य कहनेमें आया है. आडाडा..! जरा शांतिसे... 'सर्व विभावगुणपर्यायोंसे रहित...' सर्व विभावगुण यार प्रकारकी पर्याय, उस विभावगुणपर्यायोंसे रहित 'शुद्ध-अंतःतत्त्वस्वरूप...' आडाडा..! जो अंतःतत्त्व भावस्वरूप ध्रुव त्रिकाली भावस्वरूप... अंतःतत्त्व कडा है न? वह भावस्वरूप. आडाडा..! पर्यायको जब परद्रव्य कडा, तो अंतःतत्त्व स्वभावभावस्वरूप वह लंमेशा रहनेवाला अनंत गुणका भावस्वभावस्वरूप... आडाडा..!

'शुद्ध-अंतःतत्त्वस्वरूप...' पर्याय बाह्यतत्त्व हो गया. और अंतरमें अनंत ज्ञान-दर्शन आदि अनंत गुण वह अंतःतत्त्वस्वरूप है. वह अंतःतत्त्वस्वरूप... आडाडा..! स्वद्रव्य... उसको स्वद्रव्य कडा. जब पर्यायको परद्रव्य कडा, तो अंतःतत्त्व भाव जो त्रिकाल रहनेवाला स्वभावभाव है उसको स्वद्रव्य कडा. समझमें आया? जब एक समयकी क्षायिकपर्यायको भी परद्रव्य कडा तो स्वद्रव्य क्या? अभी तो एक बात कि स्वद्रव्य जो त्रिकाली स्वभावभाव गुण है... आडाडा..! अंतःतत्त्व, शुद्ध-अंतःतत्त्व, शुद्ध अंतःभावस्वभाव, ध्रुव अंतःस्वभावभावस्वरूप. आडाडा..! शुद्ध-अंतःतत्त्व अर्थात् शुद्ध-अंतःस्वभावस्वरूप स्वद्रव्य, उसको स्वद्रव्य कडा. जब पर्यायको परद्रव्य कडा, तब अंतःतत्त्वभाव.. भाव हो! वह त्रिकालीभावको स्वद्रव्य कडा. ओहोहो..!

यह बात, नियमसारमें जैसी बात है ऐसी बात दूसरे दिगंबरके शास्त्रमें नहीं है. तो दूसरे (मतमें) तो कहां होगी? आडाडा..! समजो भाई! शांतिसे. जब पर्याय यार भाव परस्वभाव है, द्रव्यस्वभाव नहीं अर्थात् गुणस्वभाव नहीं अर्थात् ध्रुवस्वभाव नहीं. आडाडा..! एस कारणसे उस पर्यायको परस्वभाव कहकर परद्रव्य कडा. तब स्वद्रव्य क्या? स्वद्रव्य, अंतःतत्त्व स्वभावभाव लंमेशा रहनेवाला गुणस्वभावभाव उसको स्वद्रव्य कडा. अये..! यंदुभाई! अलग बात है बापु! आगे स्वद्रव्यका आधार लेंगे. आडाडा..!

पर्याय, जब क्षायिक केवलज्ञानकी पर्यायको परभाव, परस्वभावभाव कहकर यह परद्रव्य है (ऐसा कडा). एक समयकी पर्याय तब हो.... परंतु एक समयकी पर्याय है. तब त्रिकाली जो गुण है अंतःतत्त्व, अंतःस्वभावभाव... द्रव्य नहीं अभी तो. आडाडा..! अंतःतत्त्व जो त्रिकाली अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत आनंद, शांति, स्वच्छता उसका जो स्वभावभाव अंतःस्वभावभाव. आडाडा..! जब पर्यायको बहिर्तत्त्व कडा... पडले आ गया है उटवीं गाथामें. संवर-निर्जरा और मोक्ष दोनों बहिर्तत्त्व है. आडाडा..! क्योंकि प्रगट्रूप एक समयकी अवस्था है. आडाडा..! तब अंतःतत्त्व क्या?

અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન આદિ અનંત ગુણકા પિંડ. અનંત ગુણ, અનંતગુણ(રૂપ) અંત:તત્ત્વ વહ સ્વદ્રવ્ય છે. આહાહા...! સમજમે આયા? અભી સ્વદ્રવ્યકા આધાર કહેંગે. આહાહા...!

અરે...! તીનલોકકે નાથકા પોકાર સુનકર સંતો આયે ઔર સંતોને જાહેર કર દિયા. આહાહા...! પ્રભુ ઐસા કહતે હેં, પ્રભુ! એક સમયકી અવસ્થા વહ હમેશા રહનેવાલી નહીં. ઉસ અપેક્ષાસે ઉસકો પરસ્વભાવ, હમેશા રહનેવાલે સ્વભાવકી અપેક્ષાસે ઉસકો પરસ્વભાવ કહા ઔર હમેશા રહનેવાલા સ્વભાવકો જબ દ્રવ્ય કહા, તો વહ પરસ્વભાવકો પરદ્રવ્ય કહા. આહાહા...! વહ સ્વ... 'વિભાવગુણપર્યાયોસે રહિત...' એક સમયકી ક્ષાયિક આદિ પર્યાય હેં ઉસસે રહિત શુદ્ધ-અંત:તત્ત્વ જો હમેશા રહનેવાલા સ્વભાવ હેં... સ્વભાવ હોં. દ્રવ્ય અભી નહીં, વહ ગુણ. વહ ગુણકો સ્વદ્રવ્ય કહા. જબ પર્યાયકો પરદ્રવ્ય કહા. આહાહા...! એક સમયકી મુદતકી દશાવાલે કો પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા, તો કાયમી સ્વભાવ અનંત ગુણસ્વભાવ અંત:તત્ત્વભાવ, આહાહા...! અંત:તત્ત્વસ્વરૂપ ઉસકો યહાં સ્વદ્રવ્ય કહા. અંત:સ્વભાવભાવકો સ્વદ્રવ્ય કહા. સમજમે આયા? હેં?

શ્રોતા - અનંત ગુણકો સ્વદ્રવ્ય કહા, તો દ્રવ્યકી બાત નહીં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - દ્રવ્યમે આધાર ઉસકા દૂસરા લેંગે. વહ સ્વદ્રવ્યકા આધાર પારિણામિકભાવ. આહાહા...! દેખો, યહ શૈલી તો દેખો! આહાહા...!

પરદ્રવ્યકી તો યહાં બાત હી નહીં, પરંતુ એક સમયકી મુદતવાલી દશા, યાહે તો કેવલજ્ઞાન હો તો ભી એક સમય હી રહતા હે. દૂસરે સમય દૂસરા પર ઐસા. ઐસા પરંતુ દૂસરા. દૂસરે સમયમે વહ નહીં. ઐસા, પરંતુ દૂસરા. આહાહા...! સમજમે આયા? યહ ગાથા અલૌકિક હેં બાપુ! ઔર કુંદકુંદાચાર્ય તો ઐસા કહતે હેં કિ મૈને મેરી ભાવનાકે લિયે બનાયા હે. ભાઈ! આહાહા...! કુંદકુંદાચાર્ય ઐસા કહતે હેં, મેરી ભાવનાકે લિયે બનાયા હે. આહાહા...! જિસકા નંબર, મંગલં ભગવાન વીરો, મંગલં ગૌતમો ગણી, મંગલં કુંદકુંદાર્યો, તીસરે નંબર પર આતા હે. આહાહા...! પહલે નંબર પર ભગવાન, દૂસરે નંબર પર ગણધર, આહાહા...! તીસરે નંબર પર ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય. ચૌથે નંબર પર જૈન ધર્મોસ્તુ મંગલં. વહ તો ધર્મ. આહાહા...!

યહાં યહ કુંદકુંદાચાર્ય ભગવાનકો પાસ.... લિખા હેં આગે કહેંગે. આખિરકી ગાથામે હેં કિ મૈને ભગવાનકે પાસ ઐસા સુના હેં ઐસી ચીજ મેં તુમકો કહતા હૂં. મેરી ભાવનાકે લિયે મૈને બનાયા હે. સમજમે આયા? આહાહા...! અરે...! ક્યા હેં યહ? ત્રિકાલી ગુણ જો સ્વભાવ હેં. ત્રિકાલી જ્ઞાન, ત્રિકાલી દર્શન, ત્રિકાલી આનંદ (આદિ) ત્રિકાલી ગુણ ઐસા જો અંત:સ્વભાવભાવ, અંતરસ્વભાવ ગુણ હોં... વહ પર્યાયકો જબ પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા, તો ત્રિકાલી સ્વભાવકો સ્વદ્રવ્ય કહા. ત્રિકાલીસ્વભાવકો સ્વદ્રવ્ય કહા. સમજમે આયા? આહાહા...! વહ ઉપાદેય હે. ત્રિકાલી સ્વભાવભાવ વહ ઉપાદેય હે. આહાહા...! જબ પર્યાય સ્વભાવભાવ પરદ્રવ્ય તરીકે ઉસકો હેય કહા, તબ ત્રિકાલીભાવસ્વભાવ સ્વદ્રવ્ય કહકર ઉપાદેય કહા. આહાહા...! કપુરચંદજી! કભી સુના નહીં ઐસા જિંદગીમે. કહીં હેં નહીં પ્રભુ! ક્યા કરે? યહ કુંદકુંદાચાર્યકી શૈલી! આહાહા...!

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - પર્યાયકી દ્રષ્ટિ છુડાને કે લિયે ત્રિકાલીસ્વભાવકો સ્વદ્રવ્ય કહા. જબ પર્યાયકો પરદ્રવ્ય કહા, તો ધ્રુવસ્વભાવ ગુણ.. ગુણ કો સ્વદ્રવ્ય કહા. આહાહા..! સમઝમેં આયા? અરે..! પ્રભુ! તેરે ગુણકો સ્વદ્રવ્ય કહા, તો ઉસ ગુણકે ધરનેવાલેકી બાત કહાં? આહાહા..!

‘વાસ્તવમેં સહજજ્ઞાન...’ જિસમેં અંતઃતત્ત્વસ્વરૂપ કહા થા વહ સહજજ્ઞાન... આહાહા..! ‘સહજદર્શન-સહજચારિત્ર...’ ત્રિકાલીદર્શન-ત્રિકાલીચારિત્ર... વર્તમાન પર્યાયકી બાત નહીં. વર્તમાન ચારિત્ર પર્યાયકો તો પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્યમેં ડાલ દિયા. ક્યા કહતે હૈં? વર્તમાનમેં જો ચારિત્ર પ્રગટ હોતા હૈં નિર્મલ વીતરાગી આનંદકે સાથ, વહ ચારિત્રપર્યાય જો હૈં વર્તમાન પ્રગટ વેદન મેં, ઉસકો તો પરભાવ-પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહકર હેય કર દિયા. આહાહા..!

પરંતુ યહાં તો ભગવાન આત્મા... ભાવ જો હૈં. ભાવ જો હૈં, ત્રિકાલી રહનેવાલા ભાવ હૈં ઉસકો હી સ્વદ્રવ્ય કહા. જબ પર્યાયકો પરદ્રવ્ય કહા તો ત્રિકાલી રહનેવાલે સ્વભાવભાવકો સ્વદ્રવ્ય કહા. આહાહા..! વહ ખુલાસા કરતે હૈં ‘વાસ્તવમેં સહજજ્ઞાન...’ જો ત્રિકાલી સ્વતત્ત્વ કહા, સ્વદ્રવ્ય કહા વહ સહજદર્શન-સ્વભાવિકદર્શન ત્રિકાલ, સ્વભાવિક ચારિત્ર ત્રિકાલ, સહજ પરમવીતરાગ-સુખાત્મક... પરમવીતરાગ સુખસ્વરૂપ ત્રિકાલ... આહાહા..!

‘સહજપરમવીતરાગસુખાત્મક...’ પર્યાયમેં ભી જો ચારિત્રકી.. આનંદ, ચારિત્ર આદિકી પર્યાય હોતી હૈં, ઉસકો જબ પરભાવ કહકર-પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા, તો ત્રિકાલી ચારિત્ર સ્વભાવ જો અંતર હૈં... આહાહા..! સહજજ્ઞાન સ્વભાવિક ધ્રુવ, સહજદર્શન સ્વભાવિક ત્રિકાલ, સહજચારિત્ર વીતરાગસ્વરૂપ ત્રિકાલી. સહજ પરમવીતરાગ-સુખાત્મક... યહાં સિદ્ધ કરના હૈં પરમવીતરાગસુખ, વીતરાગી સુખ... આહાહા..! ઈન્દ્રિય સુખકી જો કલ્પના હૈં વહ તો ઉદયભાવ હૈં, ઉસકો પરભાવ કહકર, પરદ્રવ્ય કહકર હેય કહા. જબ નિર્મલ પર્યાયકો જબ પરદ્રવ્ય કહકર હેય કહા, તો ફિર રાગાદિકા વ્યવહારરત્નત્રય હૈં વહ તો ઉદયભાવરૂપી મલિનભાવ હૈં, ઉસકો ભી પરભાવ કહકર હેય કર દિયા. સ્વદ્રવ્ય જો સહજજ્ઞાન, સહજદર્શન, સહજચારિત્ર, સ્વભાવિક પરમવીતરાગ આનંદસ્વરૂપ, વીતરાગ આનંદસ્વરૂપ, શુદ્ધ અંતઃતત્ત્વસ્વરૂપ—ઉન સબકો શુદ્ધ અંતઃતત્ત્વસ્વરૂપ કહા. જો ઉપર કહા થા ન? વિભાવગુણપર્યાયોં સે રહિત શુદ્ધ અંતઃતત્ત્વસ્વરૂપ, યહ બાત યહાં લી.

શુદ્ધ-અંતઃતત્ત્વસ્વરૂપ વહ સ્વદ્રવ્યકા... આહાહા..! ત્રિકાલી ગુણકા સ્વરૂપ ઉસકો સ્વદ્રવ્ય કહા. તો સ્વદ્રવ્યકા આધાર ક્યા? આહાહા..! સમઝમેં આયા? એસી બાત તો અલૌકિક હૈં બાપુ! આહાહા..! ‘શુદ્ધ-અંતઃતત્ત્વસ્વરૂપ સ્વદ્રવ્ય ઉપાદેય...’ કહા થા વહાં. વહ ‘સ્વદ્રવ્યકા આધાર...’ આહાહા..! જીવમેં જો દ્રવ્યત્વગુણ હૈં, પ્રમેયત્વગુણ હૈં, જ્ઞાનગુણ હૈં, આનંદગુણ, શાંતિ, સ્વચ્છત્વ, અકષાયસ્વભાવ ગુણ હૈં, વહ સબ ગુણ કો યહાં સ્વદ્રવ્ય કહા. ક્યોંકિ જબ પર્યાયકો પરદ્રવ્ય કહા તો ત્રિકાલીગુણ કો સ્વદ્રવ્ય કહા. અરેરે..! એસી શૈલી!

अब उस स्वद्रव्यका आधार... वह त्रिकाली गुण हैं उसे स्व-स्वभाव होनेसे स्वद्रव्य कडा, पर्यायको परस्वभाव कडकर परद्रव्य कडा. आडाडा..! प्रभु! तेरी बलिहारी है नाथ! आडाडा..! गजब बात है. आडाडा..! अक पंक्तिमें कितना समा दिया! आडाडा..! और वह निकाला कडांसे? 'पुवुत्तसयलभावा परदव्वं परसहावमिदि हेयं' तो यडां परस्वभाव पडले कडकर परद्रव्य हेय. 'सगदव्वमुवादेयं' कौन? अंतरतत्त्व, यह है आत्मा. अब उस अंतःतत्त्वका आधार आत्मा है. क्योकि जब पर्यायको परद्रव्य कडा तो त्रिकालीगुणको स्वद्रव्य कडा. अरेरे..! ऐसी शैली! अब उस स्वद्रव्यका आधार... वह गुण है त्रिकाली स्व-स्वभाव होनेसे स्वद्रव्य कडा. पर्यायको परस्वभाव कडकर परद्रव्य कडा. आडाडा..! प्रभु! तेरी बलिहारी है नाथ! आडाडा..! गजब बात है. आडाडा..! अक पंक्तिमें कितना समा दिया!

वह निकाला कडांसे? 'पुवुत्तसयलभावा परदव्वं परसहावमिदि हेयं' तो यडां परस्वभाव पडले कडकर परद्रव्य हैय. 'सगदव्वमुवादेयं' कौन? अंतःतत्त्व. अब 'अप्पा' अब उस अंतःतत्त्वका आधार आत्मा है. अरेरे..! यडां कडते हैं कि तेरी पर्यायमें भी... अक समयकी मुदतवाली क्षायिक आदि पर्याय उत्पन्न होती है उसको जब परभाव कडकर परद्रव्य कडा. आडाडा..! तो अंतर त्रिकाली गुणका पिंड जो गुण है, द्रव्य नहीं, उस गुण को स्वद्रव्य कडा. अंतःतत्त्व का.. अंतःतत्त्व का अंतरका भाव. तत्त्वार्थश्रद्धान है न शब्द? तत्त्वार्थश्रद्धान सम्यग्दर्शनं. तो अर्थ तो द्रव्य-गुण-पर्याय है. तत्त्व अर्थात् उसका भाव. आडाडा..!

क्या कडा? तत्त्वार्थश्रद्धानं सम्यग्दर्शनं. वह उभास्वामीका तत्त्वार्थसूत्रका शब्द है. तो अर्थ तो द्रव्य-गुण-पर्याय है और तत्त्व उसका भाव. आडाडा..! वह भावकी श्रद्धा यथार्थ की, आडाडा..! उसको अर्थकी श्रद्धा छुई. भावकी यथार्थ श्रद्धा वह अर्थकी यथार्थ श्रद्धा, द्रव्यकी यथार्थ श्रद्धा है. वह आता है न ४१५ आगिरी. ४१५ गाथा. समयसार आगिरी. यह सुनकर अर्थ, तत्त्व सुनकर अर्थमें स्थिर होना. ४१५ है. है न? आडाडा..! भगवान!

जब प्रभु अनंत गुणसंपन्न है, अनंत अनंत गुणकी अस्तित्व-सत्ता है वह ध्रुवस्वभावभाव है. भाववान यह तो परमपारिणामिकभाव है. आडाडा..! तत्त्व स्वभावभाव जो है त्रिकाली, उसका आधार... है? स्वद्रव्यका आधार? वह स्वद्रव्य तो गुणोंको स्वद्रव्य कडा है. समझमें आया? जब पर्यायको परद्रव्य कडा तो त्रिकाली रहनेवाले गुणको ही स्वद्रव्य कडा. आडाडा..! कडां गये भरत यकवर्ती? ऐसी बात है प्रभु!

श्रोता - भरत यकवर्ती...

पूज्य गुरुदेवश्री - धर्मवाले हैं न. मार्ग ऐसा है. द्विगंबर संत यह कडते हैं. ऐसी यीज कडीं है नहीं. आडाडा..! समझमें आया? अय..! जेठालालभाई! आप आये और यह बात आयी. भाग्यशाली हो. बात सखी है. लक्ष्मीयंदभाई! आडाडा..!

ક્યા પ્રભુકી શૈલી! પ્રભુ! એક સમયકી મુદતવાલી ચીજકો પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા ઔર હેય કહા, તો ત્રિકાલી ગુણસ્વભાવકો સ્વદ્રવ્ય કહકર ઉપાદેય કહા. ગુણસ્વભાવકો હોં. ચંદુભાઈ! હૈ કિ નહીં? પ્રભુ! આહાહા...! ઐસા જો સ્વગુણ ત્રિકાલી હૈ ઉસકો જબ સ્વદ્રવ્ય કહા, તો સ્વદ્રવ્યકા આધાર કૌન? આહાહા...! દ્રવ્ય-ગુણ ઔર પર્યાય તીનોં લિયે. આયા ન? આહાહા...! પર્યાયકો જબ પરભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા, તો ત્રિકાલી રહનેવાલા ગુણસ્વભાવ, ઉસકો સ્વ-સ્વભાવ કહકર સ્વદ્રવ્ય કહા. ઉસકો (-પર્યાયકો) પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા, તો ત્રિકાલી ગુણસ્વભાવકો સ્વસ્વભાવ જાનકર સ્વદ્રવ્ય કહા. આહાહા...! સમઝમેં આયા? હૈ ન? સામને પુસ્તક હૈ કિ નહીં ભાઈ?

શ્રોતા - કુછ નયા નિકાલા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - બાત અંદર હૈ હી. યહાં અંદર હૈ વહ યહાં અંદર હૈ. આહાહા...! શૈલી તો દેખો! પ્રભુકી. કુંદકુંદાચાર્ય કહતે હૈં કિ મૈને તો મેરી ભાવનાકે લિયા બનાયા હૈ. તો ઉસકા અર્થ યહ હુઆ કિ પર્યાયકી દ્રષ્ટિ છોડકર વહ પરદ્રવ્ય ઔર પરભાવ (હુઆ). ગુણકે ઉપર દ્રષ્ટિ આપી તો ઉસ ગુણકો સ્વદ્રવ્ય કહા. પરંતુ અભી ગુણકા સ્વદ્રવ્યકા આધાર કૌન હૈ? આહાહા...! ઋષભભાઈ! યહ અલૌકિક બાત હૈ યહાં. આપકે પૈસેકી બાત યહાં નહીં ધૂલકી. કિતને એકર તો જમીન હૈ ધૂલકી. ધૂલ ન? જમીન તો ધૂલ હૈ ન? નહીં? પૈસા ભી ધૂલ હૈ. યહ તો ચૈતન્ય ભગવાન... બાપુ! ભાઈ! આહાહા...!

એક સમયકી ક્ષાયિક પર્યાયકો પરસ્વભાવ (કહા). ત્રિકાલ સ્વભાવ નહીં ઇસલિયે ક્ષણિક સ્વભાવકો પરસ્વભાવ કહકર... આહાહા...! ત્રિકાલ સ્વભાવ નહીં ઇસલિયે એક સમયકી પર્યાયકો, ચાહે તો ક્ષાયિક સમકિત હો, કેવલજ્ઞાન હો, આહાહા...! ઐસી પર્યાયકો પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા ઔર હેય કહા. તબ ત્રિકાલી ગુણ જો ધ્રુવ હૈ ઉસકો સ્વસ્વભાવ, સ્વદ્રવ્ય કહકર ઉપાદેય કહા. આહાહા...! સમઝમેં આયા? આહાહા...! ક્યા શૈલી! કુદરતી આયા હૈ યહ સબ. શિક્ષણ શિબિરમેં યહ ગાથા લેનેકા ભાવ હુઆ થોડા. આહાહા...!

શ્રોતા - અહુત ખુલાસા હુઆ હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - યહ ઐસી બાત હૈ બાપુ! યહ સ્વદ્રવ્યકા આધાર... અભી તો સ્વદ્રવ્યકા આધાર... પરંતુ વહ સ્વદ્રવ્ય કહા કિસકો? જો ત્રિકાલી ગુણસ્વભાવભાવ ધ્રુવ ઉસકો સ્વ-સ્વભાવ કહકર સ્વદ્રવ્ય કહા. આહાહા...! અરેરે...! યહ ચીજ કરના... યહ પાનીમેં વનસ્પતિ... આજ યાદ આયા વનસ્પતિકા. આહાહા...! કહા, ઇસ એક-એક ટૂકડેમેં અસંખ્ય જીવ, વહ બિચારે.. અભી તો વનસ્પતિ બહોત હુઈ હૈ ન? બારિશ બહોત હુઈ. ૧૭... હો ગઈ હૈ. યહાં ૨૦ ચાહિયે ઉસમેં ૧૮ ઇંચ આયા હૈ. કપાસ, ક્યા કહતે હૈં? મુંગફલી. ઐસા પાક હરા.. હરા.. સારા ડુંગર. ઔર એક-એક ટૂકડા પત્તેકા લો એક ટૂકડા, ઉસમેં અસંખ્ય તો શરીર હૈં ઔર એક-એક શરીરમેં એક જીવ. પ્રત્યેકકી બાત હૈ ન? આહાહા...! અરેરે...! ઉસ પાનીમેંસે, ઉસ વનસ્પતિમેંસે કબ નિકલે? (કબ હો) ત્રસ ઔર કબ મનુષ્ય હો ઔર કબ ભગવાનકી વાણી સુનનેકા યોગ મિલે? આહાહા...! ઔર વહ યોગ આયા ફિર કબ અંતર દ્રષ્ટિ જાયે?

યહ તો દુર્લભમે દુર્લભ ચીજ હૈ બાપુ! આહાહા...! બોધિદુર્લભભાવના કહી હૈ ન? આહાહા...! સ્વદ્રવ્યકા આધાર... અભી સ્વદ્રવ્યકા આધાર! દ્રવ્યકા ભી આધાર?

શ્રોતા - એક દ્રવ્યને દૂસરે દ્રવ્યકા આધાર લિયા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - પરંતુ વહ ગુણકા ત્રિકાલી રહનેકા સ્વભાવભાવકો... જબ ક્ષણિકભાવ કો પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા, તો કાયમ રહનેવાલે સ્વભાવકો સ્વ-સ્વભાવ જાનકર સ્વદ્રવ્ય કહા. ઉસકા આધાર... આહાહા...! વહ તો શુરૂઆત કરનેસે પહલે હી ભગવાનકો યાદ ક્રિયે થે. પ્રભુ! તુઝે જો કહના હૈ વહ બાત ઇસમેં કહના. ક્યા કહા? કહનેસે પહલે, પ્રભુ! તુઝે જો કહના હૈ વહ અભી કહના. હમ તો સાક્ષી હૈ અંદર. મુઝે ઉસમેં દૂસરી ચીજ યાદ ન આયે તો પ્રભુ! તુઝે જો કહના હો વહ અંદરસે આના ચાહિયે. એય...! ચંદુભાઈ! આહાહા...!

શ્રોતા - સબ કહ દિયા પ્રભુને.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - આહાહા...! ઉસકે અર્થમેં પરિવર્તન ન આયે પ્રભુ! ઐસા કરના. લાલચંદુભાઈ! ઐસા કહા થા. યહ તો અટપટી બાત હૈ, ઉસમેં પરિવર્તન ન હો, પ્રભુ! તુઝે યહાં આકર કહના પડેગા. આહાહા...!

શ્રોતા - પ્રભુને અરજ સુની આપકી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ઐસે અર્થ અંદરસે ભગવાન નિકાલે.

શ્રોતા - અપૂર્વ વચન.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - અપૂર્વ વચન બાપુ! આહાહા...! થોડા ભી, લેકિન પરમ સત્ય અમૃતકે સાગર ઉતરતે હૈ બાપા!

કહતે હૈ કિ અંતરકા અમૃતકા સાગર સ્વભાવ જો અનંત ગુણ ઔર જો એક આનંદ ગુણ હૈ વહ આનંદકા રૂપ અનંત ગુણ મેં હૈ. ઐસા જો દ્રવ્ય, જો સ્વભાવ ત્રિકાલી, ઉસ ત્રિકાલી સ્વભાવકો હમ સ્વદ્રવ્ય કહતે હૈ. પર્યાયકો-ક્ષણિક રહનેવાલે કો પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહકર હેય કહા. તો ત્રિકાલી સ્વભાવકો અપના સ્વભાવ કહકર ઉસકો સ્વદ્રવ્ય કહકર ઉપાદેય કહા. પંડિતજી! જ્ઞાનચંદુજી! યહ હમારે બહોત બડે હૈ ન હિન્દુસ્તાન મેં? યહ હમારે ગુજરાતમેં બાબુભાઈ. ઐસા માર્ગ હૈ બાપુ! આહાહા...! પ્રભુ! તુઝે જો કહના હૈ વહ અર્થ નિકલના હો ઉસમેં સે. આહાહા...!

વહ સ્વદ્રવ્યકા આધાર... પરંતુ દ્રવ્યકા આધાર? વહ તો કહા ન પ્રભુ! કિ ગુણ જો ત્રિકાલી ગુણકો જબ સ્વદ્રવ્ય કહા... ક્યોંકિ પર એક સમયકી પર્યાયકો પરસ્વભાવ કહકર પરદ્રવ્ય કહા, તો ત્રિકાલી સ્વભાવકો તો સ્વદ્રવ્ય કહા. આહાહા...! બાબુભાઈ! ઐસી બાતે હૈ બાપુ! ઐસા માર્ગ! આહાહા...! વહ સ્વદ્રવ્યકા આધાર '(-સહજ પરમપારિણામિકભાવ જિસકા લક્ષણ હૈ...)' દેખો! અબ. પહલે પર્યાય કહા, પીછે ત્રિકાલી ગુણસ્વભાવ કહા, અબ ગુણભાવકાસ્વભાવકા આધાર કૌન? કિ પરમપરિણામિકભાવ ત્રિકાલ દ્રવ્ય. ઉસકો સ્વદ્રવ્ય કહા ઔર ઉસ સ્વદ્રવ્યકા આધાર ત્રિકાલી વસ્તુ. આહાહા...! સમઝમેં

आया? अरे..! बापु! ऐसी बातें कहां हैं? भाई! दिगंबरदर्शन वल जैनदर्शन वल वस्तुका दर्शन है. आडाडा..! जिस चीजका कलेजे पर घा लगे अंदरसे और लकार डो जाये अंदर आनंदका. आडाडा..! ऐसी चीज यल प्रभु! आडाडा..!

स्वद्रव्यका आधार... रात्रिको पूछना प्रभु! कुछ न समज्जो डो तो असंकोय रजकर पूछना, संकोय न रजना. सूक्ष्म बात है भाई! आडाडा..! ऐसी बातें हैं. वल स्वद्रव्यका आधार अर्थात् स्वस्वभाव जो है उसको स्वद्रव्य कडा तो वल स्वद्रव्यका आधार... आडाडा..! 'सलज परमपारिणामिकभाव' कोई गुण सलजलक्षण भावकास्वभावका. परंतु उस द्रव्यका आधार... आडाडा..! वल स्व-स्वभाव जो त्रिकाली स्वद्रव्य उसका आधार... आडाडा..!

'सलज परम पारिणामिकभाव लक्षण...' स्वभाविक परम पारिणामिकभाव लक्षण त्रिकाल. आडाडा..! जल स्वभावको स्वद्रव्य कडा तो यल स्वद्रव्यका आधार परम पारिणामिक कडा. गजल बात है बापु! ँतने थोडे शब्दो में ँतना लर दिया है. थोडे शब्दमें गलन बात प्रभुने लरी. आडाडा..! यथार्थ है डो. पर्यायको परस्वभाव कलकर परद्रव्य कडा ँसलिये कोई कले कि अयथार्थ है, ऐसा है नडीं. त्रिकाली स्वभाव जो अनंत... अनंत... अनंत.. तत्त्व जो भाव है वल त्रिकाली स्वभावको स्वद्रव्य कलकर ँपादेय कडा. तो अल स्वद्रव्यका आधार कौन? आडाडा..! क्या शैली! गजल शैली! आडाडा..! ङिर ली निश्चयकी बात में व्यवडार डोता है उसको जानना यलडिये. वल पर्याय व्यवडारसे है ऐसा जानना यलडिये. यल तो जानना यलडिये, परंतु अंदर रागका भाव आये...

सुलडमें कडा था न? कि भाई! यल शास्त्र है, उससे डवा जाना वल मडामिथ्यात्व है. पाप, डडा पाप है. उससे डवा, गरमी लगे तो डवा जाये. अरे..! उसका तो नडीं, परंतु सुनने डैठे तो कपडेसे डवा जाये तो डडी विपरीत द्रष्टि है. तत्त्वद्रष्टिका अनादर करता है. अये..! जेडालालभाई! आडाडा..! जिसकी बात सुनने ँन्द्रो पिडलेके जैसे... गलुडिया को क्या कलते हैं? कुत्तीका डरया.

श्रोता - पिडला..

पूज्य गुरुदेवश्री - पिडला. आडाडा..! जगती ज्योत करके नजर करनी यलडिये. आता है न ँवीं गाथामें? टग टग देडते हैं. टकटकी लगाकर... आता है? ँवीं गाथा. आचार्योंने कडा, आडाडा..! आत्मा. तो आत्मा क्या है वल समजमें नडीं आया उसको. मेंडेकी तरड... आडाडा..!

ब्राह्मण आया गलीमें, स्वस्ति कडा. यल द्रष्टांत है. स्वस्ति कडा तो सुननेवाला (समज्ज नडीं कि) स्वस्ति क्या है? परंतु उसको अनादर नडीं, वैसे शंका नडीं. परंतु आशंकासे, यल क्या कलते हैं? में समज्जता नडीं. वल स्वस्तिका अर्थ समज्जनेको टग टग लगाकर मेंडेकी तरड... मेंडे का स्वभाव जो है मेंड-घेटा... अेक समय ली नीये न देडे. अेक डडे में पडे तो वल ली डडेमें जाये. घेटां-लेड. डमारी भाषा तो यल है. डिन्डी तो सारी आती नडीं. वल मेंड जैसे टग टग... अेक यला जाता है उसके पैरके पीछे सल यलते हैं. अैसे स्वस्ति शब्द कडा तो सुननेवाला तो टग टग... क्या कलते डो तुम? डम तो समज्जते नडीं. टकटकी लगाकर... आडाडा..!

તો કહા, સ્વસ્તિકા અર્થ, પ્રભુ! સ્વ-અસ્તિ-તેરા કલ્યાણ હો. ઐસા અર્થ હે. સ્વકા કલ્યાણ અસ્તિ. અસ્તિ અર્થાત્ કલ્યાણ હો.

શ્રોતા - તેરા અવિનાશી કલ્યાણ હો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - વહ સ્વ-અસ્તિ મેં યહ આયા. સ્વ નામ અસ્તિ હૈ ઉસ અસ્તિ મેં કલ્યાણ અસ્તિ હો. આહાહા..! વહ દ્રષ્ટાંત કહા. બાદમે આચાર્ય કહતે હૈં કિ આત્મા. તો ટગ ટગ લગાકર... ક્યા કહતે હૈં યહ? યહ આત્મા ક્યા કહતે હૈં? ટગટગ લગાકર... પાઠ હૈ. સંસ્કૃત ટીકા હૈ ટવી ગાથા. યશપાલજી! હૈ ન? ટવી ગાથામે હૈ. ટકટકી.. વહાં સોતે નહીં આંખ.... આહાહા..! ટગટગ લગાકર... નીંદ ન આવી હો રાત્રીકો તો ભી સુનનેકે સમય તો ટગટગ લગાકર... આહાહા..! પ્રભુ! ક્યા કહતે હો તુમ આત્મા? તો કહા, દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકો પ્રાપ્ત હો યહ આત્મા. વહ વ્યવહાર કહા. વ્યવહાર કહા વહ નિશ્ચય સમજાને કો. વ્યવહાર કહા વહ વ્યવહારમે રહને કો નહીં. આહાહા..!

તેરા આત્મા, ઉસકો કહીએ પ્રભુ! કિ સ્વભાવિક જ્ઞાન, સમકિત.. જ્ઞાન ઔર સમકિત ઔર ચારિત્ર. આનંદકી રમણતા. વહ અતતિ ગચ્છતિ... આત્મા ઇસકો પ્રાપ્ત કરે વહ આત્મા. યહ ભી વ્યવહાર કહા. તીન ભેદકો પ્રાપ્ત કરે, ઐસા કહા ન? આહાહા..! પરંતુ કહા ભેદ કરકે... ઉસમે હૈ 'સાધિક'. કિતની ભી અધિક બુદ્ધિવાલા હો... ઐસા શબ્દ હૈ, સાધિક. વ્યવહારનયકા જો શ્લોક હૈ ન, ઉસમે લિખા હૈ. કિતના ભી બુદ્ધિવાલા હો ફિર ભી યહ ભેદ કિયે બિના (ઉસકો) સમજા સકે નહીં. સાધક બુદ્ધિ અંદર હૈ, કલશટીકામે હૈ. કલશટીકામે. આહાહા..! કિતની ભી બુદ્ધિવાલા હો, ફિર ભી ઇતના તો ભેદ કિયે બિના સમજા સકે ઐસી કિસીકી તાકાત નહીં. આહાહા..! સમજામે આયા? આહાહા..! હૈ ઉસમે અંદર. સબકા આધાર કહાં પઢને જાયે? શ્લોક હૈ, પાંચવા શ્લોક હૈ. આહાહા..!

તો યહાં કહા કિ વ્યવહારનયકા વિષય જો પર્યાય હૈ. હૈ, અસ્તિ હૈ. પર્યાય ઔર દ્રવ્ય—દોનોં ચીજ હૈં. કેવલ પર્યાય હૈ ઔર દ્રવ્ય નહીં, (કેવલ) દ્રવ્ય હૈ ઔર પર્યાય નહીં—ઐસા નહીં. તો ઉસ પર્યાયકો જબ અનેક... એક સમયકી મુદતવાલી પર્યાય, ચાહે તો કેવલજ્ઞાન ભી રહે તો એક સમય રહતા હૈ. સમજામે આયા? આહાહા..! મથુરામે ગયે થે ન મથુરા? તો પંડિત લોગ બહોત બૈઠે થેં. યહ જૈસે કહા કિ કેવલજ્ઞાન એક સમયકી સ્થિતિમે રહતા હૈ. યહ ક્યા કહતે હો? પંડિત લોગ (કહને લગે). અરે..! કેવલજ્ઞાન એક પર્યાય હૈ, ગુણ નહીં. ગુણ તો ત્રિકાલી હૈ વહ ગુણ હૈ. ઉત્પન્ન હોના વહ પર્યાય હૈ. ઉત્પન્ન હોતા હૈ વહ ગુણ ઉત્પન્ન હોતા હૈ? ઉત્પન્ન હોકર વ્યય હોતા હૈ. જિસ સમય ઉત્પન્ન હોતા હૈ તો વહ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. કાયમી ત્રિકાલી ગુણસ્વભાવ જો યહાં સ્વભાવ સ્વદ્રવ્ય કહા વહ ચીજ નહીં. આહાહા..! ગુણ હૈ વહ ઉત્પન્ન હોતા હૈ? ઔર ગુણ હૈ વહ વ્યય હોતા હૈ? આહાહા..!

એક સમયકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. જો ઉત્પન્ન હોતા હૈ વહ ગુણ નહીં. ઔર ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉસકી મુદત એક સમયકી હૈ. પર્યાયકી મુદત એક સમયકી હૈ. સમજામે આયા? આહાહા..! કેવલજ્ઞાનકી મુદત એક સમયકી? પંચાસ્તિકાયમે તો વહાં તક કહા હૈ કિ કેવલજ્ઞાન તો ઐસા કા ઐસા હૈ ઇસલિયે કૂટસ્થ કહતે હૈં. પંચાસ્તિકાયમે હૈ. કેવલજ્ઞાન કો કૂટસ્થ કહા હૈ. જૈસે શિખર ઐસા કા ઐસા રહતા હૈ,

ऐसे वह तो कायम रहनेवाला है उस अपेक्षासे (कूटस्थ) कडा. आडाडा...! केवलज्ञानको कूटस्थ कडा. जैसे शिखर पर्वत उपर है ऐसा का ऐसा (और) ध्वजा हिलती है जैसे शिखर हिलता नहीं. जैसे केवलज्ञान अक समयका है, परंतु कायम रहनेवाली यीज है. वही नहीं, परंतु ऐसी की ऐसी हमेशा रहनेवाली है तो उसको कूटस्थ कडा.

श्रोता – इसी के आधारसे गुण है.

पूज्य गुरुदेवश्री – आडाडा...! फिर भी केवलज्ञानकी पर्यायको भी यहाँ तो परस्वभाव कडकर परद्रव्य कडा. यहाँ तो केवलज्ञानकी पर्याय पीछे अंदर जो ज्ञानस्वभाव त्रिकाली अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... अनंत... ज्ञानस्वभाव है, ऐसा अनंत श्रद्धा स्वभाव, अनंत आनंद स्वभाव, अनंत शुद्धस्वभाव. ऐसा अनंत अनंत स्वभाव कायम रहनेवाला है, वह अनंतस्वभावको यहाँ स्व-स्वभाव कडकर स्वद्रव्य कडा. अब स्वद्रव्यका आधार कौन? आडाडा...! अरेरे...! कहां द्रष्टि रहनी है? ऐसा कडते हैं. ऐसा स्व-स्वभाव उपादेय कडा, (परंतु) उसकी द्रष्टि करना है द्रव्यके उपर. गुणभेद उपर भी नहीं. आधार है. आडाडा...! सूक्ष्म विषय आया है भगवान! शिक्षण शिबिरमें लेनेका भाव था, परंतु आ गया अंदरसे. आडाडा...!

श्रोता – हमारे भाग्यसे आया.

पूज्य गुरुदेवश्री – भाग्यसे आया. बात तो ऐसी है. भवि भागन जोगे... वाणी तो उसके कारणसे आती है. आडाडा...!

वह स्वद्रव्य कडा न? स्वद्रव्य कडा था. द्रव्यका आधार? परंतु द्रव्य कडा किसको? त्रिकाली कायम रहनेवाले स्वभावको स्वद्रव्य कडा. उसका आधार जो परम पारिणामिक त्रिकालीभाव... आडाडा...! अक रूप भाव. यह तो अनंत गुणके स्वभावभावको स्वद्रव्य कडा. अनंत गुणके स्वभावको स्वद्रव्य कडा, तो अनंतगुण(रूप) भावका आधार कौन? भगवान! ऐसी बातें हैं बापा! आडाडा...! 'स्वद्रव्यका आधार...' स्वद्रव्यका आधार? आकाश को आधार कोई नहीं. व्यवहारसे, दूसरे पांच द्रव्योंको आकाशका आधार कडनेमें आता है व्यवहारसे. निश्चयसे तो किसी के आधार से कोई है नहीं. आडाडा...!

वास्तवमें तो अक समयकी पर्याय है उसका आधार गुण है और पर्याय आधेय वह भी परमार्थसे नहीं. वह आधार और आधेय-सब पर्यायमें अपनेसे है. वह पर्याय कारण और पर्याय कार्य. पर्याय आधार और पर्याय आधेय. आडाडा...! सूक्ष्म बात है भाई! यह तो वीतरागमार्ग है बापा! तीन लोकके नाथ सर्वज्ञके कथन वह तो थोड़ी भाषा में समझमें आ जाये... आडाडा...! वह 'स्वद्रव्यका आधार सडज परम पारिणामिकभाव लक्षण...' केवल परिणामिकभाव नहीं. क्योंकि यार भावकी पर्यायको परिणामिक कडा है जयधवलमें. दया, दान, दान, रागको परिणामिक पर्याय कडा है. क्योंकि त्रिकाली द्रव्यकी-परिणामिककी पर्यायको परिणामिक कडा और वस्तु त्रिकालको परम पारिणामिक कडा. दूसरी भाषासे शुद्ध परिणामिक कडो. आडाडा...! है?

‘સહજપરમપારિણામિકભાવલક્ષણ...’ કિંસી જગહ પર શુદ્ધ પરમપારિણામિકભાવ લક્ષણ (કહા હૈ). આહાહા..! ‘(સહજ પરમપારિણામિકભાવ જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસા) કારણસમયસાર...’ વહ સ્વદ્રવ્યકા આધાર હૈ. આહાહા..! કારણસમયસાર, કારણ પરમાત્મા વસ્તુ, વહ સ્વદ્રવ્યકા આધાર હૈ. દૂસરી જગહ તો આધાર-આધેય ભી વ્યવહાર હૈ. ઉસમ્મં આતા હૈ. આગે શ્લોકમ્મં આતા હૈ ન? આધાર-આધેય. ના કહતે હૈં. આધાર-આધેય નહીં. આહાહા..!

યહાં તો કહા, જિસકા સ્વભાવ સહજ પરમ પારિણામિકભાવ. લ્યો, વહ ભી ભાવ તો હૈ. ત્રિકાલી પરમસ્વભાવભાવ વહ ગુણ જો સ્વદ્રવ્ય હૈ, ત્રિકાલી સ્વભાવ સ્વદ્રવ્ય હૈ... જબ પર્યાય પરભાવ ઔર પરદ્રવ્ય હૈ તો ત્રિકાલી સ્વભાવ સ્વદ્રવ્ય હૈ, તો વહ સ્વદ્રવ્યકા આધાર પરમ પારિણામિકભાવ હૈ. આહાહા..! સમઝમ્મં આયા? ઐસી બાત યહ તો વીતરાગકી. જૈનકી ઐસી બાતે હોંગી? અરે..! બાપુ! યહ તો વીતરાગમાર્ગ હૈ.

શ્રોતા – ઔર કહીં નહીં હૈ ઐસા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – પતા હૈ ન બાપુ! યહ તો સમયકે મારે લગતા હૈ ન? એક બાઈ કો પૂછા. યહાં કામ કરતી થી. .. ચલતા થા મંડપમ્મં. એક બહેન થી. મૈને કહા, બહેન! આપકા દિખાવ તો ઐસા લગતા હૈ કિ મજૂર જૈસા નહીં લગતા. મૈને કહા, બચ્ચેકે પાની કે લિયે યહાં રુકે હૈ. વહ સ્ત્રી ઐસા બોલી... મૈં અંદર જા રહા થા. આપકા દિખાવ તો ઐસા નહીં. મહારાજ! સમયકે મારે યહાં આ ગયે હૈં. પતિ અકેલે ક્યા કરે? સમયકે મારે યહાં નોકરી કરની પડતી હૈ. બચ્ચેકો પાની કે લિયે. કલાસ ચલતે થે ન? યહાં બચ્ચેકો પાની કે લિયે બાઈ કો રખી થી. ભાવનગરકી થી કોઈ ભાવનગરકી. ઉસકો મૈને ઐસા પૂછા તો ઉસ બહેનને જવાબ દિયા, મહારાજ! સમયકે મારે... સમય ઐસા હૈ અભી તો કિ સમયકે મારે ઐસી નોકરી કરની પડતી હૈ. એય..! આહાહા..! ઐસા યહાં સમજ લેના. આહાહા..!

‘સહજ પરમપારિણામિક ભાવ જિસકા લક્ષણ ઐસા...’ સ્વદ્રવ્યકા આધાર કારણસમયસાર હૈ. આહાહા..! સ્વદ્રવ્ય અર્થાત્ ત્રિકાલી સ્વભાવ જબ સ્વદ્રવ્ય હૈ... ક્યોંકિ પર્યાયકો જબ પરદ્રવ્ય કહા તો ત્રિકાલી ગુણકો સ્વદ્રવ્ય કહા. હંમેશા રહનેવાલી ચીજકો સ્વદ્રવ્ય કહા, ક્ષણિક પર્યાયકો પરદ્રવ્ય કહા. તો હંમેશા રહનેકા સ્વભાવભાવ જો ગુણ હૈ ઉસકા આધાર કૌન? કિ સહજ પરમપારિણામિક એકરૂપ ભાવ ઉસકા આધાર હૈ. આહાહા..! વિશેષ કહેંગે...

(શ્રોતા – પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

श्रावण सु६ १३, सोमवार, ता. ६-८-१९७९

गाथा- प१ थी प५, श्लोक-७४, प्रवचन-१७

प०वीं गाथाकी टीका पूरी हो गई. मूल पाठमें ऐसा है. मूल पाठ कुंडकुंदाचार्यकी भावनामें ऐसा है कि 'पुव्वुत्तसयलभावा परदव्वं परसहावमिदि हेयं' यह तो गाथाका अर्थ है. उसमें से टीका निकाली है. क्या कडा? कि पूर्वे जो चार भाव कहे थे वह 'परदव्वं परसहावमिदि हेयं' 'सगदव्वमुवादेयं अंतरतच्च' जैसे लेना. 'सगदव्वमुवादेयं अंतरतच्च' त्रिकांती शायक स्वभावभाव. स्वभावभाव ध्रुव. अब, 'अप्पा' वह आत्मा... रभा. परम पारिणामिकभावका आधार... आडाडा...! गजब श्लोक है. यह तो अपना पूरा हो गया. अमृतयंद्राचार्यका कलश.

'श्लोकार्थ - जिनके चित्त का चरित्र उदात्त है...' आडाडा...! जिसके अभिप्रायमें उदारता है, उच्य है, उज्जवल है. 'ऐसे मोक्षार्थी इस सिद्धांतका सेवन करो कि-मैं तो शुद्ध चैतन्यमय एक परम ज्योति ही सदैव हूँ.' आडाडा...! मैं आत्मा सदा शुद्ध चैतन्यमय एक परम ज्योति सदैव हूँ. आडाडा...! जैसे सिद्धांतका भावका सेवन करो. आडाडा...! 'और यह जो भिन्न लक्षणवाले विविध प्रकारके भाव प्रगट होते हैं...' पर्यायादि—अनेक प्रकारके रागादि या क्षायिकभावादि, वह मैं नहीं. आडाडा...! अस्ति-नास्ति बहोत संक्षिप्तमें किया. मैं तो शुद्ध चैतन्यमय ज्योति अनादि-अनंत वह मैं हूँ. अन्य भाव वह मेरे नहीं. 'क्योंकि वे सब मुझे परद्रव्य हैं.' हेजो! अमृतयंद्राचार्य में यह आया. चार भाव आदि सब परद्रव्य हैं. यह थोडा लेकर पांच गाथा लेते हैं. बादमें कलसे, बडेनके वचनामृत कलसे लेना है. मंगल, बुध, गुरु तीन दिन.

दूसरा श्लोक. 'शुद्ध ज्वास्तिकाय से अन्य जैसे जो सब पुद्गलद्रव्यके भाव वे...' आडाडा...! शुद्ध ज्वा-अस्ति-काय लिया है. यहां तो असंख्य प्रदेशी लेना है न? सर्वज्ञके सिवा अन्य मत में वह बात है नहीं. उसके लिये अस्तिकाय असंख्य प्रदेशी शुद्ध चैतन्यघन, उससे अन्य 'सब पुद्गलद्रव्यके भाव है वे वास्तवमें हमारे नहीं हैं.' आडाडा...! श्री, बर्ये हमारे नहीं ऐसा कहते हैं. लक्ष्मीयंदभाई! वस्तु आत्माने त्यागी है. आत्मा राग और परभावका त्यागी है. आडाडा...!

यहां तो जरा पांच गाथा थोड़ी लेते हैं. उसमें एक बोल है विरोधका इसलिये थोडा लेते हैं. आडाडा...! 'ऐसा जो तत्त्ववेदी...' लालयंदभाईने एक बार कडा था यह. लालयंदभाई! मालुम है? जैसे तत्त्ववेदी 'स्पष्टरूपसे कहते हैं...'

श्रोता - राजकोटमें कडा था.

पूज्य गुरुदेवश्री - मालुम है न. ज्वाल तो है न.

‘ઐસા જો તત્ત્વવેદી સ્પષ્ટરૂપસે કહતે હેં...’ ઉસકા અર્થ? ઐસા જો તત્ત્વવેદી સ્પષ્ટરૂપસે જાનતે હેં. સમઝમે આયા? કહતે હેં તો વચન-વાણી હૈ, ઉસમે કયા હૈ? આહાહા..! જો શુદ્ધજીવાસ્તિકાય વહ તત્ત્વવેદી-તત્ત્વકા અનુભવી, સમ્યગ્દ્રષ્ટિ. આહાહા..! સ્પષ્ટરૂપસે કહતે હેં. પ્રગટ અનુભવ હુઆ હૈ ઐસા જાનતે હેં. મેં.. ‘અતિ અપૂર્વ સિદ્ધિકો પ્રાપ્ત હોતે હેં.’ ઔર વે... યહ પ્રાણી અતિ અપૂર્વ મુક્તિકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ. મુક્તિકા યહ માર્ગ હૈ, દૂસરા નહીં.

અબ જરા પાંચ ગાથા લે લે. પાંચ ગાથાકા અર્થ નહીં લેતે. સીધી ટીકા લેતે હેં. સીધી ટીકા લેતે હેં. પાંચોંકી ટીકા. યહ ટીકા હૈ. ‘યહ, રત્નત્રયકે સ્વરૂપકા કથન હૈ.’ વ્યવહારરત્નત્રય ઔર નિશ્ચયરત્નત્રય— દોનોંકા સ્વરૂપ હૈ. આહાહા..! તો ‘પ્રથમ ભેદોપચાર...’ વ્યવહારકી બાત કરતે હેં. પરંતુ નિશ્ચય હો ઉસકો વ્યવહાર હોતા હૈ હોં. આહાહા..! જિસકો આત્માકા અતીન્દ્રિય આનંદ અનુભવમે આયા હો ઉસકો ઐસા વ્યવહાર હોતા હૈ, વહ વ્યવહાર સમકિત કહનેમે આતા હૈ. કહેંગેં.

‘ભેદોપચાર-રત્નત્રય ઇસ પ્રકાર હૈ...’ વ્યવહાર. ‘વિપરીત અભિનિવેશ રહિત...’ આહાહા..! વીતરાગકે કહે માર્ગસે વિપરીત ઐસા અભિનિવેશ-અભિપ્રાય રહિત. પાંચ ગાથાકી ટીકા. કહા ન પહલેસે. ગાથા છોડ દી હૈ. ટીકા. ‘વિપરીત અભિનિવેશ રહિત શ્રદ્ધાનરૂપ ઐસા જો સિદ્ધિકે પરંપરા હેતુભૂત...’ વ્યવહાર સમકિત સિદ્ધિકી પરંપરા હેતુ... આહાહા..! ‘ભગવંત પંચપરમેષ્ઠીકે પ્રતિ...’ કયા કહા? યહ નિશ્ચય હૈ વહ સાક્ષાત્ મોક્ષકા કારણ હૈ ઔર વ્યવહાર... નિશ્ચવાલેકો હોં વ્યવહાર, માત્ર વ્યવહારકી બાત યહાં હૈ નહીં. આહાહા..! કઠિન બાત, ભગવાન! તેરા સ્વરૂપ... બહેનમે આયેગા સબ વચનામૃતમેં.

તેરા સ્વરૂપ તો આનંદકંદ પ્રભુ હૈ ન. આહાહા..! વહ અતીન્દ્રિય આનંદકા જિસકો સ્વાદ આયા, અપના નિજઘર જિસને ખોલ દિયા... રાગકી એકતામેં જો નિજઘર કો તાલા લગાયા થા, અપની રાગકી એકતા તોડકર અપને સ્વભાવકી નિર્મલ પર્યાય દ્વારા અંતરમેં ઝુકનેસે તાલા ખુલ ગયા. અનંત આનંદ ઔર અનંત જ્ઞાનકી વેદનદશા હો ગઈ. આહાહા..! ઉસ દશાવંતકો જો વ્યવહાર સમકિત પંચપરમેષ્ઠીકી ભક્તિ, વહ પરંપરા... હૈ? હેતુ નિમિત્ત. ક્યોંકિ વહ વ્યવહાર છોડકર પરમાર્થ પૂર્ણ પ્રાપ્ત કરેગા, ઉસ કારણસે પરંપરા હેતુ કહા હૈ. હૈ તો રાગ, હૈ તો વિકલ્પ. પરંતુ નિર્વિકલ્પ દ્રષ્ટિ ઔર નિર્વિકલ્પ અનુભવ આત્માકા હૈ. શુદ્ધ પરિણતિકી ભૂમિકામેં જબ શુદ્ધ ઉપયોગકી જમવટ અંદર ન હો, તબ વ્યવહારરત્નત્રયકા વિકલ્પ આતા હૈ. જરા સૂક્ષ્મ બાત હૈ. સમઝમેં આયા?

ભગવાન અંતર આનંદકા નાથ ઉસકા વેદન હુઆ ઔર ઉપયોગ-શુદ્ધ ઉપયોગમેં હી દ્રષ્ટિકા વેદન આયા. વહ શુદ્ધ ઉપયોગમેં જબ રહા નહીં તબ શુદ્ધ પરિણતિ તો રહી. સાથમેં વહ ભેદોપચાર વ્યવહારરત્નત્રયકા વિકલ્પ આતા હૈ. સમઝમેં આયા? શુદ્ધ આનંદકી દશા તો કાયમ હૈ. આહાહા..! ઉસ દશાકે સાથમેં અપૂર્ણ વીતરાગી દશા હૈ તો સાથમેં વ્યવહારરત્નત્રયકા વિકલ્પ-રાગ આતા હૈ. તો વહ રાગ પરંપરા હેતુ અર્થાત્ પ્રથમ તો કુદેવ, કુગુરુ, કુશાસ્રકી શ્રદ્ધા છૂટી ઔર અસ્થિરતા અશુભકી છૂટી

और शुभ आया. अशुभ छूटकर शुभ आया, वरु शुभको छोडकर शुद्धमें जायेगा. उस अपेक्षासे निमित्तको परंपरा डेतु कडनेमें आया डै. परंतु वरु सम्यग्द्रष्टिको डै. आडाडा...! डैसी डत डै प्रभु!

जिसको अतीन्द्रिय आनंदका स्वाद आया डै... आडाडा...! परमात्मा अंदर अनंत आनंदका पर्वत डै, अतीन्द्रिय आनंदका मडापर्वत डै. आडाडा...! उसमें से सम्यग्दर्शनके कालमें डेकाग्र डोनेसे अतीन्द्रिय आनंद डडता डै. अतीन्द्रिय आनंदका डुंगर पर्वत प्रभु डै. आडाडा...! उसका स्वीकार और डेकाग्र डोनेसे पर्यायमें, डैसे पडाडमें से पानी डडता डै परंतु वरु पानी और पडाड डोनों डिन्न डैं. यड तो पडाड का पानी जो अतीन्द्रिय आनंदमय प्रभु डै... द्रष्टांत तो क्या करे? पानी गिरता डै तो पानी और पडाड तो डिन्न डै.

यडां तो अतीन्द्रिय आनंदका वेदन डुआ सम्यग्दर्शनमें, उस डूमिकामें अतीन्द्रिय आनंद डडता डै, अतीन्द्रिय आनंद प्रगत परिशमन डोता डै. आडाडा...! डैसी डत डै प्रभु! उसको 'पंचपरमेष्ठीके प्रति उत्पन्न डुआ यलता-मडिनता-अगाढता रडित...' वरु जरी डोष डै तीन प्रकारका. 'निश्चल डक्तिडुक्तपना वडी सम्यक्त्व डै.' यड व्यवडारसमकित डै, शुभराग. आडाडा...! परंतु वरु निश्चय डावका अनुडव डै उसको व्यवडारडक्तिका राग डोता डै. समजमें आया? आडाडा...! जिसको निश्चय सम्यग्दर्शन डै उसको व्यवडार जिनप्रतिमा का पूजन, जिनप्रतिमाका वंदन, साक्षात् जिन डगवानका वंदन और पूजा—वरु सड शुभडाव (डोता) डै. वरु शुभडाव निश्चयवंत को परंपरा डेतु कडकर व्यवडार समकित कडनेमें आया डै.

'विष्णुड्रह्माडि कथित विपरीत पदार्थसमूडके प्रति अडिनिवेशका अडाव डी...' उसका अर्थ यड कि डगवान पंचपरमेष्ठीने जो तत्त्व कडा उसकी श्रद्धा—व्यवडार विकल्प डै, तो ड्रह्मा-विष्णु आडिने कडा उसकी श्रद्धा नडी. समजमें आया? 'विष्णुड्रह्माडि कथित विपरीत पदार्थसमूडके प्रति अडिनिवेशका अडाव डी...' उसका नाम व्यवडार समकित कडनेमें आता डै. आडाडा...! परंतु निश्चय डो उसको डो. डेवल व्यवडार समकित डोता नडी. वरु तो व्यवडाराडास डै. 'डैसा अर्थ डै.'

'संशय, विडोड और विडम रडित (जान) डी सम्यग्जान डै.' आडाडा...! वरु डी व्यवडार डै. 'संशय विडोड और विडम रडित (जान) डी सम्यग्जान डै. वडां, जिन डेव डोंगे या शिव डेव डोंगे (डैसा शंकाडुपडाव) वरु संशय डै;...' वरु संशयकी परिडाषा. वरु संशय... सम्यग्द्रष्टि व्यवडारमें डी संशय रडित डोता डै. आडाडा...! यड तो सर्वज्ञ परमात्माने जो डेडा डुआ तत्त्व डै, डैसा सम्यक् अनुडव डुआ डै उसको डी तत्त्वकी श्रद्धाका व्यवडार विकल्प डोता डै. उस विकल्पमें कुडेव, कुगुरु, कुशास्त्रकी श्रद्धा छूट जाती डै. डै?

'वरु संशय डै; शाक्याडि...' डौद्ध.. डौद्ध.. डौद्धाडि 'कथित वस्तुमें निश्चय (अर्थात् डुद्धाडि कथित पदार्थका निर्णय) वरु विडोड डै;...' वरु छूट जाता डै. व्यवडारमें डो. 'अजानपना (अर्थात् वस्तु क्या डै तत्संबंधी अजानपना) विडम डै.' वरु छूट जाता डै. व्यवडार समकित.. निश्चय समकितकी व्यवडार समकितमें यड (कडे डुडे) अजानकी श्रद्धा छूट जाती डै. समजमें आया? 'पापक्रियासे

નિવૃત્તિરૂપ પરિણામ...’ વહ વ્યવહાર ચારિત્ર છે. પરંતુ નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન છે, નિશ્ચય ચારિત્ર છે વહાં
એસે વ્યવહાર ચારિત્રકે પરિણામ છે. આહાહા..! સમઝમે આયા ?

શ્રોતા – બાર બાર નિશ્ચય.. નિશ્ચય...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – નિશ્ચય બિના વ્યવહાર હોતા હી નહીં. એક કે બિનાકે શૂન્ય કો દસ કહનેમે
આતા હી નહીં. કેવલ શૂન્ય.. લાખ, કરોડ શૂન્ય છે ઉસકો એક કહતે છે? લાખ, કરોડ શૂન્ય ઉસકો એક
કહતે છે? એક આયા બાદમે શૂન્ય હો તો દસ હોતા છે. એસે સમ્યગ્દર્શન (સહિત) નિશ્ચય અનુભવ
વેદન હો, તબ વ્યવહાર સમકિતરૂપ શૂન્ય આતા છે. આહાહા..! સમઝમે આયા ?

શ્રોતા – ઉસકા વ્યવહાર..

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – બિલકુલ જૂઠ બાત છે. અંતરમે... પહલે વ્યવહાર કહેંગે. કિસકો? જિસકો
નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન છે, નિશ્ચય જ્ઞાન છે, સ્વરૂપકી જ્ઞાનતા... ભી થોડી છે ઉસકો પહેલે પાપકી પ્રવૃત્તિ સે
નિવૃત્તિરૂપ વ્યવહારચારિત્ર હોતા છે. આહાહા..! સૂક્ષ્મ બાત છે ભાઈ! યહ ગાથામે મૂલ એક બાત દૂસરી
લેની છે. અભી બડા ભ્રમ છે.

‘પાપક્રિયાસે નિવૃત્તિરૂપ પરિણામ વહ ચારિત્ર છે.’ વ્યવહારચારિત્ર હોં. પરંતુ જિસકો અપને
સ્વરૂપકા નિશ્ચય ચારિત્ર છે ઉસકો પરંપરા હેતુ વ્યવહાર ચારિત્ર-ક્રિયામે રાગ છે વહ (ચારિત્ર) કહનેમે
આતા છે. ‘એસે ભેદોપચાર...’ દેખો! ‘એસે ભેદોપચાર-રત્નત્રયપરિણતિ છે.’ વ્યવહાર. આહાહા..!
ભેદોપચાર... વહ ઉપચાર છે. આહાહા..! ‘ઉસમે, જિનપ્રણીત હેય-ઉપાદેય તત્ત્વોકા જ્ઞાન હી સમ્યગ્જ્ઞાન
છે.’ વહ ભી વ્યવહાર છે. ક્યો વ્યવહાર છે? કિ હેય-ઉપાદેય દોનો આયે. યહ હેય છે ઔર યહ ઉપાદેય
છે—એસા જ્ઞાન વહ વ્યવહારજ્ઞાન છે. આહાહા..! સમઝમે આયા? વ્યવહાર જ્ઞાનકા વિકલ્પ છે. સૂક્ષ્મ છે
ભાઈ!

ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય કહતે છે કિ મેરી ભાવનાકે લિયે મૈને બનાયા છે. તો ભાવના કયા? અંદર
સ્વરૂપકી રમણતા તો છે, પરંતુ વિશેષ અંદરમે જાને કો મૈને બનાયા. યહ બનાનેકા વિકલ્પ તો રાગ છે.
સમઝમે આયા? રાગસે મૈ અંતરમે અંતરમે જાઉંગા એસા નહીં. પરંતુ મુઝે અંદર કમજોરી છે, રાગ છે,
પરંતુ મુઝે આનંદકા અનુભવ છે. ભલે મેં શુભરાગમે આઉં, પરંતુ મેરી અંતરદશા તો આનંદ ઔર
સ્વરૂપકી રમણતાકી દશા તો છે હી. ઇસકે સાથમે મુઝે વ્યવહાર આતા છે. અરેરે..! સમઝમે આયા ?

‘જિનપ્રણીત હેય-ઉપાદેય તત્ત્વોકા જ્ઞાન હી સમ્યગ્જ્ઞાન છે.’ વહ વ્યવહાર સમકિત. અબ યહાં
આયા. યહાં જરા વિરોધ છે. ઇસલિયે થોડા લેના થા. વરના આજ બહેનકા વચનામૃત લેતે. પરંતુ આજ
જરા યહ લેકર કલસે લેંગે. વચનામૃત જિસકે પાસ હો વહ કલ લેકર આના દોપહર કો. બાકી યહાં હોંગે
તો દેંગે. યહાં હોંગે ન. દોપહર કો ૩ સે ૪.

‘ઇસ સમ્યક્ત્વપરિણામકા બાહ્ય સહકારી કારણ...’ આહાહા..! યહ નિશ્ચય સમકિત લેના હોં,
વ્યવહાર નહીં. આહાહા..! ‘ઇસ સમ્યક્ત્વ પરિણામકા બાહ્ય સહકારી...’ યહાં નિશ્ચય સમકિત લેના.

वरना वल भेदोपयार कलते हैं ँसका... 'बाह्य सलकारी कारण वीतराग सर्वज्ञके मुभकमलसे निकला हुआ समस्त वस्तुके प्रतिपादनमें समर्थ असा द्रव्यश्रुत३प तत्त्वज्ञान ली है.' आलाला...! भगवानने कले नवतत्त्व जैसे हैं असे तत्त्वकी श्रद्धा... समलमें आया? वल द्रव्यश्रुत... उसके तत्त्वश्रद्धान सम्यग्दर्शनमें वल ज्ञान-शास्त्रका ज्ञान (जे) सर्वज्ञने कला वल, वल व्यवहार है. क्या कला?

कि जिसको अंतर सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान, निश्चय आत्माका वेदन, आनंदका वेदन हुआ है. उसका-वल समकितको बाह्य सलकारी कारण किसको कलनेमें आता है? कि 'बाह्य सलकारी कारण वीतराग सर्वज्ञके मुभकमलसे निकला हुआ...' आलाला...! वरना तो मुभकमलसे निकलती नलीं वाणी. वाणी तो, पूरे शरीरमेंसे ऊँ ध्वनि निकलती है. परंतु लोग असा देलते हैं कि यल निकलती है वल मुभसे निकलती है असी अपेक्षा ली है. आलाला...! भगवानको मुभमें से वाणी नलीं निकलती. लोठ भंघ हैं, कंठमें कंपन्न नलीं और वाणी ऊँ ध्वनि निकलती है. परंतु लोगोंकी द्रष्टि से, जैसे भाषा भोलते हैं तो (मुभसे) भोलते हैं उस अपेक्षासे भाषा ली है. पंयास्तिकायमें लिया है. समलमें आया?

क्या कलते हैं? 'सम्यक्त्व परिणामका बाह्य सलकारी कारण वीतराग सर्वज्ञके मुभकमलसे निकला हुआ समस्त वस्तुके प्रतिपादनमें समर्थ...' देभो! यलां तो कला कि समस्त वस्तुके प्रतिपादनमें समर्थ... आलाला...! पंडितज्! असा आता है कि वीतरागकी वाणीमें पूर्ण आता नलीं. जे सर्वज्ञ... समलमें आया?

श्रोता - ज्ञानमें .. आनंदमें...

पूज्य गुरुदेवश्री - यलां तो कला कि सभ... भगवानने तो सारा पूरा कला. है?

'मुभकमलसे निकला हुआ समस्त वस्तुके प्रतिपादनमें समर्थ असा द्रव्यश्रुत३प...' वाणी... वल तत्त्वज्ञान... द्रव्यश्रुत३प तत्त्वज्ञान वल सम्यग्द्रष्टिको बाह्य निमित्त सलकारी (कारण है). रागका कला द्रव्यश्रुत वल निमित्त बाह्य सलकारी लोता है. आलाला...! समलमें आया? और 'जे मुमुक्षु हैं...' अब यलां तकलर है. 'जे मुमुक्षु हैं उन्हें ली उपयारसे पदार्थनिर्णय के लेतुपने के कारण...' आलाला...! जे समकित्ती है उसको ली उपयारसे पदार्थनिर्णय के लेतुपने के कारण... उसमें बाह्य सलकारी कारण कला था. है तो यल ली बाह्य सलकारी कारण, परंतु उसका-ज्ञानीका अभिप्राय जे है वल उपयारसे अंतरंग निमित्त कलनेमें आता है. क्या कला?

यल भलोत समलने की चीज थी ँसलिये आज लिया. यलां असा कलते हैं कि मुमुक्षु हैं उन्हें ली उपयारसे... यलां क्या कलते हैं? कि समकित्ती है, जे मुमुक्षु है उसको निमित्त क्या है? वल कलते हैं. परंतु यलां तो मुमुक्षु है सामने जव. यल तत्त्वज्ञानीको बाह्य सलकारी कारण द्रव्यश्रुत है और जे कलनेवाला समकित्ती है वल ली है तो बाह्यकारण, परंतु उसका अभिप्राय समलना है उस कारणसे उसको उपयारसे अंतरंग कारण कला है. समलमें आया? सेठ! ठीक कलते हैं.

आत्मा जे अंतर सम्यग्दर्शन लोता है वल तो अपने आत्माके आश्रयसे लोता है. उसमें तो कोल निमित्तकारण है नलीं. आलाला...! परंतु वल सम्यग्दर्शनमें बाह्य सलकारी कारणके दो भेद हैं. अक

દ્રવ્યશ્રુત તત્ત્વજ્ઞાન, રાગકાવીતરાગકા દ્રવ્યશ્રુત વહ બાહ્ય સહકારી કારણ ઔર એક... આહાહા..! મુમુક્ષુ જો સમકિતી-જ્ઞાની હૈં વહ સમકિતી બાહ્ય સહકારી હોને પર ભી, અંતરંગ ઉપચારસે ઉસકો કારણ કહનેમેં આયા હૈ. શબ્દ શબ્દમેં ફર્ક હૈ. હમારે જ્ઞાનચંદ્રજી કહતે હૈં ફિરસે. આહાહા..!

ભગવાન આત્મા અખંડાનંદ નાથ પ્રભુ કે અપને આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. વહ નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન હૈ. પરંતુ ઉસમેં નિમિત્તપના કૌન હૈ બાહ્યમેં? તો બાહ્યમેં નિમિત્તપને કે દો પ્રકાર હૈં. એક દ્રવ્યશ્રુત તત્ત્વજ્ઞાન નિમિત્તપને હૈ, સર્વજ્ઞકી વાણી. ઔર એક મુમુક્ષુ સમકિતી જ્ઞાની જીવ હૈ. હૈ? યહ મુમુક્ષુ અર્થાત્ સમકિત પાનેવાલેકી બાત નહીં. સમકિત પાયા (હુઆ) હૈ ઉસકી બાત હૈ.

‘જો મુમુક્ષુ હૈં ઉન્હેં ભી ઉપચારસે પદાર્થનિર્ણયકે હેતુપને કે કારણ...’ નિશ્ચય સમ્યગ્દ્રષ્ટિ— નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન જિસકો હુઆ હૈ—વહ પર હૈ. પરંતુ ઉસકા અભિપ્રાય યહાં નિમિત્ત કહનેમેં આયા હૈ ઇસલિયે ઉપચારસે અંતરંગ (કારણ કહા). હૈ તો બાહ્ય, પરંતુ અંતરંગ હેતુ કહા હૈ. હૈ તો બાહ્ય. આહાહા..! પરંતુ ઉપચારસે અંતરંગ હેતુ કહા હૈ. સમઝમેં આયા? સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! હૈં તો બાહ્ય દોનોં. ભગવાનકી વાણી ઔર ભગવાન એસે સમકિતી—દોનોં હૈં તો બાહ્યકારણ. પરંતુ દ્રવ્યશ્રુત હૈ વહ તો સાક્ષાત્ બાહ્ય સહકારી કહા. પરંતુ દ્રવ્યશ્રુત કહનેવાલે જો સમકિતી હૈં ઉસકા અભિપ્રાય યહાં સમઝના હૈ તો વહ બાહ્ય સમકિતીકા અભિપ્રાય અંતરંગ નિમિત્ત કહનેમેં આયા હૈ. પરંતુ ઉપચારસે અંતરંગ નિમિત્ત કહનેમેં આયા હૈ. અરેરે..! સમઝમેં આયા?

યહાં લોગ મુમુક્ષુ કહતે હૈં સમકિત પાનેવાલેકો. એસા યહાં નહીં હૈ. સમઝમેં આયા? મુમુક્ષુ હૈ જો સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવ... સમકિતી જો મુમુક્ષુ હૈ ઉસકા અભિપ્રાય... વાણી તો બાહ્યકારણ કહા, પરંતુ ઉસકા અભિપ્રાય—ઉસકા ભાવ અપનેમેં ઉપચારસે અંતરંગ હેતુ કહનેમેં આયા હૈ. આહાહા..! હૈ કિ નહીં અંદર પાઠ? ‘ક્યોંકિ ઉન્હે દર્શનમોહનીયકર્મકે ક્ષયાદિક હૈં.’ યહાં ક્યા અર્થ કરતે હૈં વહ? કિ મુમુક્ષુ જો સમકિત દ્રષ્ટિ—સમકિત પાતે હૈં, ઉનકો દર્શનમોહનીય ક્ષયાદિ હોતા હૈ. એસા યહાં નહીં હૈ. સમઝમેં આયા?

સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જો પાયા હૈ વહ તો અપને આશ્રયસે પાયા હૈ. પરંતુ બાહ્ય સહકારી કારણ મેં ભગવાનકી વાણી જો તત્ત્વજ્ઞાન હૈ વહ નિમિત્ત બાહ્ય સહકારી કારણ હૈ. દૂસરા આત્મા ભગવાન યા સમકિતી ભી હૈ તો બાહ્યકારણ, પરંતુ ઉસકા અભિપ્રાય યહાં સમઝના હૈ તો ઉસકો ઉપચારસે અંતરંગ કારણ કહા. વરના કારણ તો બાહ્ય કારણ હૈ. પરંતુ ઉપચારસે અંતરંગ કારણ રહા. વાણીકો કર્તા ઉસકા અભિપ્રાય સમઝના હૈ, ઉસ કારણસે ઉપચારસે અંતરંગ હેતુ કહા. અંતરંગ હેતુ કહા, હૈ તો બાહ્ય. પરંતુ વહ ઉપચારસે અંતરંગ કહા. ભાષા દેખો! હૈ?

‘મુમુક્ષુ હૈં ઉન્હેં ભી...’ ઉન્હેં ભી અર્થાત્? સમ્યગ્દ્રષ્ટિ હૈ, અનુભવ તો હુઆ હૈ. ઉસકો બાહ્ય કારણ વીતરાગકી વાણી તત્ત્વજ્ઞાન હૈ. વહ બાહ્યકારણ. અબ મુમુક્ષુ દૂસરા પ્રાણી સમકિતી હૈ વહ ભી બાહ્ય કારણ હૈ. પરંતુ ઉસકા અભિપ્રાય—વહ ક્યા કહતે હૈં એસા ભાવ સમઝના હૈ ઉસ કારણસે ઉસકા

अभिप्राय समझनेवालेको वड अभिप्राय अंतरंग हेतु कडनेमें आया है. सामने ज्ञानीका सम्यग्दर्शन यडां अंतरंग में हेतु कडनेमें आया है. समझमें आया? ज्ञानीका. ज्ञानीको नहीं, ज्ञानीका.

श्रोता - अन्य ज्ञानीका.

पूज्य गुरुदेवश्री - अन्य ज्ञानीका. अन्य ज्ञानीका.

श्रोता - अभिप्राय...

पूज्य गुरुदेवश्री - है तो यड अभिप्राय बाह्य कारण. परद्रव्य है. आडाडा...! यड गाथा आयी. वरना आज बडेनका लेना था. परंतु यड जरा थोडा...

श्रोता - .. बाह्य कडा.

पूज्य गुरुदेवश्री - बाह्य कडा, यड है तो बाह्य, परंतु उसका अभिप्राय समझना है उस कारणसे उपचारसे अंतरंग कारण कडा. वड तो वडी का वडी हुआ. उपचारसे अंतरंग... समझमें आया? आडाडा...! ऐसी बात है. समझमें आया कुछ? भगवान!

श्रोता - एतनी बार समझने के बाद समझमें आया.

पूज्य गुरुदेवश्री - डा. अरे...! भगवान! तीन लोकके नाथ तुं परमात्मापना लेकर पडा है न नाथ! ऐसी बात समझमें न आये ऐसा नहीं. आडाडा...!

यडां तो यड लेना है. शीतलप्रसादने वड बाह्यका अर्थ किया था न भाई! दोनों बाह्य हैं. परंतु अंतरंग हेतु... क्षायिकसमकित आदि डो वड उसको अंतरंग हेतु है, समकित पानेवाले को. वड उसने लिखा है शीतलप्रसाद है. पाया है, उसको निमित्त जो है समकित-ज्ञानी, उस ज्ञानीको बाह्य कारण तो वाणी (और ज्ञानी)—वड दोनों बाह्य सडकारी कारण हैं, परंतु उसका अभिप्राय समझना है अथवा क्या भाव कडते हैं जैसे समझना है, उस कारणसे बाह्य सडकारी होने पर भी उसको अंतरंग कारण कडनेमें आया है. लालचंदभाई! यड बात है. आडाडा...!

श्रोता - अभिप्राय ज्यालमें आता है.

पूज्य गुरुदेवश्री - है तो बाह्य कारण, परंतु वड वाणीकर्ता उसका अभिप्राय ज्यालमें लेना है कि उसका भाव क्या कडते हैं? उस कारणसे.... है तो बाह्य, व्यवहार. परंतु उपचारसे अंतरंग यड व्यवहार डो गया. आडाडा...! उपचारसे अंतरंग हेतु कडनेमें आया है. आडाडा...! समझमें न आये तो रात्रिको पूछना, प्रभु! यडां तो छूट है. सब भगवान बिराजते हैं यडां तो. अये...! वरराजज! आडाडा...! तीनलोकका नाथ आनंदका सागर, पर्वत बिराजता है अंदर. आडाडा...! जिसमें पर्यायका भी अभाव है, आडाडा...! जैसे तीनलोकका नाथ भगवानस्वरूप आत्मा. ऐसा भान सम्यग्दर्शनमें हुआ. सम्यक् अर्थात् सत्य. जैसा परिपूर्ण है ऐसी सत्य सम्यक् पर्यायमें, ज्ञानकी पर्यायमें उसको ज्ञेय बनाकर प्रतीत हुई है. क्या कडा?

કિ જો સમ્યક્ પર્યાય જ્ઞાનકી હૈ વહ પર્યાયમેં પૂરે દ્રવ્યકો જ્ઞેય બનાકર-જ્ઞાન કરકે પ્રતીત હુઆ હૈ. જાનપના કરકે પ્રતીત હુઆ હૈ. કેવલ પ્રતીત હુઆ હૈ ઐસા નહીં. આહાહા..! સમઝમેં આતા હૈ? અરે..! ઐસી બાત હૈ પ્રભુ! ક્યા કરે? મુમુક્ષુ હૈં... વહ લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ મુમુક્ષુ અર્થાત્ સમકિત પાનેવાલેકો યહ દર્શનમોહ આદિકા ક્ષય અંતરંગ હેતુ હૈ ઐસા કહતે હૈં. ક્યા કહા સમઝમેં આયા? દર્શનમોહ આદિકા ક્ષય અંતરંગ હેતુ કહતે હૈં ઉસકો (-પાનેવાલેકો). ઐસા નહીં.

શ્રોતા - જ્ઞાનીકા અભિપ્રાય અંતરંગ હેતુ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - અંતરંગ હેતુ, બસ. સમઝમેં આયા? હમારે પંડિતજીને અર્થ કિયા હૈ. સમઝમેં આયા? આહાહા..!

અંતર ભગવાન આત્મા... જો કરના હૈ વહ તો કિયા સમ્યગ્દર્શન. વહી કર્તવ્ય પ્રથમમેં પ્રથમ હૈ. ઉસમેં તો કોઈ બાહ્ય સહકારી કારણ હૈ નહીં. પરંતુ વહ (સમ્યગ્દર્શન) હૈ તો અબ બાહ્ય સહકારી કોઈ ચીજ હૈ કિ નહીં? આહાહા..! સ્વભાવ સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ કે મુખકમલસે સમસ્ત પદાર્થકી પરિભાષા વાણીમેં આવી. વહ સમસ્ત પદાર્થકો કહનેવાલે સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ઉનકી વાણી તત્ત્વજ્ઞાન બાહ્ય સહકારી કહનેમેં આતા હૈ. અબ બાહ્ય સહકારણી તો વાણી હુઈ. તો દૂસરા આત્મા હૈ કહનેવાલા ઉસ આત્માકો યહાં બાહ્યકારણ મેં કેસે લે? હૈ તો બાહ્ય? પરંતુ ઉસકો યહાં બાહ્ય કારણમેં કેસે લેના? કિ જો બાહ્ય કારણ વાણી હૈ ઉસસે મહત્વપૂર્ણ ઉસકા ભાવ સમઝના હૈ, ઉસ અપેક્ષાસે ઉસકો અંતરંગ.. હૈ નહીં અંતરંગ, હૈ તો બાહ્ય. પરંતુ ઉસકા ભાવ સમઝના હૈ તો ઉસ કારણસે અંતરંગ હેતુ કહનેમેં આયા હૈ. બાબુભાઈ! ઐસા હૈ પ્રભુ! ક્યા કરે?

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - બઢના ચાહિયે. બસ. વાણી સે (મહત્વપૂર્ણ) ભાવ ક્યા હૈ, ક્યા કહતે હૈં? કિસ અપેક્ષાસે કહતે હૈં? સમઝમેં આયા? રતનલાલજી! દેખો! ઐસી બાત હૈ. આહાહા..! બાહ્ય સહકારીકો અંતરંગ કારણ કહા. યહ ઉનકો નહીં બૈકા ઇસલિયે સમકિત પાનેવાલેકો અંતરંગ કારણ દર્શનમોહકા ક્ષય આદિ (કહા). સમઝમેં આયા? આહાહા..! યહ જરા લેના થા ઇસ કારણસે. વરના આજ બહેનકે વચનામૃત લેના થા. પરંતુ યહ જરા ફર્ક હૈ ન. આહાહા..! કલ દોપહરસે વચનામૃત લેનેકા હૈ. જિસકે પાસ હો વહ લેકર આના. નહીં હૈ તો યહાંસે મિલેગા. પઢને કો હો. ફિર ઘર લે જાના ઐસા નહીં.

શ્રોતા - ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - પઢનેકો દે તો ઘર પર લે જાયે. બાહ્ય તત્ત્વ તો જહાં હૈ વહી હૈ. પરંતુ ઉસકો નિમિત્ત ક્યો કહના હૈ? કિ જ્ઞાનમેં અપને સ્વરૂપમેં વહ નિમિત્ત હુઆ હૈ ઐસા ઉસકે સ્વરૂપ કહનેવાલાકા અભિપ્રાય અંતરંગ નિમિત્ત કહનેમેં આયા હૈ. હૈ તો બાહ્ય, પરંતુ ઉપચારસે પદાર્થ નિર્ણયકે હેતુપને કે કારણ... આહાહા..!

‘(સમ્યક્ત્વપરિણામકે) અંતરંગ હેતુ કહે છે,...’ સમ્યક્ત્વપરિણામકે અર્થાત્ અપને સમ્યક્પરિણામમેં, સામને સમ્યક્ પરિણામવાલે જીવકો અંતરંગ નિમિત્ત કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા..! ‘ક્યોંકિ ઉન્હેં દર્શનમોહનીયકર્મકે ક્ષયાદિક હૈ.’ કિસકો? જિસકે પાસ સુનતે હૈં ઉસ જીવકો દર્શનમોહકા ક્ષય, ક્ષયોપશમ અથવા ઉપશમ હોતા હૈ ઉસકા પરિણામ-ઉસકા ભાવ જીવકો ઉપચારસે અંતરંગ હેતુ કહનેમેં આયા હૈ.

શ્રોતા - ભેદજ્ઞાનીકી...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ભેદજ્ઞાની જીવકો ભેદજ્ઞાની જીવ નિમિત્તમેં હોતા હૈ. આહાહા..! સમઝમેં આયા? અજ્ઞાની નિમિત્ત નહીં ઐસા બતાના હૈ.

શ્રોતા - .. વાણી ભગવાનકી...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - આહાહા..! પરંતુ જિસકો વાણીકા અભિપ્રાય અંતરમેં બૈઠા હૈ. અંતર સન્મુખ દ્રષ્ટિમેં બાત બૈઠી હૈ. સમ્યગ્દર્શન હૈ, જિસકો દર્શનમોહકા ક્ષય.. હૈ? ક્ષયાદિક. ક્ષય, ક્ષયોપશમ ઔર ઉપશમ હુઆ હૈ વહ આત્મા સમકિત પાનેવાલે જીવકો અંતરંગ ઉપચાર હેતુ કહનેમેં આયા હૈ.

શ્રોતા - ઇસલિયે તો સબ લોગ યહાં આતે હૈં મહારાજ!

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - હા. હમારે જ્ઞાનચંદ્રજીને કહા, ફિરસે લો. બાત સત્ય હૈ. બાત હી ઐસી હૈ. આહાહા..! સમઝમેં આયા? વીતરાગકે સિવાકી વાણી ભી નિમિત્ત નહીં ઔર વીતરાગી સમકિતીકે સિવા ઉસકો નિમિત્ત ભી નહીં. આહાહા..! શાંતિભાઈ! ઇસમેં આપકે હીરે-બીરેમેં કુછ નહીં હૈ. એય..! પંકજ! યહ હીરા ભગવાન અંદર હૈ. આહાહા..! અતીન્દ્રિય આનંદકા સાગર નાથ, પૂર્ણાનંદકા પ્રભુ પૂર્ણાનંદસે ભરા અતીન્દ્રિય આનંદકા ગંજ હૈ-પર્વત હૈ-ડુંગર હૈ, સાગર હૈ. આહાહા..! ઐસા અંતરમેં સ્વસન્મુખ હોકર સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન હુઆ હૈ... યહાં તો વ્યવહાર ચારિત્ર ભી સાથમેં લિયા હૈ. આગે નિશ્ચય ચારિત્ર હુઆ હૈ અંદર, ઉસકો વ્યવહાર ચારિત્ર, પાપસે નિવૃત્તિ હુઈ ઐસા વ્યવહાર ચારિત્ર હોતા હૈ. ઔર નિશ્ચય ચારિત્ર તો પુણ્ય-પાપકી નિવૃત્તિરૂપ સ્વરૂપકી રમણતારૂપ ચારિત્ર હૈ. સમઝમેં આયા?

સમઝમેં આયે ઇતના સમજો બાપુ! યહ તો રાગકા માર્ગ હૈ. અરે..! વીતરાગકે વિરહ પડે હૈં. ભગવાન વહાં મહાવિદેહમેં રહ ગયે. આહાહા..! યહ ભાવ યહાં રહ ગયા. આહાહા..! સમઝમેં આયા?

‘ક્યોંકિ ઉન્હેં...’ ઉન્હેં કિસકો? જો નિમિત્ત હૈ ઉસકો. ઉપદેશ કરનેવાલાકા ઐસા ભાવ ઉન્હેં ‘દર્શનમોહનીયકર્મકે ક્ષયાદિક હૈ.’ ક્ષાયિક સમકિત હો, ઉપશમ હો યા ક્ષયોપશમ ઉસકો. વહ સમકિત પાનેવાલેકો અંતરંગ કારણ તો આત્મા હૈ. આહાહા..! સમઝમેં આયા? દૂસરી તરહ સે કહે તો ઉસકો ભી દર્શનમોહકા ક્ષયાદિ અંતરંગ કારણ નિમિત્ત હૈ. ક્યા કહા? નિયમસારમેં આતા હૈ.

શ્રોતા - અંતરંગ નિમિત્ત ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – હા, વહાં અંતરંગ નિમિત્ત તો કર્મકા ક્ષયોપશમ અંતરંગ નિમિત્ત હૈ. કર્મકા ક્ષાયિકપના, ક્ષયોપશમપના વહ અંતરંગ નિમિત્ત હૈ. યહાં વહ બાત નહીં લેની હૈ. આહાહા..! યહાં તો કહનેવાલેકા ધર્મીકા અભિપ્રાય હૈ જો ઉસકા... આહાહા..! અરેરે..! ક્યા કરે? ઐસા માર્ગ હૈ. આહાહા..!

નિશ્ચયસે તો અપને આત્માકે અવલંબનસે હોતા હૈ, પરંતુ વહાં વ્યવહાર હૈ કિ નહીં નિમિત્ત? બાહ્ય નિમિત્ત હૈ, સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથકી વાણી કા યથાર્થપને કા જ્ઞાન વહ બાહ્ય નિમિત્ત હૈ. બાહ્ય નિમિત્ત.. કહા? વ્યવહાર કહા ન? બાહ્ય સહકારી કારણ કહા, દ્રવ્યશ્રુત. ઔર મુમુક્ષુ જો હૈ સમજાનેવાલા.. સમકિત પાયા હૈ, પાના હૈ, ઉસકો સમજાનેવાલા જો હૈ વહ અંતરંગ હેતુ (કહા) ઉપચારસે પદાર્થ નિર્ણયકે હેતુપનેકે કારણ... આહાહા..! અપને અનુભવકે નિર્ણયમે હેતુપનેકે કારણ અંતરંગ હેતુ બાહ્ય પદાર્થ સર્વજ્ઞ ભગવાન હૈં કિ સમકિતી હૈ. ઉનકો ઉપચારસે અંતરંગ હેતુ કહા હૈ. ક્યોંકિ ઉન્હે દર્શનમોહનીય કર્મકે ક્યાદિક હૈં. આહાહા..! સમજમે આયા? ચંદુભાઈ! ઐસી બાત હૈ ભાઈ! હિંમતભાઈને તો ઐસા અર્થ કિયા હૈ. શીતલપ્રસાદને દૂસરા અર્થ કિયા હૈ. દૂસરે લોગ દૂસરા અર્થ કરતે હૈં. સમજમે આયા? અબ વહ ભેદ જો કહા, ભેદરૂપ સમકિત વ્યવહાર, ઉસમે અભેદપના અંદર નિશ્ચય હૈ વહ ક્યા? કથન પહલે વ્યવહારકા આયા, પરંતુ ઉસકો નિશ્ચય હૈ.

‘અભેદ-અનુપચાર-રત્નત્રય પરિણતિવાલે જીવકો,...’ આહાહા..! જિસકો ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ... અભેદ ગુણ-ગુણીકા ભેદ ભી નહીં. જો કહા વહ અંતર ભાવકા આધાર પરમાત્મા ‘અપ્પા’ આહાહા..! આત્મા પૂર્ણાનંદકા નાથ પૂર્ણસ્વરૂપ, ઉસકી શ્રદ્ધા સમ્યગ્દર્શન, ઉસકા જ્ઞાન, ઉસકા ચારિત્ર અભેદ અનુપચાર... દેખો! ઉસમે ભેદોપચાર થા વ્યવહારમે. યહ નિશ્ચયમે અભેદ અનુપચાર. વાસ્તવિક અભેદ હૈ. આહાહા..! અરેરે..! મનુષ્યપના મિલા ઉસમે યહ બાત ઉસકો સમજમે ન આયે. આહાહા..! ફિર સે વહી કે વહી ચોર્યાસીકે અવતારમે ભટકકર મર જાયેગા. વહાં કિસીકી સિફારિશ કામ નહીં આયેગી. કિસીકી સિફારિશ... સિફારિશ ક્યા કહતે હૈં?

શ્રોતા – સિફારિશ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી – આહાહા..! મૈને તો કહા થા ન. મનસુખ આયા થા ન. ઉસકે પિતાજી ભાગીદાર થે ન હમારે બડે ભાઈ કે. ઉસકા બડા ભાઈ-ઇસકે પિતા મેરે ભાગીદાર થે. મૈને તો કહા કુંવરજીભાઈ કો. મનસુખકો પતા હૈ. કહા થા કિ ભાઈ! તુમ સારા દિન ઇતની મમતા કરતે હો ભાઈ! તુમહારી મમતા દેખકર... ઉસ સમય ઇતની ઊપજ નહીં થી, તબ તો થોડી થી. બાદમે, ગુજર ગયે તબ દો લાખ કી ઊપજ થી. અભી તો જ્યાદા હૈ તીન લડકોં કી. પરંતુ વહ ઠીક... વહ સબ તો ધૂલકી બાતે હૈં. પરંતુ યહાં ઉસકો મમતા ઇતની થી દુકાનકે ધંધેકી. મૈં કરતા હૂં.. મૈં કરતા હૂં.. વ્યવસ્થા કરતા હૂં. યહ કરતા હૂં.. ભાઈ! હમ બનિયે હૈં. બનિયે હૈં તો માંસ ઔર અંડેકા ખુરાક નહીં હૈ. સુને... સુને, મેરે સામને બોલે નહીં. યહ તો ઉસકે જન્મ પહલેકી બાત હૈ. મેરી દીક્ષા કે બાદ જન્મા હૈ. ૭૦ મેં દીક્ષા, ૭૪ મેં ઉસકા જન્મ હૈ. યહ તો ૬૬કી બાત હૈ. દુકાનકી ગદી થી ન. વહ ચુનીલાલ મોતીલાલ ઉસકી દુકાન. વહાં થે ન? આધે ભાગમે. આધે ભાગમે ગાંડાભાઈ થે. ફાવાભાઈ. .. આધે ભાગમે. આધે મેં યહ હૈ. ૬૬ કી બાત હૈ.

तो कडा था भाई! कि आपको क्या यद है? सारा दिन आडाडा..! यद कमाया, यद दुकान ली, यद माल लेकर आया, यद किया, वद किया. क्या है? आत्माका कुछ अवकाश? यडांसे मरने के बाद सुगति होती है... मोक्ष तो, धर्म तो पीछे. परंतु यडांसे मरकर मनुष्यपना और स्वर्ग मिले ऐसी किया द्विभती नहीं आपके पास? मनसुभ! तुंने तो कई बार सुना है. उसके पिताको कडा. हमारे बडे भाई के भागीदार थे, दोनों भागीदार थे. भाई! यद क्या है? सारा दिन... गांवमें साधु आये तो दो घंटे जाना... साधु आये तो सारा दिन न जाये. रातको आठ बजे नामा लिखकर दुकान बंध करके जाये अेक घंटा सुनने. परंतु उसमें साधुके पास भी तत्त्वकी बात कडां थी. वद भी दो-चार घंटे कोई समागम सत्का करना या वांचन करना ऐसा पुष्ट्य भी नहीं. आडाडा..! भाई! यद तो तिर्य्य डोनेका लक्षण है. अेय..! मनसुभ! सुने डों. बोले नहीं.

भाई भी बैठे थे, षुशालभाई बडे भाई. सुने, बोले नहीं. भगत है, कुछ कडते हैं. डमें किसीका पक्ष नहीं है. हमारे भागीदार और भाई... वैसे हमारे बुआके बेटे डोते हैं. इई समजते डो? इङ्का डेटा डोता है. अैसे भाई है और भागीदार थे. बापु! उसके मरनेके समय सनेपात डुआ. मनसुभ सभ थे. सनेपात डुआ. लवालव.. लवा.. लवा... डो गया. मरकर.. आडाडा..! यीमनभाई! यद तो हमारा घरका द्रष्टांत दिया. आडाडा..!

श्रोता - अपेक्षा समजना.

पूज्य गुरुदेवश्री - डससे आप सभको समजना, अैसा कडते हैं. डमने तो सभ किया है न? आडाडा..! आभिरका कडा न? ५८की साल.

श्रोता - ...व्यापार करते नहीं, नोकरी करते हैं.

पूज्य गुरुदेवश्री - नोकरी करता है तो भी राग, पाप है. वैसे लेनेको वडां नोकरी करते हैं. डीक कडा भाईने. यद छापनेवाले भी वैसे लेनेको छापते हैं. तो उसका भाव कडां शुभ है? पुस्तक छपनेवाले हैं उसको वैसे लेना है उसके लिये छापते हैं वद तो पापभाव है. आडाडा..! भले सिद्धांत शास्त्र छापते डो. आडाडा..! अैसा कडे कि दूसरे तो सभ सारा दिन पाप करते हैं, परंतु यद लोग तो कडां पाप करते हैं? अैसा कडते हैं.

श्रोता - उसको वेपार नहीं है.

पूज्य गुरुदेवश्री - वेपार नहीं, परंतु यद पाप है कि नहीं? वैसे लेनेके लिये वद तो धंधा करते हैं और नोकरी करते हैं तो वद पाप है. अैसी बात है भाई! यडां किसीका पक्ष नहीं.

श्रोता - आप किसीको निमित्त भोल दे मडाराज!

पूज्य गुरुदेवश्री - अब यडां क्या कडते हैं?

‘अभेद-अनुपचार-रत्नत्रयपरिणतिवाले ञवको,...’ अंतरमें भगवान पूर्णानंदके नाथका अनुभव डुआ, अतीन्द्रिय आनंदका स्वाद आया. आडाडा..! उसके उपरांत स्वरूपमें रमणता आनंदमें

जम गઈ, जैसे निश्चय... अन्वेष अर्थात् निश्चय, अनुपचार अर्थात् व्यवहार नहीं. रत्नत्रयपरिष्ठाति अर्थात् निश्चय रत्नत्रयदशा. निश्चय रत्नत्रय परिष्ठाति अर्थात् दशा. उस श्रवको 'टंकोत्कीर्ण ज्ञायक ज्ञिसका अेक स्वभाव है जैसे निज परम तत्त्व को श्रद्धा द्वारा,...' इसको अंतर भगवान पूर्णानंद है उसकी श्रद्धा है, वह निश्चय है. आडाडा..! समझमें आया ?

और परम ज्ञानमात्र भगवान पूर्णानंदका नाथका ज्ञान. शास्त्रज्ञान नहीं. आडाडा..! तद् है न? तद् अर्थात् ज्ञानमात्र. 'निज परम तत्त्वके ज्ञानमात्रस्वरूप जैसे अंतर्भुज परमबोध द्वारा...' अंतर्भुज सम्यक् चैतन्यकी सन्भुज छोकर जो ज्ञान हुआ वह 'अंतर्भुज परमबोध द्वारा और उसरूपसे (अर्थात् निज परमतत्त्वरूपसे) अवियलरूपसे स्थित होनेरूप..' आडाडा..! यारित्र किसको कलना है वह कलते हैं. वह आनंदस्वरूपमें निज स्वरूपमें रमता है वह यारित्र है. कोई मखाव्रतका परिष्णाम, कपडा छोड दिया वह यारित्र, ऐसा यारित्र है नहीं. आडाडा..! है? आडाडा..!

'अवियलरूपसे स्थिर होनेरूप...' अंदर भगवान आनंदमें स्थित होनेरूप... अतीन्द्रिय आनंदमें जम गया है अंदरमें. आडाडा..! 'अवियलरूपसे स्थिर होनेरूप सलज यारित्र द्वारा...' जैसे सम्यक्ज्ञान और यारित्र द्वारा 'अभूतपूर्व सिद्धपर्याय होती है.' व्यवहार कडा उससे इल नहीं कडा, समझाया. परंतु मुक्ति होती है निश्चय सम्यग्दर्शन-ज्ञान-यारित्रसे. समझमें आया? आडाडा..! वह सिद्धपर्याय कैसी है? अभूत-भूतकालमें कभी समय पाया नहीं. आडाडा..! अभूत. है? आडाडा..! अभूतपूर्व नीचे है. 'पडले कभी न हुआ हो ऐसा; अपूर्व.' 'सिद्ध पर्याय होती है.' वह मुक्तिकी दशा अपनी सम्यग्दर्शन-ज्ञान-यारित्र जो निर्विकल्प आनंदकी दशा, वह प्रतीति निर्विकल्प आनंदमें रमता है उससे मुक्ति होती है. व्यवहार भीयमें आता है वह उसको बंधका कारण है. आडाडा..! मुक्ति तो इस कारणसे होती है. समझमें आया ?

'जो परमजिनयोगीश्वर पडले पापक्रियासे निवृत्तिरूप व्यवहारनयके यारित्रमें होते हैं,...' मात्र व्यवहारकी बात नहीं है. सम्यग्दर्शन-ज्ञान-यारित्र है, परंतु अभी स्वरूपकी पूर्ण रमणता शुद्धोपयोगकी नहीं. तो उसको पडले पापकी निवृत्तिरूप परिष्णाम शुभभाव होता है. है? 'परमयोगीश्वर पडले पापक्रियासे निवृत्तिरूप व्यवहारनयके यारित्रमें होते हैं,...' शुभभाव होता है.

श्रोता - व्यवहार आया.

पूज्य गुरुदेवश्री - है, व्यवहार है सली, परंतु वह बंधका कारण है.

श्रोता - पडले लेना ?

पूज्य गुरुदेवश्री - पडले नहीं. पडलेका अर्थ सम्यग्दर्शन-ज्ञान-यारित्रमें पूर्ण स्थिरता नहीं, उस दशा में पडले पापसे निवृत्ति होती है. अटपटी. समझमें आया? पडले अेकदम निश्चय यारित्र होता है ऐसा नहीं ऐसा कलते हैं. निश्चय अर्थात् स्वरूपकी रमणता पूर्ण. पूर्ण रमणता. निश्चय अर्थात् पूर्ण रमणता पडले नहीं होती. पडले अल्प रमणताके कालमें व्यवहार यारित्र का शुभपरिष्णाम आता है. वह पडला. नीचेकी दशामें पडले आता है ऐसा यडां कलना है. आडाडा..! है ?

‘यहले पापक्रियासे निवृत्तिरूप व्यवहारनयके यारित्रमें डोते हैं, उन्हें वास्तवमें व्यवहारनय गोरत तपश्चरल डोता है.’ व्यवहार साधुपना कडनेमें आता है. वास्तविक नडी. आडाडा..! कठिन आत है आई! ‘उन्हें वास्तवमें व्यवहारनयगोरत तपश्चरल डोता है.’ और निश्चय? ‘सडजनश्चयनयात्मक परमस्वभावभावरूप परमात्तामें प्रतपन...’ परमात्तामें प्रतपन-विशेषसे लीनता... लीनता... लीनता... प्रतपन इति तपः सुवर्ण में जैसे गेरु लगानेसे सोना यमकता है, वैसे भगवानमें यारित्र सडित है उसकी उग्र लीनता से वड शोभता है, उसको यडां तप कडते हैं. यड अनशन, उषोदरी, अपवास वड तो आह्य लंघन है. आडाडा..! है? आडाडा..!

‘निज स्वरूपमें अवियल स्थितिरूप सडजनश्चययारित्र इस तपसे डोता है.’ यड यारित्र अंदरमें पूर्णानंदके नाथमें रमलता करनेसे डोता है. कोई व्यवहार क्रिया करनेसे डोता है, अैसा है नडी. आडाडा..! तब उसकी मुक्ति अर्थात् सिद्धि डोती है. लो विशेष पूर्ण डुआ.

(श्रोता – प्रमाश वयन गुरुदेव!)

Vitragvani

www.vitragvani.com